4

Roman

Refik Halid Karay

Bugünün Saraylısı

İNKILÂP

Refik Halid Karay

Bugünün Saraylısı

Bugünün Saraylısı / Refik Halid Karay

Yayımcı ve Matbaa Sertifika No: 10614

Dizgi Meline Pamukçuoğlu
Sayfa tasarım Derya Balcı
Kapak tasarım Okan Koç
Redaksiyon Levent Çeviker
Yayıma hazırlayan Aslıhan Karay Özdaş

Kapakta kullanılan fotoğraflar Karay ailesi albümünden alınmıştır.

Bugünün Saraylısı ilk kez İstanbul'da Çağlayan Yayınevi tarafından 1954 yılında yayımlanmıştır.

ISBN: 978-975-10-3061-0

14 15 16   9 8 7 6 5 4
İstanbul, 2014

Baskı ve Cilt
İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)

İNKILÂP Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel   : (0212) 496 11 11 (Pbx)
Faks : (0212) 496 11 12
posta@inkilap.com
www.inkilap.com

Refik Halid Karay

Bugünün Saraylısı

İNKILÂP

Refik Halid Karay

1888 yılında Beylerbeyi'nde Serveznedar Mehmed Halid'in oğlu olarak doğan Refik Halid'in anne tarafı Kırım Giraylarına dayanmaktadır; baba tarafı ise 18. yüzyıl sonlarında bir kolu Mudurnu'dan İstanbul'a göçen Karakayış ailesindendir. "Galatasaray Sultanisi" ve "Mekteb-i Hukuk"ta okuyan yazar, Meşrutiyet sıralarında gazeteciliğe başlamıştır. Kısa sürede hiciv yazılarıyla üne kavuşmuş, "Fecri Âti" edebiyat topluluğunun kurucularından olmuştur. "Kirpi" adıyla yazdığı taşlamaları ve siyasal yazıları sonucu İttihat Terakki hükümetince Anadolu'nun çeşitli illerinde beş yıl sürgüne gönderilmiş, ancak I. Dünya Savaşı'nm son yılı İstanbul'a dönebilmiştir. Dönüşünde Robert Kolej'de öğretmenlik, Sabah gazetesi başyazarlığı, iki kez Posta-Telgraf Genel Müdürlüğü yapan Refik Halid, bu süreçte "Aydede" mizah dergisini çıkarmıştır.
Siyasal yazıları ve görüşleri nedeniyle memleketten ayrılmak zorunda kalan yazar, Halep'e yerleşerek yayımladığı "Vahdet" gazetesindeki yazıları ve çalışmalarıyla Hatay'ın Türkiye'ye bağlanmasına katkıda bulunmuştur. 1938'de yurda dönen Refik Halid, dergi ve gazetelerde günlük yazılar yazmış ve 20 kadar roman kaleme almıştır.

Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e uzanan zaman dilimini, güçlü gözlem yeteneği ve dilinin zenginliğiyle farklı türlerdeki eserlerine taşıyan Refik Halid, Memleket Hikâyeleri'nde Anadolu gerçeğini; Gurbet Hikâyeleri ve Sürgün gibi eserlerinde, derin memleket hasretini edebiyatla buluşturmuştur. Yazarın, Ago Paşa'nın Hatıratı, Kirpinin Dedikleri gibi mizah eserlerinde; Bir Avuç Saçma, Makyajlı Kadın gibi kroniklerinde; Minelbab İlelmihrab ve Bir Ömür Boyunca adlı hatıratlarında, çok yönlü ve renkli anlatımı, sosyal-siyasal ortamın resimlendirilmesini sağlar. Anahtar, Nilgün, İki Cisimli Kadın, 2000 Yılın Sevgilisi, Bugünün Saraylısı gibi romanlarında ise sürükleyici kurgular içinde tasvir yeteneğiyle yaratıcılığını birleştirerek, genel olarak bireysel ilişkileri ve özel olarak da kadın-erkek ilişkilerini mekân-zaman boyutlarında derinlemesine ele alır, romanların geçtiği dönem ve mekânlara ait ince detaylara yer vererek anlatımım zenginleştirir.

18.7.1965 tarihinde İstanbul'da ölen yazar Refik Halid, muhalif kaleminin keskinliği, temiz İstanbul Türkçesi, renkli anlatımı, tasvir gücü ve yaratıcılığıyla, Türk edebiyatının en güçlü isimlerinden biridir.

Kitap yayına hazırlanırken yapıtın edebi niteliği göz önünde tutularak yazarın özgün anlatımı korunmuş, gençlerin de yararlanması amacıyla bazı sözcükler dipnotlarla açıklanmıştır.

BİRİNCİ KISIM

Düzce'den Gelen Kız

I

Postacının pek nadir uğradığı evlerden biriydi. İkindi üstü Üftade Hanım içeri girip de yerde kapı aralığından atılmış bir mektup bulunca küçük bir helecan[1] geçirdi. Zarfı evirdi, çevirdi; okuma bilmediğinden nereden geldiğini anlayamadı. İki pullu ve üç damgalı oluşuna bakarak ehemmiyetine hükmettiğinden biri gelinceye kadar beklemek mi, yoksa gidip bakkal Nuri Efendi'ye okutmak mı lazım, kestiremedi.

Şu saatte kocası da, kızı, damadı ve oğlu da sokaklarda sürtüyorlardı. Bunlardan eve en erken dönecek olan Feride'yi beklemek kararıyla cumbaya oturdu. Yorulmuştu zaten... Kendisine Mahmutpaşa yokuşundan bir çift ayakkabı almıştı. Kaç dükkâna uğramamıştı? Pazarlık etmek zevkini iyice çıkarmıştı; şimdi tatlı bir gevşeklik içinde bu zevki sindiriyordu.

Aynı zamanda mektubun kimin tarafından gönderildiğini de düşünüyor, şehirdeki ve taşradaki tanıdıklara zihninde geçit resmi yaptırıyordu.

1 helecan: kalp çarpıntısı

Neden sonra sokak kapısı çıngırağının çalındığını duydu. Öksürük sesinden gelenin kızı değil, kocası olduğunu anladı. Yanında anahtar taşırdı; açsın! Koşa koşa inemezdi.

Merdiven başında karşılaştılar. Üftade zarfı salladı:

"Bir mektup var. Postacı kapı aralığından atıp gitmiş."

İki pullu ve üç damgalı, hele kendilerine gönderilmiş bir mektubun böyle hiçten bir şeymişçesine muamele görmesine kızdığı belliydi. Ata Efendi pek aldırmadı; gözlüğünü sert kılıfından ağır ağır çıkardı, taktı, zarfın iki tarafını da gözden geçirdi; memnun olmadığını anlatan bir tavırla:

"Tuhaf şey," dedi. "Mektubu gönderen bizim Yaşar..."

"Yaşar da kimmiş?"

"Teyze oğlum yok muydu canım... Hani bir defa, on dokuz sene evveldi sanıyorum, İstanbul'a gelmişti de görmüştük. Çoktandır selamı, sabahı kesmişti; işte o..."

"Ha, bildim, her kalıba giren, hiçbir işte dikiş tutturamayan şu düzenbaz! Kırk lirayı iç edip gitmişti."

"Tamam... İşte o münasebetsiz yollamış."

"Ne yazıyor acaba?"

Ata Efendi zarfı usulca, usulünce açtı. Makasla kesilse daha düzgün açılamazdı. Yıllardır tüccar kâtipliği ettiği için elleri alışkındı. Karı koca mindere oturdular. Ata ihtiyatlıdır; mektuba evvela göz atıyor, yüksek sesle okumadan özünü kavramak istiyor. Bir müddet sabreden Üftade seslendi:

"Ne diyor, okusana!"

"Bırak Allahaşkına! İyi bir haber gelir mi ondan? Senin anlayacağın, karısı ölmüş; memleketi bırakıp ticaret için uzak yerlere gidecekmiş."

"Sana ne?"

“... bir kızı varmış; tek başına kalmış; onu İstanbul’a yollayacakmış.”

“Bize mi? Bizim yanımıza mı?”

Ata kekeledi:

“Öyle, galiba...”

“Bunun ‘galiba’sı olur mu? Açıkca yazmıyor mu?”

“Yazıyor; hem de kız perşembe günü geliyormuş. ‘Adapazarı treninden alınız’ diyor.”

“Hoppala! bir bu eksikti. Benim ne dadılık edecek halim var, ne de bekçilik. Kaç yaşındaymış?”

“Orasını bildirmiyor ama yalnız gelişine göre pek küçük olmasa gerek.”

Üftade Hanım söylenmeye başladı. Başına bir kazan kaynar su geçmişti; eve sığışamazlardı; kız şayet yetişkinse Feride onu kocasından kıskanırdı; oğulları Çetin’in de ahlakı bozulurdu. Malûm ya, taşralı kızlarla başa çıkmak zordur. Küçükse durma, kelini, kirini temizle.

Ata Efendi, elinden bırakamadığı mektubu bir kere daha okudu; yan tarafta bir satır yazılmıştı:

“Hele bak,” dedi. “Posta ile bir miktar para da yollamış.”

“Ne kadarmış bu para?”

“Üç yüz kâğıt.”

“Görüp göreceğiniz odur.”

Böyle demekle beraber karısının değiştiğini sezdi. Taşacağı sırada köpüğü üflenmiş süt gibi birdenbire yatışmıştı. Ata’nın gözünden kaçar mı? Azıcık ferahladı. Bir buçuk aylığına tekabül eden üç yüz lira hatırı sayılır bir paraydı da doğrusu...

İkisi de bunu düşündüler. Sonra gözlerinin önüne Yaşar geldi. Üftade yıllarca evvel, yeni gelin olduğu sıralarda evlerine uğrayan o bodur, tıknaz, seyyar leblebici kılıklı, köylü kalmış adamdan hiç hazzetmemişti. Ne zaman evlenmişti? Meraka düştü, kocasına sordu:

"Sen evli olduğunu biliyor muydun?"

"Hemşerilerden duymuştum."

"Oralı mıymış?"

"Hayır. Bir aralık eline para geçmiş. Çok para... Bir tiyatrocu kıza tutulmuş; bu avratı almış ve lakin kız ondan mı, yoksa evlendiği başka garıdan mı, bilemen gayrık!"

Biraz sıkıştı, bir meseleye takıldı mı Ata Efendi İstanbul'lu şivesini unutuyordu.

"Şimdi ne yapacağız?"

"Sokak ortasında bırakılmaz ya... Hele bir görek, olmazsa çeviririz gerisin geri. Emmi oğlum Hasan daha yakın düşer ona. Ne diye bizi tutturmuş, akıl erdiremedim."

Ev halkı sofrada birleşince bahsi Üftade açtı; üç yüz lira meselesi hariç, vakayı anlattı. Hiçbiri haberden hoşlanmamıştı. Teselli yolu göstermek için Üftade dedi ki:

"Sekiz, on yaşlarında ise iş görür."

Feride omuz silkti:

"Göreceği iş kendinin olsun. Belası daha çoktur."

İki gün sonra aralarına katılacak olan kıza her biri ayrı yaş ve sima vermişti. Kimisi onu mahalle bakkalının Anadolu'dan getirttiği küçük besleme gibi tahayyül etti; şiş karınlı, sivilceli, tam teşekkül edememiş, sıska bir şey... Kimisi için bodur ve tombul, bacakları eğri büğrü, yılışkan, yüzsüz bir kız, bir dayak yoksulu. Tel dolaptan köfteleri çala-

cak; kahve tepsisinden kaşık kaşık şeker yiyecek, evde yalnız kalınca aynanın karşısına geçecek, Feride'nin rujunu sürecek, hanımlığa özenecek.

Damat Atıf, evde gizlice sıkıştırılacak körpe bir kız bulunması ihtimaliyle içinden ümitli, dışından kayıtsız, söze karışmıyor. On beş yaşındaki Çetin'in aklı yarınki maçta. Üftade, kocasına baktı. Dedi ki:

"Haydarpaşa'ya hangimiz gideceğiz? Bugün salı. Perşembeye ne kaldı ki... Benim halim yok. İş sana düşüyor. Adapazarı treni kaçta gelir? Yarın öğreniver."

Damat:

"Akşama doğru gelir," dedi. "Ama kızcağızı nasıl tanıyacaksınız Efendi Baba?"

Hepsi durakladı. Üftade söylenmeye başlamıştı:

"O Yaşar denilen adam böyledir işte... Serserinin biri. Her işi savsaklık. Sahi, bunca yolcu arasından nasıl ayırt edilir? Ne biçim şey, kaç yaşında, elbisesinin rengi ne? Bildiğimiz yok. Yumruk kadar çocuğu koy trene, def et başından... İflah olmaz, senin teyze oğlun!"

Ata Efendi sükunetle cevap verdi:

"Bulurum elbette. Bütün yolcular çekip gitti mi ortada kalacak çocuk, odur. Tanıdık birisiyle göndermediği ne malum? Artık kapatalım şu bahsi."

Yumuşak tabiatlıydı ama ailesi üzerinde nüfuzluydu. İçlerinde damadı ve kızı dahil, en fazla aylık almasının da nüfuzlu oluşta tesiri vardı. Lakırdı kesildi. Mevsim eylül ortası... Gedikpaşa yokuşlarından birindeki ince, uzun, sevimsiz kâgir evin daracık sofasına kurulmuş masa başında, lodosun artırdığı bir durgunluk hüküm sürüyor. Ata, demin

okuduğu mektup yüzünden memleketini düşünmektedir; Mengen'i ve civardaki köyünü...

Babası vaktiyle İstanbul'a aşçı yamaklığıyla gelmişti; istidatlıydı.[1] Az zamanda aşçılığa yükseldi, sonra konak aşçıbaşısı oldu, olunca da kapılandığı paşanın izniyle oğlunu yanına getirtti; okutup adam edecekti. Hepsini iyice hatırlıyor; köyünü, kasabayı, on bir yaşında İstanbul'a gelişini, Saraçhanebaşı'ndaki büyük konağa ilk girişini...

Babası köyden gittiği zaman henüz sabidi;[2] İstanbul'da karşılaşacağı adam hakkında fikri yoktu. Kendisini de Haydarpaşa istasyonunda karşılamışlardı. Aklına sığdıramayacağı kadar güzel giyinmiş, elbisesi işlemeli, çuha poturu kabarık, siyah ayakkabıları pırıl pırıl, iri yarı birini, beraber yolculuk ettiği dayısı vagon penceresinden göstermiş:

"Nah, baban orada..." demişti.

Eski devirde büyük bir konak aşçısının kıyafeti, sonradan filmlerde seyrettiği kont şatolarındaki sırma bonjurlu uşaklarınkinden yüz kat gösterişli değil miydi? Hatta o elbise için aşçı olmayı bile istemişti. Şimdi babasını konağın kahve ocağında baş köşede kurulmuş, bir elinde uzun sigara ağızlığı, öbüründe tabaksız ve kulpsuz koca fincan, konuşulanları azametle dinler vaziyette dipdiri görüyor.

Ata, kısa bir müddet konakta kaldıktan sonra –Meşrutiyet ilan edilmişti– Darülhayr'a gönderildi ama bu mektebin ömrü çok kısa sürdü. Maamafih ilk feyzini oradan almıştı. Bir daha memleketine dönmedi mi? Kısmet olmadı. Dönmemekle beraber köyünü, hele yaylasını unutmamıştır. Yay-

---

1 istidat: yetenek
2 sabi: küçük çocuk

lada çam kütüklerinden yapılmış ağıllara bitişik, zeminden yükseğe kurulu tek odalı evler hatırından çıkmadı gitti. Ne ormandı o! Pınarının suyu nasıl da soğuktu...

Bir gün mektup aldığı Yaşar da, kendisi gibi bu yaylada dünyaya gelmişti. Öbür gün İstanbul'a varacak olan kızı da belki yaylada doğmuştu, yayladan geliyordu. Yaylada takım takım dolaşan küçük kızları bile unutmamıştı. Uzun entarileri ayaklarına dolanarak kir pas içinde gezinirler, ağaçlara tırmanarak yabani fındık toplarlar, kavga çıkarırlar, haykırışır, ağlaşırlardı. Ne iptidailik, gerilikti bu hayat!... Aynı hayatın orada devam edip gitmesine, kendisinin İstanbullulaşmasına şaşıyor.

Tam bu sırada karısının sesini işitti; kendi kendine yüksek sesle konuşuyordu.

"Şu kızın yaşını yazsaydın olmaz mıydı be adam!"

Sofada yalnızdılar, öbürleri Azak Sineması'na gitmişlerdi. Bu gece her yer 25 kuruşmuş.

Ata hesap ediyor:

"Yaşar, galiba oyuncu kadınla 1922 senesinde evlenmişti; rivayete göre de ancak bir yıl beraber yaşamışlardı. Şimdi 1944'te bulunuyoruz. Kız, en aşağı 20 yaşında olmalı. Yok, başka bir izdivacın mahsulü ise tahmin imkânsız."

"Yirmi iki yaşında bir kızı, yahut dulu evimize nasıl sokarız? Atıf rezalet çıkarır. Ne rahatımız kalır ne huzurumuz. Darmadağınık oluruz vallahi."

"Güç doğrusu. Fakat benimki bir tahmin. Ağleb-i ihtimal[1] çocuk o kadından değildir; öyleleri pek doğurmazlar. Yarın Sabit Efendi'nin mağazasına uğrarım; memleket ahvalini bilir, teması çoktur, belki bir şey öğreniriz. Hem baka-

1 ağleb-i ihtimal: büyük bir ihtimal

lım yirmi yaşında da olsa yüzüne bakılır cinsten midir? Karşımıza kör, topal, sakat, mendebur bir mahluk da çıkabilir. Dedim ya, bağdaşamazsak, rahatımızı kaçırırsa, trene koyar emmi oğlunun yanına yollarız. Güzel olsaydı, dul da kalsa tekrar evlenirdi, ortada kalmazdı."

Ertesi sabah erkenden keresteci Sabit Efendi'nin Unkapanı'ndaki deposuna uğrayan Ata, onu bulamadı; işine gideceğinden bekleyemedi de... Yalnız kâtibinden şunu öğrenmişti: Yaşar'ın vaziyeti epeyce zamandır değişmiş. Açıkgöz bir Düzceli ile ortaklık ediyormuş ama yaptıkları belli başlı bir iş, ticaret filan değil. İkide bir cenup[1] hudutlarına gittiklerine bakılırsa kaçakçılık ediyorlarmış galiba...

"Çoluk çocuk var mıymış?"

"Olacak herhalde... Ben bilmiyorum, zaten kendisini de tanımam. Söylediklerim birkaç senelik hikâye."

Ata Efendi, depoya yığılı kerestelerin gece nemi ve sabah güneşi yiyerek artmış reçine kokusundan hazzettiğini anladı. Çam, orman ve baltalanıp bıçaklanmış tahtaya karşı duyduğu muhabbet kanında, ecdat yadigârıydı. Orman çocuğuydu ne olsa. Bir ay izin alsa da sılaya gitse, çamlıklara dalsa, yaylalara çıksa, ne kadar keyfe gelirdi...

Akşam yazıhane dönüşü Sirkeci'de Ali Usta'nın lokantasına gitmeyi ihmal etmedi. O, Mengen'in içindendi; sonra Göynük kasabasında aşçı dükkânı açmış, nihayet İstanbul'a yerleşmişti. Yaşar'la kafadar olduğunu hatırlıyor. Sorunca Ali Usta, uzun zamandır görmediğini söyledi. Fakat vakit ve hali iyi olduğunu hemşerilerden duymuş. Düzce'de bir Çeçen kızı ile evermişler adamcağızı...

---

1 cenup: güney

Çocuk bu kadından olacak. Ölen karısı o Çeçen kızı… Demek ki Yaşar'ın İstanbul'a yolladığı kız, ancak sekiz-on yaşlarında. Karısına iyi haberi müjdeleyecek. Odalarının birisine bir şilte sererler, yatar. Öbür korku da yok.

Tramvaylar tıklım tıklım dolu. Cağaloğlu yokuşunu tutturdu. Nuruosmaniye Caddesi'nden Çemberlitaş'a saptı mı ötesi iniş. Kendi kendine diyor ki:

"Epeyce okumuşluğum vardı ama Çeçen nedir, pek bilmiyorum. Kafkas ırkından olduğu malum. Lakin Çerkez'den başka bir şey muhakkak. Ana Kafkasyalı ise kızı güzeldir. Sarışın, mavi gözlü, endamlıdır. Bizi oyalar, eğlendirir belki de…"

Çemberlitaş'a varınca evi aklına geldi; evden de Yaşar ile yarın karşıcı çıkacağı küçük kızı hatırladı. Şu Yaşar kaçakçılıkla başına bir bela açabilir, bir kurşun yer, giderdi. O zaman kızı yetiştirmek kendisine düşecekti. Böyle bir ihtimalden canı sıkıldı, karısına sezdirmemeye karar verdi; bilakis memnun görünecekti. İçeri girince sabırsızlıkla bekleyen Üftade'ye dedi ki:

"Aşçı Ali Usta'dan öğrendim, beklediğimiz kız küçük yaştaymış. Oyuncudan değil, Düzceli bir kadıncağızdan olmuş. Ayrıca Yaşar'ın işi yolundaymış; telaşa düşme. Belki de faydasını görürüz. Aramıza öyle kel, uyuz, bitli, pasaklı bir çocuk da girmeyecek. Küçük olduğuna nazaran herhalde yanında beni tanıyan biri, bir hemşeri de vardır; ona emanet ederek yollamıştır. Yumruk kadar çocukcağızı tek başına trene oturtınaz ya…"

"Ama niye kendi getirmiyor? Bırakır, gideceği yere buradan cehennem olup giderdi."

"Belki reddetmemizden çekindi, bir emrivaki yaptı."

"Emrivaki" sözünden bir şey anlamayan karısı:

"Ondan her halt beklenir..." dedi; gamlı bir surat takınıp mutfağa girdi.

Ata Efendi Adapazarı treninin saat altı buçukta geleceğini kereste deposunda kâtipten, ayrıca lokantada oralı bir garsondan öğrenmişti. Üç, dört saat rötarı da göze almak lazımmış. Asıl buna üzülüyordu. Haydarpaşa'da nasıl vakit geçirilir? Büfede oturmak, birkaç kadeh atmak pahalı olurdu. Bu düşünce ile mektupta bahsi geçen para aklına geldiğinden karısına seslendi:

"Postacı havaleyi getirdi mi?"

"Bilmem, bir kâğıt uzattı, imzala dedi. Ben imzalamayınca senin postaneye uğrayıp sormanı söyledi, gitti. Herifin ağzından dirhemle lakırdı çıkıyordu. Durup konuşmadı ki..."

"Gelmiş işte o para... Çocuklara açma. İyi ki evde senden başkası yokmuş."

"Allahtan olmuş."

Gece nikbin[1] düşüncelerle geçti. Karı koca, havalenamesi postanede yatan üç yüz lirayı akıllarından çıkaramıyorlardı. Arkası da gelirse nefes alırlardı. Harp yüzünden fiyatlar fırladıkça fırlıyordu. Ellerine geçenle yaşayamayacaklar zaten... Kızcağız galiba, Hızır gibi imdada yetişti.

Sofadaki küçük sediri bu odaya koyacak, yatağını oraya serecekti. Yedi, sekiz yaşında bir çocuğa geniş bile gelirdi.

Perşembe günü oldu. Ata Efendi yazıhaneden biraz erken çıktı. Haydarpaşa'ya vaktinden evvel geçti. Sabahleyin

1 nikbin: iyimser

postaneye uğrayıp aldığı parayı, geri dönerek karısına teslim etmişti. Saklaması kolay olsun diye memurdan üç adet yüz liralık istemiş, bulamamış, tanıdığı müdürün yanma giderek kasasından çıkartmıştı.

Garın kara tahtasında Adapazarı treninin yalnız kırk beş dakika gecikeceği yazılı. Bir şey değil. Aynı trenle kendisinin geldiği devri düşünüyor. Gar o sırada yeni yapılmıştı; Birinci Harp'de cephaneler patlamış, binanın bir kısmı uçmuştu. Bak, yine orada duruyor; şalvarlı ufak köylü çocuğunun yerine kırçıl saçlı, bıyıkları matruş,[1] efendiden bir adam gelmiş; başka bir köy çocuğunu beklemektedir. Ne tuhaf şu dünya!

Bir aralık garın içine turuncu bir ışık doldu; dışarıda güneş batıyordu. İstanbul'un durgun lodos havalarına mahsus, rengarenk bulutlara karışmış bir gurup... Merdiven başından bunu bir sigara tellendirerek uzun uzun seyretti. Saati de kolluyordu. Işıklar güzelliğini kaybedip etraf kararınca büfeye girdi, ayakta iki kadeh bira içti. Garda telaş sezince çıktı; hamallar koşuşuyordu.

Tren görünüyor. Demin köprüde aldığı çikolata paketini yokladı; bunu vapura binince küçüğe verecek. Denizle, vapurla, şehrin ışıklarıyla da avunur elbette. Hepsi görmediği şeyler.

Üçüncü mevki ile ikinci mevki arabalarının birleştiği noktada durmayı tercih etti. Gözleri pencerelerde... Belki biri eliyle işaret ediverir. Adapazarı treninden çıkan yolcular hem çok, hem de fazla yüklü; rıhtıma sepet, bavul, heybe yağıyor. Öyle gürültülü bir boşanış ki, sersem olmamak kabil değil. Maamafih beş dakika sürmedi, kalabalık dağıl-

---

1 matruş: tıraş edilmiş

dı. Etrafına bakıyor. Tek başına kaldığı halde arayan, soran yok. Gelmedi, muhakkak... Adeta canı sıkılarak yürüyordu, arkasında bir ses duydu, bir kadın sesi, döndü:

Karşısında on sekiz, on dokuz yaşlarında, kahverengi mantolu, saçlarını siyah tülle sıkıca sarıp sarmalamış, yapısı ince, yüzü boyasız bir kızcağız buldu. Yeldirmeli, başörtülü, kaçgöz zamanında gibi bir hali vardı. Konuşuyor, ama mahçubiyetinden sözü anlaşılmıyor.

"Ne buyurdunuz?"

"Ata Efendi misiniz siz?"

"Evet... Emriniz?"

Kısa bir tereddüt geçiren Ata, ümitlenerek hemen sordu.

"Yoksa çocuğu siz mi getirdiniz?"

"Hangi çocuğu?"

"Bizim Yaşar'ın çocuğunu..."

Bir cevap aldı, ama aklına sığdıramıyor; tekrar sordu:

"Ne dediniz?"

"O, benim; ben Yaşar Efendi'nin kızıyım. Öpeyim elinizi!"

II

Ata Efendi, ömründe ikinci büyük darbeye uğradığını anladı. Darbelerden birincisi, merhum paşanın hürriyet ilanı sırasında bir süprüntü arabasına konularak sokaklarda dolaştırıldığını görmesiydi; ikincisi de Yaşar'ın küçücük çocuğunu beklerken şu gelinlik kızın çıkagelmesi oluyordu. Onu evine soktuğu zaman, yani bir saat sonra ne yüzlerle karşılaşacağını düşündü, nutku tutuldu. İçinden:

"Olamaz," diyordu. "Nafile peşime takıp götürmeyeyim... Temelimizden sarsılır, yıkılırız... Bari çirkin, eciş bücüş bir şey olsa. Sülün gibi, ceylan gibi, aksine!"

Kızın –sımsıkı örtülü, taşralıca giyinmesine rağmen– bir lahzada üzerinde bıraktığı tesir buydu. Siyah tülle çerçevelenmiş yüzü inadına beyaz, gözleri de beyaz tavşanlarla bazı güvercinlerinki gibi uğulanmış bakır renginde. Altın tozu üflenmiş incecik kaşlar, uzun kirpikler... Doğrusu, biraz çiğ ama damadı Atıf dinlemez, çiğ çiğ yer. Yine içinden konuştu:

"Bir kenara çeksem, meseleyi kendisine açsam... Anlamayacak yaşta değil."

Kız sessiz, itaatli duruyor; Ata'nın harekete geçmemesinden, lakırdı etmemesinden hayrete düşmüş görünmüyor. Ötede iki bavulla birkaç sepet ve bir denk başında bekleyen hamal yaklaştı:

"Gidelim, beybaba! Vapur neredeyse kalkacak... Yoksa arabaya mı bineceksin?" dedi; cevabını beklemeden eşyayı yüklendi, yürümeye başladı. Yürümüyor, koşuyordu. Ata, kıza "Haydi gidelim," manasına bir işaret yapabildi. Hamalı takip ediyor, arkasından da katı taşra ayakkabılarının taşlar üzerinde çıkardığı tokmak sesini hatırlatan gürültüden anlıyor: Kız, intizamsız ve şaşkın bir yürüyüşle peşi sıra koşmaktadır. Adımlar öyle düzensiz, takırtılı tukurtulu ki acıdı, düşmesinden korktu, bekledi. Yanına gelince de elinde olmayarak şefkatli bir ahenkle, yavaşçacık:

"Acele etme kızım," dedi. "Bu vapur kaçarsa öbürüne kalırız."

Şimdi merdiven başındalar... Basamaklardan sakın yuvarlanmasın?

"Aman, dikkat! Düşersin, bir yerin incinir."

Kız, heyecandan konuşmayı unutmuş sanki... Yüzüne baktı: Beti benzi büsbütün uçmuş, gözlerini yere eğmiş, göğsü kabarıp iniyor. Belli, çarpıntılar geçiriyor.

"Sıhhati pek yolunda olmasa gerek... Kansıza benziyor. Kışa balık yağı içirmeli."

İskeleye varmadan, öten telaşçı düdük sesleri ve yetişemeyenlerin –artık İstanbul tarafına geçme ümidi hiç kalmamış, Anadolu yakasında bir tehlike belirmiş, canı kurtarmak lazımmışçasına– parmaklıklara hücumları arasında vapur sıyrılıp gitti; kaçırmışlardı. Epeyce loş ve dar olan, kapı örtülünce bir dakikada havası ağırlaşan bekleme yerine girdiler. Ata, tahta kanapeye çöktü, kıza yanına oturmasını işaret etti. Eşyayı gelecek vapura taşıması için hamalla yaptığı pazarlık uyuşularak neticelendikten sonra yalnız kaldılar. Bir şey söylemek lazımdı. Bulamıyor ki... Zihni perişan.

Nihayet, eski zamanın gerdeğe girmiş gelin ve güveyi imişler gibi, Ata'nın aklına kızın ismini sormak geldi:

"Adın ne senin?'"

"Benim mi?"

Azıcık aptalca galiba... Yahut kalabalıktan, acemilikten şaşırmış.

"Senin tabii!"

"Ayşe'ymiş, önceleri... Ayşe koymuşlar ama..."

"Ne olmuş sonra?"

"Anam 'Ayşen' diye çağırırmış; şimdi Düzce'de hep Ayşen diyorlar. Nüfusta böyle yazılı. Analığım da Ayşen derdi, her zaman..."

"O halde resmen Ayşen'sin sen. Safa geldin kızım Ayşen! Nedir o? Ağlıyor musun?"

Hıçkırıklarını zapta uğraşıyor ve güçlükle diyor ki:

"Siz isterseniz, beğenmedinizse Ayşe olurum yine! Babam Ayşen demez de..."

"Anlamaz o böyle ince şeyleri... Hem ben babana uymakla mükellef değilim. Madem ki nüfus kaydın Ayşen, adın budur."

"Teşekkür ederim."

Ata Efendi, vakanın evle alakalı kısmını unutup birkaç dakikacık bile oyalandığına hayret etmişti. Başa gelen dert büyüktü; Ayşen'i, damadıyla bir dam altında barındıramazdı. Topuklarına kadar inen mantosu, görünmeyen saçları, çenesine dolanmış başörtüsü ile şuracıkta, ayaklarını eteklerinin altına saklamış, kendi halinde dururken yine de hoş bularak bakanlar vardı. İstanbul bu... Açığını da beğenir, kapalısını da... Aşiftesinden de hazzeder, hanım hanımcığından da! Feride'si de böyle masum bir kız değil miydi? Atıf göz koyup ayartmadı mı? Ayşen'i de baştan çıkarır. İçinden diyordu ki:

"Vapur gelmese, azıcık daha vakit kazansam... Eve gitmekten korkuyorum. Bizim odaya taşıdığımız bir metre boyundaki ensiz sedire kız sığar mı? Allah boy vermiş! Misafir odasına bir karyola kurmalı; Yaşar'ın yolladığı paradan alırım; kullanılmışlardan... Çadırcılar içinde ucuzu bulunur. Sekiz, on kâğıda... Zaten üç yüz kâğıdı eksikler için gönderdi."

Düşündüklerinin manasızlığını anladı. Ne Üftade ne de Feride bu kızın evde barınmasına rıza gösterirlerdi. O halde? İlk fikir doğruydu, Ayşen'le konuşmalıydı. Lakin o

da çok hisli, fazla içli. Bir isim bahsinde hıçkırdı; istiskale[1] uğrayacağını fark edince hüngür hüngür ağlar. Durup dururken iş çıktı başına!

Sükûtunun da istiskal manasına geleceğinden çekinerek sordu:

"Baban gittiği yerde çok mu kalacak?"

"Bana söylemez ki bileyim."

Konuşulmuyor, mübarekle... Lafı hemen kesiyor. Köylü böyledir, bilinmez mi? Ancak sorulana cevap verir.

"Analığın öleli ne kadar oldu?"

"30 Ağustos bayramında vefat etti."

"Biraz anlat. Kaç yaşındaydı? Hastalığı neydi?"

"Benden dokuz yaş büyüktü."

"Yani?"

"Yirmi yedisinde... Hastalığını hekimler anlayamadı."

Tekrar susmuştu. Halbuki konuşkan bir kız olsaydı, Ata'nın ondan öğreneceği ne çok şey vardı. Bilhassa asıl annesi, tiyatrocudan sonra aldığı kadın hakkında. Ayşen bunun kızıydı. Belki de değildi; Yaşar, başka biriyle de evlenmiş olabilirdi.

"Düzce nasıl yer? İçinde mi oturuyordunuz, köylerinde mi?"

"Büyükçe kasabadır. İçindeydi evimiz."

Elleri dizlerinin üstünde duruyor. Bu eller ince, uzun, kalem parmaklı, işten bozulmamış, çok nazik şeyler. Tıknaz vücutlu ve küt parmaklı olan Feride kıskançlıktan deliye, divaneye dönecek. Haftasına kalmaz, "Ya bu, ya ben!" diyece-

1 istiskal: hoş karşılamama, birinin varlığından hoşlanmama

ğini işitiyormuş gibi şimdiden biliyor. Bir başka nokta zihnini bulandırmaktadır; on sekizinde, boylu boslu bir kıza hâlâ neden koca çıkmamış?

Hamal içeri girdi:

"Vapur geliyor," dedi. "Kadıköy'den yolcu doludur. Kapı önünde durun ki açılınca koşar, yer kaparsınız. Yoksa ayakta kalırsınız."

Kalktılar; camın önündeler; vapur, projektörünü evire çevire, iskeleyi ıslak ışığıyla yıkaya temizleye yaklaşıyor. Ata Efendi bu latif manzaranın Ayşen üzerinde yaptığı tesiri merak etti, baktı, hayrete düştü; gayet tabiiye alıyor, küçüklüğünden beri İstanbul denizlerinde gezip dolaşmış biri gibi şaşmadan seyrediyordu. Halbuki ömründe ne vapur, ne de projektör görmüştü. Kızar gibi oldu:

"Güzel, değil mi? Beğendin mi?" diye sordu. Kız cevap verdi:

"Filmlerde görüyorduk bunları... Onlara benziyor."

Sahi, sinema yapılalı şaşılacak ne kalmıştı? Küçük bir kasabanın yağmur sularıyla lekeli, dikiş ve yama yerleri meydanda derme çatma perdesinden bütün dünyayı, hatta kurulduğundan bugüne kadar olup bitenleri ve gelecekte olacakları öğrenmek mümkündü. Kendisi de Amerika'nın seksen katlı binalarını, Afrika ormanlarındaki vahşi hayvanlarla Çin ve Hint halkını, daha neleri, denizaltılarının makine dairelerinden tutunuz da yerin dibindeki istihkâmları,[1] hepsini filmlerden öğrenmemiş miydi. Yarın onlarla karşı-

1 istihkâm: düşman saldırısını durdurmak, düşmana karşı savunma yapmak amacıyla düzenlenmiş yer.

laşsa fazla bir heyecana kapılmayacaktı; eskiden görmüşçesine hareket edecekti. Ayşen de bu vaziyetteydi.

"Baban bana ayrıca bir haber yolladı mı? Bir mektup falan?"

"Hayır. Teyzeme iki halı gönderdi; hamalın elindeydi, demin... Ablam için de kumaşlar getirdim. Babam Urfa'dan almış; ipekli kumaşlar... Başka şeyler de var."

İçinden:

"Kaçakçılık malı..." diyen Ata, bir nebze ferahlamıştı. Halılar, ipekli kumaşlar, başka şeyler... İlk fırtınayı atlatınaya, misafiri bir müddet şirin göstermeye yeterdi bunlar. Demek ara sıra hudutlardan hediyeler gelecekti. "Suriye'de iki lira eden kumaş İstanbul'da on kâğıda" diyorlar ya... Yazıhanede işitmişti. Müdüre ahbabının oradan getirdiği lavanta, Beyoğlu'nda seksen liraya satılıyormuş. Bavuldan belki lavanta da çıkar. Feride komşulara gösterir, övünür.

Yan sokaklardan hangisine sapacağını şoföre tarif ediyor:

"Çok aşağıya mı ineceğiz?"

"Yok... Solda, 17 numara."

Durdular. Üç katında da elektrikler yanan evden sokağa ilk önce Çetin fırladı. Beklediği çocuk yerine babasının yanında başı örtülü bir kadın görünce mıhlanıp kaldı. Üftade ile Feride eşikte duruyorlardı. Uzaktaki sokak lambasının kifayetsiz ışığı altında iki dolgun bodur vücut, dar binanın cephesini adeta dolduruyor. Ayşen, aralarında tüy gibi kalacak, tüy gibi, servi gibi...

Arabadan evvela Ata indi; kapı onun tarafındaydı. Anasıyla kızına münakaşa kabul etmeyeceğini anlatan bir tavır ve bir sesle dedi ki:

"Kız, yetişkinmiş. Çaresini sonra düşünürüz. Surat istemem ha... Zaten canım sıkkın."

Oğluna döndü, bağırdı:

"Ne duruyorsun! Bari şu yemiş sepetlerini taşı, avluya koy!"

Kendisi halı denginin taşınması için şoföre yardım etti; hesabı vermek üzere geriye dönünce baktı, Ayşen hâlâ arabanın arkasında yarı saklı bekliyor. Bir eliyle sırtından hafifçe iterek kapı önüne getirdi.

"Öp teyzenin, ablanın ellerini... Gir içeri!"

Tanışma sahnesinde bulunmamak için tekrar arabaya yaklaşmış, iki lirayı önceden hazırlamış olduğu halde arıyormuş gibi yaparak vakit kazanıyordu. Şoförle dört, beş cümle lakırdı bile etti. Kapı tarafına başını çevirdi: Hepsi avludaydılar; Üftade dengin üstüne çökmüş, bir şeyler anlatıyor, Feride ayakta, dikkatle Ayşen'i süzüyordu. Kurulmuş sofraya gözü ilişince, Ata karnının acıkmayışını geçirdiği heyecandan tıkanmış olmasına hamletti. Biranın da tesiri vardı, iştahını keserdi daima...

Komşunun radyosunda "Radyo Gazetesi" okunduğuna göre saat sekiz buçuğu geçmemiş. Şoförün "Yokuş indik, yollar bozuk, eşya çoktu," demeden, fazla para koparmadan çekilip gittiğine memnun, içeriye yorgun görünmeye gayret ederek girdi. İki sene evvel göğsüne bir sancı arız olmuştu, koluna da vuruyordu. Hekimlerden biri, "Miden gaz yapıyor," demiş, bir başkası kalbinde bozukluk olduğunu söylemişti. Üftade Hanım, o gün bugündür kocasının ne fazla üzülmesini ne de yorulmasını isterdi; fücceten ölüvermesinden korkardı. O korkuyu sezen Ata, lüzum hasıl oldukça yorgunluk, takatsizlik hali takınır, yetmezse sol tarafını ve

kolunu ağrıyormuşçasına uğına taklidi yapardı. Bu son rolü, ihtiyaten, büyük çıngarın kopacağı güne sakladı.

Atıf'ı sorunca yemeğini erkence yiyip, "halkevi"nde konferansa gittiğini söylediler. Yalan! Çakır'ın meyhanesindedir; o tabiatsız herif yemek üstüne de rakı içer. Sabahleyin gazetede ilanını görmüştü, yan yana sekiz tane şarkıcı kızın resmini dizmişlerdi.

Devam eden durgun havayı harekete getirmek lazım. Bir manevra çevirdi, bilmemezlikten gelerek Ayşen'e sordu:

"Ne var bu dengin içinde?"

"Babamın teyzeme yolladığı halılar... Bavulda ablamın kumaşları var."

Kızla dayının gözleri bir anda karşılaştı. Ata Efendi anladı ki Ayşen derhal vaziyeti kavramıştır, birbirlerini destekleyecekler. Memnun oldu ve bu memnunluk içinde acıktığını duyarak:

"Kız elini, yüzünü yıkasın da sofraya oturalım. Feride, göster Ayşen'e musluğun yerini! Temiz bir havlu da verin!" dedi.

Üftade Hanım gözlerini halı denginden ayırdı:

"Hamama demin yonga atmıştım. Çabucak bir sıcak sudan geçsin. Biz de o zamana kadar eşyayı yukarıya taşırız."

Merdivende kocasının kulağına fısıldadı:

"Yapamayız bu koskoca kızla."

"Biliyorum. Bir şey düşüneceğiz. Hele sıkı tut şunu... Pek ağır."

"Dinlen azıcık. Zaten yorgunsun."

"Bitkin haldeyim."

Durdular. Ata dedi ki:

"Ağırlığına bakılırsa halılar iyi cinsten..."

“Yaşar hazine mi keşfetmiş?”

“Kaçakçılık ediyormuş; çok para vurmuş.”

Evin içinde bir müddet gürültü duyuldu; kapılar açıldı kapandı, kanape ve koltuklar bir yana çekilerek eşyalar misafir odasına taşındı. Kızı orada yatıracaklardı. Feride neşesiz ama aklı kumaşlarda olacak.

Tekrar avluya indiler. Hamam, mutfağın içinde, duvarla ayrılı bir köşedeydi; dapdaracık, basık, sonradan eklemeydi. Kapı örtülü ama su ve tas sesi sofra başından yine de işitiliyor. Pek istememekle beraber Ata Efendi, kurna başında yıkanan körpe kızı düşünmekten kendini alamıyor; hayalinden burnuna köpüklenmiş sabun kokusu geliyor. Bavulundan temiz çamaşır çıkarıp çıkarmadığını soracak ama Ayşen’le fazla meşgul görünmenin hoşa gitmeyeceğini hesap ederek susuyor. Ona, az sonra:

“Sen şöyle dur,” diye karısı bahçe tarafını işaret etti; Ata da mutfak kapısına sırtını döndü. Kız yıkanmasını bitirmiş, sileceklere[1] bürünmüş, yukarı çıkacak herhalde... Ancak şimdi onu iyice görecekler: Başörtüsüz, mantosuz, vücudunun tam şekliyle. Belki de kapalı kıyafet daha yakışıyordu. İster misin, meydana çıkınca soğuk, sıska, soluk bir şey olsun!

Ata Efendi’nin bir düşündüğü de Ayşen’in şivesiydi; taşralılarınkine pek az çalıyordu. Mesele basit: Peltekliği Çerkez anasıyla, Çeçen analığı ile temasından. İlk Türkçesini de o kadınlardan öğrendiği için saray terbiyesinin devamı, tatlıydı. Köylerde pek eğlenmemişti. Zaten Düzce’de ahali karışık olduğundan öyle dangul dungul konuşulmazdı. Eh,

1 silecek: Yıkandıktan sonra kurulanmak için kullanılan büyük havlu, hamam havlusu

muallimleri muhtelif yerlerden derlenmiş, muallimlerden çoğu ise Çapa mektebinde okumuş. Yeni okulların tesiri de inkâr edilemez.

Yukarıdan ilk inen karısı oldu. Yüzü bozuk değil. Ona:

"Bitmedi mi işi daha?" diye sordu; sanki yemeğe beklemekten sıkılmıştı.

"Gelir şimdi... Pasaklı bir kıza benzemiyor, bavulları da, çamaşırları da intizamlı; her şeyi yerli yerinde, tertemiz. Hem epeyce elbise filan getirmiş."

"Hepsi açıldı mı?"

"Açtı. Feride'ye getirdiği kumaşlar sokağa atsan su içinde yüz elli lira eder."

"Halılar nasıl?"

"Denge dokunmadık; yemekten sonraya bıraktık."

"Doğrusu da o. Sana hediye ettiğine bakılırsa, halılar kıymetlidir, belki de Acem'dir."

Üst kat sofadan Feride'nin sesi avluya vuruyor... Bu ses, aşağıya işittirilmek için –kızının huylarını bilir– sahte edalı, cırlak, tabii zamanınkinden bambaşkadır. Diyor ki:

"A... Vallahi olmaz, bir lokma olsun ye. Aç açına yatılır mıymış hiç! Hem babam da gücenir. Sofra başında hepimizi toplanmış görmeyi sever."

Ayşen'in yemek yemeden yatmak istediği anlaşılıyor. Biraz geçti geçmedi, merdivenlerden indiklerini duydu. Feride gösterişçi, yalancıktan bir şefkatle Ayşen'i önüne katmış geliyorlar. Kızın önce ayaklarını görmüştü; çıplaktı, terlikler giymişti; arkasında yine uzun etekli, leylak renginde, pırıl pırıl bir entari vardı. Başı, alt basamaklara inince meydana çıktı. Saçlarını kenarları oyalı bir tülbent örtüyordu ama

sımsıkı değil. Bunlar saman renginde yapışık, büklümsüz, dümdüzdü. Işığın altına yaklaşınca adeta beyaza döndüler. Fakat hareket ettikçe üzerlerinde açıklı koyulu gölgelenmeler oluyordu. Ata Efendi:

"Buyur kızım," dedi, artık önüne baktı; doğrusu şu, bakarken beğenmiş görüneceğini sofradakilere belli edeceği için bakmamayı tercih etmişti. Ayşen'e dayı oğlunun kızı olmak itibariyle nikâh düşerdi. Zaten memleketlerinde evlenmeler hep hısımlar arasında yapılmaz mıydı? Ellilik erkekler böyle körpe kızları alırlar. Kafasında kaynaşan fikirlerden huzursuzluk içinde acayip bir zevk duyarak susmakta devam ediyor. Karısının ardı arkası kesilmez suallerle Ayşen'i yormasına kızdığı halde ağzını açmıyordu. Bereket, Üftade sözü oyuncu kadın bahsine getirmiyor. Bunu kavun yenirken Feride yaptı.

"Anneniz, siz çok küçükken vefat etti galiba?" dedi.

Ata, kıza bir göz attı, gözleri tekrar birleşmişti.

"Hayır, abla... On dördündeydim. Babam daha evvel bir tiyatrocu kadınla evlenmiş, ondan ayrılınca anamı almış. Anam Çerkezdi, Adapazarı'ndan... Ama İstanbul'da terbiye görmüştü."

Ata, işittiklerine sevindi, biraz cami dersi aldığından softa ağzıyla "gayın" harfini kalınlaştırarak:

"Cenab-ı Mevlâ garik-i rahmet eylesin!" dedi; ilave etti:

"Sana da uzun ömürler versin. Şu kavundan yi biraz, bal gibi."

Heyecanlandığından şivesini bozmuş, "ye"yi "yi"ye çevirmişti. Demek ki Ayşen ikinci karısından, Çerkez'den olma

bir kız. Boy bos, gözler, saçlar, hepsi anasından. Hısımını müdafaaya yarayacak bu malumat üzerine –kendi aile kanının da karışmasıyla vücut bulmuş olan– Çerkez kızını rahatça, pervasızca tetkikte, temaşada mahzur görmedi.

Sofradan kalktılar. Bir ara avlu, yeni badanalanmışçasına Ata Efendi'ye aydınlık, tertemiz göründü. Evin içinde tamirden ve taze boyadan sonra gelen ferahlığı duyuyordu.

III

O gece, Ata Efendi ile karısının yattıkları odada mırıl mırıl konuşmalar uzun sürdü. Geç vakit, Atıf dönünce, mırıltı onun odasında da başlamıştı. Üftade, kızının ara sıra cırlaklaşan sesine kulak kabartarak kocasına dedi ki:

"Ayşe mi, Ayşen mi? Daha dilim alışmadı. Bizimkini sinirlendirdi. Hakkı da var. Kız enikonu güzel. Hamamda vücudunu gördüm, kâfurdan dökülmüş gibi... Azıcık gelişse vallahi İstanbul'un belini kırar. Onu bir giydir, kuşat, salıver ortaya... Gazetelere resmi geçmezse ben bir şey bilmiyorum. Şu Atıf kurdunun elinden nasıl kurtaracağız? Babasına yazıver, yapamayacağımızı anlat."

"Evet, yazmalıyım. Artık uyusak... Yorgunluktan olacak, kulaklarım uğulduyor."

Sözleri tesirsiz kalmadı; hastalanmasından ürken Üftade, uyusun diye sesini kesti. Yan odada da mırıltılar perdesini değiştirmiş, önce hıçkırık, sonra iç çekme, nihayet sükût. Hep böyle olurdu; gazino dönüşü, Atıf karısıyla başlangıçta hafifçe dalaşır, arkasından selameti sevişmede bulurdu. Ata Efendi tam uykuya dalacağı sırada yarın evinde bir yenilikle

karşılaşacağından, bu yeniliğin de genç bir kız olacağından memnundu.

Sabahleyin de memnun uyandı.

Evin âdeti, önce kim kalkarsa pıtır pıtır, gürültü yapmadan aşağı kata inmesi, kahvesini orada içip sonradan kalkacakları orada beklemesiydi. Evvela Ata, arkasından Atıf buluştular. Havalar sabahları serinlediğinden Ata Efendi omuzlarına hırkasını atmış, damadı pijamasının üstüne ceketini giymişti. Kaynatasına şundan bundan bahsediyor, misafiri kaale almıyordu. Sanki eve on sekiz yaşında bir kız gelmemiş, kendisi yokken hiçbir değişiklik olmamıştı. Böyle yapmakla Ata'yı aldattığını mı sanıyordu? Aygırın aklı oynadı; Ayşen'in aşağıya inmesini sabırsızlıkla bekliyor, aklınca belli etmiyordu.

Eğer içinden pazarlıklı olmasaydı, kaynatasını görünce kızı soracaktı; gıllıgışı[1] olmayan bir adam böyle hareket ederdi. Şu İstanbullu bazen Anadolu'nun kıyıcığından gelmişlerden daha bön, daha avanaktır; damadı da çoğu İstanbul çocuğu gibi kurnaz, becerikli görünen avanaklardan değil midir? Anadolulu ise aksine, aklı ermiyor hissini veren bir açıkgözdür. Hele kendi memleketinin ahalisi, Mengenliler!

"Beklediğimiz misafirin geldiğini Feride söylemiştir, tabii..." diyerek lafı Ata açtı.

"Haberim var. Safa geldi, hoş geldi. Gazeteyi nereye koydunuz baba."

Çapkın! Oyununda devam ediyor, aldırmamazlık taslıyor. Güya zihni harp vaziyetiyle meşgul. Oysa ki yukarıda... Merdivende ayak sesleri kolluyor. Fakat gelenler evvela Fe-

1 gıllıgış: kin, gizli ve kötü amaç

ride, sonra Üftade. Mektepler henüz açılmadığından Çetin geç kalkar. Hepsi, birbirlerine sezdirmeden Ayşen'i beklemektedirler. Saat sekize doğru Feride'nin kendisini tutamayarak:

"Galiba uykucu; öğle zamanlarına kadar yatağında kalan cinsten... Çekeceğimiz var," diye söylendiğini işiten Ata, içinden mırıldandı:

"Yahu, insaf! Kaptıkaçtısı, treni, vapuru, bütün gün yolculuk eden kızcağıza bir sabah uykusunu çok görüyor."

Bereket esasta iyi yürekli olan karısı müdafaa etti:

"Geç yattı, yol yorgunu da... Onun yerinde kim olsa sabah karanlığı yatağından cin gibi fırlayıp kalkamaz."

O böyle derken, yukarıda bir kapının açıldığı duyuldu. Küçük evlerde açılıp kapanan kapıların hangisi olduğu görmeden anlaşılır. Gıcırdamasalar bile her birinin tokmak çevirişinden açılıp kapandıklarını anlarsınız. Misafir odasınınkiydi bu. Zaten Ata, demin oda tarafından bir pıtırtı işitmişti. Merdiven başına seslendi:

"Ayşen, sen misin? Aşağıya gel!"

Göz ucuyla damadına baktı; başı gazetesine eğilmiş, güya evde olup bitenlerden habersiz! Köftehor, kimi kandırıyor? Niçin damadıyla bu derece meşgul? Ata, kendine bile itiraf edemedi ama kıskançlığa benzeyen bir şey duyduğunu anlıyordu; belki de kayırma hissi.

Ayşen'i güneş ışığında ilk defa görecek. Dün, tren gara girdiği zaman elektrikler çoktan yanmıştı. Bakalım gündüzün nasıl? İşte iniyor, geldi. Çekingen yürüyor; önüne bakıyor. Üftade:

"Otur yavrum şuraya," dedi. "Nasıl, iyi uyudun mu?"

"Hiç uyanmadım teyze."

Atıf kımıldandı, yerinden kalkmadan ve bakmadan kıza bir "hoş geldiniz," dedi, yine gazetesine daldı. Ayşen kızardı mı? Yoksa gündüzün daha renkli mi görünüyor? O çiğliği kalmamış; saçları da adeta lepiska. Dün geceki leylaki entarisinin üstüne bol örgülü, katmer katmer, çingene sarısı yün bir hırka giymişti; uykudan azıcık şişmiş gözleriyle mahmur hali yakışmıştı. Evet, gün ışığında cana daha yakın. Şu dikliğini, yontulmamış tavırlarını bir bıraksa... Ellerini, kollarını nereye koyacağını bilemiyor, yabancıları yadırgadığından, bir de herkesin gözlerini kendisine dikmesinden... Lakin uzun sürmez, birkaç hafta sonra öbürlerine benzer. Maamafih o yadırgamanın, acemiliğin de bir tuhaflığı, hoşluğu var.

Üftade'yi, taşlığa yayıp ılık sabunlu bezle temizlemekte olduğu Acem seccadeleri üzerinde iki büklüm bıraktı; evden çıktı. Kadınlar yalnız kalınca aralarında çabuk bağdaşırlar. Akşama Ayşen'i biraz daha ısınmış, muhitine alışmış bulacağına emindi.

O günkü gazeteler –1944 senesi Eylül ayının 8'inci Cuma günü– Kızılordu'nun Bulgaristan'a girdiğini, boyuna ilerlediklerini yazıyor. Yazıhanedekiler arasında çıkan münakaşaya karışmadı. Ekseriyet Almancıydı; yalnız iki kişi vardı ki Rusların Berlin'e gireceklerini iddia ediyordu.

Ata Efendi, "Sedefin" markalı krem, sabun, kolonya, diş macunu imalathanesinde ambar memurudur. Girdiye, çıktıya o bakar; odası, daha doğrusu ambar dairesindeki bölmesi dışarıdan ışık almadığı için elektrikle aydınlatılmaktadır; güneşe hasrettir, lakin loşluğun, kuytuluğun zevkine varmıştır. Tatlı hayallere dalıp oyalanmayı burada öğrendiği-

ni, evvelce bir inşaat şirketinin aydınlık bürosunda çalıştığı zaman kafasının şimdiki gibi işlemediğini söyler. "Sedefin" sabun ve kremlerinin ferahlatıcı kokularını da hesaba katmıyor değil.

Yaşar'ın kızı meselesini bugün deponun kifayetsiz ışıklı, serin, tenha, rayihalı bölmesinde fazla düşünemedi. İşten göz açamadı ki... Bir taraftan yeni imal geliyor, bir taraftan Anadolu'ya sandık sandık sevkiyat yapılıyordu. Ticarethaneden saat altıda çıktığı vakit yağmur çiseliyordu. Islanmayı, yürümeyi, yokuş çıkmayı gözüne kestiremedi. Hükümet dairelerinin çoktan boşaldığı, dükkânların da henüz kapanmadığı bu saatte tramvaylara nispeten az itilip kakılarak binilirdi. Öyle de oldu, bir Topkapı arabasına girdi. Bilet alırken evdeki üç yüz kâğıdı, arkasından Ayşen'i düşündü.

Üftade, kızı, damat korkusu ile hiçbir zaman evde yalnız bırakamayacağını, bir yere gitmesi lazım gelirse beraber götüreceğini söylemişti. Feride trikotaj atölyesinde çalıştığı için gündüzleri evde yoktur; Atıf Divanyolu'nda tahsil şubesinde memurdur. Bir aralık çıkıp eve uğrayabilir. Maazallah!

Bu kadar çekinmenin, güvensizliğin manası ne? On sekizinde, okumuş yazmış bir kız kendisini kayırmasını bilir. Üftade işi büyütüyor; zamane kızlarını bilmiyor. Neyi bilir ki zaten... Ahbapların tavassutu[1] ile görmeden, tanımadan aldığı karısından rahat ettirmesi bakımından şikâyeti yoktu ama o, küfüvvü[2] değildi. Oldu bir defa...

Sokağın başındaki turşucu dükkânı henüz çeşitli kavanozlarla donanmamıştı; önünde de turşu suyu içenler kış

---

1 tavassut: ara bulma, aracılık
2 küfüv: denk, eş

mevsiminde olduğu gibi sıra beklemiyordu. Buna daha bir ay ister. Camekâna dizili sirke şişelerine vuran ampul ışıklarının cilalı ceviz masa rengine çevirip parlattığı ıslak parke taşlarından rahatça geçti.

Kış başlangıcı alameti, köşede kestaneciyi buldu. Bir hafta evveline kadar haşlanmış mısır satarken kazanın yerine bu akşam mangalını koymuş. Acaba alsa, götürse mi? Çetin bayılır; belki Ayşen de seviyordur. Evet, evde şimdi bir Ayşen var. İçeriye girince onu da görecek, leylaki entarisi, sarı yün hırkası, incecik endamıyla dolaştığını seyredecek. İyi ki geldi. Kendi kendisine diyor ki:

"Ben güzel olan her şeyi severim; çiçeği de, inci ile mercanı da, eşyayı, kumaşı da... Tabiatım böyle."

Anahtar taşımakla beraber önce kapı çıngırağını çevirdi. Hem de kendisinin geldiğini anlatan üç sert ve kısa hareketle... Ev sahibi, baba, koca olmanın gururunu bu çıngırak çalma tarzında ve edasında sezmek mümkündü. Evde kimse varsa koşup açmalarını beklemek komşulara karşı bir gösterişti de.

Eli çıngırağa gidiyordu, kapı açıldı. Açan, demin düşündüğü kıyafetiyle Ayşen'di. Kenara çekilmiş, duruyor. Kız, kendisini yokuştan inerken görmüş olacak. Sokağı seyrediyordu, herhalde... Yahut da bekliyordu. İltifat lüzumunu duydu:

"İyi misin bakalım?"

O, sözle cevap vermedi; memnunluğunu bildiren bir gülümsemeyi kâfi gördü. Üftade mutfaktaydı. Acaba karısı da memnun mu? Evet... Suratı rahat. Demek ki bir uyuşma, kaynaşma hasıl olmuş; hiç değilse birbirlerine kolayca

tahammül edebilmişler. Ne pişirildiğini anlamak istiyormuşçasına girdiği mutfakta, Üftade'nin bir şey söylemesini bekledi. Başka lakırdılar ediyor, o tarafa yanaşmıyordu. Dayanamadı, sordu:

"Nasıl geçti bugün? Kız ne âlemde?"

"Fenaya benzemiyor. Şu Atıf olmasa; O canımı sıkıyor. Komşu Naciye Hanım gelmişti, bana usulcacık, 'Ayol, bu peri gibi kız insanın başına dert açar,' dedi; göz kulak olmamızı söyledi. Damadın mahallede adı çapkına çıkmış; geçen gün bir karı ile Beyoğlu sinemalarından birinde rastlamışlar. İşine gittiği falan yok serserinin... Ha, şu da var: Ayşen öyle göründüğü gibi bön değil; bilmediği yok. Aklı her şeye eriyor, eli her işe yatıyor. Kurduğu sofraya, yaptığı salataya git de bak!"

Ata sofaya çıktı. Yemek masası lokantalardakine benzeyen bir hal almıştı. Muşamba kalkmış, örtü konmuş, örtüye eş peçeteler dizilmişti. Salata zeytinlerle, uçlarında yeşil yaprakları bırakılıp dörde yarılmış turplarla süslenmiş, ortasına da yeşil salatanın göbeği oturtulmuştu; herkesin önünde ayrı bir bardak duruyordu. Tevekkeli değil, Ayşen kız enstitüsü müdür, sanat mektebi mi, oraya gitmek istemiyor. Peki ama, sokak kıyafeti neden köylümsü, garda yürüyüşü hödükçe, tavırları yontulmamıştı? Meseleyi içinden tahlil ediyordu:

"Rol mü oynadı yoksa? Yahut trende yalnız başına yolculuk edeceğinden sıkıca örtündü; garda, vapurda, iskelede de kalabalıktan şaşaladı; evi, bizleri de tabiatıyla yadırgadı mı, zavallı! Olur böyle şeyler. Taşradan İstanbul'a gelince şaşırmayan yoktur. Hatta İstanbullu bile uzun zaman taşrada kalsa dönünce bir müddet kendisini toparlayamaz. Benim

başımdan da geçmedi mi? Odun müteahhidi ile Istranca Ormanları'nda iki ay dolaştıktan sonra köprüye çıktığım gün yürüyüşüm değişmişti, afallamıştım; az daha çiğnenecektim. Sersemliğim bir hafta sürdü."

Tahlilinde isabet ettiğini Ayşen'in dönüp dolaşmalarına, konuşmalarına bakarak anlıyor. Hareketleri serbestçedir, tavırları tabiileşiyor; kendiliğinden konuştuğu gibi sorulunca da kısacık cevaplar vermiyor; lakırdıya bile karışıyor... Feride ile hele Çetin'le arası pek iyi, Atıf'a karşı ne soğuk ne sıcak, ölçülü davranıyor. Çok akıllı kız, muhakkak. Evin içinde fazla sokulganca hareket ettiği insan, dayısı Ata. Gözlerinin içine bakıyor. Haklı da... En yakın odur; arada kan var.

"Beyoğlu ne tarafa düşer, buraya çok mu uzak?"

Ayşen'in bu sualine cevap vereceğine Feride istintaka[1] kalkıştı:

"Neden sordun? Methini mi işittin?"

Pervasız cevap verdi:

"Evet. Babam, 'Döndüğüm zaman Beyoğlu'nda apartman alacağım,' demişti de... Merak ettim."

Sofradakileri bir sükût kapladı. Yaşar'ın projesine evvela gülümsemek istediler, fakat tahminlerinden fazla para yapmıştı belki... Şimdi kimler zengin olmuyorlar? İster misin gelsin, Taksim'de bir apartmana kurulsun?

Üftade cahil kadındı ama o gibi vaziyetleri idare etmesini bilirdi:

"İnşallah alır. Eğlenceli yerdir Beyoğlu... Kibar, zengin yatağı. Seni yarın, yağmur kesilirse götüreyim, gezdireyim de gör, bak... Parmağın ağzında kalır. Nah, şuracıktan tramvaya

1 istintak: sorguya çekme

yahut otobüse atladık mı yarım saat sürmez... Sahi, Ayşen'i biraz dolaştırmalı. Baban yakında mı gelecek kızım?"

"Belli olmaz, işlerine bağlı ama çabuk döneceğini söyledi. Artık İstanbul'da çalışacakmış. Ortakları var, burada; acele çağırıyorlar."

Sormak sırası Ata'ya gelmişti:

"Kimmiş bu adamlar? Ben piyasadakileri tanırım."

"Adları aklımda iyi kalmadı. Yazıhaneleri Sultanhamamı dedikleri yerde, bir handaymış. Ha, buldum: Bartınlı Hanı'nda Alımsızoğulları. Yazmıştım zaten. 'Bir şey lazım olursa oraya gider, alırsın,' diye tembih etmişti babam."

"Bildim. Alımsızoğulları manifaturacıdırlar, toptancı. Her işte elleri vardır heriflerin... Çok zengindirler."

Masada şaşkınlık artmıştı. Feride ezilmişti; nutku tutulmuş, kendine hâkim olamadığından boyuna acele acele salata atıştırıyor. Atıf, memur ruhuyla kendini toparlama lüzumu duymuş, pijamasının açık duran üst düğmesini telaşlı bir hareketle ilikliyor. Üftade'nin ağzında çoktandır rastlamadıkları upuzun, yanaklarına taşan, bir acayip tebessüm. İmkân nispetinde bunu tatlı göstermeye gayret ediyor, göz ucuyla da kocasına bakıyor. Çetin bile işi anlamış, yeni gelen Ayşen Abla'nın Beyoğlu'nda apartmanı olacak; apartman olunca otomobil de alır; spor otomobil alsın. Beraber gezerler, şoförlük de öğrenirler.

Ata Efendi de düşüncede... İki noktaya ehemmiyet veriyor: Yaşar'dan kendisine bir fayda gelebilir; öbürü Ayşen'e iyi muamele etmekle makul bir harekette bulunmuştur. Bir şeye daha memnun; şu güzel kız, layık olduğu hayatı sürecek. Hem, zengin bir akrabadan doğrudan doğruya hayır

beklenmese isminden bile istifade mümkündür. Hülasa vaziyet lehinedir, hepsinin lehine!

Ayşen, sürüp giden sükûttan ve tuhaflaşan havadan hayrete düşmüş, birer birer yüzlerine bakıyordu. Bunu hisseden Üftade yine imdada yetişti:

"Salata da bir olmuş ki... Ellerine sağlık, yavrum! Bunları o Düzce'de nasıl öğrendin? Bilenler var demek?"

"Bilirler. Teravet Ablam en mükemmellerini yapardı."

"Teravet Abla da kim?"

"Nur içinde yatsın, analığım İstanbul'da bir paşa konağında terbiye görmüştü. Çok iyi kadındı; bana üvey analık etmedi; gözü gibi, kendi kızıymışım gibi severdi."

Ayşen'in gözleri doldu, peçetesiyle yüzünü örttü. Sofradakiler, yarın apartmana oturması, otomobiline kurulması ihtimali olan Ayşen'in yeisine derin saygı gösterdiler. Nihayet kendini toparlayarak onunla iyi geçinmenin lüzumuna kanaat getiren Feride yerinden kalktı; yanına gitti; sırtını, sonra saçlarını muhabbetle okşayarak içlendirdiği sesiyle:

"Ağlama kardeşim! Ağlama canım! Ölüm Allah'ın emri... Ne yapalım, biz varız, yalnız kalmadın ya... Yerini tutamazsam da artık beni ablan sayarsın!" dedi.

O gün eve gelen ahbapları, önüne serilen kumaşları görünce kıskançlıklarından düşüp bayılacak gibi olmuşlardı. Yan taraf şeritlerinde markaları yazılı halis Avrupa malıymış; burada milyoner karıları bile onları bulduramıyorlarmış. Acem seccadelerini de balkonun parmaklıkları üzerine serince karşıda iki katlı, düttürü bir apartman yaptırdığı için kendisini dev aynasında gören, kabına sığmayan Lütfiye Ha-

mm da kötü kötü bakmamış mıydı? Bunları ve ileride gelecekleri düşünerek Ayşen'i öptü:

"Biraz su iç," dedi. "İstersen içine gül suyu damlatayım, ferahlık verir."

Ata Efendi'nin gözlerinden o manevralar kaçmıyordu; hâkpay[1] olacaktı kıza neredeyse. Damat da:

"Gül suyunu nereye koymuştuk? Dolapta mı, rafta mı?" diyerek iskemlesinden fırlamış, mutfağa doğru yelyepelek, yelken kürek seğirtmişti. Ata felsefe yapmayacak kadar zekiydi; vaziyeti tabii telakki ederek seyrediyor, eğleniyordu. Artık evde vaka çıkmasından korkusu kalmamıştı. Fakat düşündü ki, Yaşar parasız döner, yahut uzun zaman sesini keser, öte beri yollamazsa işler tekrar sarpa sarabilir.

"Kıza demiş ki, 'Bir şey lazım olursa Alımsızoğulları'na gider alırsın!' Kredisi yüksek Yaşar'ın... Her ciheti de sağlama bağlamış. Elimizde, sıkışınca Ayşen'i vasıta ederek başvuracağımız bir banka mevcut sayılır. Daha âlâsı can sağlığı!"

Böyle düşünen Ata, –karısına göz ettikten sonra– yüksek sesle dedi ki:

"Saat yedi buçuk olmamış. Niçin sinemaya gitmiyorsunuz?"

"Evvelki gece gitmiştik, program değişmedi."

"Çemberlitaş'a, Alemdar'a gidin. Azak şart mı? Ayşen birer birer hepsini görsün. Haydi Atıf, oğlum, düş öne... Çocukları al da götür."

Yalnız Feride ve Çetin'le çıkmayı sevmeyen damadının yanında bir tane de güzel kız bulunca sinemaya can ataca-

1 hâkpay: ayağının bastığı toprak

ğına emindi. Feride, Ayşen'i kendisiyle kardeşinin arasına oturtur, elbette kocasına temas ettirmezdi.

"Şunun programı daha iyi, bununkini önce görmüştük," gibi konuşmalardan sonra hazırlanmak üzere yukarı kata çıktılar. Baş başa kalınca Ata, karısına dedi ki:

"Kızına ne buyurursun? Ayşen'e birdenbire bir muhabbet hasıl etti."

Öbürü daha ciddi konuşmak istediğinden bir söz ve cevap vermedi; esasa döndü.

"Apartmandan bahsetti," dedi. "Aslı var mı? Yaşar'a ben güvenmem. Hani senin kırk liranı dolandırmıştı."

"Yahu, kırk senelik iş o... Servet sahibi olduğu, bize gönderdiği kumaşlardan, halılardan, üç yüz kâğıttan da anlaşılıyor. Görünen köy kılavuz istemez. Zengin olmuş işte!"

"Bize bir hayrı dokunur mu?"

"Dokunmaya başladı bile. Sana yolladığı seccadeleri yarın götüreyim çarşıya, dört, beş yüz lirayı koynuma koyar dönerim."

Üftade hâlâ şüpheli şüpheli başını sallıyor. Halıların kıymetliliğine inanmadığından değil, işin devam edeceğine güvenemediğinden.

"Kaç yaşında şimdi?"

"Kim? Yaşar mı? Benden altı yaş küçüktür, kırk altısının içinde."

Yukarıdakiler güle konuşa, odadan odaya dolaşıyorlar; münakaşalar işitiliyor; Ayşen, "Olmaz, alışamadım, yakışmaz, istemem," gibi lakırdılar ediyor; Feride kahkahalar atıyor. Ata Efendi seslendi:

"Saat sekiz! Çabuk tutun elinizi!"

IV

"Ey, ne var ne yok bakalım?"

Kahvesini pişirip getiren Feride, karşısına geçip oturmuştu.

"İyilikler. Bizimkiler gecikti. Ayşen Beyoğlu'na bayılmıştır. Süsü püsü, şatafatı pek seviyor. Filmi seyrederken revü kızları çeşit çeşit elbiseler giyip dans ettikçe yerinde duramıyordu. Dans öğrenecekmiş zaten..."

"Kim öğrenmiyor ki? Sen de oynuyorsun, onun da hakkı..."

"Yaz gelince yüzme de öğrenecekmiş."

"Gayet tabii... Sen yüzmüyor musun? Florya'ya gitmiyor musun?"

"Bütün mevsimde üç kere denize girdim."

"İşe gitmesen, paran da olsa otuz üç defa girerdin. Bütün söyledikleri babasının vaziyetine bağlı. Hakikaten turnayı gözünden vurduysa kızı hoşuna gideni yapar, yahut zengin bir koca bulur, keyfince yaşar. Şimdiki halde, bizimle bulunduğu müddet, gideceği yer bir sinemadır. Seninle, ananla olmak şartıyla o da!"

Sertçe konuştuğunu anlayan Ata Efendi, karısı üzerinde tecrübe ettiği tâbiyeyi kızında denemek istedi.

"Kış geliyor," dedi. "Kumaşlardan birini diktirsene! Çoğa kaçmazsa parasını ben veririm. Beyazlısı sana yakışıyor."

Feride'nin yüzü güldü. Ata, Demirkapı'daki terzi Roza'nın bunu yirmi beş kâğıda dikeceğini hesaplamıştı.

Parayı, bir nevi tahsisatı mesture[1] mahiyetini alan gizlenmiş üç yüz liradan ayıracaktı. Ayşen'e sarfediliyor demekti. Tâbiyesinin tesiri hemen görüldü. Feride:

"Ucuz bir karyola bulamaz mıyız? Yerde yatıyoruz kızı... Roza'nın yanında bir karyola fabrikası gördüm. Tek kişilikleri yirmi yedi liraya satılıyor," dedi.

Bunu Ayşen kendisine çıtlatmış; karyola olsa yukarıda çatı arasına taşınırmış, misafir odası da boşalırmış. "Ben orasını bir süslerim ki tanıyamazsınız," demiş. Duvarları kâğıtlatacak, perdeler asacak, bir şeyler yapacakmış, hasılı...

Çıngırak sesi:

İçeri giren Atıf. Feride diyor ki:

"Hani halkevinde İngilizce dersi vardı, geç gelecektin?"

"Öğretmen hastalanmış, dağıldık."

Ata şüphelendi; damat galiba bundan sonra gezginciliği, sokakta sürtmeleri, gecikmeleri bırakacak; evcil olacak; konferans ve yabancı dil yalanlarına başvurmaktan kurtulacak. Nerde bulur Ayşen gibisini? Sofrayı bir kuruşu, salına salına bir gidip gelişi, evde nazlı nazlı bir dolaşışı var, değme keyfine... Bir tarafa çekil, seyret!

Çıngırak tekrar cırladı; bu defa gelenler onlar; kızın arkasında ilk günkü kahverengi, hantal manto... Lakin başını örtmediği ve uzun ökçeli, yepyeni bir iskarpin giydiği için fena durmuyor. Nar çiçeği, beli dar mantoyu Üftade, göze batar, peşlerine adamlar takılır, vaka olur diye giydirmemiştir. Doğru yapmış... Yanlarında bir erkek bulunsa ziyanı yoktu. Beyoğlu çoktandır haşarat yatağına döndü. Anadolu'da

1 tahsisatı mesture: örtülü ödenek

cebine bir deste papel koyan, karı kız göreyim diye soluğu Cadde-i Kebir'de[1] alıyor.

Üftade'nin, Beyoğlu'nu ilk defa göstermeye götürdüğü yanındaki taşralı kız kadar zevk içinde oluşu dikkati çekti. Tahminine nazaran bu memnunluk gezintiden değil, Ayşen'le iyice konuşup babası hakkında tatmin edici malumat almasından. Kimbilir neler öğrenmiştir? Çocuğu ustalıkla nasıl sorguya çekmiştir? Onda bir polis ruhu, istidadı vardır; eski devirlerin yarı ümmi komiserleri gibi doğuştan zabıta memuru, müstantik[2] yaratılmıştır.

Ayşen heyecanını bir türlü bastıramıyor. Pek ziyade hayrete, hayranlığa düşmüş görünmeyi izzetinefsine yakıştıramamakla beraber vitrinleri, yüksek yüksek binaları, güzel kıyafetli kadınları beğendiğini söylüyor. Asıl, Taksim Meydanı hoşuna gitmiş. Bir de kürkçü dükkânları...

"Çok mu pahalıdır o kürkler dayı?"

"Cinsine göre; beş yüz liralığından tut, bin, iki bin liraya kadar... Daha pahalıları da varmış. Baban gelince alıversin bir tane sana. Şimdilik biz hele bir karyola tedarik edelim; çatı arasındaki odayı beğenmişsin, oraya kuralım."

Atıf, halkevine ait birtakım matbu kâğıtları köşede doldurmakla meşgul. Damadının bu gece gelir gelmez soyunmadığı, pijamalarını giymediği, Ata Efendi'nin gözünden kaçmadı. Hoş, kendisi de elbisesini çıkarmamıştı. Ev, şu gidişle alafrangalaşacak galiba! Karısı yorgunluğunu ileri sürerek erken yatacağını söylüyor. Hayır, maksadı odalarına çıkarak kocasıyla konuşmaktır; anlamayacak tarafı yok.

1 Cadde-i Kebir: İstiklâl Caddesi
2 müstantik: sorgu yargıcı

Kendisi de merak ettiğinden yemekten sonra aşağıda eğlenmedi; gözlüğünü, sigara kutusunu, gazetesini topladı.

"Eh, bana izin..." diyerek kalktı. Ötekiler Ayşen'in Beyoğlu'ndan aldığı yeni iskarpinleri pahalı, fakat çok zarif buluyorlar, ayakkabı hakkında konuşuyorlardı. Karısı az sonra yanına geldi; oda kapısını örttü, telaşla dedi ki:

"Kız, kundura mağazasında çantasından bir yüzlük çıkarıp bozdurdu. Bavulunda para mara yoktu."

"Aradın mıydı?"

"Bir aralık bakmıştım. Galiba çantanın gizli gözü var. Bunlar eni konu zengin! Kızı çatı arasında yatırmak doğru değil. Misafir odasını ne yapacağız? Zaten gelenleri aşağıya alıyoruz; kışın sobayı da oraya kuruyoruz. Kanepe ile koltuklardan ikisini indirir, aşağıya çeki düzen veririz olur."

"Ben karışmam, ne istersen yap... Ama zannederim böylesi münasiptir."

"Sana bir şey söyleyeyim mi? İstanbul'da biraz kalsın, milyoner koca bulur bu Ayşen! Sokakta, sinemada, otobüste bakmayan kalmadı. Nasıl koruyacağımı bilemedim. Taksim Meydanı'ndaki heykelin önünde şöyle, kırk beşlik kibar bir adama rastladık; peşimiz sıra döndü, dolaştı. Durakta kulağıma yaklaşıp da 'Hamfendi, otomobilim şuracıkta duruyor. Sizi gideceğiniz yere götürsün!' demedi mi? Azarladım. Arkamızdan otobüse bindi; artık laf etmedi; uzakça durdu ama gözleriyle yedi, vallahi!"

"Boylu boslu, dikkati celbediyor da ondan."

"İyi etmişim de kırmızı mantosunu giydirmemişim; karakollara düşerdik. Ha, 'Yarın çarşıya çıkalım teyzeciğim, Çetin'e bir hediye alalım. Babam bir oğlunuz bulunduğu-

nu bilmiyordu,' dedi. Oysaki yarın pazar, dükkânlar kapalı; sonra hatırladım. Pazartesiye gideriz. Çetin lastik çizme istiyordu, ama kaç liralık şey? Daha pahalı bir hediye seçeriz."

Ata Efendi'nin zihnini başka bir nokta kurcalıyor. Sordu:

"Ayşen erkeklerle meşgul mu? Fingirdeşiyor mu?"

"Yok! O tarakta bezi yok; gözü hep süste, tuvalet, kürk, cevahir gibi şeylerde. Öbür gün Mahmutpaşa yokuşuna giderken Kapalıçarşı'daki kuyumcular arasından geçireceğim. Görsün şıkır şıkır bilezikleri, pantantifleri, göğüs iğnelerini... Haspa! Malın da en pahalısını seçiyor; iyisini, zarifini anlıyor, doğrusu. Bavulunda altın bilezikler gözüme ilişti. Galiba kabadır diye takmıyor."

Ayşen'in karakteri yavaş yavaş belirmeye başlamıştı. Bu tahlili, Ata –öyle alimcesine bir tetkik şeklinde değil– etrafında olup bitenleri anlamak, müdafaa tedbirleri almak, hazırlıksız yakalanmamak gibi daha ziyade taşralıya has bir insiyakla[1] yapmaktadır. Ormanda ayı, dağda kurt, yolda eşkıya, kasabada eşraf ve memurdan zarar göre göre, nesiller boyunca o hayati tehlikelere farkında olmayarak alışmışlardır. Köylüye sinsi bir zekâ atfedişimiz de bundandır. Şu var ki, Ata işi sezecek kadar tahsilli ve İstanbulludur; niçin ince eleyip sık dokuduğunu biliyor, kendi kendine:

"Seciyesini anlayalım ki ona göre hattı hareketimizi tayin edelim," diyor.

Zira sekiz, on yaşındaki evlatlık, yahut bodur ve hödük bir köy kızı beklerken karşılarına çıkan Ayşen, hayatlarının gidişini değiştirecek, seviyelerini yükseltecek alametler, işaretler taşımaktadır. Yeni tabirlerden birini kullanarak "İnce-

---

1 insiyak: içgüdü

lemeye değer!" diye söylendi. Kızın on sekiz yaşına geldiği halde şuracıktaki Düzce'den İstanbul'a daha ilk defa ayak bastığına bir mana veremedi. Meseleyi belki biliyordur; sorup öğrenmiştir fikriyle karısına açtı.

"Küçük yaşta anasıyla iki kere gelmiş ama hatırlamıyor. Analığı ise İstanbul'a küskünmüş, uğramamaya büyük yemin etmiş."

"O kadının başından bir vaka geçmiş olacak; bir vaka üzerine Yaşar'a varmış. Görgülü, malumatlı bir kadınmış, sanıyorum."

Böyle düşünen Ata, her izdivaçta küfüvlük arar; "küfüv" kelimesini daima tekrarlar: Üftade lisanında "küffụ" şekline giren bu sözde birçok hikmetler tahayyül eder, karısı da tasdik eder: "Dengi dengine, küffü küffüne" der, durur. O meşhur sözün Ata bakımından kendi aleyhine olduğunu aklına getirmez.

Uyuyakaldılar. Ertesi sabah hava, yağmurlardan sonraki tatlı sonbahar durgunluğu içinde, güneşliydi. Gözden geçirmek için çatı arasına çıkan Feride, beraber bulunduğu Ayşen'i teşvik etmiş, öne sürmüştü ki, kız aşağı inince:

"Burada gezme yeri yok mu? Açık havalı bir yer, bahçe filan?" diye sordu. "Adapazarı'nda Çark Gazinosu vardır; Düzce'de Efteni Gölü'ne giderler, balık tutarlar."

Bir susma oldu; herkes işin içinde Feride'nin parmağı olduğunu anlamıştı. Ata Efendi, ufak bir duraksamadan sonra dedi ki:

"İstanbul'da öyle yerler yüzlerce, binlerce... Velakin masraflıdır; ay sonundayız aksi gibi! Hem önceden kararlaştırmalı, öteberi yemekler yapmalıydık."

"Florya'ya bir gidip döneriz, kalmayız. Ayşen plajı görür. Mevsim sonu ama ne olsa gene gelenler bulunur. Bir bilet parası... Kumkapı'ya yokuş aşağı iniveririz."

Bunu diyen Feride'ydi. Ayşen, dayısının yüzüne kabul etmesini bekleyen halavetli[1] nazarlarla bakıyor. Üstünde köy tezgâhlarında dokunmuş, Şile bezinin incesini, eski zaman kayıkçılarının giydikleri hilaliyi andıran, araları ipek yollu kumaştan beyaz bir gecelik... Ayaklarında ponponlu kırmızı terlikler... Saçlarını taramış da inmiş. Çiçek gibi kızcağız! Zaten anlıyor ki gazino masrafını da Feride'ye usulcacık o verecek.

"Fena fikir değil. Öğle yemeğini yer, çıkarız yola. Ne dersin hanım? Yaz bitiyor artık. Atıf, sen de gelirsin tabii. Bugün halkevini seriver."

Damat azıcık nazlandı, sahteliği iyice sezilen bir naz... Kaynatası belki ısrardan vazgeçer korkusuyla çabucak kabul etti.

"Bari gideyim de başkana haber vereyim," dedi.

O, koyu halkçıydı; "Yeni Nizam"cı da... Kötüsü, Çetin'e fikirlerini aşılıyordu. Çocuk, Hitler selamları öğrenmiş, Mussolini tavırları almıştı. Ata Efendi, astıkları Distolcu zavallı Rıza'dan sonra politikacılıktan ürktüğü için o işlere karışmıyor. Rıza aç kalmış, koyunları öldüren bir hastalığa karşı kullanılan Distol ilacını dağıtmaya, köylere çıkmıştı. Ne olmuştu? Kimse anlamamıştı; onu ve onun gibi Anadolu'da dolaşan arkadaşlarını, Halife propagandası yapıyorlar, rejimi devirecekler diye toplayıp kaş göz arası sallandırıvermişlerdi.

---

1 halavet: şirinlik, tatlılık

Fena hatıraların hüznünden kurtulmak için Ayşen'i seyrediyor, gül bahçelerinde oturuyor, fıskiyelere, mehtap vurmuş denize bakıyormuşçasına ferahladığını duyuyor. Evin havasına Yeni Postahane ile I. Abdülhamid Türbesi arasındaki, adını öğrenemediği caddeyi geçerken bir ıtriyat deposundan dışarıya yayılan kolonya ve esans kokusunu hatırlatan rayihalar da karışmıştı. Kızın süründüğü lavanta muhakkak Paris malı... Kaçakçı babası huduttan getirmiştir. Feride de banıp çıkmış.

Tren, güneşli, sıcak, durgun havadan istifade ederek yaz mevsiminin son pazarlarından birini deniz kenarında geçirmek isteyenlerle dolu. Bakırköy'e kadar ayakta kaldılar; gençler platformda duruyorlar; Ayşen iki taraflı köhne evlere hayretle bakıyor, belli ki sefaleti hiç sevmiyor ve böyle bir yoldan güzel bir yere varılacağına inanamıyor. Çok sıcak! Feride ile o, mantolarını kollarında taşıyorlar; süratten hasıl olan rüzgâr eteklerini havalandırdıkça ikide bir aşağıya çekip düzeltiyorlar, açmasından korkuyorlar. Ata Efendi sinirlendi, mantoları giymelerini söyledi. Gözlerini ayırmayanlar, bunu bekleyenler vardı; damadının gözleri de o tarafa kayıyordu.

Kapıdan çıktıkları sırada Çetin'in elinde bir deniz torbası görmüş, sormuş, su ılıksa Feride'nin denize gireceğini, komşuları Adalet Hanım'ın mayosunu da ihtiyaten Ayşen için aldıklarını öğrenmişti. Yüzü güzel bir kadın değildi ama uzun boylu ve ince yapılıydı; mayo kızın vücuduna uyacaktı. Bununla beraber Ata Efendi, Ayşen'in banyo yapmasına razı olmayacağını, üşüyüp hastalanmasından korktuğunu söylemişti; fakat o "Ben kışın bile, kar yağarken kova kova soğuk

su dökünürüm dayı!" deyince, arzusunu kırmak istememişti. Niyeti plaja Atıf'ı sokmamak; beraberce kahvede oturup beklemek. Bakırköy'de bir kısım müşteri boşalınca vagona geçip oturdular.

"Buralar hâlâ İstanbul mu? Ne büyük memleket!"

Florya'ya indiler. Ayşen, Haydarpaşa'ya geldiği gün olduğu gibi yürümesini şaşırdı, Feride'ye sokuldu, lakin çabuk toparlandı. Önlerindeki plajın kumları üzerinde kimi ayakta dolaşan, kimi yerlerde yatan kadınlı erkekli cemaate şaşmadan, yadırgamadan bakıyor. Sonunda, "Filmlerde gördüğüm gibi... Ah, ne hoş!" dedi ve ablasına bir şeyler fısıldadı. Ata, denize girmek istediğini anladı; canı sıkıldı. Damadıyla karısına dönerek:

"Onlar girsinler," dedi. "Biz kahvede otururuz."

Damadı lanet suratını takınarak cevap verdi:

"İçeride gazino var. Hem ben de denize gireceğim."

Feride'ye göz attı:

"Gelmişken o da girer tabii... Siz de gazinoda bizi seyredersiniz," deyince, kızının aptallığına kızdı. Ayşen'i çırçıplak, kocasına nasıl gösterecekti? Fakat bir anda düşündü ki, artık böyle, kendi nesline aykırı, müthiş gelen şeyler yeni hayatın icaplarından, o nesildekilere fazla tesir etmeyen itiyatlardandır.[1] Muhitinden kaçılan kem suratlı bir yaşlı olmamak için zamana uymak lazım. Bir nokta hepsinden mühim: Neden dünya zevklerinden nefsini mahrum etsin? Bu devre, sapasağlam yetişmek bir nimettir, mazhariyettir.

1 itiyat: alışkanlık

Sarıklarını başlarından atarak bugün balolarda ömür süren ak saçlı hacılar, hocalar tanıyor.

Zorla yürüyormuş, ayakları geri geri gidiyormuşçasına kafilenin arkasında kaldı. Bu sırada biletleri Atıf koşup almıştı. Ne cömertlik! Cömertlik değil, Sultanahmet'te dilenip Ayasofya'da zekât vermek. Kıza yaranacak aklınca... Yahut bir danışıklı döğüşüklü hesap meselesi.

"Karı koca birleşip soyacaklar bu kızı... Kaz gelecek yerden tavuk esirgemiyorlar!" diye söylendi. Kazıklar üstüne kurulmuş Florya Köşkü'nü işaretle, Ayşen'e:

"Atatürk için yapılmıştı, şenliği de onunla bitti. İnkılabı yapmasaydı şu halk zor soyunurdu böyle, zor yayılırdı kumlara!" dedi.

Ata, teceddüt[1] hareketlerini etrafındakilere ara sıra överdi. Sedefinciler dehşetli partici, hükümet yardakçısıydılar. Sıhhat Bakanlığı erkanıyla düşer kalkar, işlerini yürütürlerdi. Nesine lazım? Kulaklarına bir şey gider, atarlar yerinden!

Maamafih ihtardan kendini alamadı:

"Kalabalıktan uzak durun, şöyle bir kenarda yıkanıp çıkın. Mevsim kumlara uzanıp güneşlenmeye müsait değil. Her taraf nem içinde."

Az sonra plaj gazinosuna oturup baş başa kalınca, Üftade telaşla sordu:

"Görmedin mi Sedefinci'nin oğlunu? Biz girerken esmer bir kızla ayakta duruyordu. Sana baktı, sonra da Ayşen'e..."

"Görmedim çapkını..."

"Fırsatını bulup kıza yaklaşmazsa ben bir şeycikler demiyorum. Ne hayasızdır o! Kapının önündeki büyük otomobili

1 teceddüt: yenilik

de fark etmedin. Hülyalara dalmıştın. Hususi doktorlardan başkasına yasaktı hani ya? Sedefinciler taksiye çevirmişler; vızır vızır gezip duruyor oğlan!"

Üftade büsbütün telaşlandı.

"A! Bak, bize doğru geliyor. Sakın masamıza oturmasın?"

Sözünü bitirmemişti, Rüştü'nün sesini duydular:

"Maşallah Ata Efendi... Siz buralara gelir misiniz?"

Mayoluydu; pervasızca bir iskemle çekti, oturdu ve boş masaya göz attıktan sonra büfeye döndü, elini salladı. On dakikadan beri semtlerine uğramayan garson, tutuşmuş gibi koşup gelmişti. Rüştü sordu:

"Ne emir buyurursunuz, hemşire hanım? Siz, Ata Efendi?"

Cevap beklemedi, garsona:

"Biran soğuksa üç şişe getir. Ama soğuksa ha! Yoksa dökerim hepsini... Hem de patronunun başından aşağı! Katalavis?"[1]

Dedi, sonra Üftade'ye hitap etti:

"Bunlarla anladıkları lisandan konuşmalı. Frijiderde buz gibileri durur, müşteriye hamam suyu içirirler.

Üftade, galiba deminki "hemşire hanım" sözünden hoşlandığı için, fakat esasta kocasının idaresizliğini önlemek kasdıyla:

"Öyledir," diye mukabele etti. "Pek haklısınız."

Ata Efendi, alacağı vaziyeti henüz kararlaştıramamıştı. Sadece karısını tasdik makamında başını salladı.

1 katalavis: anladın mı? (Rum.)

V

Rüştü'nün vücudu yeni cilalanmış abanoz gibi pırıl pırıl, adeta siyah. Adaleli, biçimli, kadınların hoşlanacağı erkek güzelliğinde. Ata, karısının bakmaz görünmekle beraber gözlerini ara sıra gencin üzerinde dolaştırmaktan kendini alamadığını anlıyor. Konuşan onlardır; Ata memnuniyetsizliğini gizlemeye gayret ederek nazik bir tavır almış, dinliyor. Rüştü mevsimin bittiğinden, bu yaz geçirdiği eğlenceli hayattan, havalar bozmadan birkaç kotra gezintisi daha yapacağından bahsediyor.

"İsterseniz buyurunuz," diyor. "Bir gün birlikte çıkarız. Kotram büyüktür; içinde dört yatağı var. Mutfağı da... Ata Efendi amcamız işini bir gün seriverir. Babamın kendisine hürmeti vardır. Daima söyler, 'Gün görmüş, insan sarrafı, işten anlar, emniyetli bir zattır,' der. Herkese numune olarak gösterir."

Üftade, "Eksik olmasınlar. Efendi de pederinizi pek sever; bize metheder; çok memnundur," gibi cevaplar veriyor. Ata başını sallamaktadır. Aklı hep kızında, daha doğrusu Ayşen'de... Buraya mayolarla gelmelerini istemiyor, etrafı gözleriyle arıyor, meydanda yoklar. Şu, ta ötede duran biri erkek, ikisi kadın üç kişi onlar mı?

"Denize girmiyor musunuz siz Ata Efendi?"

"Bizden geçti artık."

"Ne münasebet! Bakınız, yan masada oturan Şevki Paşa'ya; altmış yaşını çoktan geçmiş. Hâlâ plajlardan ayrılmaz. Maaşallah sapasağlamsınız. Kırk beşinize bastınız mı?"

"Elliye merdiven dayadık; ötesine de atladık."

"Hiç belli değil."

Delikanlı, önündeki masanın tahtasına vurdu. Babası gibi yağcılığını iyi biliyor; bir menfaat sezdi mi bülbül kesiliyor. Bugüne kadar kaç defa mağazada rastlamıştı; selam verirdi ama konuşmaya yanaşmazdı. Maamafih kanı sıcak, zeki oğlan. Ata, çıplaklığına alıştı gibi... Mayolu erkekle bir masada ve karısı yanında oturup bira içeceği hatırından geçmezdi. Haydi, Üftade kırkını aşmış, fazla gösteren bir kadın. Şimdi ötekiler sökün ederse? Rüştü:

"Ben bir dalıp yine gelirim; hemşirem de burada; onu da getiririm."

Tığ gibi delikanlı, mayosunun belini yukarıya çektikten sonra kumluğa doğru koştu. Ata, karısına döndü:

"Beğendin mi rezaleti?"

Bira içmeyi lüks sayan, hele milyoner Sedefincilerin oğlu ile oturmayı etrafa karşı övünme vesilesi sayan Üftade:

"Neden rezalet olacakmış? Herkesin yaptığı şey. Şükrü Paşa'dan da büyük değilsin ya? Onun masasında da mayolu kızlar, delikanlılar var."

"Şükrü Paşa zirzopun biridir; alafrangalık taslar. Nedir o, yakasında çiçek, küp karnına bakmayarak seke seke yürüyüşler, kadınların elini öpüşler, reveranslar, filanlar! Ordudan bu sebeple tekaüt ettiler; Mareşal attı."

"Ama mebus çıkardılar. Hem Rüştü yanımıza kız kardeşini de getirecek, aile masası olacak burası... Patronun kızı ile, oğlu ile beraber bulunmaya senin yerinde kim olsa can atar."

"Sen değil miydin, 'Kapıdan girerken Ayşen'e baktı,' diyen?"

"Bakar ya! Bakmayan yok ki... Güzele bakılır elbette. Hemencecik fenalığa mı yormalı? Sade Ayşen'e değil, Feride'ye, bana, hepimize baktı. Yanındaki esmer kız kardeşi olacak. Çocukçağız, plaja hemşiresini alıp geldiğine göre kötü maksadı yok; onu aile arasında oturtmak istiyor."

"Sen bunları benim gecelik külahıma dinlet!"

"Başına sımsıkı geçirdiğin şapkana dinletiyorum. Şapkalı kafanı zamaneye uydur, efendi! Yaşar'dan bir şey çıkmazsa Rüştü'de ümit var. Babasına bir söyledi mi maaşını artırıverir. Karanlık ambardan seni alırlar da belki yukarıya muhasebeci yaparlar. Malum ya, İhsan Bey hasta, gırtlağında ur çıkmış. Neyse, bırakalım hırgürü de etrafımızı seyredelim. Şu gelenler bizimkiler galiba?"

Ata, ürkek nazarlarla baktı; evet, onlar. Ayşen vücuduna yapışmış ıslak mayosu ile bambaşka olmuş. Adeta zayıfmış meğerse... O kadar da bir şey değilmiş. Kendi kızı etli, canlı, daha şirin. Ayşen'in güneş görmemiş bembeyaz, hakikaten çiğ rengi bir falso. Feride'nin teni yanında insana çirkin görünüyor. İçinden söylendi:

"Rüştü, kızın çıplaklığını beğenmeyecek. Elbiseli hali çok daha iyiydi."

Azıcık sükun bulmuştu; yüksek sesle dedi ki:

"Deniz faslı bitmedi mi?"

"Su adeta ılık, bir kere daha gireceğiz dayı."

Ayşen konuşuyordu; konuşurken başını salladıkça evvelce tepesine topladığı saçlarından yüzüne damlalar dökülüyor, yuvarlanıyor, göğsünden içeriye kayıyordu. Keyfine payan yoktu kızın! Feride'nin gözleri bira şişelerine takıldı:

"Baba! Bu ne ziyafet?" diye şaştı. Üftade kayıtsızlık taklidi yaparak, fakat anlatmanın sırası geldiğine memnun, cevap veriyor:

"Sedefincilerin kızı ile oğlu yanımızdaydı. Beraber oturuyorduk; şimdi dönerler. Haydi, denizi menizi çabuk bırakın da, siz de gelin!"

Sözünü bitirmişti. Rüştü, –gözlüyormuş gibi– bir taraftan çıkıverdi, kardeşi de yanındaydı; deminki esmer kız. Kısaca birbirlerine tanıştırıldılar. Üftade, Ayşen için şöyle dedi:

"Efendinin dayı kızı... Pederi tüccardır, Alımsızoğulları'yla iş yapar."

Damat Atıf çekingen duruyor:

"Biz giyinelim," dedi. "Vakit geç oldu."

Rüştü ile kardeşi Serin –Serin'miş adı– iskemlelere hemen oturmuşlardı. Kız:

"Biz de birer bira içsek," diyor. "Deniz suyu dilimi damağımı kavurdu."

Ağabeyi kalktı, köşedeki boş iskemleleri tutup tutup masanın etrafına intizamsızca çekti, ayaktakilere:

"Hele azıcık dinleniniz, birer bira da içersiniz!" dedikten sonra, evvel getirtilenler boşalmadığı halde garsona dört şişe daha ısmarladı.

"Acıkmışız, öteberi de getir. Kaşar peyniri, fıstık, sosis, ne varsa! Hanımlara sor ne istiyorlar başka. Mayonez yok mu? Yoksa sahanda yumurta yaptır."

Masa az zamanda donandı. Rüştü, kadehlerin boş durmasına müsaade etmiyor, hemen dolduruyor. Ata da –Serin Hanım'ın aralarına katılmasından teselli bulduğu için– karısının 'aile topluluğu' dediği masada bira içmekte artık

mahzur görmüyor. Ayşen ikinci kadehi bitirdi; sohbet yerinde; gazinonun en neşeli, zengin masası onlarınki. Rüştü birdenbire, emir verircesine:

"Haydi, serinlik basmadan hep beraber bir kere daha suya dalalım. Bu, mevsimin son pazarıdır; bilmiş olun," dedi.

Ata Efendinin yüzüne bakmadan, gözle bile izin almadan hepsi yerlerinden kalktı; deniz yolunu tuttular. Ayşen'in yanında Serin koşuyor. Biri esmer, öbürü beyaz, ikisi de endamlı ve körpe iki kızın şen ve şatır, kumsalda bata çıka gidişi hoştu. Zaten plaj tenhalaşmıştı; hele yatan, güneşlenen yoktu.

"Nerede kaldılar? Şu treni kaçırmayalım."

Rüştü ile Serin giyinmiş olarak geldiler. Buna "giyinmiş" denilemezdi ya! Erkeğin elbisesi buruşuk bir pantolonla kısa kollu, yakası açık, adi bir gömlekten ibaret. Bu yakayı iliştiren düğme ile aşağıdaki arasından göğüs ve kılları görünüyor. Nedense ortası kapanmıyor, yarık gibi meydanda. Kız, arkasına dallı basmadan, önden ilikli acayip bir şey takmış. Demek buralarda adam gibi giyinmek ayıp... İlle bayağı görüneceksin. Bayağılık belki de kibarlık ve zenginlik alameti!

Çocuklar göründü; artık oturan yok; herkes ayakta... Feride mantosunu giymiş, Ayşen omuzlarına atmış. Rüştü:

"Buyurun," dedi. "Araba geniştir, hepimizi alır, sizi evinize bırakırız."

Ata itiraz etti:

"Rahatsız ederiz. Biletlerimiz gidip gelme; tren de geliyor."

"Yok, beraber döneceğiz."

Aile efradı, "Olmaz, sığışamayız," gibi sözler etmekle beraber teklifi kabul niyetindeler. Çetin, babasına sokulmuş, "Otomobile binelim," diye kolunu dürtüyor. Mütereddit halde beraberce yürüdüler. Rüştü, arabanın kapısını açtı:

"Siz geçin şöyle, Ata Efendi... Siz de hemşire hanım... Bakınız, koltukları açınca üç kişi daha ferah ferah oturur. Biz de Serin ve Küçük Hanım öne geçeriz. Zayıfçalar şoförün yanına!"

Rüştü direksiyona girdi; Serin arkasından iterek Ayşen'i kardeşinin yanma oturttu, kendisi pencere yanma geçti. Hareket ettiler. Ata'nın kaşları çatılmıştı; yüzünü görmüyordu ama muhakkak Atıf da somurtmuştu; bunu ensesinden, kafasını dimdik tutuşundan anlıyor; aksiliği tutunca öyle durur. Sedefincizadenin bütün manevrası Ayşen'i yanına oturtmakmış; kız kardeşi de yardımcılık etmişti. Ne habis ruhlu bir aile bu; iki kardeş bu gibi işlerde birbirlerini destekliyorlar muhakkak!

Çemberlitaş'a varınca, Ata:

"Zahmet etmeyin," dedi. "Köşe başında ineriz, kaldırımlar pek bozuk."

Delikanlı dinlemedi, yokuşa saptı, arabayı rap diye 17 numaranın önünde, cakalı bir tavırla durdurdu. Galiba bu numarayı Ayşen söylemişti.

Eller sıkılıyor. Rüştü, Üftade Hanım'ın önünde eğilip elini yakaladı, sıkacağına öptü. Karısı belki başına da götüreceğini sanmıştı, bırakınca şaşaladı ama acemiliğini fazla belli etmedi.

İçeriye girdiler. Delikanlı alay mı ediyordu yoksa? Bugün, birkaç saat de böyle eğlenmişti. Şimdi yolda iki kardeş

kahkahalarla gülüşüyorlar, "Görgüsüz şeyler! Tuhaf insanlar! Neler varmış kıyıda, köşede!" diyerek katılıyorlardır. Bunları görüyormuşçasına kan başına çıktı:

"Halbuki," diyordu, "kendi babaları daha on sene evvel ayak kavafı idi, devairde iş takip eder, ev simsarlığı yapardı. Ortağının ise Fatih Kaymakamlığı binası yanındaki köşe başında Nuh Nebi zamanından kalma bir yazı makinesi koymuş, arzuhalcilik ettiğini ben hatırlarım. Latin harflerinin kabul olunduğu sene... Hangi tarihteydi o iş? Dünkü mesele sayılır.

Ata, memnuniyetsizliğe kapılmakla beraber yine de içinin derinliğinde ufak bir haz duyduğunu, Sedefincilerin otomobiline binerek kapıya getirilmesinin bir gün işine yarayacağını anlıyor. Kimsede yemek yiyecek hal yok; çay içmekte karar kıldılar.

Rüştü'yü tanıdıktan sonra Ayşen artık mahallede delikanlılığı üstünden akan Atıf'a alıcı gözüyle bakamaz. Apartman, mücevher, servet, modern hayat rüyasına kapıldığını hemen meydana vuran kız, otomobilli, kotralı, sporcu bir zengin koca arıyordu.

Zaten kotra bahsi ediliyor; Üftade de anlatıyor:

"Dört kamarası varmış, bizleri davet etti mevsim geçmeden. Hafta içi bir gezinti yapalım dedi ama Efendi bırakmaz; onuruna yediremez böyle şeyleri."

Dayısının fikrini öğrenmek için Ayşen'in beyaz tavşanlarınki gibi turuncuya kaçan gözbebekleri Ata'ya dikildi; aradığı uysallığı bulamayınca mahzunlaştı. Bu kızın gözleri, içinden geçirdiklerini ne okunaklılıkla ifade ediyor... Ağla-

maya da pek müsait. Ağlasa da, sızlasa da kotra davetine ne kendi gider ne onları gönderir.

Ayşen gelmeden evvel, gece odada konuşulanları dinleyerek köşe minderinde uyuklamayı pek severdi; hatta kadın misafirler olduğu zaman da aynı şeyi yapardı. Bu gece eski âdetine döndü; karısı bermutat:[1]

"Biz artık yatıyoruz. Elektrikleri söndüreceğim," deyinceye kadar uykusunu kestirdi. İhtar üzerine kalktı, sersem sersem merdivenleri çıkıp yatağına girdi, hemen uyudu.

VI

Bir aralık, başucunda birisi lamba tutuyormuş vehmine kapıldı; kalktı. Hayır, ışık sofada... Sofaya da misafir odasının renkli, desenli, yapışkan kâğıtla örtülü kapı camlarından vuruyor. Ayşen uyumuyor mu? Odasından usulcacık dışarıya süzüldü. Nesi var? Sakın hastalanmasın! Kapı kapalı, ama zamklı kâğıdın bazı yerleri zamanla kabarmış, aşınmış olduğundan içerisini görmek mümkün.

Görüyor işte; yer yatağının ortasında sırtını duvara asılı Kürt kilimine dayamadan, dizlerine koyduğu Şehbal cildini dayanak yaparak bir şeyler yazıyor. Babasına mektup, belki... Belki de ruzname.[2] Genç kızlar hatıra defteri tutmaya meraklıdırlar. Mektup babasından başkasına da olabilir. Yarın Üftade ile sokağa çıkacak. "Postaya atacak mektubum var," derse kadın men edemez ya!

1 bermutat: alışılagelen biçimde, her zaman olduğu gibi
2 ruzname: günlük

Hem bunları muhakeme ediyor, hem de Ayşen'in –çok sıcaktı o gece... Bu semtte de sıcak ağır olur– geceliğini atmış, kombinezonu ile durduğu için kurdelası yana kayarak açılmış omuz başını seyrediyor. Tuhaf şey! Bugün mayolu iken omuz güzelliği hiç de dikkatini çekmemişti. Daha nelerin farkına varmamış meğerse... Kız, düşünmek için başını kaldırdıkça ağzının ve dudaklarının biçimini de ilk defa görüyormuşçasına pek latif, manalı buldu. Gözünü camın deliğine uydurarak gece yarısı bir genç kızı gözetleyen, entarili, geçkin bir adamın hali, başka biri tarafından seyredilse gülünç olurdu. Ata kendi vaziyetinin tuhaflığını hissedecek bir zekâdaydı.

Öyleydi, ama yine de ayrılamıyor, Ayşen'in başka hareketler yapmasını, mesela esneyip gerinmesini, kalkıp gezinmesini, hatta bir pire veya tahtakurusu aramak için soyunmasını bekliyordu; –flit icat edileli o sahneler azaldı– altı saat evvel karşısında mayosu ile dolaşıyordu; her tarafını seyretmişti, beğenmemişti. Şimdi bir gözünü kâğıt yırtığına dayamış zorlukla neden görmeye çalışıyor?

"Keramet yatakta oluşunda," dedi. "Gecede, tenhalıkta, gizlilikte!"

Ayşen hâlâ yazıyor, fakat elektriği söndürmek için ayağa kalkmaya, kapı yanına kadar yürümeye mecbur. Ata içeriye girip girmemek ve "Lambanı yanar gördüm de bir şeyin mi var diye bakmaya geldim," gibi bir lafla konuşma vesilesi aramak hususunda karar veremiyor. Kız, dizinde duran mecmua cildini üstündekilerle beraber yanına koydu, bir müddettir bükülü duran bacaklarını rahat ettirmek için boylu

boyuna uzattı ayakları yatağı aşmış, halı üzerine dayanmıştı; diz kapaklarına kadar çıplaktı; göğsü, bağrı da açık.

Beklediği de oldu: Ayşen esniyor, geriniyor. Az sonra elini sırtına götürdü; hafif hafif, dalgın dagın, ovuyormuşçasına kaşınıyor da... Omuzlarıyla sırtı güneşten kızarmış olacak, yanıyor, acıyordu. Birden karar verdi, tokmağı çevirdi; kapının anahtarı ve sürgüsü olmadığını biliyordu. Kafasını içeriye uzattı ve kızın ürkerek hemen çarşaflara bürünmesi üzerine:

"Korkma," dedi. "Benim. Işığı yanar gördüm de... Nen var? Uykun mu kaçtı? Rahatsız mısın?"

Sesi, öteki odada yatan karısını uyandırmayacak kadar pes perdeden çıkmıştı; düşünmeden, kendiliğinden! Ayşen örtünün altından sadece başını göstererek cevap verdi:

"Sırtım yanıyor," dedi. "Üzerime ateş dökülmüş sanki... Uyuyamadım. Uyuyamadığım için mektup falan yazdım."

Ata odada ilerliyor, bir taraftan da diyor ki:

"Güneş yanığıdır, öyle olur. Yoğurt sürmeli ama şimdi bulamayız. Pudran yok mu? İyice ekmeli. Kutuyu sen bana ver. Nerede?"

Ayşen, aynalı masayı işaret etti. Kolonya ve lavanta şişeleri, öteberi, bir de kocaman kutu duruyordu. Kutuyu alıp yatağa yaklaştı:

"Dön arkanı bakayım!"

"Siz zahmet etmeyin, ben yaparım," diyor, yine de sırtını çeviriyor. Lakin vücudu örtüye sarılı; bunu, büsbütün düşmemesine dikkat ederek Ata sıyırdı; kutuyu açtı; içinde ponponu da vardı; başladı okşarcasına sürmeye... Sürdükçe odanın havasına hasbahçe kokusu doluyor. Daha ziyade bu,

ılık, baygın bir şebboy rayihasıdır. Hayır; çok daha latif bir şey, hem hafif, hem tesirli... Bildiği çiçeklerden değil. Bir an kutu kapağına baktı; dört köşe, sandık biçimi, pembeydi; çıtçıtla açılıyor; içinde, ucundaki dili çekilerek açılan sarı bir kapağı daha var ama üstünde öyle bir sürü yazı, imza, resim, süs yok. Dış kapağın arka tarafında birkaç kelime. Hepsi bu kadarcık.

"Baban mı getirdi, hudut boyundan?"

"Evet."

"Markası ne?"

Evvela bir kraliçe ismi, arkasından Barden, Tarden gibi bir başka isim söyledi. Karaborsada kimbilir kaçadır? Altmış lira mı, daha fazlaya mı? Onu çocuk pişiklerinde kullanılan tozmuşçasına bol bol kızın sırtına döküp duruyor. Bu eve girecek şey mi, Acem halıları, kumaşlar da şu pudra gibi lüks. Ayşen geleli lüks olmaya başladılar! Serpiştirdiği pudrayı eliyle, incitmeden yayıyor, yayıyor, kâfi bulmuyor. Pek azametli bir iş yapıyormuşçasına nefes nefese:

"Artık elvermez mi, dayı?"

Azıcık şikâyet sezilen bu söz üzerine kendisini toparladı:

"Oldu," dedi. "Şimdi o kadar yanmaz. Yüzükoyun yatarsan büsbütün rahat edersin."

Sabahleyin, çaylarını içerken Ayşen'in teyzesine şöyle dediğini işitti:

"Güneşten sırtım yanmış... Önce uyuyamadım; sonra pudra sürünce geçti."

Ata'nın odaya gelişini nedense kapalı geçmişti. Ata ise tahta ile bölünmüş camekânlı loş hücresinde, bütün gün kraliçe isimli pudranın rayihasını duydu.

Akşamüstü evine, arkasında hamal, bir karyola ve cebinde sarı madenden bir sürgü ile dönmüştü; ilk işi bunu gözlük burnunda, soluya soluya, misafir odasının kapısına iç taraftan kemali itina ile takmak oldu; sürgü, onu çevirecek parmaklara yakışır zarafetteydi; kolaycacık işliyordu. Henüz bitirmişti; paketlerle eve dönen Ayşen yukarıya çıkmıştı, yapılanı gördü; fakat ne kız bir şey söyledi ne Ata...

Göz göze konuşmayı bile lüzumsuz buldular. İkisinin arasında damat Atıf'ın hayali dolaştı.

"Aşağıda karyolayı gördün mü? Sana pembe boyalısını seçtim. Yepyenidir; kullanılmamış."

"Gördüm dayı. Çok teşekkür ederim. Ne verdiniz ona?"

"Sen karışma bu işe! Baban dönünce hesaplaşırız."

Halbuki parayı Yaşar'ın yolladığı üç yüz liradan sarf etmişti; kıza o ciheti söylemedi; belki bilmiyordu; durup dururken anlatmak lüzumsuzdur; böyle şeyleri müphem geçersin olur biter; eğer haberi yoksa minnettarlık duyar, daha uysal davranır.

Üftade ile Feride o sırada paketlerin geri kalanını getirdiler; açıyorlar. Dört tane tül perde, zarif bir su takımı, encik boncuk bir sürü öteberi. Yarın bir adam gelecek, odanın duvarlarına kâğıt kaplayacakmış. Her şey öyle pahalılanmış ki...

"Şu çantaya yirmi üç lira verdik. Lakin halis deri; herif 'boks' deyip duruyordu. Ben 'boks'u yumruk oyunu bilirdim."

Çanta Çetin'e alınmıştı; kimse unutulmamıştı; bir çift eldiven Feride'ye, ikişer kravat da dayı ile enişteye... Ata Efendi düşünüyor. Bir ara, fırsat bulunca karısına sordu:

"Ne sarf ettiniz bunlara?"

"Avuç dolusu... Vallahi ben de aklımda tutamadım, ama yüz seksen lirayı geçti sanırım. Alımsızoğulları'na gidip daha para isteyecekmiş, elbiseler, mantolar diktirecekmiş. Babası, 'Dönünce seni şık bulayım; teyzenle ablan ne yapılması lazımsa sana söylerler, masrafa bakmasınlar, hepsi lüks olsun,' demiş."

"Kızın başına ay doğdu."

"Biraz da bizim başımıza! Kravatlar altışar liralık cinsinden, safi ipek."

"Sana alınanı söylemiyor musun?"

"Nah şuracıkta duruyor. Siyah bir el çantası..."

Üftade, "siyah" kelimesini malın kıymetini düşürmek istercesine, üstüne basarak söylemişti. Ata gülümsedi:

"O da 'boks' mu?"

"Öyleymiş. 'Patine boks' dediler."

Bedelini gizlemesine nazaran herhalde yüksek kalite... Sormayı lüzumsuz buldu; gece, hep odanın tanzimi ve diktirilecek elbiselerin biçimi hakkında tatlı konuşmalarla geçti.

Ertesi günü akşama doğru, çıkmaya hazırlandığı sıradaydı; sevkiyat defterine son rakamları dizmekle meşgulken cama vurulunca gözlüklerinin üzerinden baktı: Rüştü!

"Merhaba Ata Efendi! Bitmedi mi hâlâ?"

"Çıkmak üzereyim."

"Beraber çıkalım; Bebek Bahçesi'nde birer bira içeriz. Sonra sizi evinize bırakırım. Hava latif. Bir gezinti olur. Kâtip İsmail Bey de geliyor. O, malum ya, Arnavutköy'de oturuyor."

Ata'nın yorgun kafasından bir anda bin düşünce geçti. Kıskançlık, menfaat, onur, gurur, neler! Delikanlının daveti muhakkak Ayşen'le alakalı. İyice gözüne kestirdi kızı... Belki de iyi niyetle hareket ediyordu, vurulmuştu. Günün tabiriyle "tip"iydi; evlenecekti; fakat edepsizlik de düşünebilirdi. Patronunun oğlu ile gezintiye gitmesi ise müessesede mevkiini yükseltirdi; lakin bunun bir güzel kızla münasebettar olduğu sezilirse –işitilmeyen yoktur– kimsenin yüzüne bakamazdı artık. Hülasa ceffelkalem[1] ne reddedebilirdi ne kabul...

"Evde meraka düşerler."

"Gecikmeyeceğiz ki... Şöyle bir hava alacağız."

Kâtip İsmail Bey dediği bir dalkavuktur; hatta –günahı söyleyenlerin boynuna– Rüştü'ye başka türlü de hizmet edermiş; evine götürür, karısı, baldızı ve kızı ile oturtup sabahlara kadar içilir, oynanırmış. O, başını alır gidermiş. Hayır, yapamayacak.

"İmkânsız beyefendi oğlum... Akşama misafirlerimiz var; beklerler, ayıp olur," dedi. Rüştü darılmadı.

"Peki öyleyse, ama yarın akşam için söz vermeniz şartıyla..."

"Yarına mı? Hay hay! Başımla beraber."

Onlar gittiler. Yarın kurtuluş yok. Ağzından çıkıverdi bir kere... Oğlan amma da yapışkan. Ayşen'in o derece tutulacak, bir görüşte âşık olunacak nesi var? Sakın, şu ikide bir tekrarladıkları şey mi? Seksapeli mi? Evet, osu var muhakkak. Dün gece kendisini de o şeyle mektep çocuğuna döndürmemiş, deliklerden gözetlemeye mecbur etmemiş

1 ceffelkalem: düşünüp taşınmadan, bir çırpıda

miydi? Babası çabuk gelse de kızı başlarından alıp apartman mı, palas mı, otel veya saray mı, bir yere götürse. Ata, ondan gelecek nimeti tepmeye çoktan hazır!

Çekmecelerini öfke ile kapadı, deponun anahtarını da artık bir daha açmayacakmışçasına hışımla çevirdi; asabı yatışsın diye kendisini yokuşa verdi. Yokuş? Şu İstanbul'un neresi var ki yokuşu olmasın? İş ve ticaret yerleri deniz kenarındadır. Akşamları kendisi gibi on kuruşun hesabını arayanlar, yani büyük çoğunluk yorgun argın yokuşa tırmanmak mecburiyetindedir; yokuş mahkumlarıdır, hani ya sinemada seyrettiği Volga Mahkumları'nın bir başka nev'i... Ata, ayrıca bozuk kaldırımlı, dimdik Cağaloğlu yokuşunu çıkarken o mahkumların söyledikleri acıklı, iniltili havayı tekrarlayacağı geliyor:

"Hu, hu! Hu, hu!"

Hakikaten de içinden bunu gümlete gümlete mırıldanıyor; iple arkasından ağır bir yük çektiği zehabına kapılıyor. Halbuki yükü manevidir; gönlündedir. Anlıyor ki, Ayşen'in gelişi, muvakkat[1] da olsa, çok sürmese de hayatında refaha doğru bir değişiklikle yol aşacak. Belki birkaç ay sonra Ata Efendi yokuşa tırmanmaktan kurtulacak; taksilere ve taksi rengine boyanmış hususi otomobillere binmek imkânını bulacak. Zaten başladı bile; dün Florya'dan öyle dönmüştü; yarın akşam da –gitmemezlik yapamazdı– yine aynı şey olacak. Derken yüz binlerce lira içinde yüzdüğüne artık inandığı Yaşar İstanbul'a yerleşince, kendisinden pek haz ettiğini iyice anladığı Ayşen sayesinde zengincesine gezip tozmaların sonu gelmeyecek.

---

1 muvakkat: geçici

Ayşen'in hava ve hevesine düşkün olduğu da meydana çıktı. Gözü erkekte değil, orası muhakkak... Fakat süs, şatafat deyince aklı başından gidiyor. Gece, Üftade tafsilat[1] vermişti; çarşıdaki kuyumcu dükkânları önünden kızı ayıramamış. Çok anlayışlı, doğuştan kibar yaratılışlıymış da... Bunlara bakmış bakmış, sonra "Kaba şeyler! Beyoğlu'nda gördüklerim başkaydı!" demiş. Daha beş gün evvel Adapazarı treninden inen yeldirme biçimi mantolu, başı örtülü, şaşkın ve sarsak yürüyen kasabalı kızda meğerse ne cevher varmış; kapalı kutuymuş haspa!

Turunç kabuğu rengindeki ışıldak göz bebeklerinde yanan ateşten bunu anlamalıydı, Ata: Janjanlı kumaşlar gibi nasıl da yanıp sönüyor, açıktan koyuya geçiyordu o gözler! Kollarındaki tüyler de aynı değişkenlikteydi; bir altın suyuna batmış gibi oluyor; bir gölgeleniyor, bulut çökmüş göl suları gibi ürperiyordu.

Kapıda kendisini yine Ayşen karşıladı; elinden tuttu.

"Dayı," diyordu, "çık da odamı gör. Bir süsledik ki..."

Ev halkı hep beraber içeriye girdiler. Ata hayrette kaldı ve:

"Ayol," dedi. "Burasını gelin odasına çevirmişsiniz; askısı eksik!"

Yeni alınanlardan başka Üftade ile Feride sandıklarında işe yarayacak ne buldularsa kızın önüne sermişler, "beğen beğendiğini al!" demiş olacaklar. Zira karyola örtüsünü, koltukların baş ve el dayanılacak yerlerine iğnelenen çevreleri birçok şeyi gözü ısırıyor; abajur yapılan Trablus kuşağını da... Eksikliğini duyduğu "askı" sözünden ne Feride ne de Ayşen

1 tafsilat: ayrıntı, ayrıntılı açıklama

bir şey anlamışlardır; Ata bunu biliyor: Vaktiyle gelin odalarına kâğıt ve balmumundan yapılmış, yeşil yapraklı, üzümleri iri iri bir yalancı çardak kurulurdu. Kapalıçarşı'daki taç, tel, duvak, yapıştırma kiralayan dükkânlar bunu da verirlerdi. Zifaftan bir gün sonra gelirler, hepsini alıp götürürlerdi. Yanaklarına çam sakızı yakılarak tutturulan "yapıştırma"lar pek tuhaftı, hepsi kaba şeylerdi; altları gümüşle kaplı kötü Felemenk taşlarıyla işlenmişti. Üftade ile evlendikleri zaman gerdeğe o dekor içinde girmemiş miydi?

Ayşen'in düğünü bir otel salonunda yapılacaktır; kadınlar uzun etekli, bellerine kadar çıplak elbiseler giyecekler; erkekler fraklı ve smokinli olacaklardı. Ata Efendi henüz o kıyafete girmek fırsatını bulamamıştı. Galiba nasibini şu, gözleri turunç kabuğu rengindeki, ince belli kızın düğününde alacak! Kuyruklusunu istemiyordu; öteki az çok siyah bir elbiseyi andırıyordu; şişman değildi ki karnı çıksın! Yakışırdı. Hafifçe kır düşmüş saçları, başının şekli, düşünceli haliyle onda bir âlim, bir profesör hali olduğunu çok kişiden işitmemiş miydi?

Ata Efendi, aklından bunları geçirerek oda temaşasını bitirdi; bilhassa zamklı kâğıt yapıştırılmış camların yerine, içerisini göstermeyen kabarık pörtüklü yeşil renklilerinin taktırılmasına memnun oldu. Lakin bu gece, yarınki daveti düşünmekten, kafasında kurup ahkam çıkarmaktan rahat uyuyamadı. Üftade'ye işi açtıktan sonra tembih etmişti:

"Gizli tut; duyulduğunu istemem; Ayşen'in zihni takılır, kendi için çağrıldığımı sezerek şımarıklığa kalkabilir."

Karısı o fikirlere yanaşmıyor. Evvela kızcağız hiç de erkekçil değildir; şımarıklığını da görmemişlerdi. Bir kusuru

varsa gözü büyüklükte; alımı çalımı seviyor. Sever ya! Baba kesesini açmış.

"Yanındakini bitirmedi mi daha?"

"Yarın bir ara o hana uğrayacağız da para alacağız."

"Verirler miymiş?"

"Ne hadlerine vermemek? Yaşar Efendi'nin emri bu!"

Ata, leblebici kılıklı dolandırıcı herif diye bahsi geçen dayı oğluna yine karısı ağzından artık "efendi" unvanı takıldığına dikkat etmişti; "emir" sözünü de bir cakalı söylemişti ki... Hakikatin o türlü konuşmayı icap ettirdiğini kabul mecburiyetindeydi. Yaşar sivrilmişti; fakat kızını kendisine emanet etmekle Ata Efendi'nin ahlakını, meziyetini de küçümsemediğini anlatmış oluyordu. Zira İstanbul'da bir akrabaları daha vardı; Zeyrek'te oturan yumurta toptancısı Mehmet... Onun hali vakti daha yerindeydi de... Neden Ayşen'i bu eve yollamadı? Yollamazdı; namussuzun ilk fırsatta kızına sataşacak tıynette olduğunu da bilirdi.

Sabah kahvaltısında, alışmadıkları bazı şeylere dikkat etmemiş göründü. Tereyağı, kalamata zeytini, gravyer peyniri ve karaborsa malı has ekmek... Alıp yürüdüler, maşallah! Kendisi de akşama mükellef donanmış bir masa başında keyif çatacak. Eve bir peri kızı girdi; masallarda olduğu gibi! Hem bu peri, günbegün daha da perileşmektedir, hem güzelliği, hem de dilediklerini önlerine koyması bakımından. Tuhafına giden bir cihet de damadı Atıf'ın işi pişkinliğe vurması, gravyer peynirini kendi getirmişçesine dilim dilim atıştırması. Ağzında bir şey de dolaşıyor; sermaye bulmak, ticarete atlamak nevinden sözler... Partiden yardım edecekler de varmış, telden toplu iğne ve çivi yapacaklarmış. Dehşetli kâr varmış bu işte; şöyle, on beş, yirmi bin lira bulsalar...

"Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla" kabilinden Ata Efendi'ye hitap ediyordu, ama Ayşen'i hedef tutuyordu. Kız farkına vardı, dedi ki:

"Babam gelince konuşun; aklı yatarsa parayı esirgemez. Adapazarlı Zeki'ye garaj açsın diye sekiz bin lira verdiydi. Beni trene o koydu; açıkgöz bir adamdır; analığıma uzaktan akraba olur."

Kız çıtır pıtır, basit işlerden bahsedercesine, paraya pula ehemmiyet vermez bir tavırla konuşuyordu. Ata, dün akşamki dönüşünden daha sinirsiz halde yokuştan indi; deponun kapısını, mukaddes emanetler saklıymışçasına besmele çekerek açtı. Keskin ve adi kokulu sabun, pudra, diş macunu, tuvalet kremi, tırnak cilası sinmiş hava bir fahişe odasını hatırlatıyordu; lakin Ata Efendi buraya bir türbedar edasıyla girdi; kalemi eline alırken ikinci besmelesini unutmadı, işine başladı.

"Rüştü verdiği sözü unutsa da uğramasa..." diye düşünüyor, saat altıya geldi mi hemen fırlayıp evine gitmeyi tasarlıyordu. Maamafih o sabah itinalı giyinmiş, berbere uğrayıp saçını da kestirmişti. Üstüne başına, kılığına kıyafetine esasen dikkat eder, her gün makine ile tıraş olur, ütüsüz pantolon, buruşuk gömlek giymezdi. Bunlara bakmak kızının vazifesiydi. Şimdi Ayşen de yardım ediyor.

İkindi üzeri kâtip İsmail göründü; pek mültefitti,[1] laubaliydi de:

"Atacığım," dedi. "Hazırsın ya Rüştü Bey tam beş buçukta gelecek. Demin yukarıya telefon etti."

"Altıdan evvel ayrılmam."

1 mültefit: iltifatkâr

"Çocuk musun yahu? Patronun oğlu ile çıkacaksın. Babası Ankara'da, ortağı da Mısır'da. Hangi saatte kimi isterse yanına alıp gider. Nereye gittiği malum mu? Ticarethanenin bir işi olamaz mı?"

Cevap vermedi; kerhen[1] rıza gösteriyormuşçasına bir suratla başını tekrar defterine eğdi. İsmail de –Ata bakmadı ama anladı– üstüne aldığı vazifeyi yapmış olarak memnunlukla uzaklaştı. Onun Rüştü'den çıkarı neydi? Sadece gece âlemlerinde bedava yiyip içmek, safa sürmek mi, yoksa hastalığı herkesçe bilinen Sedefinci ölünce büyük bir servete ve mühim bir ticarethanenin yarı hissesine konacak olan delikanlıyı avucunun içine almak, işler çevirmek mi?

Herkes, damadı Atıf da dahil, iş peşinde. Telden topluiğne ve çivi yapacakmış, oğlan! Bu kadar tecrübesine, piyasanın girdi çıktısına vakıf olmasına rağmen, Ata Efendi, ellerini kavuşturup duracak mı? Kavuşturup dursa iyi! Şu nemli depoda ömür çürütecek.

Yavaş yavaş, kendisinde de servet hırsı uyandığını anladı. Sebebi, Yaşar'ın para yapması ve Ayşen'in evlerine gelişi. Kolaylıkla zengin olmaya müsait bir zamanda bulunmalarının tesiri de büyük... Bu sabah, kahvaltı sofrasında güzel şeyleri görünce oğlu Çetin'in gözleri parlamıştı. Has ekmeğe bir saldırmıştı ki! Bütün o Sedefinciler, Alımsızoğulları, binlercesi, hele yeni türeyenler vesika ekmeğine el sürmüyordu. Son senelerde, lokantalara ilaveten bir de mezeci dükkânları türemişti ki vitrinlerine bakanlar hünnak[2] olmuşçasına yutkunmaktan kendilerini alamıyorlardı.

1 kerhen: tiksinerek, iğrenerek
2 hünnak: yutak iltihabı

Kafası bunlarla meşgulken, İsmail Bey cama vurdu; "Haydi, gel! Kapıda bekliyor! Çabuk!" manasına elleriyle birtakım işaretler yaptı, gitti. Ziyanı yok, eğer vazifenin ne demek olduğunu biliyorsa o Rüştü denilen çapkın, gecikmesini mazur görür. Acele etmeden çekmeceleri kapadı; her akşamki gibi yanık bırakılmış sigara kontrolünü yaptı; kapıyı ehemmiyetle kilitledi. Yukarı kattan öbür memurlar kendisine bakıyorlardı. Patronun oğlu ile otomobile binip gezmeye gideceği duyulmuştu muhakkak...

Acaba pazar günkü Florya faslını da orada bulunan birinden işitmişler, Ata'nın yanında fidan boylu bir kız bulunduğunu ve bu kızın arabada Rüştü ile omuz omuza oturduğunu öğrenmişler miydi?

"Affedersiniz... Vazife... Çıkmadan depoyu gözden geçirmek lazımdır da."

Rüştü oralarda değil. Direksiyonun başında, gözlerini caddenin kalabalığına dikmiş, söylendi:

"Buyur, buyur içeri! Şuradan kurtulalım hele. Geç sağa, canım! Teşrifat sırası mı? Ana baba günü!"

Ata, kendinden birkaç derece üstün mevkide olan İsmail Bey'in ille soluna oturmak istemişti. Delikanlının azarlamayı andıran sözlerinden ürküp çabucak otomobile girdi; sonra kâtibe fısıldadı:

"El emrü fevkal edeb!"[1]

VII

"Hanımefendi! Siz benim depo memurluğuma bakmayınız, şiirden anlarım, anladığını iddia edenlerden çok da-

1 el emrü fevkal edeb: emir edepten üstündür

ha iyi anlarım. Eskisini de bilirim, yenisini de... Hatta en yenisini bile. Hele böyle bir mecliste zatı aliyyeleri gibi hasna,[1] müstesna, cidden münevver bir hanımefendinin iltifatına nail olduktan sonra bülbül kesilirim elbette! Bakınız o, işaret buyurduğunuz beytin aslı şöyledir:

Gül mevsimidir tövbe-i meydan benim gibi,
Zannım budur ki sen de peşimansın, ey gönül!

Söylerse Nedim böyle söyler; nazlı, nazenin, latif söyler. Filvaki şimdi gül mevsiminde bulunmuyoruz; lakin huzurunuzla güz mevsimini bahara çevirdiniz. Tövbeyi unutalım, içelim, zira:

Bir dilber-i gülizardır mey
Bir akıl alıcı nigârdır mey.

Şerefinize, efendimiz!

Bunları söyleyen Ata Efendi'dir; hitap ettiği kadın da İsmail Bey'in haremi Mesture Hanım'dır. Vaka Arnavutköy'deki gazinolardan birinde geçiyor. Evet, bu bir vakadır; zira ticarethaneden çıkıp da Boğaziçi yolunu tuttuktan sonra Rüştü, otomobilin içine başını çevirmeden şöyle dedi:

"Bebek bahçesi tenhadır, sıkılırız. Hem orada caz var, Ata Efendi belki hoşlanmaz. Akıntıbunu'na gidelim, İsmail Bey! Sen de istersen evine uğra, arzu ederlerse aileyi de al, oraya getir."

Arabadakiler, "Hay hay! Pek münasip olur" gibi cevaplar verdiler. İşte şimdi masa başında bu sebeple üçü erkek,

1 hasna: güzel ve namuslu kadın

üçü de kadın, altı kişidirler. Ata keyiflidir; deminki şiirleri kâtibin, tombulluğuna ve kırlaşmasına rağmen sert etli, endamlı, kendi tabirince meclisara[1] karısı Mesture'ye okuyor.

Mesture ile dul hemşiresi Berin ve kızı Deniz, esmer güzelidirler, tombulca ve sevimlidirler. Şark vilayetlerini hatırlatıyorlar. Zaten Mesture'nin yanağında ufak bir Halep çıbanı yeri de görünüyor. Diyarbakırlı mıdırlar, Urfalı mı? Öyle bir şey. Vücutları, en büyüğünden başlayarak ikişer numara daha ufak model ama üçünde de çehre, gülüş, ses, eda eşit. Bir tek kişinin muhtelif fasılalarla çekilmiş resimleri sanki. Deniz henüz evlenmemiş, fakat bir genç kızdan ziyade kadın halli; asıl dulu andıran o.

Masada her erkeğin hissesine biri düşmüş, angajeymişler gibi bir vaziyet hasıl olmuş. Rüştü, Deniz'le meşgul; İsmail, dul baldızına sokulmuş; Ata'nın hissesine de Mesture Hanım düşmüş. Yüksek yerde saz çalıyor ama dinleyen yok; müşterilerin hepsi uğultu halinde konuşmaktadır.

"Benim sevdiğim, aile topluluğudur; aile meclislerinden hazzederim. Bakınız, vakit ne tatlı geçiyor! Değil mi, dostum? Geçen gün Florya'da da öyle olmuştu."

Sonra Mesture'ye hitap etti:

"Ata Efendi biraderimizin refikaları pek nazik bir hanım; kerimesi de çok kibar. Tesadüfen buluştuk, tanıştık. Bizim Serin de beraberdi..."

Ayşen'in lafını etmedi; unutmuş, ehemmiyet vermemiş mi görünüyor, yoksa hakikaten zihninde iz bırakmamış mı? Bırakmayabilir ya! Ata, kız eve geleli vehham,[2] müvesvis[3]

1 meclisara: güzel konuşan, kendini toplantılarda konuşmasıyla sevdiren kimse
2 vehham: vehimli, kuruntulu
3 müvesvis: işkilli, kuruntulu

bir adam olup çıktı; habbeyi kubbe, pireyi deve yapıyor. Rüştü'yü sandığı gibi bulmuyor; epeyce bön, iyi yürekli bir şımarık... Aile düşkünlüğü de yalancıktan değil.

"Canım," diye düşündü. "Bu muhakemeleri bırakayım da meclisin zevkini süreyim. Her zaman nasip olmaz. Sıcak sıcak, durmadan gelen kebaplar, balıklar, ciğerler, yürekler... Bol içki... Saz, söz... Üstelik üç adet de binat-i-Havva! Hele Mesture şiirden de anlıyor. Benim de üç kadeh attım mı şairlik damarlarım kabarır."

Cebinden ufak bir defter çıkardı, hanıma doğru eğildi; mecmualardan seçip kopya ettiği bir şiiri okuyor. İkisinin başı birbirininkine o kadar yakın ki, nice zamandır yabancı bir kadına bu kadar sokulmamış olduğunun farkına vararak mahçubiyetle geri çekildi. Mesture'nin vücut ve rayiha ılıklığı sahasına girmişti. Evet, evvelki gece Ayşen adeta kucağındaydı; fakat onu bir yabancı saymıyordu. Zaten bu hissi vermemişti; sadece bir bebek, bir çiçek, bir mücevher seyrediyormuşçasına bedii bir zevk duymuştu. Şimdi ise dolgunluğu içinde sert kalmış vücudu, şüphelendirici şuhluğu, olgunluğu ile Mesture bambaşka bir tesir yapmıştı. Neden saklasın? Sarılacağı gelmişti.

Doğrusunu isterseniz masada en iyi parça dul hemşire Berin Hanım. O derece beğenmişti ki hani, Beyoğlu'ndaki camekânlarda istakozlara nasıl yutkundu ise buna da bakarken yutkunmaktan, imrendiğini İsmail Bey'e sezdirmeden utanarak gözlerinin baldız hanıma ilişmemesine gayret ediyordu. Bir aralık Mesture'nin kızı ile konuşmasından dolayı boş kalınca etrafına bakındı:

"Nereden çıkmış bu adamlar?" diye şaştı. "Çoğunda böyle yere gelecek ne kılık ne surat var. Sanki küfelerini kapıda bırakmış, seyyar satıcı hepsi de! Bayramlıklarını giyip namaza giden Sirkeci esnafı. Hatta şu, çalgıya para sallayan sarhoşu gözüm ısırıyor gibi... Elbette kendisi değil ama mevsime göre, küfesi sırtında, 'Vişne var! Vişne!', 'Çavuş! Çavuş!', 'Halis Yafalar' diye Gedikpaşa sokaklarını dönüp dolaşan, feryadı camları zangırdatan satıcı ile bir arabaya koş yabanın hödüğünü!"

Rüştü, âdeti ya, birdenbire ayağa kalktı. Dedi ki:

"Gürültüden başınız şişmedi mi? Ben, gıy gıy keman taksiminden bıktım. Hem burası çok bayağılaşmış; ayak takımı ile dolu. Eskiden kibar yerdi. Kalkın, Bebek Bahçesi'ne gidelim, açık havada bir kenara çekilir, denizi seyrederiz."

Saat on birdi. Ata evine dönmek istiyor; söyleyemiyor. Delikanlının fikrini şevkle kabul edenlere kendisi de katıldı. Tekrar otomobildeler. Lakin bu sefer, hoş bir gidiş. Ata, arka tarafta Mesture ile Berin'in ortasına düşmüştü. Deniz ile babası önde Rüştü'nün yanında. Açılır kapanır iki kişilik yeri düşünen olmadı; Ata da unutmuş göründü.

Gazino kapanmak üzere. Caz takımı gitmeye hazırlanıyordu; müşterisiz ve oyuncusuz bir gece geçirdikleri belliydi. Sedefinci'yi görünce durdular, garsonlar koşuştu. O, oturup oturmamakta mütereddit, etrafı süzüyor. Beraberinde getirdiği misafirler itaatlı tavırla kararını bekliyorlar. Tufeyli[1] olduklarını bu hallerinden sezmek kolay...

"Yok! Tadı kalmamış, değil mi? Dönelim artık. Hayır, azıcık kalırız, sodalı birer cin içeriz. Deniz! Kızım, var mısın?"

1 tufeyli: asalak

Eliyle bir işaret yapıyor; öbürü başıyla "evet" diyor. Hava nemliydi; ağaç altı seçtiler. Ata işaretlerin ne manaya geldiğini kızla oğlanın dans etmeye başlamaları üzerine anladı. Ata'nın demin, iki esmer güzeli ortasında geçirdiği haz yüzünden silinmemişti; kendisi de farkındaydı. Ömründe böyle bir şey olmuş muydu? Tepeden tırnağa kadar süslü, olasıya sokulgan, yabancı erkek temasına alışkın, zamanda aileden iki kadının arasına gömülüp otomobil gezintisine çıkmış mıydı? Berin ona "Bana da bir şiir okumaz mısınız?" deyince, bu ceylan gözlü, dolgun kalçaları, ceylan sertliğindeki çöl dilberi, ona Fuzuli ve Leyla'yı hatırlatmış, veznin hükmünü vere vere:

Öyle sermestim ki...

gazelini kekelemeden:

Kerbelâ-yı-ışk ile hoşnud isen gavgâ nedir?

Mısraına, yani sonuna kadar okumuştu. Hafızasının bu derece iyi işlemesinden de memnundu. İçinden:

"Kendimi çürütüyormuşum," diye söylendi. "Bütün zevklerden mahrum kalmışım. Bak, nasıl da açıldım!"

Bahçede ötekiler dans ederken Mesture sordu:

"Yetişmiş bir kızınız var, öyle mi? Evli midir?"

"İki sene oluyor, evlendirdik. Bir de oğlum vardır; ortaokulun son sınıfında."

"Demek beş kişisiniz evde?"

"Bir hafta evveline kadar beştik; şimdi altıyız. Düzce'den dayı kızım da geldi. Babası çok zengin; Alımsızoğulları ile ortaktır. Taksim'de apartman alacaklar, artık İstanbul'a yerleşecekler. Görseniz ne sarışın şey Ayşen..."

"Bir gün bize Arnavutköy'e gelseler... Mesela önümüzdeki pazar öğle yemeğine hep beraber teşrif ediniz. Bir gezme, hava alma da olur. Biz de size geliriz tabii."

Sözleştiler. Ata, cin dedikleri içkiyi lezzetle içti, sodalı olduğu için hazma yarayacağına ve rakının ağırlığını gidereceğine emindi. Lakin ikinci kadehte, artık bakmaktan çekinmediği Berin'i karşısında sandalyesiyle döner gibi görünce:

"Vay," dedi. "Çarptı beni... Sarhoşluğumu sezdirmeden eve kapağı atsam!"

Üst tarafı epeyce müphem. Emin olduğu bir şey varsa, falso yapmadığıdır. Ancak, öbürleri Arnavutköy'de ayrılınca kendisini artık uyuklamaktan men edemedi; açıkçası sızmıştı. Eve vardıkları vakit otomobilden sendeleyerek, fakat rahatsızlık duymadan indi. Rüştü'ye:

"Eksik olma, paşazadem... Sayende çok güzel bir gece geçirdik. Unutulmaz bir gece... Hanımlarla teşerrüften de memnun kaldım," demeyi unutmadı. Usulcacık içeri girip odasına çıkınca karısı hemen uyandı; sarsak adımlarından keyif halinde bulunduğunu anladı ama "erkeğe böyle zamanında söz söylenmez" terbiyesiyle yetiştiğinden güleryüz gösterdi. Sadece dedi ki:

"Kimdi yanındaki kadınlar? Lavanta kokuları elbiselerine sinmiş. Balkona asmalı da havalandırmalı."

"Aile idi, aile... Bizim kâtip İsmail Bey'in çoluğu, çocuğu. Sizi pazar günü öğle yemeğine Arnavutköy'e çağırdılar. Yarın anlatırım."

Ona hoşlanacağı haberi verdikten sonra mesele kalmamıştı; yattı. Bu derece güzel şeyler arasında nedense kafasının içine musallat olan seyyar yemişçi suratlı herifi unut-

maya çalışıyordu. Cebinden beş para harcamadan nerelere gitmiş, neler yemiş içmiş, neler görmüştü? Hele Mesture ile dul hemşiresi yaman parçalardı. Onları hatırlayınca mahut yemişçi zihninden silindi; âşıkane mısralar mırıldanmaya başladı; kendi ninnisiyle tatlı bir uykuya daldı.

Sabahleyin hafif bir baş ağrısı ile uyanmasına rağmen iştahı yerindeydi; hatta gümüş renkli parlak kâğıda sarılmış yumuşacık peynirlerden epeyce yedi. Bunu dükkânlarda görür, çok pahalı sanır, fiyatını bile sormaz, geçerdi. Ayşen almıştı herhalde... Geciktiği için karısıyla fazla konuşamadı, çıktı. Geceki sergüzeşti düşünüyordu; birden irkildi:

"Mesture ne ustalıkla ağzımı aradı! Ben de sarhoşlukla bülbül gibi öttüm; lüzumsuz tafsilata giriştim; Ayşen ile babası hakkında malumat verdim. Lazım geleni Alımsızoğulları'ndan tahkikat yaparak öğrenecekler," diye hayıflandı; o evin ailece gidilecek bir yer olmadığını anladığı halde pazar günü için, yine sarhoşlukla daveti kabul ettiğine canı çok sıkıldı. Aksi gibi karısına söylemişti. Şimdi evde projeler yapılıyordur. Terziye verilen elbiseler cumartesi yetiştirileceğinden dolayı gitmeye can atacakları da pek tabii idi; huzur ve sükun içinde geçen hayatının değiştiğine esef etti. Ayşen'den kurtulmayı gene istedi; aynı zamanda da gitmesin diyordu; bu ikinci arzusunda daha samimi olduğunu ve itirafı ayıp gördüğünden üst tabakaya çıkarken zorla içine ittiğini anlıyordu.

"Bir bakıma, bizimki o Deniz'den, Serin'den, hepsinden başka türlü bir kız... Demin, sırtına taktığı yeni sabahlığı ile sinema yıldızlarını andırıyordu," dedi.

Dün, Üftade ile Alımsızoğulları'na gitmişlerdi; karısının söylediğine göre isim verince kendilerini hemen yazıhaneye almışlar, dondurma getirtmişler, kız beş yüz lira isteyince de bir kâğıt imzalatmışlar, parayı saymışlardı. Beş yüz lira! Ata Efendi'nin eline bir ayda topu topu yüz seksen yedi buçuk lira geçiyordu. Vergi ve pul parası hariç! Ayşen övünmüş, terzisine "Beni babam çok sever; elinin en dar olduğu zamanlarda bile bir dediğimi iki etmezdi," demiş. Tüneli merak ediyormuş; binip Beyoğlu'na çıkmışlar; modeller ve moda gazeteleri satın almışlar; sonra da yorgunluğunu, başı ağrıdığını bahane etmiş, eve otomobille dönmüşler. Üç lira tutmuş taksi ücreti... Üftade ilave etmişti:

"İyi de oldu... Ayşen'le tramvaylara, otobüslere binilmiyor, hele hiç yürünmüyor. Allahın ne kadar erkeği varsa, yedisinden yetmişine kadar hepsi yiyecek gibi bakıyorlar... Kızda bir boy, bir endam var ki! Bereket, demiştim ya, hiçbiriyle meşgul değil. Eğer biraz kırıtsa, fingirdese vahyi ilahi nazil olsa beraber sokağa çıkmam!"

Dünkü günün raporu hülasaten buydu.

Deponun loşluğu, o gün sevkiyat yapılmadığından işsiz kalışı da hayal ve tasavvurlara dalmasını hem teşvik etmekte, hem kolaylaştırmaktadır. Pazara kararlaştırdıkları davete gidecek. Yaş elli... Aynı yaştaki emmioğlu geçenlerde körbağırsaktan ölüverdi. Dünya hakikaten ölümlü dünyadır; İstanbul'da ömür süren bir adam henüz sönmemişken eline geçen bu gibi fırsatları kaçırırsa onun hakkında ne derler? "Hayvan gelip hayvan gitti," demezler mi?

"Onlar beni kapana koyacaklarını sanadursunlar. Ayşen'i, tam miadında çekerim ellerinden! Avuçlarını yalarlar."

Ata'da sabit bir fikir bu: Kadınlar ahbaplık tesis ederek sonra da samimileşerek kızı Rüştü'nün kucağına atacaklar; planları meydanda! Yağma yok... Mengenlidir, Ata dayı İstanbul'a çarığı ile geldi ama hepsinin ayağına pabucu ters giydirmesini bilir!

Gürültü patırtı, terziye taşınmalar, eksikleri tamamlamalarla telaş içinde nihayet beklenen gün geldi. Üftade, Çarşıkapı ile Beyazıt arasında kurulan pazar yerine vakit buldukça bir koşu gidiyor, küfe dolusu zerzavat, yemiş ve öteberiyle dönüyordu. Para, Ayşen'in cebinden çıkıyordu ki, pahalılıktan şikâyet sözü kesilmişti. Karısı bir şey söylemiyordu; Ata ise soracak kadar toy değildi. Karaborsacının kesesini mi koruyacak!

Onun içindir ki Ayşen'in arzusuna uyarak ta Arnavutköy'e kadar taksi ile gidilmesine –bir aile reisine düşer şekilde bazı itirazlarda bulunduktan sonra– vazifesini bitmiş farzetti. Damat, Beyazıt meydanına kadar uzandı; şoförünü on beş kâğıda güç bela razı ettiği otomobili kapıya getirdi; altı kişi sığıştılar ama arkaya sıralanan kadınlar elbiselerini buruşturmamaya çalıştıklarından rahat etmediler. Ayşen, ortada, sırtını dayamadan kordona sarılmış vaziyette gitti. Süsüne öyle düşkündü ki, her eziyete katlanıyordu. Hoş, dal vücudu ile nereye olsa sığardı ya...

Kız, bugün –telaffuzunu hiç sevmediği ve elinden gelse çoluğuna çocuğuna yasak edeceği– frenkçe bir sözle anılan o, erguvan rengi yeni elbisesi içinde hakikaten çiçeğe dönmüştü. Ata, Nedim'in bahsettiği "gülü kerrâkeli" kumaşı bilmiyordu ama ancak bunun kadar güzel olabilirdi. Hele uzun

etekli olsa, eteği Enderuni'nin istediği letafette, âşıklarının gönlü gibi ardınca sürünse, yürüse...

Klakson sesi, dar sokaklı tenha mahallenin sıkıntıdan patlayan halkını pencerelere üşüştürmüştü. Bir kapı önüne fırlayan basma entarili iki kızdan biri, öbürüne "Gelen o değil!" dedi. Ata Efendi, bu! Rüştü'den bahsettiklerini derhal kavradı; yolunu gözlüyorlardı aşifteler... Sözlerden bir nokta daha anlaşıldı: Sedefincizade gece demiyor, gündüz demiyor, günün her saatinde buraya taşınıyordu.

Bir köşkten el sallıyorlar. Tamam, balkondaki kadın Mesture. İsmail Bey, göğsüne marka işlenmiş kar beyazlığında kolsuz bir gömlekle yarı yolda karşıcı çıktı. Berin, setli bahçenin kapısında tebessümle bekliyor. Ata'nın bir şüphesi vardı; onu ve diğerlerini geceleyin içkili kafa ile mi güzel bulmuştu? Biraz öyleymiş ama yine de 8 numara alırlar. Evet, Ata Efendi'nin bir merakı da budur; kadınlara numara verir! Evindekiler hariç, tabii...

Güzellikle 8 numara kazanan hanımlar, gösterdikleri hüsnü kabul ve neşe hususunda 10 numarayı hak etmişlerdi. İlk tanışma ve misafirlik soğukluğunu hissettirmediler; hemen samimi oldular. Mesture, yarım saat geçmemişti, Ayşen'e "Benim güzel kızım, şekerim, cicim" nevinden iltifatlı sözlerle hitap ediyor. Hoş, Feride'yi de idarede kusuru yoktu.

Deniz, Çetin'le arkadaşlığa katlanmış, balkona çıkmışlar, ona dürbünle etrafı seyrettiriyor. Ata mutfakta tabak sesleri duyunca acıktığını anladı; şöyle bir kadeh buzlu rakı getirseler! İsmail Bey aklından geçeni okumuşçasına "Aperitif alalım mı?" diye sordu ve misafirinin can attığını görünce

omzundan tutup kaldırdı; salonun büfe duran kısmına geçtiler. Boğaziçi ayaklarının altındaydı. Ata, kadehi dudağına götürür götürmez sanki sarhoş oldu. Gündüz rakısına pek gelemezdi, ama ondan değil: Manzara güzelliğinden... Bir de Berin'in, yine dar bir elbise içinde balkona dayanmış, bu manzarayı mecmua kapaklarındaki resimlere benzetmesinden! Hülasa, Ata yaşamaya başlamıştı. Ayşen'in mübarek ayağı evine bastığından beri...

Ata meğerse o gün eve, Adapazarı treninden bir peri kızı yakalayıp getirmişti. Köylü kıyafetine girmiş bir peri... İçeriye girince kabuğundan sıyrılmış, masallardaki gibi göz kamaştırıcı bir güzellikle karşılarına dikilmiş, elini şöyle sallayınca gök kapıları açılmış, her taraf nura, nimete gark olmuştu!

İKİNCİ KISIM

Pavyon'a Giden Kız

I

"Dayı! Gazeteni bırak, azıcık gel yanıma... Gel de şu meydanın güzelliğine bak!"

Ata Efendi, krome maden çubuklardan yapılmış, görünüşte sağlamlık hissini vermeyen, fakat şimdiye kadar hiçbir kazaya sebep olmadığına göre, çok hesaplı yapıldığı şüphe götürmeyen koltuktan kalktı; balkona doğru yürüdü. Taksim tramvay durağı kenarındaki kumbara biçimi saat, yediyi on geçiyor. Buranın en kalabalık zamanı... Ata sokak saatlerinin hiçbirine itimat etmezdi. Şimdi ne gideceği yer, ne beklediği biri olmadığı halde, güya dakikası dakikasına yapılacak bir işi varmışçasına kendi saatine baktı; ikisi arasında üç dakika fark buldu; sütun üstündekini düzeltemediğine canı sıkıldı. Her zaman böyle olurdu; sokak ve iskele başı saatlerini cebindekine uyduramadığına üzülürdü. Gücü yetse, imkân bulunsa merdiven dayar, çıkar, ayarlardı!

Ayşen, balkonun –tıpkı salondaki maden takımlar gibi– güven vermeyen incecik demir korkuluğuna dayanmış,

caddenin mahşer halini seyrediyor. Yağmur çiselediği için asfalt meydan, son günlerde lambaları artırılan ve ampulleri büyültülen elektrikler altında aynalaşmış.

Otomobiller sanki ters dönmüş bir başka otomobili ve insanlar, ayakları havada yürüyen başka bir insanı da çekip götürerek gidiyorlar. Yoldan ne geçiyorsa çift... Ama kol kola, yan yana değil de ayak ve alt taraflarından birbirlerine kenetlenmiş vaziyette! Lokanta vitrinlerinde kuyruk kuyruğa duran istakozların ufki şekil alarak hareket halinde koşuşanları!

İşte –nereden nereye münasebet?– Yaşar'ın tuttuğu mükellef apartmanın balkonuna çıkıp da asfalt meydanı seyrederken aklından bunları geçiriyor. Ata ile Üftade, kararlaştırıldığı gibi Ayşen'in muhafızı olarak Üstün Palas apartmanının üçüncü katında oturmaktadırlar. Yaşar'ı pek saymamalı. Zira İstanbul'dayken gece yarısından sonra gelip sabah karanlığı sokağa fırlıyor; çok defa seyahattedir. Gedikpaşa'daki evde kalan Feride kendine göre bir muhit yapabildi; kocası memuriyetini bırakmış, Yaşar'ın sermayesiyle işleyen atölyenin başına geçmişti. Telden çivi ve iğne imali işi umulmadık kâr getiriyor. Ata'nın asıl şaştığı nokta Atıf'ta kendini birdenbire gösteren tüccarlık istidadı. Bir tezgâh daha durmuş, piyasaya acayip maddelerden dökülmüş bardak, kadeh, fincan nevinden darlığı duyulan eşya sürmekte, bire beş yüz kazanmaktadır. Zihnindeki bu gecit resminden sonra "Kızım! Gir içeri, poyraz esiyor. Hava karlayacak," diye şefkatli sesiyle Ayşen'i salona çağırdı. Evet, işte, elektrik fanuslarının etrafında henüz tamamıyla dolgunlaşmamış, beyazlanmamış, ufak ufak zerrecikler uçuşuyor. İlk kar başladı. Ata, bunu defterine kaydedeceği için

aklında tutacak; hava değişmelerini, cebinde taşıdığı "Takvimi Ragıb"a geçirmek âdetidir. Ayşen, seyrine cam ardından devam ediyor ve diyor ki:

"Sahi, dayı... Kar yağıyor. Yılbaşı gecesi de yağsa bari!"

"Yağmasını neden istiyorsun?"

"Gazinoya gideceğiz o gece ya! Karlı havaya rastlarsa daha zevkli olur. Kar, yeni kürkümün üzerinde ne güzel durur! Çıkarırken Vivien Leigh'in son filmindeki gibi yerlere dökülür. Kibarca kürk çıkarmanın usulüne bu filmden öğrendim. Sana göstereyim mi, dayı? Gidip giyeceğim; kapıdan girerken alacağım pozu, kürkü omuzlarımdan kaldırıp kanapenin üzerine nasıl atacağımı seyret!"

Ata Efendi dikkat kesildi; gözlerini Ayşen'in az sonra gireceği kapıya dikti, bekliyor. Karısı, apartmana uğrayan Feride ile Gedikpaşa'ya gitmişti; bu gece eski evde kalacak. Ara sıra orasının hasretini duyuyor. Her uğrayışında babasının kulağına yeni bir haber veya dedikodu ulaştıran Feride, Beyoğlu'nda Ayşen'e bir lakap taktıklarını söylemişti; kendisinden bahsederken "Sarı Kız" diyorlarmış. Öyle sükse yapıyor, kadın, erkek herkes kızı öyle beğeniyormuş ki!

Ata Efendi, geçirdikleri senenin muhasebesini yapıyor; acemilik ve kararsızlık devri pek de kısa sürmemişti. Evvela Yaşar, apartman tutma işini uzatmış, iki defa uzun sefere çıkmış, ancak dört ay önce Üstün Palas'taki daireyi eşyasıyla bir başkonsolostan kiralamıştı. Kışın Gedikpaşa'da bolluk ve eğlence içinde yaşamışlardı ama öyle büyük gazinolara, akşam yemeklerine, balolara filan gidememişlerdi. Çoluk çocuk birbirine uymayan insanlarla yapılacak işler değildi bunlar... Evdekiler konserlere, sinemalara, tiyatrolara, fin-

dık, fıstık gecelerine dadanmışlardı. Ayşen de o kadarla avunmuştu ve o aralarda kâfi dersler almıştı.

Yazın denizi tutturdular, plaj plaj gezdiler. Rüştü ile iki defa kotra sefası da yapıldı. Günler bir gürültü bir patırtı içinde geçip gitti. Her gezinti sonunda Üftade, "Ayşen nerede görünürse dünyanın gözü üstümüzde," diyor, fakat kızın ağırbaşlılığı karşısında çarçur balıklarının, yani parasız pulsuz gençlerin şaşırakaldıklarını söylüyordu. Rüştü de şaşalamış ya... Planını değiştirmiş, himaye edici bir vaziyet almış; hatta terbiyesini bile takınmış. Ciddi görünerek göze girmeye çalışıyormuş.

Apartmana taşındıktan sonradır ki, Ayşen birdenbire muhitini ve eğlence şekillerini değiştirmişti. Artık önüne gelen sinemaya değil, en iyilerine gidiyordu; Ayaspaşa'daki bahçeli pastacıda Berin ile çay içiyor, büyük otel ve gazinolarda yemek yemeye alışıyordu.

İşte artık alıştığı için ve daha da alışmak maksadıyla bu gece dayısını Taksim Gazinosu'na sürüklüyor. Doğrusu alışmalı, seviyesini yükseltmeliydi. O, daha iyisine layıktı.

Günde birkaç defa ılık sudan geçen, vücuduna ipekten başka çamaşır ve kumaş sürünmeyen, aslındaki güzelliği para sayesinde daha da kıymetlendiren bu kızın isteyerek sokulduğu tek insan, Ata'dır. Sarı Kız, altın sarısıdır. Lakap kazanmıştır, peşinde koca İstanbul'u sürüklüyor, ama kalp tarafından hareketsiz. Sırdaşı olan dayısı biliyor; henüz hiçbir erkeğe karşı meyil duymamıştır; duyacağı da çok şüpheli. Evlense bile kendisine hoş geleni değil, en fazla lüks temin edeni seçecek. İçinden, "Bu kıza gönlünü kaptıran erkeğe Allah acısın!" diye söylendi. Ayrıca mağrur ve çok

defa nobran halleri de vardı. Saçlarının okşanmasından bir şey sezen Ata dedi ki:

"Bir isteğin var, senin... Galiba yeni kürkünü bu gece denemek istiyorsun?"

"Evet, dayı. Teyzem de yok... Saat henüz sekiz."

"Ne yapalım dersin?"

"Baş başa dışarıda yemek yiyelim. Park Otel mi olur, Taksim Gazinosu mu? Ben, beş dakikada elbisemi değiştiririm. Sen de bir başka gömlek giy."

"Gömleğimin nesi var? Sabahleyin giydim."

"Yakası bozulmuş. Erkekte gömlek çok mühimdir, icabında günde birkaç kere bile değiştirilir."

"Kimden öğrendin bunları?"

"Berin Hanım'da Fransızca bir kitap var, orada yazılı."

"Berin, Fransızca biliyor mu?"

"Bilmez olur mu? Beyrut'ta Fransız mektebinde okumuş."

Ata homurdanacaktı, çekindiğinden sustu; saçlarının okşanmasına mükafat olarak da teklifi bir şartla kabul etti; kar devam ederse sırf bunun ve kürkün şerefine gidecek. Şart koşmalarının sebebi güya kızın her dediğini hemen yapar görünmemek... Ama öteki neticenin her vakit kendi arzusuna uyacağını bilir; bildiğini Ata da bilmez değil! Cama koşan Ayşen ellerini çırpıyor:

"Damlar tutmuş bile... Durmadan yağıyor."

Beş dakikada hazır olacağını söyleyen Ayşen, odasından ancak sekiz buçukta çıkabildi. Üzerinde, vücudunu iyice kavrayan koyu yeşil, hiç süsü olmayan, pek sade bir elbise var. Sanki elbisenin altında başka bir şey, çamaşır filan yoktur; çıplaklığını bir o kumaş örtüyor; elbiseyi teninin üstüne

giymiştir. İnsana mayolu kıyafetinden daha çıplakmış tesiri yapıyor; daha uzun boylu, daha ince belli, şayanı hayret derecede narin, aynı zamanda sağlam görünmektedir. Al eline, parmaklarının arasında iki kat bük, hezaran dalı gibi esneyecek, iki ucundan birleşecek ve bırakınca uzağa fırlayacak; tekrar eski haline gelecek. Saz şairlerinden birinin beytini hatırlıyor:

Hezaran çubuğa benziyor belin
Altın kemer takma bel incinmesin.

Dışarıda artık kuşbaşı yağan karla bu yalınkat elbise birbirini hiç tutmuyor. Apartmanın içi de kaloriferin iyi ısıtılmaması yüzünden adeta soğuk. Zaten Ata'nın bir bu sebepten Gedikpaşa'daki demir sobalı odayı aradığı oluyor. Akşam yemeklerinden sonra sımsıcak köşesinde, komşu hanımların konuşmalarını yarı dinleyerek uyuklaması bir zevkti. Lakin doğrusunu söylemeli, o zevkleri tatmin her zaman mümkündür. Şu "hezaran çubuk bel"i kaç ay seyredebilecek?

Ayşen, yeni kürküne bürününce birdenbire yumuk, ılık bir şey oluverdi. Demin denizden hemen çıkmış serin temaslı bir balık gibiydi. Artık sıcak memleketlerde yaşayan güzel postlu, kanına güneşin harareti işlemiş, bakışları yalazlı bir orman mahlukunu andırıyor.

"Paltonu tutayım, dayı."

Ata iftiharından öyle heyecana geldi ki –yaşlılığın da tesiri galiba– gözlerinin dolduğunu hissetti. Böyle bir günü görecekti demek! Şöyle bir paltoyu giymek de müyesser olacakmış meğerse! Zira Ayşen, kış başlangıcında ona bir

palto yaptırmıştı. Ama Divanyolu'ndaki eski terzisine değil, Berin'in tavsiyesiyle katip İsmail Bey'e evvelce telefon ettirerek muayyen bir saatte Beyoğlu Caddesi'nde bir apartmana girmiş, ikinci kata çıkmıştı. Girince ismini ve randevusu olup olmadığını sormuşlardı. Azıcık bekledikten sonra salona kerli ferli, iri yarı bir adam girmiş, Ata'yı küçük bir baş hareketiyle selamlamış, ayrı bir daireye geçirmişti.

O adam neyi münasip gördüyse –kumaş ve biçim– hepsini kabul etmiş, provalara da saati saatine gitmişti. Zaten bu terzi, müşterisinin fikrini sormadığı gibi, işine karışılamayacağını da tavırlarıyla açıkça anlatıyordu. Sanki terzilik tehlikeli bir teknik meseleydi, başkasının müdahaleye hakkı yoktu. Elektrik tesisatı yapan adama karışır mısınız? O da bunun gibi...

Lakin haftalarca bekledikten sonra paltoyu sırtına geçirince, Ata kendisine kalantor bir adam hali geldiğini memnuniyetle gördü, sefir-i kebire[1] dönmüştü, ama yeni devir büyükelçilerinden ziyade gençliğindeki ağırbaşlı, temkinli ve alafrangalıkla alaturkalığı nefislerinde mezcetmiş[2] sufera-yı saltanat-ı seniye'ye![3]

Divanyolu'ndaki terzisi, dükkânda yaz kış ceketsiz duran ve sırtında gayet bol ve ütüsüz bir gömlek, zemin çimento olduğundan ayaklarında takunyalar, saç baş darmadağınık çalışmaktan haz duyan bir gençti; Lefkoşeli olduğundan İngiliz biçimi elbise biçtiği iddiasındaydı. Yedi yıl evvel ona bir palto diktirmişti, belki dört defa geri götürmüş, kusurlarını düzelttirmiş, yine de rahat edememişti. Geçen sene tornis-

1 sefir-i kebir: büyükelçi
2 mezcetmek: katıştırmak, birbirine katmak
3 sufera-yı saltanat-ı seniye: yüce saltanatın elçileri, Osmanlı Devleti'nin elçileri

tan ettirmekle beraber kumaş kendisini verdiğinden bir kış içinde tekrar eski suratlı oluvermişti.

"Kar altında yürüyerek gideriz. Bizi tanıyorlar, artık... Yayan geldik diye küçük görmezler."

Asansörden indiler; kapıcının başı, zemin katındaki daracık pencereden dışarıya uzandı. Ata bu yılışık ve ağzı kalabalık heriften hazzetmez. Hazzetmediğinin asıl sebebi Ayşen'e yolunu beklercesine her geçişinde yiyecek, yutacak gibi bakması, hatta kapı önüne çıkarak gidişini veya otomobile binişini hayran hayran seyretmesiydi. Gizli aşk çekiyordu belki... Bir gün fırsatını bulur, saldırır; daha kötüsü aklını kaybedip arkasından bir bıçak saplayabilirdi. Ata böyle birçok cinayetler okumuş, dinlemişti.

Caddeye çıktıkları zaman kar dinmişti; meydanı tenhalaşmış buldular; tenhalaşmış, bir misli genişlemiş ve uzamıştı sanki... Ayaspaşa dönemecindeki karakol ve yanındaki elektrik müdürlüğüne mahsus sarmaşıklı ev, beyazlığın ötesinde ne kadar uzakta kalmıştı! Bu binaları yıkacaklar, arkasına opera binası yapacaklarmış. Ata, operanın inşaasına taraftardı, lakin bunların yıkılacağına öfkeleniyordu.

Beş on adım attılar, kar tekrar başladı; Ayşen'in neşesi geldi. Dayının koluna girmiş, ona ağırlığını değil, sıcaklığını vererek hızlı hızlı yürüyor; yürüyorlar. Çok geçmedi, bembeyaz oldular. Ata'nın eski çift kollu gümüş şamdanlara benzettiği elektrik sütunlarından yayılan ziya kar tanelerine ara sıra eleğimsağma[1] renkleri veriyor; göbeklerine mavimtırak ve turuncu ışıklar konduruyor.

1 eleğimsağma: gökkuşağı

"Şimdi İstanbul'da kaç kişi vardır ki benim mevkiimde olmak, Sarı Kız'ı karlar altında koluna takıp gitmek için can atar!" diye düşündü.

Gazinonun önüne geldikleri vakit göğüslerinin üzeri karla dolmuştu. Silkindiler ve açılan kapıdan içeriye telaşla girdiler. Sonra Ayşen kendisini toparladı. Merdivenden gayet zarif ve alışık bir eda ile çıkmaya hazırlandığı belliydi. Burası eskiden yüksek mekteplere "duhul imtihanı"nın elemesini teşkil eden "kitabet" imtihanı nevinden bir şey; muvaffak olamadın mı sanki öbürlerine girmek hakkını kaybedeceksin! Zira bakıyor, yalnız Ayşen değil, her kadın merdivenleri çıkarken de, inerken de kendisine sinema yıldızı tavırları veriyor. Yaşlıları, şişmanları, kara kuru olanları, hepsi de! Hoş erkeklere de bir "kabaramazsın kel Fatma"lık geliyor ya...

Böyle düşünen Ata, yan taraftaki aynalara gözü ilişince kendisinin de başkalaştığını, dikleştiğini ve Sedefinci'nin edasıyla boyun adalelerini şişirdiğini gördü; Ayşen'i bir defa da aynada seyretti; gazino merdivenini çıkmaktan pek mesuttu! Güya imparator sarayına davet edilmiş; III. Napolyon ile dans şerefine nail olacak.

Mermer duvarları ve kubbe gibi sesleri aksettiren haliyle biraz da salatin çarşı hamamı soğukluklarını hatırlatan üst antrede Ata paltosunu vestiyere uzattı. Astarı halis ipekten olduğu için öyle tatlı kayıp kolayca çıkıyor ki... Boyun atkısını kol içine sokmayı unutmamıştı. Eline sıkıştırılan mukavva parçasını cebine atmıyor. Zira salona onu parmaklarında çevire çevire girecek. Böyle yapmanın daha rahat yürüme-

sini ve üzerlerine çevrilen gözler karşısında muvazenesini[1] temine yaradığını tecrübe ile öğrenmişti.

Ayşen içeriye kürkü ile girdi. Dayı Efendi mukavva parçasını çevirmesine rağmen yürümesini şaşırdığı halde yeğeni adeta muntazam, ahenkli adımlarla ilerliyor. Geçen sene Haydarpaşa Garı'nda takır tukur, sarsak ve sersem, arkasından nasıl da koştuğunu Ata'nın bir türlü unutamadığı kasabalı ve yeldirmeli kız çok terakki etmiş maşallah!

Gazino fazla kalabalık olmadığından, metrdotel kapı önündeydi; önlerine düştü; biraz yürüdükten sonra servis garsonuna işaret etti; geri döndü. Ata, geçen defaki gelişlerinde ona dikkat etmişti; ancak nüfuzlu hükümet adamlarıyla eski tüccarları masalarına kadar götürüyordu; yeni zenginlere yarım hüsnü kabul gösteriyordu.

Henüz oturmuşlardı, orta masalardan birinden selamlandıklarını gördüler. Selam verenlerin biri Rüştü idi. Kızla haberleşmişler miydi yoksa? Apartmanı döşeli dayalı, telefonu ile tuttuklarından ikisi gündüzün muhabere etmiş olabilirlerdi. Bildiği halde sordu:

"Sedefincizade o... Değil mi?"

"Evet, Rüştü. Yanındaki de Mister Thomas... Amerika sefarethanesinde memur."

"Ne memuru?"

"Bilmiyorum. Berin Hanım'la davetnameli bir film seyrine gitmiştik ya... Orada rast geldik. Amerikalıların gösterdiği gürültülü bir harp filmiydi."

Daha konuşacaktı. Rüştü masaya geldi, el sıktı, hatır sordu, oturmadı; yerine döndü. Ata işin farkında. Bunu "Ben şu

1 muvazene: denge, denklik

güzel kızı tanıyorum," demesine etrafına caka için yapmıştı. Yapardı ya! Zaten, "Kimdir bunlar?" merakına düşenler çok. Hatta bir masadan belli etmemeye çalışarak garsona soruyorlar, galiba o da, "Bilmiyorum, ara sıra geliyorlar," cevabını veriyor. Ayşen'i belki de karısı sananlar, acıyanlar vardır.

Hah, başka masadan kıranta bir adam, Rüştü'nün yanına gitti; kulağına eğildi; kısa süren mükalemeden sonra yerine döndü. Etrafındakilere bir şeyler anlatıyor. Sağındaki kadın bu tarafa bakıyor; iki erkek kayıtsız duruyor, ama ilk fırsatta kimbilir Sarı Kız'ı nasıl da tetkik edecekler? Karılardan korkuyorlar.

Ayşen, kendi öğrendiği adabı muaşeret ve sosyete hayatı derslerini her fırsatta dayısına tekrar ettiği için kartı eline aldı. Yemek isimlerini okuyor ve kıza soruyor. Böylece bütün gelecekleri önceden kararlaştırıp garsona Ata dikte etti. "Usulü muhasebe"den daha tatlı bir ders ve bir bilgi bu... Ömrünün sonuna kadar ambar hesabı mı tutacaktı? Çok şükür, kurtuldu; büsbütün kurtulduğuna inansa daha rahat edecek. İçinden şüpheyi atamıyor; en neşeli zamanında bir yeri sızlar gibi oluyor.

Rüştü etrafa neler yayıyordur acaba?

"Kır saçlı adam mı? Bizde kâtiptir. Akrabasından bir hacıağanın kızı olan o güzel mahluku, işte böyle gazino gazino gezdirir; vazifesi dadılık! Ama diyeceksiniz ki neden müesseseden atmıyorsunuz? Evvela buna ben mani oluyorum... Sebebi malum. Sonra hacıağa Alımsızoğulları'yla ortaktır; hatırlarını saymaya mecburuz. Müşterek işlerimiz var."

Kabilinden sözler mi? Ata Efendi, vaziyetinin pek hoş olmadığını biliyor; lakin Ayşen'den ayrılamadığı gibi o tü-

redilerden bir nevi intikam almanın zevkini duyuyor. Bir zevki de Ayşen'in etrafındaki erkeklere karşı, boyuna bosuna uygun şekilde hakikaten yüksekten bakışı, hepsini hiçe sayması. Kuduruyor herifler! Mesture ile Berin, tecrübesiz kızı çarçabuk yola getireceklerini ummuşlardı; fakat evdeki hesap çarşıya uymadı. Ayşen yalnız nefsini düşünüyor; kendi güzelliğine, süsüne, şatafatına aklını vermiş; kendisine âşık. Rüştü'ye de öbür gençlerden ayrı, imtiyazlı muamele yapmıyor. Sadece beğenilsin ve etrafında pervane gibi dönüp dolaşılsın, hayranları çoğalsın istiyor.

"Ben çok roman okumadım, ama böylesi de olacak. Köylü kızlar arasında bile emsaline rastlamadık mı? Vücutlarına el sürdürmedikleri halde dört beş köyü birbirine katan fettanlar yok mudur? Zannederim o huydakiler erkeklerden kadın hıncını çıkarmak için Allah tarafından suret mahsusada yaradılmışlardır.

Ata, masaya konan kırmızı elmalar ve buruşuk armutlar arasına bir dam ve yapı tutuyormuşçasına çatı ve kaburga tahtaları gibi intizamla konmuş muzlardan birine elini uzatırken salonun ışıkları karardı; davulun trampet süratiyle çalınan zil sesi duyuldu. Öğrenmişti, artık. Numaralar başlayacak. Artistlerin evvela en hünersizlerini, sonra ustaları ve mimlilerini seyredecekler. Hasan ile Şevki'nin kantolarında da böyle olurdu, meşhurları, "en sonra gelir bezme ekâbir..." fehvasınca[1] geriye kalırdı. Fakat iki âlem arasındaki fark müthiş. Ata, bu farkı çok büyük görüyor; kendisinin bir devir yaşayıp uzun müddet ervaha[2] karıştığını, yeniden

1 fehva: anlam, kavram
2 ervah: ruhlar

dünya yüzüne geldiğini sanıyor. Halbuki daha mütareke zamanında, yirmi iki yıl evvel kadınla erkek birbirinden ayrı, salaş tiyatrolarda kanto seyretmezler miydi?

Yirmi iki sene sonra, yanında, kürkünü sırtına atmış, göğsü açık filiz gibi bir kızla gazinoda oturuyor; önlerinde iyice donanmış bir sofra... Şarap içerek, meyve yiyerek koltuklara gömülmüş numara seyrine dalmışlar. Bu, ne mühim değişikliktir! Hele Anadolu'nun kıyıcığından gelmiş bir kızın göz açıp kapayacak kadar kısa bir zamanda zahiren[1] olsun şu hali almasına ne buyrulur? Evet, çoğu değişikliğimiz zahirî. Zahirî ama onu da becermek bir iş, bir marifet...

Numaralar geçen haftakinin eşi. Gürültü, patırtı, hoplama, zıplama arasında soluk aldırmadan çabucak bitti. Kalsınlar mı, yoksa biraz da dans mı seyretsinler, karar veremezlerken Rüştü'yü tekrar masalarının önünde buldular. Soruyor:

"Pavyona gitmiyor musunuz?"

Ata, "pavyon"un bir başka gazino ve eğlence yeri olmasına hükmettiğinden:

"Hava karlı," dedi. "Dışarılarda dolaşmaya pek gelmez. Biz dönüyoruz."

"Bu binadan çıkmayacağız ki Dayı Bey! Bir merdiven aşağısına ineceğiz. Orasını da görmelisiniz. İstanbul'un en monden yeri... Çok hoşlanırsınız."

"Monden" kelimesini muhakkak Ayşen'i cezbetmek için söyledi; nitekim beklediği de oldu. Kız:

"Zaten görmek istiyordum; gidelim, dayı," dedi.

Kendisi de merakta. Şimdi hatırlıyor. Mestureler, Berinler, bilhassa Deniz kaç defa methini etmişler, "Ah dün gece

1 zahiren: görünüşte

pavyonda bir eğlendik, bir eğlendik ki..." demişlerdi. Maksatları Ayşen'i götürmekti. Ata razı olmamıştı.

"Eh," dedi. "Şöyle kapısından bir bakalım..."

"Biz masa ayırtmıştık; ben ve Mister Thomas. Lütfen kabul buyurursanız şeref verirsiniz."

Maşallah, Rüştü böyle konuşmasını da biliyormuş. Ata'nın babası: "Ben helva demesini de bilirim, halva demesini de," sözünü dil pelesengi etmişti; kahve ocağında ikide bir, yerli yersiz tekrarlardı. Rüştü de iki türlü helva demesini bilenlerdenmiş meğerse!

Mister Thomas'la masanın önünden geçerken tanıştılar. Pek toy, adeta görgüsüz, şaşkın ve mahçup bir delikanlı. Takdim esnasında sarı saçlarının derisine kadar kızardı, yüzü al al oldu. Ata girdiği büyük kapıya, hamam soğukluğuna doğru yürüyordu. Rüştü, "Şuracıktan kestirme inelim," diyerek sol tarafı gösterdi; dar bir merdivenden döne döne iniyorlar. Aşağıdan caz sesi, lavanta kokusu ve alkollü bir hava geliyor. Bir daha döndüler. Ata basık tavanlı, göz gözü güç fark edecek loşlukta, içinde –ayrıca sigara dumanından hayaletler şeklini almış– bir kadın, erkek kalabalığının kaynaştığı acayipçesine süslü bir yere girdiklerini görünce elinde olmayarak irkildi.

II

Acayip yer oluşuna acayip, doğrusu: Birinci salonda bir bar tezgâhı, izbe köşeler, köşelerde birbirlerine sokulmuş, darlıktan kenetlenmiş çiftler ve insan toplulukları fark ediyor. Şehir bombardıman ediliyormuş da yer altı sığınağına

can atmışlar, sanki! Caz takımının önünden güç bela geçebildiler. Daha sonra masalarla dans edenler arasından kaya, süzüle, ayaklara basmamak, etekleri çiğnememek, masa örtülerini çekip bardaklarla beraber sürüklenmemek için gayet temkinli yürüdüler. Oh! Geniş minderli, arkalıklı bir köşe... Tuhafı, bu arkalıkların üst tarafındaki pencereler kafesli. Hayır, kafes taklidi bir süs. Asıl kapı öte yanda. Acaba ne olacak ki hâlâ gelenler, yer bulmak için garsonlarla konuşanlar, şuraya buraya sıkışmayı göze alanlar var.

"Mister Türkçe konuşuyor mu?"

Amerikalı tekrar kızardı; Ata'ya imtihan edecek bir mümeyyiz[1] gibi çekinerek bakıyor. Cevabı Ayşen verdi:

"Çat pat! Çok az! Ama konuşulanları anlıyor."

Thomas tasdik makamında başını sallıyor ve kıza teşekkür ifade eden bön bir tebessümle gizlice bir şeyler söylüyor.

"Ne diyor, sana?"

"Thank you" diyor... Yani "merci!"

"Bu sözün mersi demesine geldiğini nereden biliyorsun?"

"Berin Hanım'dan ders alıyorum ya..."

"Ay, o kadın İngilizceden de çakıyor mu?"

"Evet. Üsküdar'da kızlara mahsus bir Amerikan koleji varmış, üç sene kadar da oraya gitmiş. Londra'da da bulunmuş."

Ata Efendi, Berin'e yine kızdı; her kadından fazla hoşlandığı, hatta tutulmuşçasına geceleri düşündüğü bu esmer güzeli dula muhabbeti öfke şeklinde tecelli etmektedir. Gündüzleri apartmana gelip de tam kendisinin döneceği saatte gittiğini işitince canı sıkılıyor ve hiddetini açığa vuruyor, karısına:

---

1 mümeyyiz: iyiyi, kötüyü, doğru ve yanlışı ayıran, seçen, ayırtman

"Kimbilir nerelerde sürtüyor aşifte? Randevuya gitmiştir, muhakkak... Şu karıyı eve sokmamalı," diyor.

Üftade'nin bütün cehaletine rağmen kadınlara has fıtri bir anlayışla işin içyüzünü keşfettiğini halinden anlayıp susuyor. Bereket Yaşar esmerden hoşlanmamaktadır. Bir defa lafı açılınca:

"Karnım öylesine tok. Arabistan'da 'lahmü acin'[1] ile esmer kadına doydum," demişti. Ata, dayı oğlunun doyduğu öbür nesnenin fırında pişmiş bir nevi kıymalı ekmek olduğunu kendisinden sorarak öğrenmişti. Yaşar bir şey daha söylemişti:

"Bir kellim ki milyonu bankaya yatırak, avrat almayı badeleyin düşünürüz."

Viskiler ısmarlandı. Ayşen portakal suyu içecekmiş. İçine birkaç damla cin damlatılmasına güçlükle razı oldu; alkol sevmiyor ama, dans etmeye can atıyor. Evvela Thomas, alı al, moru mor teklifte bulundu. Kürkünü omzundan Rüştü çekti, yan tarafa bıraktı. Ata oyun esnasında onunla konuşuyor, gözleri Sarı Kız'da. Daracık, bir değirmi yerde hepsi birbirine sürünürcesine dönüyorlar ama sürüneni az. Asıl marifet de sürünmeden dönebilmek galiba!

"Çok kazanan bir müessese burası... Daha geniş bir yer bulamaz mı? Yahut bu yeri genişletemez mi?"

"O zaman kimse semtine uğramaz."

"Acayip!"

"Zira yerin kıymeti darlığında, basıklığında, aşağıda, her tarafı kapalı, penceresiz oluşunda..."

Ata Efendi, "Harpten dolayı mı?" diye soracaktı; sualini budalaca buldu, vazgeçti. Öbürü kendiliğinden izahat verdi:

---

1 lahmü acin: lahmacun

"Bu modaya şimdi dünyanın her tarafında uyuluyor. 'Tavern' yani mağara, in, bodrum zevki. Göreceksiniz, sizi de saracak."

Sarıyor filvaki... Ama saran viski. Belki, hepsi de, güzeli çirkini, genci yaşlısı, tertemiz giyinmiş, pahalı kokular sürünmüş bir kadın kalabalığının havası da tesir etmektedir.

Ayşen, dans edenler arasında bazen görünmez oluyor, bazen ortada kalıyor, bazen ta önlerine geliyor. Hiçbir kadın onun kadar endamlı, endam itibarıyla harika ve tabii sarışınlıkta değil. Uzun kalçalarına koyu yeşil kumaş öyle sarılmış, vücudunun şeklini öyle göstermiş ki, Ata bile, gece gündüz beraber olmasına rağmen önünden geçmesini merakla bekliyor. Kendi kendine:

"Hah," diyor, "öte uçta... Başı göründü... Yaklaşıyor... Şimdi çıkacak... Tam karşıma gelecek... Geldi, işte! Biçimine mi hayran olursun, ciddi duruşuna, daha doğrusu azametine mi? Pek kibirli canım! O derecesi de fazla."

"Ayşen Hanım'daki terakki şayanı takdir. Ağırbaşlılığını da herkes takdir ediyor."

Böyle diyen Rüştü'nün sözlerini işitmemezlikten geldi; viski bardaklarının yanına konmuş kabuksuz ve tuzlu Antepfıstıklarından birer, ikişer yiyor, Ayşen'in dansı bitirip dönmesini bekliyor. Bereket uzun sürmüyordu; lakin kızı elinden alıp gidişlerine hâlâ alışamamıştı; her seferinde bir rahatsızlık duyuyordu; günün tabirince oldukça kötü durumda kalıyor, tabiiliğini muhafaza eden kocalara, babalara şaşıyordu.

"Buyurunuz, beyefendi!"

Rüştü ayağa kalkınış, kendisine doğru yürüyen kırk beşlik, belki daha yaşlı, çok iyi giyinmiş, gösterişli birini karşılıyor. Gelen adam "Şöyle, beş dakika ilişeceğim," dedi.

Hava karlı olmasına rağmen yeleksizdi. Oturunca, cinsini tayin edemediği bambaşka beyaz ipekten gömleği, üstüne işlenmiş markasına kadar göründü. Yine takdim merasimi:

"Ata Bey! Faruk Senai Beyefendi!"

İsminden sonra Rüştü "bilmem nere elçimiz" demişti. Elçi o kadar çok ki... Hem vaktiyle kançılarvekili göndermediğimiz şehirlere, adları duyulmamış şehirlere bile gönderiyorduk. Bir kısmı büyükelçi olarak, hatta! Faruk Senai Bey –kendi tabirince– henüz ilişmişti, Ayşen'le Thomas da döndüler... Tekrar takdimler. Elçi beyefendi Londra'da başından geçmiş tuhaf bir vakayı talakatle[1] anlatıyor, kısa keseceğe benzemiyordu. Ata aldanmaz; kart herif Sarı Kız'ın gözüne girmeye uğraşıyor, muvaffak da olmuyor değil. Zira bilmem hangi büyük otelde verilen muhteşem bir ziyafeti ballandıra ballandıra tasvir ederken, Ayşen siyah halkalı mercan gözlerini açmış, adeta heyecanla dinliyor. Elçi meclise hitaben sordu:

"Kadehimi buraya getirebilir miyim?"

Garsona emir verdi; yerleşiyordu. Bu defa Ayşen'i Rüştü dansa götürdü.

"Demek Küçük Hanım yeğeniniz oluyor, beyefendi? Hangi akşamdı, hatırımda kalmamış, sizleri Park Pastanesi'nde görmüştüm. Yanınızda iki hanım daha vardı; esmer iki hanım... Bendeniz Park Otel'de otururum. İşgal dolayısıyla vazifemin başına gidemiyorum. Buradaki evimi de kiraya ver-

---

1 talakat: kolayca düzgün söz söyleme durumu

miştim. Eh, çoluk çocuğum da olmadığı için otelde kalmayı tercih ettim."

Sohbeti cidden yerinde, tatlı ve terbiyeli bir zat. Hem Ata Efendi'yi, hem Ayşen'i meşgul edebilecek bahisler buluyor. Neler de bilmiyor! Bilhassa kadın elbiseleri, son modalar hakkında tam bir mütehassıs. İç çamaşırlarını bile bir tarif edişi var! Sarı Kız'ın tek kelimesini kaçırmadan hepsine mim koyduğunu dayısı anlamaktadır.

Thomas, hiçbir kabahati olmadığı halde süt dökmüş kedi gibi oturuyor. Faruk Bey ona ara sıra İngilizce –galiba özür dileyen– bazı sözler söylemeyi unutmuyor. Mecliste elli kişi bulunsa idare eder bu adam!

Nihayet ayağa kalktılar, mağara boşalıyordu; son çıkanlar arasına katılmışlardı. Ata bir de baktı ki, deminki yüksek merdivenin alt tarafında, dış kapı önündeler; kar tipi halinde yağıyor. Rüştü daha önceden paltolarını aşağıya aldırtmıştı. Caddeye çıktılar.

Yine Rüştü, "Buyurunuz!" dedi; hususi bir otomobilin kapısını açtı. Bu, Thomas'ın arabasıydı; içeriye elçi ve Dayı Bey'le yeğeni geçtiler; direksiyonun başında Amerikalı. Ata biraz ürktü; zira sessiz sedasız mahçup delikanlı tam yedi viski içmişti; hoş, hesabı da o görmüştü...

Faruk Senai Bey dedi ki:

"Bir maniniz yoksa yarın akşam yemeği birlikte yiyelim. Sekizde lütfen otele teşrif ediniz."

Rüştü söze karıştı:

"Daha önce Amerikalıların kokteyllerine gideceğiz. Thomas, demin Ata Bey'le Ayşen Hanım'ı davet etmemi söylemişti."

"Kokteyl sekizde biter. Çıkınca doğru otele gelirsiniz."

Kabul etmesini bekleyerek Ayşen'in yüzüne bakıyorlar. O sırada tam apartmanın önünde bulunuyorlardı. Meydan karla örtülü. Sütun üstündeki kumbara şeklindeki saatin camını da kar kapatmış, görünmüyor. İkiye yaklaşmış olacak.

"Faruk Senai Bey'i oteline bırakalım, tekrar döneriz," diyen Rüştü'ye itiraz etmediler. O kısa mesafe esnasında davetler hakkında karar alacaklardı. Yarın kokteyle, ertesi akşam da yemeğe gidilmesi üzerine mutabık kalındı. Ata Efendi, ikisinin aynı güne sığdırılmasını muvafık bulmamış, Ayşen de dayısının fikrine uymuştu. Zaten kız, kendisini dirhem dirhem satmasını biliyor. Elçi, arabadan inerken yolun pek kısa sürmesine, Ayşen'in körpe ve latifçesine yorgun ve uykulu huzurundan ayrılmasına üzgün gibiydi. Öbürleri onu yarın tekrar bulacaklarının tesellisi içinde daha sevinçli gittiler.

Otomatik kilit hırıldayarak açıldı. Kapıcı Bilal'in kafası yine pencerede. Bereket entarili vücudu meydanda değil. Kapakları şişmiş, ufalmış gözlerini açmaya çalışarak kıza bakıyor. Ata, sırtını çevirdiği halde bu gözleri görüyor; hatta yükselen asansörün arkasından kendilerini takip ettiğini bile...

Apartmanda hizmetçi Günnâme üçüncü uykusundadır.

"Hemen yatalım," dedi. "Saat tam iki..."

Her biri kendi odasına girdi. En azı dört erkek, şimdi Sarı Kız'ın soyunmasını ve giyinip yatağa girmesini düşünmektedir: Faruk Senai Bey, Mister Thomas, Rüştü ve... Ata Efendi. Zira Ata, yarı uydurma bir dayı olduğunu bir türlü unutamıyor. Yaşar epeyce uzak akrabasıdır; daima aklından çıkaramadığı nokta, kızın hemen hemen bir şeyi olmamasıdır; güzel güzel nikah düşer. Ona âşık değildir; lakin asıl

yeğene karşı beslenmesi lazım gelen hisleri kendinde bulamıyor; Ayşen'e çok defa, istemeyerek başka gözle baktığını anlıyor. Bundan azap duyuyor mu? Pek az... İyi de tevil ediyor:[1] Madem ki evlenebilir, o hislere kapılması günah sayılmaz. Zaten kendisininki güzeli beğenmek ve gayet tabii olarak cazibesi, sihr-ü-füsunu altında kalmaktan ibaret...

"Ama," diyor, "hislerim bazen arzu, hatta maalesef ihtiras derecesini de buluyor. Elimde değil ki önleyeyim. Ben de insanım nihayet... Tasavvur ve tahayyül kudretimi körletmek, işletmemek mümkün olamıyor. Tuhafı, yanımdayken fazla bir şey duymuyorum da böyle, odasına soyunmaya veya giyinmeye gittiği, uzaklaştığı zaman, yalnız kalınca, hele geceleri yatarken ve sabahleyin uyanınca kafamın içi hep kendisiyle doluyor, durmadan hayaliyle uğraşıyorum!"

Tahliline devam ediyor:

"İtiraf edeyim, bir şey daha var; onu başkaları beğenir gördükten sonra bendeki duygular taşkıncasına artıp kabarıyor. Bu gece elçinin hayranlığı, hayranlığımı artırdı. Ayşen'in etrafına uzak, heyecansız, adeta hissiz duruşu erkekler üzerine fena tesir bırakacağına bilakis arzularını kuvvetlendiriyor. Akıllarından 'elimize geçse biz onun donukluğunu gideririz. Böyle durgun, duygusuz gibi görünenler mahrem hayatlarında fevkalade canlıdırlar. Eğer adamına rastlarsa!' kabilinden düşünceler geçiriyorlar. Netekim ben de böyle düşünüyorum; benim fikrim yahut hüsnü kuruntum da o!"

Soyundu; pijamalarını giydi, ropdöşambrına büründü; bir sigara yaktı. Paltosu kadar ropdöşambrını da seviyor.

1 tevil etmek: söz veya davranışa başka bir anlam vermek

Beyoğlu vitrinlerinde asılı, içi baklava biçimi dikişlerle atlas kaplı, dışı deve tüyü renginde, daha koyu renkte şeritlerle süslü, lordlara layık bir şey! Kızın hediyesi bu da... Vicdan azabı duydu ki, kendi kendine söyleniyor:

"Ayşen hoşuma gidebilir. Fakat ben onun muhafızıyım; her şeye rağmen vazifemi sonuna kadar yapacağım; nefs-i emmareye[1] kapılmayacağım."

"Uyumadın mı dayı?"

Kapının arkasından gelen bu sesten zihnindekiler fark edilmişçesine ürküp yerinden fırladı; toparlandı:

"Sigaram bitmedi daha..."

"Gireyim mi?"

Cevap vermeye vakit kalmadan, Ayşen'i, etekleri topuklarına kadar uzun ve tüylü ropdöşambrına sarınmış, karşısında buldu:

"Yıkandım da uykum kaçtı; azıcık konuşalım. Nasıl buldun Faruk Bey'i? Hoş adam, değil mi? Hani ya İstanbul'a geldiğim zaman Üftade Teyzem'le ilk defa Beyoğlu'na çıkmıştık; ta o günden beri peşimden koşup duruyor; geçeceğim yolları bekliyor. Açıkçası bana fena halde tutkun."

"Başka tutkunların kimler? Rüştü de hesaba dahil galiba."

"Evet. Hem delicesine... Belli etmiyor ama anlıyorum; Berin de söyledi ya!"

"Fena bir koca sayılmaz, çok zengin."

"Zenginliğine zengin. Ben ötekini tercih ederim."

"Aranızda en aşağı yirmi iki sene fark var."

"Yaşa bakmıyorum. Kaç kere söylemiştim, dayı! Olgun tipten hazzederim ben... Berin tahkikat yaptı; babadan pa-

1 nefs-i emmare: insanı kötü yola sürükleyen nefis

ralıymış. Yarın öbür gün yeni bir sefarete tayin edilecekmiş. Sefir karısı olduğumu istemez misin?"

Ata bunu ister. Lakin kızın tahsil ve terbiyesi noksan. Henüz lisan da bilmiyor. Düşüncesini kapalı kelimelerle sezdirdi; öteki dudak büküyor:

"Üç ay sürmez, İngilizcemi ilerletmiş olurum. Herkes 'aksan'ımı beğeniyor. Buraya geleli kıyafet ve tavırlarımı nasıl değiştirdiğimi gördün. Zonguldak'a gittiğim zaman dangıl dungul konuşuyordum. Mühendisin haremi İstanbullu, kibar aileden mükemmel bir kadındı; lisanımı onunkine uydurdum. Bir sene sonra aramızda hemen hemen fark kalmamıştı. Sen o cihetleri merak etme dayıcığım."

Ayşen'in mantığı da kuvvetli. Şu sözle Ata'yı mat etti:

"Hem Faruk Bey beni almak isterse ecnebi memleketlerde kendisini küçük düşürmeyeceğime inanıyor demektir. Gördün adamın centilmenliğini!"

"Peki ama niyeti izdivaç değil, sadece vakit geçirmekse? Bunlar öyle alışmışlardır; baksana, hâlâ bekar."

Sarı Kız gülümsedi; ayaktaydı. Gelip karyolada dayısının yanına oturdu. Oda poyraza karşıydı; pencereler kardan yarı örtülü, çifte camlı olmasına rağmen rüzgârın uğultusu duyuluyor. Kız gülümsemesine devam ediyor ve siyah halkalı kırmızı göz bebeklerini Ata'nın gözlerine dikmiş, gözleriyle de gülüyor.

"Nen var senin bu gece? Birdenbire pek neşeli oldun. Demin süslü mahzende, sonra da otomobilde uykulu halde, durgundun?"

"Mahsus öyle yaptım."

"Niçin?"

Uzun uzun izah etti:

Evvela, ona yakışıyormuş; her güzel kadına gecenin bir saatinde yorgun, uykulu hal yakışırmış. Sonra yanındakilere pavyonu dolduran öbür kızlar, kadınlar gibi azıştan memnun, zıpzıp sıçramaktan hazzeder, bar artisti gibi gece eğlencesini meslek yapmış görünmek istemezmiş. İstanbul'da genç kızlar kendilerini böyle zevk ve sefa düşkünlüğüyle erkekler nazarında küçültüyorlar, hafif havai görünmenin hoşa gittiğini sanıyorlarmış. Bunun da derecesini bulamıyorlar, neleri var, neleri yok ortaya koyuyorlarmış. Merak uyandıracak gizli tarafları kalmıyormuş. Ayşen bambaşka bir genç kız tipi yaratacakmış.

Filvaki bu genç kız, fikirlerini biraz daha karışık ve daha çocuksu anlatıyor. Ata'nın çıkardığı hülasası. Yani Haydarpaşa Garı'nda arkasına takarak getirdiği bol mantolu ve başörtülü, süzgün, şaşkın kız, İstanbul'un güneşinden, babasının parasından kuvvet alarak cam kavanoz altında turfanda çilek gibi çarçabucak yetişti.

"Kendine göre de fikir sahibi... İki gözümün nuru," diye alay eden Ata –Ayşen odasına döndüğü için– yatağına girdi; gecenin sahne, dekor ve tiplerine kısa, sisli bir geçit resmi yaptırdıktan sonra o kadar işittiği halde ne olduğu bilmediği "kokteyl parti"yi de yarın akşam göreceğini düşüne tasarlaya ferahlatıcı bir kolonya kokusu içinde uykuya daldı. Bu rayihayı odaya, her dönüşünde duşunu yapmadan evinde rahat edemeyen Sarı Kız getirmişti. Sarı Kız'ın öyle bir hali, çiçeklerinkine benzeyen bazı yeri mat, bazısı incecik tüylü bir ten güzelliği ve temizliği vardı ki, süründüğü rayihalar ister kolonya gibi iç açıcı, ister lavantaları gibi ılık

ve dokunaklı olsun daima kendinden geliyor, tabii kokusuymuş tesiri yapıyordu.

Ata bu farkları sezdi; kimi kadın ona, asıl kokusunu bastırmak için lavantaya banmış fettan bir tahtakurusu düşündürdü. Halbuki bazıları Ayşen'i andırırlar; insana hoş rayihaları dışarıdan alıp sürünmüşler değil, bu kokular dışarıdaki süslü şişelere kendilerinden aktarılmış zehabını[1] verirler.

Sedefin yazıhanesinde ertesi sabah tekrar gecenin çeşitli safhalarını gözden geçiren Dayı Bey –artık sadece eski tanıdıkları için "efendi"dir– nihayet düşünmekten yoruldu; geç yattığı halde sabahleyin yine aynı saatte uyandığından bir kaylule geçiriyordu. İsmail Bey'in omuzlarına dokunmasıyla gözlerini açtı:

"Ata Efendi," diyordu, "büyük patron seni istiyor."

Büyük patron, Rüştü'nün babasıdır. Hayırdır, inşallah! Yedi seneden beri bu, üçüncü çağırışı. Boş boşuna oturduğunu ve bir işe yaramadan para aldığını biliyordu; yol göründü, galiba... Fakat İsmail'in dudaklarındaki tebessüm fena bir haberle karşılaşmayacağını anlatmaktadır. Hinoğlu hin! Olmuş, olacak her işe vakıftır.

Talip Bey'in odası aynı katta, köşede, geniş maroken koltuklar, kitap rafları vesaire ile döşenmiş mükellef bir yer. Ata'yı bu oda evvelce ürkütürdü; şimdi gazinolar, oteller, yüksek terzi salonları, fotoğrafçı atölyeleri ile ünsiyet[2] hasıl ettiğinden aynı heybeti duymayacak. Talip Bey'i de büyümsemeyecek. Dün gece bir sefirle diz dize oturmuştu, bir

1 zehap: sanma, sanı
2 ünsiyet: alışkanlık

Amerikalı ile de... Aldığı maaş da nedir ki? Ayşen cep harçlığından verse bir şeyi eksilmez.

Bu muhakemeleri yaparak yürüdü. Lakin eski yılgınlıklar kısa zamanda silinip gitmiyor. Önünü ilikledi ve içeriye hemen hemen eylül ayından önceki, ücretli küçük memur sünepeliğiyle girdiğini anladı; kâbusmuşçasına o hali üstünden atamadığına canı sıkıldı.

Talip ufak tefek, avurtları –nasıl diliyle doldurarak tıraş oluyordur, diye düşündürecek kadar– çökük, küçücük gözlü, karayağız, gösterişsiz bir adamdı. Lakin öylesine zekiydi ki, mükellef odadaki mükellef masanın başında bile bir şahsiyet olduğunu belli ediyor, yerini dolduruyordu. Yahut Ata'ya tesiri buydu. Acaba emlak tellallığı ettiği zaman Babıali Caddesi'ndeki tek odalı, tahta masalı, camlarına "kiralık ev", "satılık arsa" gibi el yazısı ilanlar yapıştırılmış mangallı dükkânında aynı tesiri yapabilir miydi?

Ata ayakta durmadı. Eskiden de durmaz, yaşına ve gün görmüş bir insan olmasına hürmeten gösterilen masa karşısı sandalyelerden birine otururdu. Yine öyle yaptı; zengin yeğeninin yanında gazinolarda geziyor diye Talip muamelesini değiştirip koltuk ikram etmemişti. Eskisinden fazla olarak bir hatır sorma faslı geçti. Acaba ne diyecek? Şöyle başladı:

"Azizim Ata Efendi, bilirsin ben iş adamıyım. Maksat ne ise oraya hemen gelmeyi tercih ederim."

"Pek iyi edersiniz efendim."

"İyi veya fena, usulüm budur. Onun için meseleye geliyorum; sizin bir yeğeniniz varmış, yahut birdenbire çıkagelmiş. Babası ticaretle meşgulmüş; kız sizinle oturuyormuş; yahut siz kızın evinde oturuyormuşsunuz."

"Evet, beraber oturuyoruz."

"Evlenme çağında, güzel bir kızmış..."

Ata hem dinliyor, hem kafasında Ayşen'le girişilen meselenin ne olacağını bulmaya çalışıyor. Sakın, Sedefinci o gece gezintileri hakkında yanlış malumat almasın? Hoş o, memurlarının hususi hayatına karışmaz. Karışsa en evvel karısı, kızı ve baldızı ile çalgılı gazinolarda rakı içmeyi itiyat haline getirmiş olan İsmail Bey'i islaha kalkardı.

"... Bu hanım kıza bir talip var."

Sözü Rüştü'ye mi getirecek? Ayşen'i oğluna mı isteyecek?

"Değme kızın bulamayacağı bir koca; hem şahsi servet, hem mevki sahibi. Ancak..."

Talip durdu.

"Ancak... Aralarında yaş farkı büyük. Yeğeninizin henüz taze oluşuna göre rıza göstereceği şüphelidir."

"Kim bu zat, beyefendi?"

"Sefirlerimizden Faruk Senai Bey. Bugün öğleyin lokantada yanıma geldi. Bizim müessese ile münasebetinizi öğrenmiş, malumat istedi. Evvela sizin fikrinizi almak arzusunda. Zaten dün gece bir yerde beraber bulunmuşsunuz."

"Bulunmuştuk."

"Nerede?"

"Taksim Gazinosu'nda... Hayır, gazinonun altındaki yerde."

Sedefinci gülümsedi:

"Pavyonda öyleyse."

"Yarın akşam da otele yemeğe çağırdı."

"Park Oteli'ne, o halde... Maşallah vaktinizi hoşça geçiriyorsunuz. Bunlar beni alakadar etmez. Saatinde işinizin

başındasınız ya... Yeni vazifenizin depodaki kadar yorgunluğu yok. Rüştü'ye hak verdim; aşağısı genç harcı. İşte bu kadar. Artık Faruk Bey'le siz doğrudan doğruya konuşursunuz. Ha, söyleyeyim, geçen hafta Ankara'ya gelmişti, kendisini Hariciye Bakanı'yla otomobilde gördüm. Yakında bir yere gönderileceği muhakkak. Malum ya, Karadeniz uşakları birbirlerini tutarlar."

"Faruk Bey de Trabzonlu mu?"

"Hayır, ama babası Sungur Paşa vaktiyle Kafkasya'dan muhacereti sırası Hopalı bir kızla evlenmiş. O kadarcığı bile istisnai muamele görmesine yeter."

Talip yerinden kalkacakmışçasına kımıldanınca, Ata iskemlesinden doğruldu, dışarıya çıktı. Demek ki ambar memurluğundan yukarıya alınmasına Rüştü önayak olmuş. Hep Ayşen'in hatırı... Lakin kız, yakında ellerinden gidiyor. Gideceğini, yani sefirle evlenmeye hazır olduğunu dün gece kendi ağzından dinlemişti; sefir karısı olup ecnebi memleketlerde yaşamaya can atıyordu.

"Bak," diye söylendi. "Faruk Bey de aslen Kafkasyalıymış. İkisinin kanı nasıl da birbirini çekti! Ayşen'i kaybediyorum. Pek kısa sürdü bu tatlı rüya..."

Yazıhanesine mahzun bir yüzle dönüyordu. Kızla beraber daha nerelerden mahrum kalacaktı? Fakat onlara ehemmiyet vermiyor. Gözünün önünde hep Ayşen... Dün gece, tüylü, geniş, uzun etekli mavi ropdöşambrına sarılmış, Ata'nın yanına, yatağa oturduğu zamanki kolonya kokulu, tertemiz, ılıklığı içinde sert ve serin hayali elini uzatsa tutacak kadar canlı. Nasıl ayrılacak bundan? Ayrılacak ve tekrar Gedikpaşa'daki hayatını sürüklemeye başlayacak...

Yolunu İsmail Bey kesti:

"Ne o?" dedi. "Fena bir haber mi aldın? Halbuki ben, bilakis güler yüzle dönmeni bekliyordum."

"Haber fena sayılmaz, ama olacak şey değil. Herif ile arasında yaş farkı fazla. Babası razı olmaz."

"Nasıl fazla? Ayşen Hanım yirmisinde..."

"Öteki kırkını geçkin."

"Bunadın mı Ata Efendi? Aralarında ancak altı yaş var."

Karşılıklı birbirlerine bakıştılar. Biri öfke, öbürü hayretle...

"Gir odama. Meseleyi aydınlatalım; bir yanlışlık hissediyorum," diyen İsmail Bey, Ata'yı yolundan çevirdi; onun yazıhanesine girdiler.

"Sana kimden bahsetti patron?"

"Faruk Senai Bey ismindeki bir elçiden... Daha dün gece tanışmıştık onunla."

Kâtip elini masaya şiddetle indirdi ve söylendi:

"Vay iblis vay! Eğer Rüştü duyarsa kıyameti koparır."

Bu sefer hayrete düşen Ata Efendi'dir.

"Rüştü Bey'e ne oluyor? Ne karışıyor bu işe?"

"Ne mi oluyor? Neden mi karışıyor? Sen sahiden bunamışsın dostum. Hem adamakıllı ateh[1] getirmişsin. Etrafında olup biten hiçbir şeyin farkına varmıyorsun. Yahu, kızla asıl evlenmek isteyen Rüştü'dür! Rüştü bir haftadır anasıyla, babasıyla yenişip duruyor. Ayşen'i onun elinden kimse alamaz. Cinayet çıkarır vallahi! Ben de sana bunu açacak sanmıştım."

1 ateh: bunama

Ata Efendi, bir sandalyeye çöktü ve bu sefer hakikaten ağrıdığını duyduğu sol kolunu ovuşturmaya başladı. Sancısı kalbine doğru vuruyordu.

III

Saat altıya yaklaşırken, Ata telaşa düştü. Zira Rüştü ile Thomas otomobille gelecekler, sonra apartmana uğrayıp Ayşen'i de alarak kokteyle beraberce gideceklerdi. Yarın akşam da sefirle buluşacak. Ne iş, ne iş!

Üftade Hanım, kocasıyla Ayşen'in beraberce gittikleri alafranga yerlere kendisinin yakışmayacağını, uyamayacağını, uymaya çalışsa bile kızın keyfini kaçıracağını idrak edecek kadar zeki olduğundan, yeni hayat başlayınca yarım ağızla yapılan ısrarları, "Siz bana bakmayın, evimde rahat rahat otururum. Vücudum öyle gece yarıları sokak sokak gezmeye dayanmaz," diyerek geçiştirmiş, şayet giderse ahengi bozacağı için Ayşen'le arasının soğuyacağını, hemen her gün aldığı hediyelerin kesileceğini, belki üçüne de yol görüneceğini de hesap ederek feragat göstermeyi tercih etmişti. Çetin, ablası sayesinde bir elbiseyi çıkarıp ötekini giyiyor; canı ne isterse alıyor, zengin çocuklarıyla düşüp kalkıyor, şehzadeler gibi yaşıyordu. Tam dört tane dolmakalemi vardı. Hepsi de Ayşen'in hediyesiydi.

Ayşen olmasaydı, biçare oğlana mektepler açıldığı sırada Ankara Caddesi'yle Yeni Postane etrafına dizilen seyyar kalem ve defter satıcılarından güç bela ancak lazım olanı, hem de en fenasını alacak, ayrıca pahalılıktan şikâyet edip altın para zamanının bereketini ve ucuzluğunu dır dır, saatlerce anlatıp duracaktı. Bugün Ayşen ablasıyla Beyoğlu ma-

ğazalarından birine girdi mi, Çetin kalemlerin, kâğıtların, defterlerin en güzelleriyle dolu paketlerle dışarıya çıkıyor. Mektepteki muamele de başkalaşmıştı; imtihana yakın hususi dersler alıyor, sınıfını tereyağından kıl çeker gibi geçiyordu. Belli ki Üftade büyük otellerde, lokanta ve gazinolarda Ayşen'i memnun edemeyecek. Hiç gider mi?

Bari vakit olsa da Üftade ile bir iyi konuşsa... Başı sıkışınca karısını öyle arar ki! Çoktandır dertleşme fırsatı düşmüyor. Hepsi bir haftadır eğlence peşinde, darmadağınık... İsmail Bey'in fikrince Rüştü her şeyi göze almıştır. Sakin görünmesine razı olmadıkları gibi Mesture ve Berin tarafından yoklanılan Ayşen Hanım da ağır davranıyor, hatta açıkçası uzak duruyormuş. Ata:

"Peki," diye sormuştu. "Kendi kızla görüşmemiş mi? Maksadını hiç değilse çıtlatmadı mı?"

"Hayır. Her işte atak, cesur ve gözü pek olan Rüştü, buraya gelince sünepeleşiyor. Bilirsin, peşinden koşan kızların haddi hesabı mı var? Hepsiyle gönül avutup geziyordu. Epeyce zamandır o çapkınlıkları da bıraktı. Varsa Ayşen Hanım, yoksa Ayşen Hanım!"

Cevabını alınca arkadaşına hak verdi; zira Sedefincizade'nin dediğini kendisi de fark etmişti. Bu noktayı da şimdi anlıyor: Rüştü bütün ümidini Ata Efendi'nin müdahale ve tavassutuna[1] bağlamıştır; Dayı Bey'e gösterdiği hürmetin sebebi o...

"Ne işler açıldı başıma! Nasıl çıkacağım içinden? Yarın öbür gün Mister Thomas da talipler arasına karışabilir. Ecnebilerle evlenen kızlarımız az mı? Herif zenginmiş de...

---

1 tavassut: aracılık, ara bulma

Babası Amerika'da konserve fabrikalarına sahipmiş. Oğlunu askerliğini yapmak için İstanbul'a göndermişler. Sulh olunca kızı koluna takar, günün birinde tayyareye binip "pır!" diye uçup gider. Arkasından bakakalırız! Kızda azıcık gavur damarı da var gibi geliyor bana! Ecnebilere veya ecnebi memleketlerde vazife görenlere meyli aşikâr!"

Beyoğlu Caddesi'ndeki oteli geçtikten sonra büyük bir kapıdan genişçe bir taşlığa girdiler. Duvarları mermer kaplı ve zemini mermer döşeli ikinci bir sofa... Daha içerisi ufak bir sinema salonu. Thomas hepsini birkaç Amerikalı siville tanıştırdı; önlerine düşüp ortadaki sandalyelere oturttu. Etraf, ecnebi kadınlarıyla dolu... Aralarında Türkçe konuşanlar, tanınmış gazeteci beylerin hanımlarıymış. Kendi evlerinde ve kendileri tarafından verilen bir davette bulunuyorlarmışçasına pafur pufur, gülüşe şakalaşa, şuna buna iltifatlar yağdırarak gelip gidişleri Ata'nın dikkatini çekti. Asıl ecnebi kadınları daha durguncaydılar; çocuklar gibi dizilmişler, meraklı gözlerle filmin başlamasını uslu uslu bekliyorlardı.

Bir harp sahnesi... Bir daha... Bir daha. Ne çöl muharebeleri kaldı, ne karaya asker çıkarma harekâtı, ne de hava bombardımanları. Ata gürültüden sersemledi. Salon dardı, sigara da içiliyordu. Şüphesiz, Almanya'nın artık zafer kazanmasına imkân yok. Film bitince seyirciler sevinç içinde ayağa kalktılar. Aralarında mihver devletleri lehine yazı yazmış, Almanları övmüş muharrirleri[1] Rüştü birer birer gösterdi. Amerikancıları da... İki taraf da memnundu!

İkinci salona çıktılar. Herkes ayakta, grup grup duruyor, konuşuyor. Derken, bulanık limonata ve çok demlen-

1 muharrir: yazar

miş, kararmış çay renginde ufak kadehler dizili tepsiler dolaştırmaya başladılar.

Bir tarafdan da kürdan çöpleri sokulmuş köfteler, üzerlerine taze domates konmuş veya tereyağı sürülmüş alacalı bulacalı küçük ekmekler gezdiriyorlar. Rüştü, tepsiden koyu renk mayiyle dolu bir kadeh alıp Ata'ya, limonata renklisini de Ayşen'e takdim etti. Thomas, garsonun elinden kaptığı meze tepsisini uzatmıştı.

Başkalarının bu kadehleri bir hamlede içtiklerine dikkat eden Ata, onları taklit etti; birkaç yudum aldı; kadehi elinde tuttu. Kürdanlı köfteler sıcaktı; meze sürülmüş ekmek içleri ise, buz dolabından çıkmıştı galiba, soğuktu. Ayşen'i gören Amerikalılar, Thomas'a yaklaşıyor, kıza takdim olunuyordu. Bir ara baktı ki en fazla erkek kalabalığından teşekkül eden grup kendilerininki!

Sarı Kız, yere dökülmüş iğneleri şıp şıp toplayıveren bir mıknatıs gibi cazibesiyle erkekleri çekiveriyor. Havuza atılan kâğıt helvasının etrafına halka olan kırmızı balıklar gibi yakalanmışlar; nerede ise o balıkların usulünce kızcağızı didikleyecekler!

Gruptaki şahıslar bereket uzun müddet kalmıyorlar, başka bir gruba uğruyorlar, daha ötelere gidiyorlar. Kadınlar da aynı şeyi yapıyor. Tepsiler mütemadiyen gezdiriledursun, hep ayakta olmak şartıyla konuşmaların neşesi artıyor.

Rüştü'yü tanıyan çok. Hele gazetecilerden... Çocuğa karşı iltifat yerinde. İşte ince uzun, yüzünün derisi buruşmaktan ziyade adaleleri gevşemiş, göz kapaklarının altı katmer katmer biri! Meşhur muharrirlerden kırk yıllık İsmet

Naci oymuş. Yanlarına sokuldu, "üstad" diye yer açtılar. Adamın gözü Ayşen'de:

"Bu güzel Küçük Hanımefendi'yle beni tanıştırsanıza," diye söze başladı. "Kendisini uzaktan ecnebi sandım; Türk olduğunu konuşmasından anlayınca sevindim doğrusu. Oo, isimleri de güzel! 'Ayşe' zaten hazzettiğim bir isimdi; böyle şenlenince daha da hoş olmuş. Daima şen, daima bahtiyar ol kızım!"

Meşhur muharrir demir attı. Bir başkası geldi; o hem profesör, hem şairmiş. Genç mi, yaşlı mı, hasta mı, sağlam mı olduğunu Ata'nın birdenbire kestiremediği süzme revani, çelimsizliğiyle uymayan azamette biri. Ayşen'le güya meşgul görünmedi, ama göz attıkça gırtlak kemiği oynuyor, kadehi tutan eli titriyordu.

Kalem erbabı tuhaf insanlar... Biri meclise yanaşmayagörsün, arkası sökün ediyor. Nitekim biri daha geldi. Ata Efendi bunu ismen çok iyi tanıyor; eserlerini çocuk denecek yaştayken okudu. Hâlâ dinç, şakrak, hareketli. Pervasız da... Ayşen'e hitaben diyor ki:

"Durun bakayım, şöyle... Biraz yan... Başınızı hafifçe yukarıya doğru kaldırın. Hah, tamam... Oldu, şimdi, tıpkı o!"

Ve birtakım isimler söyledi, galiba bir ressam ve bir kadın ismi, ayrıca bir müze bahsi de geçti. Güya Ayşen ve Ata bunları bilirmişçesine tekrarlıyor:

"Değil mi, efendim? Tıpkı o! Büyük müşabehet![1] Şayanı hayret!"

Hazır olanlar bilgiçlik tasladılar, tasdik ettiler. Ata'nın ilk işi, fırsat bulunca bu muharririn yeğenini kime benzettiğini Rüştü'den öğrenmek olacak.

---

1 müşabehet: benzerlik

Kokteyl partinin sohbet ve eski dostlarla buluşup yenilerle tanışma bakımından çok faydalı olduğunu itiraf eden Ata, bir şeyi daha beğendi: Davetliler canı istediği zaman uzun uzun veda sahnelerine lüzum görmeden vestiyerden palto ve mantolarını alıp gidiyorlardı. Saat kaydı yoktu. Demin Ayşen'i müzelerdeki bir tabloya benzeten muharririn yanına akça pakça, yüz hatları rahat, dolgunca fakat biçimli vücutlu genç bir kadın sokuldu; grup onu hürmetle selamladı. Ata'nın baştan ayağa latif bulduğu bu genç kadın, meğerse o tablolara teşbih meraklısı muharririn hanımıymış. Aralarında yaş farkı pek büyük. Lakin anlaşılıyor ki, o fark birbirlerini sevmekte devam etmelerine mani olmamış; ikisi de memnun, mesut. Hayretle şunu da öğrendi. On beş yıllık evliymişler!

Demek, yarın Ayşen de Elçi Bey'le evlenirse, kocasının mevkii, şöhreti ve parası da yol oynayarak ikisi de böyle iyi geçinir, belki de sevişir bir aile teşkil edeceklerdir. Rüştü'ye güvenilemez ama Faruk kızı kayırmasını bilecektir.

"İyi hesap ediyor, bizim Sarı Kız! Faruk Senai Bey taliplerle namzetlerin en mükemmeli..." diye içinden söylendi ve bir an, gözü karşıya ilişince küçük patronu Feyzullah Bey'in karısıyla beraber aynı salonda bulunduğunu gördü; bir mukayese farkı daha çıkmıştı. Zira Feyzullah, işleri için gidip geldiği bankada kara kuru, esmer, tam kenar mahalle kızı tavırlı bir kıza âşık olmuştu. Ata Efendi de müessese namına o bankaya dört, beş defa uğramıştı. Günün birinde 2 numaralı patronun kâtibe Ferdane ile evleneceğini işitince nasıl kadın için çirkin koca diye bir şey yoksa, erkek için de olmayacağı kanaatine vardı.

Ferdane, sırtına geçirdiği siyah bir iş gömleğiyle daracık bir odada sekiz erkeğin yanında çalışırdı. İş icabı hemen daima ayakta, bir masadan bir masaya dolaşır, bir çekmeden aldığı evrakı öbürüne götürür, boyuna hareket halinde fırıl fırıl dönerdi. Ayrıca gevezeydi... Hem erbab-ı mesalihle,[1] hem arkadaşlarıyla senli benli konuşur, çoğuna çıkışırdı. İzdivaçtan sonra Ata, çirkinliğine, bağlılığına rağmen bu kızın seksapelli olduğunu hatıralarını yoklayınca anlamakta gecikmedi. Kendisi de, evrakın muamelesi tamamlanırken odada gözleriyle Ferdane'yi takip eder, bunu o zaman iç sıkıntısını gidermek maksadıyla yaptığını sanırdı. Hayır, kız çok cazibeliydi; at kılını andıran sert siyah saçlarıyla, kupkuru ayaklarıyla, takır tukur, kemikten ibaret uzun boyu ile dikkati kendine çektikten başka "şunu yakalasam da bir temiz dövsem" arzusuyla karışık acayip bir arzu da veriyordu. İşte o Ferdane, kara kuru, at gibi kız, bugün İstanbul'un en iyi terzilerinde, en pahalı ve şık giyinen –ne diyorlardı bakayım, tamam– en "orijinal" güzelidir. Her anlayan Ata'ya aynı sözü tekrarlıyor; Rüştü ve İsmail Bey takımı, bilhassa Berin de...

Ferdane –ona "Feri" deniyormuş artık– hakikaten güzel olmuş. Belki eskilerin anladığı manada güzel değil, ama güzelden daha tesirli, alımlı birşey; hem de kibar, zarif, hatta –bu kelimeyi yakıştırmaya dili varmıyor– asil, hanedandan bir kadın! Başındaki grup Ayşen'inki kadar dolu; karşısında erkekler dil dökmekle meşgul; bilhassa ecnebiler çevirmiş kadını... Bir mısra mırıldandı:

Hüda kâdirdir eyler seng-i-hârâdan güher peyda.

---

1 erbab-ı mesalih: iş sahipleri

Böyle söylenirken Feyzullah Bey'in, yani şu, Fatih Kaymakamlığı köşesinde bir zamanlar arzuhalcilik ettiğini bildiği 3 numaralı Sedefinci'nin kendisine birtakım iltifatlı baş işaretleri yaptığını, yanına çağırdığını gördü ve itimat ararcasına Rüştü'ye işi fısıldadı.

"Gideyim, değil mi?" diye sordu, ama şu benimsemediği insanlar arasında tek başına yürüyemeyeceğini anladı. Rüştü dedi ki:

"Beraber gidelim. Zannederim Feri, Ayşen Hanım'ı merak etmiştir. Tanışsınlar. Kadın son senenin "arbitr"i sayılıyor. Bakalım, yüzünde ne okuyacağız?"

Üçü beraber o tarafa ilerlerken şişman milyoner Feyzullah birkaç adım olsun karşıcı çıktı; karısı da tebessümler takındı. "Arbitr" de ne ola? Zaten bu meclislerde her sözü ve cümleyi anlamak imkânsız. Siyakusibak[1] ile bir mana çıkarabilirsen ne âlâ! 1 numaralı patronun oğlu 2 numaralı patronun karısına takdim ediyor:

"Ayşen Hanım... Ata Bey'in yeğeni."

Ferdane'nin göz bebekleri içinde sanki bir düğmeye basınca yanıp sönen cep fenerlerindeki gibi birer ampul var. Işıldadılar ve Sarı Kız'ı arayıp taradılar. Ata yemin edebilirdi; o tek bakışta Ayşen'in sadece dış elbisesini değil, iç çamaşırlarını, etini, kemiğini, nesi mevcutsa hepsini görmüş, hükmünü vermişti. Bu hüküm kızın lehinde miydi? Anlayamadı. Lakin ikinci bakışın Rüştü üzerinde toplandığına göre, oğlanın alakasını biliyordu. Delikanlıya hitaben dedi ki:

"Artık çaylarıma gelmez oldunuz. Bu haftakine Ayşen Hanım'la Ata Bey'i de getirsenize... Pek memnun kalırın. Buyurursunuz, değil mi efendim?"

1 siyakusibak: sözdeki uygunluk ve tutarlılık

Ata eğildi. Rüştü kısaca, "Geliriz," demesine başını salladı. Ayşen o sırada Thomas'ın bir sözüne cevap veriyordu; hem de İngilizce! O kadarını kendi de kıvırabilirdi ya... "Yes!" demek de bir marifet mi? Fransızcanın "oui!"si... "No!" galiba iki lisanda da aynı şey.

Kapıdan grup halinde çıktılar. Karlar erimeye yüz tutmuş, cadde vıcık vıcıktı. Ağa Camii yanındaki sokağa kadar yaya kaldırımından, kayıp düşmek korkusuyla ihtiyatlı yürüdüler. Feri ile Ayşen öndeler. Biri esmer, öbürü sarışın, ikisi de uzunboylu, endamlı, kürklü ve şapkalı, tuhaf Ferdane' nin bacakları da biçime girmiş, arkadan frenk kadınına benziyor. Otomobillerini köşede bulunca:

"Sizi apartmanınıza bırakalım," dedi.

Thomas ile Rüştü'den ayrıldılar. Tam arabaya biniyorlardı, delikanlı –aklı hep Sarı Kız'da ya!– koştu:

"Yarın akşam nerede buluşacağız?" diye sordu. "Gelip alalım mı?"

Kısaca cevap verdi:

"Hayır, biz doğru otele gideriz."

Sevdiği kızla beş, on dakika daha evvel buluşmayı kâr sayan genç, "Olur," dedi ama yüzüne bir mahzunluk çöktü. Şüphe caiz değil: Rüştü âşık!

Eve girince bütün Gedikpaşa'dakileri toplanmış buldular. Feride ve damat Atıf dahil, büyük meclis kurulmuştu. Altı buçuk matinesinden çıkmışlar da uğrayalım demişler. Tabii, yemeğe alıkoydular.

"Nedir bu sokakların hali?... Çamur dizlerde!"

Ata, kokteylin sersemliği içinde koltuğa yaslanmış, dinleniyor. Fakat kafası harekette... Hem de mühim işleri bırakmış, İstanbul'un çamurlarını düşünüyor.

"Şehrin eski halini bilseler, o devirde yaşasalar, ne derlerdi acaba? Çamur içinde pala çalardık. Yaman şeydi İstanbul çamuru!"

*

Feride ile kocası yemekten sonra –belki tekrar kar bastırır diyerek– hemen gittiler. Çetin uyudu. Salonda üç kişi kaldılar. Günnâme bulaşık yıkıyor. Ata:

"Eh," dedi, "gelelim şimdi manahnü fihimize...[1] Mühim bir haber vereceğim: Ayşen'e talip çıktı. Dur hanım, acele etme. Hepsini minelbâb ilelmihrab[2] anlatacağım."

Ve Sedefinci ile arasında geçen konuşmayı ağır ağır, bir harfini kaçırmadan nakletti. Fakat İsmail Bey'in Rüştü'ye dair söylediklerini gizli tuttu.

Üftade'ye baktı. O da belli ki kocasının gündüz kapıldığı üzüntü içinde; Ayşen'in başını alıp bir sefirle yabancı diyarlara gitmesi, gördükleri menfaatin kesilmesi hiç işine gelmiyor. Nutku tutulmuş; ağzını açamaz halde.

Sarı Kız ne diyecek? Ayağını ayağının üstüne atmış; –ne kadar da kısa yapıyorlar etekleri... Diz kapakları meydanda olduktan başka yan taraf yırtmacından çorap bağının kıskaçları da görünüyor!– kendinden bahsedilmiyormuş kadar kayıtsız. Gedikpaşa'dan getirdikleri kediyi okşamakla meşgul.

"Ben mi? Biliyorsun dayı... Dün gece söylemiştim; Faruk Bey reddedilemez. Fakat..."

"Fakat?"

"...Mister Thomas demin kokteylde bana harp biter bitmez isterse Amerika'ya gideceğimi söylemişti de onu düşünüyordum."

1 manahnü fih: üzerinde durulan mesele
2 minelbab ilelmihrab: baştan aşağı, tümü

Ata'nın gözleri büyüdü; bu sözlerin altındaki manayı sezmişti. Sezmekle beraber sordu:

"Senin Amerika'ya gideceğini mi söyledi? Ne münasebet! Ne yapmak için?"

"Onlar böyle oluyorlar, hemen karar veriyorlar."

"Neye karar veriyorlar?"

"Evlenmeye..."

Şimdi nutku tutulan Ata Efendi'dir. Ayşen'e korku ile, biraz da iğrenerek bakıyor. Evet, Amerikalı ile evlenmeyi aklından geçiren şu kız, ona, tertemizliğine, altın sarısı pırıl pırıl güzelliğine, hoş rayihasına, hatta... Hatta olduğu gibi, elbisesiyle yutulacak kadar iştah verici görünmesine rağmen birdenbire Hıristiyan kokulu yabancı geldi.

Ayağa kalktı, tekrar oturdu. Üftade'ye döndü; gözlerini aradı, bulamadı. Kadın, önüne bakıyordu; darbenin altında ezilmişti. Bir şey söylemek istedi; tek fikir aklına gelmedikten başka sesinin çıkmayacağını da anladı.

Ayşen, elektrik ışığının yakut parlaklığı verdiği boyalı tırnaklı, uzun, ince, latif elleriyle hâlâ kedisini okşuyor. Ata'ya bu eller soğuk Amerikalının saçları üzerinde dolaşıyormuş tesiri yapıyor. Sanki dizine yatırıp okşadığı Thomas'ın başıdır.

IV

"Buz gibi bu oda! Kaloriferi bir şey sanırdık; şimdi demir sobalı ufak odamızın kadrini anladık. Titriyorum, hanım!"

"Sen soğuktan değil, sinirlendin ondan üşüyorsun."

Üftade böyle söyledi ve sonra sesini alçaltarak dedi ki:

"Amerikalı'ya mı varacakmış, utanmaz!"

Ata, daima Ayşen'in tarafını tuttuğundan deminki öfkesine rağmen işi küçültmek istedi:

"Yok, öyle söylemedi. 'Amerikalı milyonerin oğlu da beni beğeniyor; mümkün olsa alıp memleketine götürecek, izdivaca hazır' demesine övündü. Böyle bir şeyin olamayacağını bilmez mi? Babası kafasını ikiye böler de yine bırakmaz!"

Karısı, Yaşar'ın o kadar sert davranacağına inanmadığını anlatan bir yüz takınmıştı. Bu yüzle hacıağanın mezhebi geniş olduğunu, para için her rezaleti göze alacağını, Amerikalı'dan çıkarı varsa kızını götürmesine rıza göstereceğini anlatıyordu. Bunca yıldır beraber yaşadığı Üftade'nin göz kaş hareketleri, dudak bükmeleri, baş sallamalarıyla neler ifade etmek istediğini anlamaz mı? Zaten kenar mahallede yaşayan İstanbul kadınları yalnız cevap yetiştirmek, cinaslı sözler bulmak itibarıyla değil, yüzleriyle birçok şey anlatmak bakımından da çok ustadırlar. Bir göz süzüş veya kaş uçlarını kaldırışla diledikleri, sözden daha açık şekilde karşılarındakine anlatırlar. Küçük yaştan öğrendikleri ikinci lisandır bu!

Ata, düşünüyor ki Ayşen, harp bitinceye kadar rüştünü ispat etmiş, hürriyetini kazanmış olacak. Gel de önüne geçmeye kalk! Medeni kanun onun hamisidir. Hoş, kendisi de Yaşar'a güvenmiyor. Önlerine düşüp birlikte gitmeyeceği ne malum? Hem, birtakım Anadolulu kaba saba Ermeniler, Rumlar, Amerika'ya on parasız sokulmuş, servetler kazanmışlar. İster misin Yaşar da beş sene sonra Türk lirası yerine dolar milyoneri olup dönsün!

Bunları karısına söylemedi. İkisinin de müşterek korkusu kızı herhangi şekilde ellerinden kaçırmak... Meseleyi o noktadan muhakeme ediyor:

"Hanım," dedi. "Yapacağımız en iyi iş Ayşen'i razı edip Rüştü ile evlenmesini temin. Bu hususta yardımcımız da çok: İsmail Bey'le esmer kadınlar! Kızın küfuvvü zaten Sedefincizade'dir. Din, yaş, mevki hepsi uygun..."

Saatlerce konuştular. Ayşen'le aralarına bir soğukluk girdiği muhakkaktı. Yatağa uzanınca –Ata ayrı odada, Üftade oğlu ile bir başkasında yatıyor– bir türlü uyuyamadı. Sarı Kız'ın bir Amerikalı ile izdivacı tabii görecek kadar modernlikte ileri gitmesini aklına sığdıramıyordu.

"İğrenmiyor demek! Din, iman da yok kâfirin kızında! Sanki satılık cariye. Parayı en çok sayana, kimdir, nedir, düşünmeden salına salına gidecek. Çok hissiz mahluk. Ne olacak, anasının kanı!"

Fakat acayibi şu ki, Ayşen'i Hıristiyana varacak bir kız olarak tanıyalı beri Ata, ona karşı dayılık, daha doğrusu akrabalık bağının büsbütün gevşediğini anlamıştır. Yabancı oluvermişti birdenbire... Tıpkı bu akşam kokteyl partide hoşuna giden kızıl saçlı İngiliz kızı gibi başka dinden, başka ırktan, hatta lisanı bile başka bir ecnebi güzeli. O kadar ecnebi ve Hıristiyan ki, çırçıplak soyunsa vücudunda din farkının alametini görecek sanki...

Ayşen'deki durgun ve donuk hal, az konuşma, hiç kırıtmama, etrafı ve sohbetleri sadece siyah halkalı mercan gözleriyle yüksekten dinleyiş, bütün bunlar onu –kendisinin de dediği gibi– yeni neslin kızlarından ayırıyor. Ötekileri Ata artık yakından tanımaktadır. Zira plajlarda ve pastanelerde, biraz da Mesture Hanımlarda Ayşen'le ahbap olduğu küçük hanımlar apartmana uğramaktadırlar. Hepsi de yeni zengin kızları ve çoğu taşralı. İzmir havalisinde, Mersin, Adana, da-

ha uzak şehirlerde türemiş harp tüccarlarıyla arazi ve fabrika sahiplerinin çoluk çocukları hep İstanbul'da şımarık, delişmen bir hayat sürüyorlar; el çantalarında beşer yüzlük kâğıtlar, parayı nasıl, nereye harcayacaklarını bilemiyorlar; arkalarında bir sürü delikanlı, Beyoğlu Caddesi'nde mekik dokuyorlar.

Zavallılar! Öyle havai, sinema yıldızlarının kötü taklitçisi, ufak tefek yahut karınlı, kalçalı, manasız kızlar ki... Delikanlılarla öyle laubali hareket ediyorlar. "Amerika'da böyledir, erkekle arkadaşlık edilir; iki cins arasında fark yoktur," diyerek bir içli dışlı oluyorlar ki Ayşen bambaşka. Bambaşkalığından dolayı da öbürlerine ciddi bir talip çıkmazken Sarı Kız turnaları gözünden vuruyor.

Yarın Üftade Arnavutköy'e kadar uzanarak Rüştü meselesini kolaçan edecek. Ata, yarın akşamki ziyafete evvela gitmemeyi kararlaştırdı. Lakin, sebep olacağı nahoş vaziyeti düşünerek neşesiz durmak şartıyla gitmek lazım geldiği neticesine verdi. Biraz önce Ayşen'den soğuk ayrılmıştı. Sabahleyin evden erken çıkacağı cihetle akşama kadar yüzünü göremeyecekti. Gün, hep o soğuk ayrılmanın tesiri altında geçecek. Acaba akşama dayısını hiçbir şey olmamışçasına mı karşılayacaktı? Yoksa şu dakikada o da bazı kararlar alıyor, Ata'dan kurtulmak yollarını mı arıyordu?

"Ey," dedi. "Ergeç bu olacak! Bari bir an evvel olsun..."

Başkalarını aldatmaya alıştığımız için bazı defa kendimizi başkası yerine koyar, kafamızın sesiyle konuşarak kendi kendimizi de aldatmaya çalışırız. Ata, o sözü bu alışkanlıkla, inanmadan söylemiş, sonra da farkına vararak acı acı gülümsemişti. Şimdi samimi hisleriyle söyleniyordu:

"Ondan ayrı düşmek beni çökertir. Galiba âşıklarının arasında ilki ve en özlüsü benim. Akşamları apartınana nasıl içim sevinçle dolu dönüyorum; pazar günlerini ne sabırsızlıkla bekliyorum! Sabahları odasının kapısına göz atmadan, uyuyuşunu düşünmeden evden ayrılamıyorum. Aklımda hep Ayşen... Her güzel kadın, manzara, rayiha bana Ayşen'i hatırlatıyor. Bu, düpedüz âşıklık halidir. Kıskançlık içimi kemiriyor. Onu, böyle giyinip kuşanmasa da, geldiği kıyafetiyle, sırtında bol mantosu, başı örtülü, kasabalı şekliyle de sevecektim. İlk günü, mutfaktaki uydurma hamamda yıkanıp da yaş saçlarını bir tülbentle tutturmuş, hiçten entarisi içinde sofraya oturduğu zaman şaşalamıştım. Hele Florya dönüşü, güneşten yanan toparlacık omuzlarını yer yatağında pudraladığım gece? Hastalık çoktan kendisini göstermişti."

Ata, âşık olduğunu artık kabul ediyordu; lakin aşkını öbürlerinkine benzetemiyor. Zira kendisininkinde ne izdivaç şeklinde, ne başka yollardan bir visal ihtimali hatırına gelemez; öyle bir hedef de yoktur. Ayşen'in muhitinden uzak düşmemek, etrafında bulunmak, havası ve güzelliği içinde yaşamak... Kimseye anlatamaz, çocuk, deli, belki de bunak derler. Salonda otururken kulağı ve gözü hep kapıda. Ayak seslerini dinliyor, içeri girmesini bekliyor. Odasında fazla kalır, görünmezse fikrinin işlemediğini, konuşmalardan mana çıkaramadığını biliyor.

Asıl güç olan bu halini kimseye, hele kıza sezdirmemek, dayı rolünde kalmak. Tek tesellisi Ayşen'in kendisinden hazzetmesi... Muhakkak ki yeni tanıştığı aile efradı arasında, hatta babasından fazla Ata'nın meclisini tercih ediyor, yanında gezdirmeye onu layık buluyor. Ata o cihetten en

iyisidir. Ayrıca yaşlıca, olgun ve düzgün kıyafetli bir dayı ile gezmek, kızın mevkiini de sağlamlıyor, ciddileştiriyor. Araya öyle bir menfaat ve hesap karışmakla beraber, eğer Ata'yı sempatik bulmasa başka birini arardı. Şu ciheti de görüyor:

"Akıllı kız... Kendisini Mesture ve Berinlere çokça teşhir etmekten çekiniyor. Biliyor ki epeyce mimlenmiş olan esmer güzelleriyle düşüp kalkmak, kolay elde edilir bir kız tesiri yapar. Beğenenler izdivacı değil, gönül eğlendirmeyi düşünürler."

Ayşen'i azıcık unutmak için Berin'i gözünün önüne getirdi; baştan ayağa koyu ihtirasa hitap eden bu kaşı gözü, göğsü kalçası, her şeyi yerinde, konuşkan, hareketli ve yarı oynak dul kadın havuzları, tarhları, koruları, yokuşlu inişli yolları ve genişlikleriyle bir saray bahçesi... Gezmekle bitmez, ucu bucağı bulunmaz bir mesire, bir park! Öyle ama Ata'nın gözü, dalı üzerinde bir tek konca vermiş olan altın çiçekte...

Uyandığı zaman alacakaranlıktı, pencereden baktı; yine kar serpiştiriyor. Meydana dizili henüz söndürülmemiş lambaların ziyası, hava ışıldadıkça sanki beyaz fanusların içine, dibine çekiliyor, sanki az sonra elektrik tellerinden geriye dönecek! Saat elifi elifine altı buçuk. Günnâme nasılsa kalkmış, sofada ayak seslerini duyuyor. Kahvesini kendi pişirdiği için mutfağa girdi; havagazını yakmış cezveyi koyuyordu; hoş bir rayiha duydu, başını çevirdi. Tamam, yanılmamış; Ayşen arkasında duruyor, gülümsüyor. Diyor ki:

"Bana da pişir dayı! Karşı karşıya içeriz."

"Niçin uyandın böyle? Gürültü eden olmadı."

"Sanki biri beni dürttü, kaldırdı, yine yatarım."

Elektriği kendi evinde alıştığı tasarruf zihniyetiyle yakmadığı için mutfak karlı seher vaktinin donuk loşluğunda. Fakat her tarafı beyaz çinilerle kaplı olduğundan karanlık sayılamaz; ayrıca havagazının bir mücevher gibi gökyakut ile fırdolayı işlenmiş ışıldak halkası, ikisinin de yüzüne aksetmiş. Yan yana cezvenin kaynamasını bekliyorlar.

Tepsiyi eline Ayşen aldı ve önde yürüyerek yatak odasının bitişiğindeki kapı yerine perde ile ayrılmış ufak bölmeye girdi. Burada rahat koltuklar vardı; oturdular.

"Nasıl, iyi olmuş mu kahve?"

"Pek iyi. Bana canın sıkıldı dün gece..."

"Yoo... Kokteylde yorulmuştum; içtiklerim de baş ağrısı yapmıştı"

"Değil! Amerikalı bahsine üzüldün."

"Doğru. Ne münasebetsizce laftı o! Gül gibi Müslüman kızı..."

Ayşen sözünü kesti:

"Hakkın vardı dayı. Söylememeliydim böyle şeyler..."

Ağlıyor. İlk günlerdeki hislilikle, içlilikle ağlıyor. Ata ne yapacağını, yine ilk günlerdeki gibi şaşırdı ve:

"Kızım! Yavrum!"dan başka söz bulamadı.

Adeta seyrediyor, seyrinden lezzet alıyor; hatta "Niçin ağlıyorsun, derdin nedir?" bile demiyor. Kız bir şeyler mırıldanıyor:

"Ne o, ne Rüştü, ne de Faruk Bey... Hiçbiri..."

Yerinden kalktı, yatak odasından bir mendil ve kolonya şişesiyle döndü. Mendile kolonya suyu döküp kokluyor. Azıcık sükunet buldu. Şimdi sözleri daha muntazam, daha iyi anlaşılıyor:

"Evet, dayı... Bütün gece düşündüm; para için evlenilmez; evlenmek için sevmek lazım; ancak sevdiğim erkekle evleneceğim."

"Böyle biri var mı?"

Sırrını verip vermemekte mütereddit. Ata:

"Söyle yavrum," dedi. "Benden bir şey saklama. Seni herkesten fazla sevdiğimi bilirsin. Haydarpaşa'da ilk karşılaştığım zaman gönlümde hemen yer aldın."

"Biliyorum... Bende de öyle oldu."

"Hoşuna giden o adam kim?"

"Sevdiğin adam" demiyor; zira Ata ne olsa eski terbiye görmüşlerdendir; bu kelimeyi bir kızın yanında, hele bahis mevzuu o kızın kendisi olunca kullanamaz. Ayşen demek ki aşk ile şatafat arasında bocalıyormuş. Belki de o latif durgunluğu ve yaşadığı âleme karışmakla beraber gönülden katılmaması da bundanmış. Cevap bekliyor ve bu cevabı –koridorda öksürüğünü işittiği Üftade odaya girmeden– öğrenmek için sabırsızlanıyor.

"Teyzem geliyor! Sana bunu sonra, başbaşa kalınca anlatırım. Kimsenin işittiğini istemem. Benim canım dayıcığım!"

Ata o günü neşeli geçirdi. Karısını Arnavutköy'e göndermemişti; esmer güzelleriyle müzakereyi icap edecek mesele kalmamıştı. Ayşen, Faruk Bey'e varmayacağı gibi Amerikalı ile kalkıp gitmeyi de ciddi olarak düşünmemişti. Kız hayalinde tekrar eski rayihasını buldu; yine peygamber gülü kokuyordu. Hatta kalbinde bir aşk taşıdığından dolayı taş yürekli olmadığını anlatmış, Ata'ya büsbütün sevimli görünmeye başlamıştı.

V

Ayşen, bu gece mavi kadife elbisesi içinde, insanın nefesini tutacak, kalbini durduracak kadar güzeldi. Ata onu, tuvaletini bitirdikten sonra odasından çıkıp da salona girdiği vakit birdenbire görünce, yine bir başkası, bir yabancı hanımefendiymişçesine az daha ayağa kalkacaktı. Her zaman böyle oluyordu; bir yere gitmek üzere yeni elbise ve şapka ile karşısına çıkınca dayı efendiye bir yadırgama, şaşkınlık ve tutukluk geliyordu.

Yarabbi! Ne yaparsın bu boy bos, incecik bel, ceylan bacaklar ve siyah halkalı mercan gözler karşısında? Dua mı edersin, şiir mi okursun, nutuk mu verirsin, Mevleviler gibi fırıl fırıl dönmeye mi başlar, yoksa secdeye mi kapanırsın?

Ata ömründe ona benzer, benzer değil, azıcık yaklaşır bir güzellik hatırlamıyor. Demin saçma şeyler düşünmüş meğerse! Ne uzun etek, ne çarşaf ve peçe, hatta ne de yaşmak ve ferace Ayşen'e şu, hafifçe kızarmış francala tenli gevrek vücuda yapışmış, yarım kollu ve göğsü tülle örtülü elbiseden fazla yakışamazdı. Kadın terziliği hiçbir sahada bundan daha ileri bir zevke ulaşamamıştır. Ata adeta günaha girmiş bir dindar nedametine kapılacak, yeni modalara dil uzattığından dolayı neredeyse yüksek sesle tövbe ve istiğfar getirecek!

Ya, kızın başına iliştirdiği şapkanın zarifliği? Hangi çiçek ve kelebek bu kadar latiftir? Sanki Hindistan ormanlarının en nadir, en sevimli bir kuşu gelip başına konuvermiş. Zaten asıl güzel ve nefis olan o kuş değil, üstüne tutunduğu fidandır. İşte, asıl bu nadide fidanın memleketi neresi? Sihir,

tılsım, masal ülkesi mi? Tam manasıyla Kafdağı'nın köpüre köpüre serin dereler akan bir yamacı mı?

"Kafdağı, Kafkasya'nın avam ve masal ağzındaki ismidir. Sarı Kız'ın anası da muhakkak çok güzelmiş. Zavallı kadın bizim kaba Yaşar'ın eline düşmüş... Bir aygırın!"

Zaten Ata –yanlış düşündüğünü bilmekle beraber– içinde yüzdükleri refah ve servetin kaynağı olarak dayı oğlunu değil, Ayşen'i tanıyor. Hepsini peri kızının getirdiğine, Yaşar olmasa da paranın tükenmeyeceğine inanmaktadır.

"Şu güzellik onda bulunduktan sonra hazineler ayağının altına dökülür," diyor. Nitekim şimdi, isterse önündeki üç yeni hazineden birine el atabilir: Sedefinci'nin ve Amerikalı milyoner konservecinin serveti hazır duruyor. Çerkes Sungur Paşa'dan kalan paralar da Faruk Bey'le evlenmek suretiyle kendisinin olacak. Daha başka çıkacaklar ayrı... Mısırlı bir prensin veya altın babası genç bir paşanın zuhur etmeyeceği ne malum? Yarın yollar açılınca böyleleri de koşup İstanbul'un harp sebebiyle azıcık darlaşmış muhitini genişleteceklerdir. Acele etmemeli.

Üftade, her defa yaptığı gibi ikisini güler yüzle kapı önünde uğurladı. Ayşen'i alnından makyajını bozmamaya gayret ederek hafifçe, nazikçe, hemen hemen dudak sürmeden öptü. Sordu:

"Muskanı unutmadın ya?"

Kızı geçen sene Hırka-i Şerif semtinde bir hocaya götürmüş, nazara gelmemesi için beş kâğıda bir muska yazdırmış, muskaya Çarşı içindeki bir kuyumcuda altından ufacık bir muhafaza yaptırmıştı. Ayşen onu daima üzerinde taşıyordu. Neresinde? Karısı söylemişti: Sutyeninin kordonuna

iliştiriyormuş. Unuttuğu gün olmuyormuş; itikadı bütün bir kızmış. Hatta Amerikalı'nın bahsi açıldığı gece kadıncağız, muskaya o derece ehemmiyet veren Ayşen'in bir Hıristiyanla evlenmek ihtimalini imanına nasıl sığdırabileceğine şaşmıştı.

Kız, elini göğsüne götürüp muskayı yokladı. Ciddiyetle:

"Hayır, unutmamışım teyze! Yerinde duruyor," dedi.

Küçük bir endişe geçirdiği, sonra bulunca ferahladığı Ata'nın gözünden kaçmadı. Öyle ya, alafrangalık başka, itikat başka! Muska ile mahfazasının talihi varmış. Ne güzel bir vücudun ne hoş bir mahfazasında saklanıyorlar. Kapalı durmasına rağmen bu vücudun bakir rayihası hoca efendinin kâğıdına işlemiştir muhakkak... Hani ya kartvizit biçiminde lavantaya batırılmış reklam mukavvacıklar vardır ya... Onlara dönmüştür. Cüzdanına koy, baygın kokusu yıllarca sürer.

Asfalta rağmen meydan azıcık çamurlu ve epeyce ıslaktı. Kapıcı Bilal'e dahili telefonla bir taksi çağırmasını söylediler ve klakson sesini beklediler. Ayşen, dayısının eline, beraberce sokağa çıktıkları zaman harcanmak için ellişer, yüzer liralık paralar sıkıştırır ve şoförlerle garsonlardan bahşiş esirgenmemesini her defasında tembih eder. Ata Efendi cömert davranmaya alışmıştır. Şu var ki sarfiyatı beş kuruşuna kadar defterine geçirir ve yeğenine: "Bende dokuz yüz yetmiş, elli santimin kaldı, bilesin," kabilinden muntazaman hesap verir; evin vekilharçlığını yapan Üftade ise, alışverişten artakalanı iç eder. Onun şimdi dolabında bir kumbarası ve bir banka defteri var. Geçenlerde gözüne ilişmişti: Bin sekiz yüz lirayı aşmış! Tabii; var evi, kerem evi; yok evi, verem evi...

Faruk Senai Bey otelin antresinde bekliyordu; misafirleri görünce koştu, ama buna adi manada koştu denilemezdi. Telaş, ayaklarından ziyade yüz, vücut, göz hareketlerinde görülüyordu; frenkvari, bambaşka bir karşılayış! İki cephesini de büyük camlar örten salonda dışarının rutubeti ve soğuğu duyulmuyor; lakin o ıslaklık ve soğuğun ne fena bir şey olduğunu buğulanmış fırdolayı camlar kâfi derecede anlatıyor. O kadar ki, Ata kendisini açıkta farz ediyor; tepelerinde dam yokmuşçasına ıslanmadıklarına şaşacağı geliyor. Sordu:

"Rüştü Bey gelmemiş henüz..."

"Bir işi çıktığından gelemeyeceğini demin bildirdi, zaten Ayşen Hanımefendi'ye de telefonla malumat vermiş."

Ata'nın bundan haberi yoktu. Sarı Kız kayıtsızca dedi ki:

"Evet, telefon etmişti, ama dayıma söylemeyi unuttum."

Güvercin gözlerinde zerre kadar alaka yok; Rüştü'nün gelmeyişi üzerinde en ufak bir tesir yapmamış. Halbuki delikanlının, şu anda nerede bulunuyorsa onunla meşgul olduğuna Ata emindir; hatta gelmemesi belki de sefirin niyetini öğrenmesinden, küskünlüğündendir. Telefonda Ayşen'le meseleye dair bir şeyler konuşmadıkları da malum değil. Âşıklarını kayıtsızlığı ile bitirir, mahveder Sarı Kız!

Sefir Bey'in otelde itibarının fazla olduğu garsonların hizmetinden belli. Ayrıca tembih de mi etmiş nedir, masadan gözlerini ayırmıyorlar. Doğrusu Faruk Bey nezaketli tavırları içinde emir vermesini iyi biliyor. Yalnız o hali anlatıyor ki, dünya görmüş, adam kullanmıştır; zira sonradan görmeler taklide çalışsalar da böyle bir rahatlıkla efendilik edemiyorlar. Son aylarda az adam mı tanıdı? Faruk Bey gibi bulunduğu yere kibarca hâkim olanı yoktu. Azamet satma-

dan azametli, kibarlık taslamadan kibar, yumuşaklık içinde sert, hülasa eski refah ve görgüyü yeni hayatın icaplarına uydurmuş nadir bir şahsiyetti. Şayet Ayşen evlenmeye yanaşsa, gittikleri her memlekette o haliyle dikkati çeken bir çift olacaklardı. Karısına bir terbiye verecekti ki, onu İngiliz sarayına kabul edilseler en ufak bir falso yapmayan bir kadına çevirecekti. Kısacası Ayşen, memleketin yüzünü ağartacaktı; cemiyet bilgisi, vakarı, güzelliği, her şeyi ile!

Fakat büyük bir noksanı var: Konuşmaktan hazzetmiyor. Kısa kısa cüleler, kısacık cevaplarla işi geçiştiriyor. Harekete, heyecana gelse de hareketli hareketli bir konuşsa... Hayır, o yok. Heykelsi bir güzellik! Ama bu heykel ne mermerden ne de tunçtandır. Sadece seyretmekle doyamıyorsunuz. Öyle çekici bir havası, bir teni, cana can katan bir sihri var ki, yanında bulunurken insan bundan uzak yaşanabileceğine ihtimal veremiyor; uzaklaşınca öleceğini sanıyor.

"Mister Thomas da itizar beyan etti. Bu sabah Ankara'ya gitmesi icap etmiş. Yalnız benimle kalacağınızı, sıkılacağınızı düşünüyorum da üzülüyorum."

Faruk Bey'in sözlerine Ata Efendi nezaketle mukabele etti. Fakat o, daha ziyade Ayşen'den cevap bekliyordu. Kız, bakışlarıyla anlattı ki, Amerikalı veya Rüştü gelmiş, gelmemiş ehemmiyeti yoktur; kiminle olsa yahut hangisi bulunmasa hepsi birdir.

Gözleri –isterse, istediği takdirde– bütün fikirlerini anlatacak bir kabiliyette adeta ışığı azalıp çoğalarak, içinden pırıltılar ve gölgeler geçirerek konuşuyor. Anlatmadığı yok.

Nitekim davetlilerden iki gencin gelmemesine ehemmiyet vermediğini bu gözlerde okuyan sefir, memnunluk

duydu; az sonra neşelenmişti; etraftaki masalarda oturanlar hakkında kibarlığına halel getirmeyen ölçülü bir dedikoduya başladı. Sonra başka bir bahse geçti. Ata görüyordu: Ayşen'in bakışlarında alaka eksilince, sözü değiştiriyor.

"Sizi bir bey görmek istiyor; beş dakika teşrif buyurmanızı rica ediyor."

"Beni mi?"

"Evet, Ata Bey siz değil misiniz? Küçük salonda bekliyor."

Böyle büyük bir otelde adı sanı verilerek arandığına hayretler içinde kalan Ata Efendi, gözleriyle izin aldı, garsonun arkasına düştü; antreye çıktılar; sola saptılar. Şu var ki çağrıldığını işiten Ayşen'in yüzünde merak, belki de hafif bir endişe sezer gibi olmuştu. Adeta, gelen adamın kim olduğunu kız biliyordu. Yahut tahmin edecek vaziyetteydi. Gündüzün bir şey geçmişti, ama ne? Garson, "Şurası efendim... Buyurunuz," deyip geri döndü. Ata odaya girince Rüştü ile İsmail Bey'in kendisini ayakta beklediklerini gördü. Delikanlının yüzü allak bullaktı. Değişmiş bir sesle dedi ki:

"Affedersiniz, sizi yemekten kaldırdım. Fakat bir vakayı önlemek için bunu yapmak mecburiyetindeydim."

"Ne vakası?"

Ata, İsmail Beye baktı; kaşlarını kaldırmış, acayip bir surat takınmıştı. Yine Rüştü konuştu:

"İçeri girip sizin yanınızda o Faruk denilen kadın avcısının kafasına bir yumruk indirdiğimi istemezsiniz? Yumruk indirdiğimi, yerden yere sürüklediğimi, kafasını gözünü yarıp rezil ettiğimi?"

"Böyle şeyleri sevmem; size de hiç tavsiye etmem... Ne oldu? İşin esasını bilmiyorum ki... Bilsem de, haklı da olsa-

nız evvela mevkiinizi, ailenizi düşünmeniz lazım. Karakollara götürürler, yarın gazeteler yazar."

"Hiçbirinin ehemmiyeti yok. Ben hepsini göze aldım."

"Peki ama, aranızdaki ihtilaf ne? Sulhen halledemez misiniz?"

Rüştü, Ata'nın yüzüne öfkeli öfkeli bakıyor. Neredeyse ona da çatacak. Kısa bir müddet kararsız durdu; sonra gözlerinde alaya da kaçan bir merhamet belirdi.

"Dayı Bey," diyor. "Benim Ayşen Hanım'ı ilk gördüğüm günden beri sevdiğimi, onu elimden kimseye kaçırmayacağımı azıcık olsun hissetmedin mi? Bugün telefonda ziyafete gitmemesini söyledim; yalvardım, yakardım. Dinlemedi... Gelmiş işte!"

Ata dikleşti:

"Ayşen hürriyetine sahiptir. Siz onun henüz nişanlısı, nikahlısı değilsiniz. Aranızda hiçbir münasebet yok."

"Ben de Ayşen'e bir şey demiyorum. Faruk'a çatacağım."

"Biz kalkıp gidelim de dilediğinizi yapın!"

Bu sefer Rüştü duraklayınca İsmail Bey müdahale etti:

"Ata Efendi! Asıl mesele başka. Rüştü Bey'in sana ne derece hürmeti olduğu malum. Ayşen Hanım üzerinde de tesirin büyüktür. Bu gece işi gürültüsüz kapatalım da yarın esaslıca konuşup bir hal çaresini arayalım; nahoş hadiseleri önleyelim. Yardımını esirgemezsen hepsi düzelir. Artık vaziyet meydanda... Gizli tarafı kalmadı."

Sedefincizade birdenbire yumuşayıvermişti. Sevgilisinin dayısına hakikaten muhabbet ve hürmet dolu gözlerle bakıyor; ümit verici sözler bekliyor.

"Ha, o türlüsüne diyeceğim yok. Elimde olmadığından bir şey vaat edemem ama çalışırım. Bilirsin İsmail Bey, benim Rüştü Bey'e karşı hüsn-ü nazarım vardır."

Delikanlı, Ata'nın elini yakaladı, şükranla sıkıyor; hem de acıtacak kadar şiddetli sıkıyor. Dayı Bey dedi ki:

"Daha fazla gecikmeyeyim. Ayşen meraka düşer, öteki de kuşkulanır. Baş başa uzun müddet kalmaları da fena... Yarın nerede buluşacağız?"

"Yazıhanede. Öğleyin tenha bir lokantaya gider, rahatça konuşuruz."

Rüştü dedi ki:

"Ayşen Hanım'a benim geldiğimi söylemezsiniz, tabii... Üzüldüğünü istemem."

"Söyler miyim evladım?... Bir şey uydururum; mesela babasının yanından gelen bir tüccarla görüştüm derim."

"Teşekkür ederim. İsmail Bey, salondakilere görünmeden çıkalım."

Gittiler. Ata, Sarı Kız'ın ne kapalı kutu olduğunu anladı. Bir taraftan övünüyor:

"Oğlanı amma da yakalamış," diyor. "Kimbilir gizli kapaklı daha neleri var! Birer birer meydana çıkacak. Meğerse telefon muhavereleri alıp yürüyormuş. Filvaki kimseye söz vermiyor; lakin erkekleri deli divane edecek dişiliği de yapıyor. Sanmam ki Rüştü'nün temin edeceği hayata razı olsun. Kıza daha şimdiden Beyoğlu dar gelmeye başladı.'

Yerine dönünce, Ayşen'e:

"Babanın bir dostu... Mersin'den gelmiş, selam getirmiş; yarın gidecekmiş de bir söyleyeceğimiz olup olmadığını sordu," dedi.

Bunu pek tabii bir tavırla söylemişti; sefir kandı. Fakat Sarı Kız'ın gözleri içindeki kırmızımsı nurlar öylesine yanıp söndü, buğulanıp açıldı ki, bir şeyler döndüğünü anladığına Ata'nın şüphesi kalmadı. İkisi dansa kalktıkları zaman Ata o gibi yerlerde bir başına durmanın güçlüğü hakkında bir fikir edinmişti. Sanki bütün gözler kendisine bakıyor; garsonun gözü hepsinden inatçı... Zaten ellerini nereye koyacağına hâlâ alışamamıştı; şimdi büsbütün şaşaladı; şaşaladıkça eller hiçbir yere sığmayacak kadar büyüdü, irileşti, azmanlaştı. Masa altına da, üstüne de, cebine de girmiyor. Taşınmaz bir bela! Nihayet cebinden takvimli muhtıra defterini çıkarıp günün masraflarını, hava tahavvüllerini kayda başlayınca aynı eller eski halini buluvermişti. Yazar ve okur görünmekte devam ediyor; içinden söyleniyor:

"Muhakkak en iyi tavsiye şekli Ayşen'in bu delikanlı ile evlenmesi. Kendisinden ancak o takdirde büsbütün ayrılmamış olurum; sık sık görürüm. Sedefin ticarethanesinde mevkiim sağlamlanır. Hemen hemen bir kayınpeder vaziyeti... Üftade ile Çetin, kızdan hediye mediye yine bir şeyler çıkarırlar."

Ara sıra başını kaldırıp dans edenler arasında Ayşen'i arıyor; uzun boyundan ve zarif şapkasından dolayı kolaylıkla buluyor. Burası pavyon kadar dar ve loş olmadığından, Sarı Kız'ın vücudunu nispeten daha uzunca müddet seyretmek ve güzel hatlarını teferruatına kadar seçmek mümkün. Bir ara kendisine işaretler etti: "Ne yazıyorsun?" manasına gülümseyerek, muhabbetle... Gözler kızın hareketlerini takip ediyor ki, masalardan başlar Ata'ya doğru çevrildi. Anlaşılan kiminle meşgul olduğunu, kime iltifat ettiğini anlamak isteyenler çok.

"Ben 'o mahiler ki derya içredir, deryayı bilmezler' fehvasınca[1] yanından ayrılmadığım, hep beraber dolaştığım şu afetin muhitinde yaptığı tesiri tamamıyla idrak edemiyorum. Kızın sevgisi bildiğimden de büyük," diye düşündü.

Eski korku yoktu; artık birtakım eşhas mevkilerine güvenerek barlarda, gazinolarda şunun bunun elinden kızını, karısını almaya kalkışamıyor, yanındakilerin kafasını gözünü yarmak cesaretini bulamıyordu. Zavallı Rüştü, demin o adamlardan öğrendiğini yapmaya niyetlenmişti; zira bu derslerle yetişmişti. Maamafih hava karardıktan sonra otomobilsiz gezmek yine ihtiyatsızlıktır. Geçen gece karlar altında yürüyerek gazinoya gitmeleri bir hataydı. Yol ne kadar kısa olsa taksi şart!

Danstan dönünce Ayşen bütün haliyle artık yorulduğunu anlatmak istedi. Faruk Senai Bey farkına varmayacak adam mı?

"Galiba," dedi. "Bugün terzide provalarınız vardı. Bilirim, bunlar pek yorucudur. Şayet istirahat etmek istiyorsanız lütfunuzu suistimal etmiş olmayayım."

Biraz daha kaldılar; sonra Ata müsaade istedi. Salon kapılarına doğru hep beraber yürürlerken, kalanların "Vah vah! Sarı Kız gidiyor!" diye üzüldükleri, bakışlarından belliydi.

Dış kapıya yaklaşınca Faruk Bey, Ata Efendi'ye usulcacık sordu:

"Talip Bey size bir şey açtı mı?"

"Evet. Azıcık konuştuk."

"O halde yarın, öbür gün hususi surette görüşebilir miyiz?"

---

1 fehva: anlam

"Pederinin avdetine intizar etmeniz daha münasip olur. Ben zatıalilerini haberdar ederim."

Taksi bekliyorlardı. Sefir:

"Ben Ankara'ya gideceğim; tayin kararnamem çıkmak üzere. Pek geciktirmesen," diye ısrar ediyor. Ata kısaca cevap verdi:

"Yaşar Bey hafta içinde dönecek."

Yağmura rağmen Faruk Bey bahçeye çıktı; misafirlerini orada uğurladı. Caddeyi dönüyorlardı. Ayşen, hiç de uykulu olmayan bir sesle:

"Gelen Rüştü'ydü, değil mi?"

"Evet."

"Bir rezalet çıkarmak istedi, herhalde..."

"Öfkeliydi."

Meydanın ışıkları yüzüne vuruyor. Ata, kızın soğukkanlılığına şaştı; çehresi aynı sükuneti muhafaza ediyor. Ağır ağır şöyle dedi:

"Babamı küçük gören babası hele gelip bana yalvarsın, anası kapımızı aşındırsın, o zaman düşünürüm, belki!"

Böyle diyen ve Sedefincileri ayağına getirmek, yalvartmak isteyen yaman kızın daha geçen sene, Haydarpaşa Garı'nda karşılaştığı başörtülü, yeldirme biçimi mantolu pısırık kız olduğuna bin şahit lazım! Bir ışık çemberi içine girdikleri zaman ona bir daha baktı. Kürküne bürünmüş küçücük şapkası başında, arabanın yastığına rahatça dayanmış, bambaşka bir mahluk olmuştu.

Hani, ilk günü otomobilin kapı tarafına büzülerek dimdik, acemi ve ürkek, yarı ayakta duran Ayşen nerede?

"İsterseniz 'Ayşe' olurum," diyen, gözleri dolan Düzceli kız gitmiş, yerine bu gelmiş. Bu? Rüştü'yü, Faruk Senai'yi, Mister Thomas'ı, milyonerleri emir kulu vaziyetine sokan şu durgun, duygusuz fettan...

Şimdi arabanın kapı tarafına büzülmek ihtiyacını hisseden Ata Efendi'ydi. Kendisini, farkında olmayarak kenara çekilmiş buldu. Yarın Rüştü ile İsmail Bey'e ne söyleyecekti? Bir cihetten Ayşen'i de haklı görüyordu. On sene evvelki emlak simsarı bugün bir başka türedi olan Yaşar'ı hiçe sayıyor, kızını oğluna almakla onura dokunacak bir iş yaptığını sanıyordu. Ne farkları vardı? İkisine de talih yüz göstermişti, ikisi de şanstan istifadeyi bilmişler, servet yapmışlar, yapıyorlardı. Seviye itibarıyla bir ayardaydılar. Bugünkü hacıağaları arasında birçok Sedefinci doğacaktı. Hatta uzağa gitmeye ne hacet! Kendi damadı Atıf bile bir senede fabrikatör oluvermişti. Tren hatlarında ameleye bakkallıkla işe başlayıp müteahhitliğe yükselen sayılı zenginler arasında Yaşar gibi dünkü poturlu köylüler yok muydu?

Hele sırtına iki halı yükleyip sokak sokak gezen bir köylü tanıyordu, şimdi Türkiye'nin başta sayılan milyonerlerindendi. Oğullarına rical kızları almış, kızlarını devrin kalburüstü adamlarının oğullarıyla evlendirmişti. Yediği naneye bak şu Sedefinci'nin!

VI

Üftade henüz uyuyayamıştı; kapının açıldığını duyunca, odasından:

"Çabuk döndünüz. Eğlenemediniz mi yoksa?" diye sordu. Yanına girdiler. Yüzlerine baktı, Ata'nınki bozuktu ki telaşa düştü:

"Nen var efendi? Rahatsızlandın mı? İçki mi dokundu? Yemekler ağır mı geldi? Söylesene," diye birbiri arkasına sualler soruyordu. Ayşen sükunetle cevap verdi:

"Rahatsız filan değil, biraz sinirlendi. Rüştü otele gelmiş, bir şeyler söylemiş. Ben de daha bilmiyorum ya, herhalde münasebetsizlik etmiştir. Ama bu yoldan muvaffak olacağını sanıyorsa aldanıyor."

Ata koltuğa çöktü. Paltosunu çıkarmamıştı, yine üşüyor. Karısı öfkelendi:

"Anlat, ne yaptı külhanbeyi? Haddini bildirmedin mi?"

"Bir rezaleti önledim. Faruk Bey'i dövecekti."

Böylece söze başladı, ne olduysa tafsilatıyla hikâye etti. Sonra kapı önünde sefirin söylediklerini de tekrarladı. Ayşen bunları bir yabancıya ait vakaymışçasına kedi kucağında dinliyor; lakırdıya karışmıyor. Üftade, işlerin karışmasından biraz memnun:

"Ey, ne yapacağız şimdi? Yarın ne diyeceğiz çocuğa? Kararlaştırmak lazım. O Faruk Bey'i de kolay oyalayamayacağız galiba," dedi.

Karı koca Ayşen'e döndüler. Kedinin başını okşayarak cevap verdi:

"İkisine de benimle doğrudan doğruya konuşmalarını söylersiniz, olur biter."

"Bir başına sen mi konuşacaksın?"

"Tabii, ben konuşacağım. Zaten uzun söylemeyeceğim ki... Rüştü'ye 'Baban yahut anan gelsin,' diyeceğim. Öbürüne de şart koşacağım."

"Ne şartı?"

"Cihangir'deki apartmanı nikahtan önce bana vermesi şartını..."

Ata ile Üftade hayretle birbirlerine, sonra kıza baktılar. Öylesine güzeldi ki, Rüştü ne yapar ne eder, Sedefinci ile hanımını muhakkak ayağına yollar; Faruk Bey de apartman tapusunu kızın üstüne muhakkak çevirirdi.

"Peki ama, ikisi de dediklerini yerine getirirse kimi tercih edeceksin?"

"Hiçbirini! Söylemiştim dayı... Ben sevdiğim erkekle evleneceğim."

"Böyle biri var mı?"

Sükût. Kediyi öpüyor; kedinin başını boynuna sürüyor, bir pudra ponponuymuşçasına yüzünde hafif hafif gezdiriyor.

"Artık yatalım. Yarın sabah İngilizce hocam gelecek; derslerime göz atmaya daha vakit bulamadım. Öpeyim teyze! Seni de öpeyim, dayıcığım. Allah rahatlık versin. Ha, unuttum söylemeyi; gündüz Alımsızoğulları telefon ettiler; babam telgraf çekmiş, iki bin lira havale etmiş. Bir makbuz yazıp imzalayayım da –dayısına döndü– uğrayıp alıverin. 'Yılbaşı geliyor, bu aya fazla para lazım' diye kendisine mektup yazmıştım da... Ben kâğıdı koridordaki masanın üstüne bırakırım."

Ayşen bunları söyledikten sonra gayet sakin bir tavırla her zamanki gibi ince endamının arkadan gözleri sihirleyerek takip ettiren güzelliğini alıp götürdü. Üftade mırıldanıyor:

"Bu kadar çok bilmiş olduğunu kestirememiştim. Babasının kızı!"

Ata az daha:

"Lakin ne kadar da güzel... Ne harikulade vücut," diyecekti, sustu. Lahavle çekercesine şikâyetçi bir vaziyet aldı. İçinden hayrandı; kızı bu derece metin, azimli, aynı zamanda kayıtsız görmek hayranlığını bir kat daha artırmıştı.

Şu var ki, elini yüzünü yıkamak üzere banyo dairesine giderken onun odasından kulağına bir ses geldi. Ağlama sesine benziyordu. Kulağını kapıya usulcacık dayadı: Evet, Ayşen içini çeke çeke ağlıyordu. Girmeye cesaret edemedi; Üftade'ye de bir şey söylemedi. Görünmeye çalıştığı gibi duygusuz olmadığını yine anlıyor. Demin duygusuzluğunu sevmişti, şimdi hisliliğini, içliliğini tekrar öğrenmekten memnun...

Ne olsa, nasıl olsa, çok fena şeyler de yapsa Sarı Kız'ı daima beğenecek. Birdenbire öyle heyecan duydu; muvazenesini kaybetti ki, karısına koşmak ve:

"Ben Ayşen'i seviyorum. Asıl seven, aşkıyla çıldıran, her şeyi göze alan benim! Kurtar beni bu dertten! Al, götür, tımarhaneye koy beni! Yazıhanede oturup gizli gizli, yüzlerce defa ismini yazıyorum. Hayali gözümün önünden gitmiyor. Delirdim, işte! Ne duruyorsun? Kocan basbayağı delirdi. Yarın belki de üzerine saldıracağım. Az önce otomobilde belinden kavrayacaktım; kendimi güç zaptettim. Bir gün zaptedemeyeceğimi anlıyorum. Zincire şimdiden vurun, rezaleti önleyin. Bu, sana düşer; senin vazifen!" diye bağımak istedi. Kız odasına girip de kapısını örtünce boğulacak gibi oluyor; koca apartman daralıyor. İlle onu görmesi lazım! İkide bir, bahaneler icat edip içeriye dalmak arzusunu güçlükle yeni-

yor. Delilik değil mi bu? Yahut deliliğin başlangıcı? Hatta karısına başka şeyler de söyleyecek:

"Her tarafını seviyorum; altın saçlarını, siyah halkalı güvercin gözlerini, kiraz dalı endamını, kalem parmaklı ellerini, manalı ayaklarını, pembe içli ağzını, her yerini! Bilemezsin ne müthiş arzu bu... Vahşi bir arzu, yamyamcasına, haydutçasına bir arzu... Asılacak adamım ben!"

Yüzüne, boynuna soğuk su vuruyor; bu suya göz yaşlarının da karıştığını biliyor. Elli iki yaşındaki uslu akıllı, aile babası Ata Efendi, yirmi yaşında bir kıza tutkun, ağlıyor. Ayıp şey! Fakat utandırıcılığı, acılığı içinde ne tatlılığı var Yarabbi! Yaşadığını hiçbir zaman bu derece iyi duymamıştı. Alelade duymaktan çok başka, çok kuvvetli bir hal: Hayatın her zerresini ayrı ayrı tadıyor, her birinde ayrı bir zevk bulmaktadır.

Sabahleyin kahvelerini karısıyla karşı karşıya içtiler. Kızı uyandırmamak için parmaklarının ucuna basarak yürüyorlar. Çetin'e gürültü etmemesini söyleyip duruyorlardı. İkisi de Ayşen'den ürkmüş gibiydiler. Üftade dedi ki:

"İki bin lirayı yankesicilere kaptırmayasın, efendi! Aman, dikkatsizliğe gelmez. Sana son zamanlarda bir dalgınlık arız oldu; farkında mısın, bilmem!"

Demek ki halindeki değişiklik belli oluyordu; başkaları da seziyordu, belki. En fazla korktuğu da Sedefincilerdi. Onların yanında çok ihtiyatlı davranmalı. Anladı mı, def eder çıkarırdı. Hele Ayşen dayatınca bire bin katar, "Dayısını seviyor, birbirlerine âşıklar," diye etrafa yayar.

"Olabilir," diye cevap verdi. "Eskiden başımızda ne böyle bir kız vardı ne de âşıkları, talipleri, alınacak paraları, ve-

rilecek hesapları! Beyoğlu'nun bütün kibar mağazalarında, terzilerde, kunduracılarda, berberlerde faturalar birikiyor. Ay başlarında gidip bunları tesviye eden benim. Sade şu mahut pastaneden aldığı şekerlerin, çikolataların, kutu kutu pastaların yekunu yetmiş, seksen lirayı aşıyor. Dolaplarımıza süslü kutular yığılmış, kutulardan ehramlar[1] teşekkül etmiş. Ha, Çetin fazla şişmanladı, pasta masta az yesin. Azıcık mukayyet ol! Sen de çoğuna gitme, şeker hastalığına falan uğrarsın... Ben karın yapmadım, aynı vücudumu muhafaza ediyorum."

"Karın yapmadın ama yüzünden kan damlayacak..."

Ata lafı değiştirdi, sonra:

"Feride apartmanına ne zaman taşınıyor?"

"Yarın. Lakin hiç eşya götürmeyecek. Baştan aşağı yeni mobilyalarla döşüyorlar."

"Bilirim bunları... Hepsi de adi kaplamadır. Eşya bu evdeki gibi olur. Hepsi 'masif', hepsi 'stil'..."

Üftade, cahil görünmemek için o kelimelerin manasını öğrenmek istemedi, geçiştirdi:

"Haftaya bir ziyafet verecekler. Ayşen herhalde mükemmel bir ev hediyesi alır."

"Almasa ne çıkar? Damada sermaye veren onun babası."

"Sermayeyi verdi ama Atıf partiden yardım görmeseydi işi bu kadar ilerletemezdi. Müfettişin gözü gibi... Mebus da çıkaracaklarmış önümüzdeki intihabatta!"[2]

"Neden çıkarmasınlar? El kaldırıp indirecek bir emir kulu lazım. Atıf büyüklerinin sözünden çıkmaz. Lakin fab-

1 ehram: piramit
2 intihabat: seçimler

rikadaki kızları da kaçırmaz, çapkın! Bir kere uğramıştım, uçuk benizli, sarışın, uzunca boylu bir tazecik gözüme ilişti. Şimdi onu daktilo yapmış, Ayşen'i andıran bir hal takınmıştı; galiba maaşı dolgunlaşmış olacak; benzine kan gelmişti."

"Boyanmayı öğrenmiştir de sana öyle görünmüştür."

"Neyse, benim düşünecek, halledecek daha mühim işlerim var. Öğleyin Rüştü karşıma dikilecek, hüsün idare lazım; diplomatlık ister. Ayşen geçici... Maaş oradan geliyor."

*

Filvaki, tam öğle saati Rüştü geldi. İsmail Bey'i de alıp konuşmadan caddede bir müddet yürüdüler; konuşacaklarını oturdukları zamana saklıyorlardı. Girdikleri lokanta daha ziyade akşamları meyhane olduğundan tenhaydı; geniş bir yerdi de... Arka taraf camlardan yarı avlu, yarı çöplük, bahçemsi bir arsa görünüyor; içinde hindiler dolaşıyor, baba hindinin ara sıra gulu guluları içeriye aksediyor. Bir kabarıyor, bir şişiyor gerilip ibiğini alı al, moru mor hale sokuyor ki! Şöyle bir iğne batırsan çocuk balonu gibi patlayıverecek sanki... Patlayacak ve parçaları etrafa dağılacak, tüyleri havalarda uçacak, yok olacak!

Kimse söze başlamak cesaretini gösteremiyor. Rüştü sinir içinde; belli ki gece hiç uyumamış; galiba sabaha kadar da içmiş. Nihayet İsmail Bey dedi ki:

"Siz, hepimizin tecrübelisi, kâmil bir zatsınız. Evvela fikrinizi öğrenmek isteriz."

Önceden hazırladıklarını aklına getiremeyen Ata, ne söyleyeceğini bilmeden cevap verdi:

"Benim fikrim şu: Madem ki bir izdivaç mutasavver,[1] ebeveynin muvaffakati ve aralarında müzakereleri lazımdır. Akıl, mantık, teamül[2] de bunu icap ettirir."

Rüştü'ye döndü. Zira Ayşen'in doğrudan doğruya kendisiyle konuşmak istediğini hatırlamıştı:

"... Fakat yeni âdetlere göre siz daha evvel Ayşen Hanım'la görüşüp uyuşmalısınız. Muvafık görürseniz onu bu cihete imale edeyim,[3] bir saat tayin olunsun, karşı karşıya geçip konuşunuz, aranızda anlaşınız bir kere... Üst tarafı kolay... Yani, esas, sizin anlaşmanız!"

Rüştü teklifi beğendi; fakat İsmail bir şey sezdi; tekrar senli benli konuşmaya başladı:

"Doğru, iyi söyledin Ata Efendi. Şu var ki, eğer hanım kızımızda bir meyil yoksa, gözü daha yüksekte ve başkalarında ise –elbette hissetmişsinizdir– bu mülakattan fayda beklenemez. Bize açıkça söyleseniz de beyhude yere çırpınmasak!"

"Açıkçasını söyleyeyim mi? 'Rüştü Bey'le ben konuşmak istiyorum,' diyen kendisi!"

"Maksadı ne ola?"

"Bilirsiniz, az lakırdı eder; fikirlerini kimseye sezdirmez; azıcık inatçıdır, serttir de... Eh, biz neyiz? Babası, anası değiliz. Vaziyetimiz malum. İleri varamayız. Takdir edersin elbette!"

Rüştü atıldı:

"Yani razı olmuyor!"

"Öyle olsa sizinle niçin görüşmek istesin? Bana söyler, ben de sizi haberdar ederdim."

1 mutasavver: tasarlanmış, düşünülmüş
2 teamül: alışılagelmiş uygulama
3 imale etmek: eğmek, çevirmek

Ata'nın mantığa uygun bu cevabı üzerine delikanlı tekrar ümide kapıldı, sustu. İsmail Bey fasulye pilakisinin suyuna çatal kullanmadan parmaklarıyla ekmek banıp yemekle meşgul görünüyor, ama kafasından herhalde bir şeyler geçiriyor. Eli tabakta, durdu, dedi ki:

"Bugün yahut akşama konuşabilirler mi? Yazıhaneye dönünce telefon eder sorarız."

"Olur. Belki vakti müsaittir. Değilse de gününü kararlaştırırız. Ha, bir ciheti unutuyoruz."

Rüştü'ye dönüp soruyor:

"Peder beyefendi ile valide hanımefendi işi biliyorlar mı?"

Delikanlı kızardı. İsmail Bey de önüne baktı.

"Anladığıma göre bu izdivaca pek de taraftar değiller."

"Annem razı... Babam da yumuşadı. Vaziyeti sizden gizlemek istemem."

"O halde hemen hemen mani kalmamış. Galiba Ayşen hanımı tereddüde sevkeden buydu. Meselenin yüzde doksanı halledildi. Rahat bir nefes aldım."

Üçünün de yüzü güldü; bira ısmarladılar; birbirlerinin ve müstakbel izdivacın şerefine birer bardak içtiler. Dönüşleri neşeli oldu. Hele Sarı Kız'dan telefonda, "Bu akşam yedide bize gelsin, konuşuruz," cevabını alınca, memnunluk büsbütün arttı. Şu var ki Ata'nınki sahte bir memnunluktu; içinden diyordu ki:

"Sedefinci razı olduktan sonra Ayşen reddederse korkarım bir gün nadim[1] olur. Yaşar'ın serveti henüz oturmamıştır. Bir yel eser, uçup gider."

---

1 nadim: pişman

VII

Kapıdan içeriye İsmail Bey'in başı uzandı, alay edercesine sordu:

"İşin çok mu? Fazla meşgulsen mani olmayayım!"

Cevap beklemedi, girdi, oturdu.

"Sana demin Rüştü'nün yanında söylemedim. Babasıyla fena atıştı; kıyamet koptu; lakin adam yatıştı. Tek evlat... Başka ne yapabilirdi?"

"Peki ama, itirazının sebebi? Kız hem güzel, hem namusu mücessem... Allah için söylemeli! Babasından ötürü mü kafa tutuyor?"

İsmail Bey susuyor.

"Lakırdı mabeynimizde, Talip Bey de vezirzade, kazasker oğlu, Molla Bey'in torunu değildir; cemaziyelevvelini[1] sen de bilirsin, ben de! Hatta emlak simsarlığı ederken tapu dairesine bir kadının yerine başkasını götürmüştü; az daha mahkemelere düşecekti. Güç bela kapanmıştı mesele!"

"İşin iç yüzü başka; oğluna bir bakanın kızını almak istiyormuş. Sedefincilerin menfaati onunla iyi geçinmekte. Adamı kızdırırlarsa başlarına bela getirir. Bir rapor, bir rapor daha, piyasaya yutturdukları mallara sıhhate muzırdır, şudur, budur dedi mi zarar milyonları aşar. Katalavis?"

İstanbul'da yetişmiş, Beyoğlu'nun eski hayatına karışmış herkes gibi Ata Efendi de, bu tabirleşmiş Rumca sözleri anlar; cevap verirdi:

"Katalava!"

---

1 cemaziyelevvel: geçmiş

"Dirayetlisin vallahi!"

"Efharisto poli!"[1]

Gülüştüler. İsmail Bey, kızın yan çizmesinden korktuğunu saklamadı. Anlatıyor:

"Ayşen Hanım, muhakkak ki namuslu, haysiyetli ve cidden hasnâ, müstesna bir kız. Kime sorsan 'amennâ!' der; takdir, tahsin, tasdik eder. Fakat bana öyle geliyor ki –söylememiştim zannederim– ambisyonu büyük... Yani çok büyük hülyalara kaptırmış kendisini! Kasabalıdan birdenbire şehirli olup her taraftan şımartılınca..."

"... Şımarıklık yapmaz. Gayet ciddi, dürüst, hatta fazlaca sakin, durgundur."

"Öyle görünmesine bakma. Durgun şekline bürünmüş bir şımarıktır. Hakkı da var ya! Neydi, ne oldu? İnadı bırakıp biraz da ne olacağını düşünse!"

"Dilinin altında bir şey saklı senin! Geçen gün de birtakım imalarda bulundun; aldırmadım. Çıkar baklayı ağzından!"

"Yok, kati bir şey söyleyemem, ben de hükmedemiyorum. Ancak şu vaziyetin devamı şüphelidir. Normal ticaret bu kadar para kazandırmaz insana. Yarın gelir azalır; hiçe inmesi de ihtimal dahilindedir; kızcağız alıştığından olur. Halbuki Sedefinci servetini kâgirleştirmiştir; kolay yıkılmaz, yanmaz. Ahşap servetleri ise sulh önüne katar, sürükleyip bir anda mahvedebilir. Ağzımdaki baklayı çıkardım işte. Üst tarafını siz düşününüz; bana vız gelir; 'Hak berekât versin, Kâğıthane'de biten sazlığa' der, çekilirim perdeden... Mesture'nin şu Buka Ovası'ndaki çiftliğini elinden alamazlar."

1 efharisto poli: teşekkür ederim (Rum.)

"Alımsızoğulları gibi cedbecet tüccar insanlar kendileriyle iş yapan Yaşar'a verecekleri nasihati bilirler."

"Orası öyle... Zaten ümit bu noktada! Talip Bey de bana güvenmiştir. Herhalde... Ama bazen güvendiğin dağlara kar yağar."

"Kar, Sedefincilerin dağına da yağabilir. Bak, parti marti, demokrasi, filan lafları aldı yürüdü. Politika dağlarını da kar bastıracak galiba! Maamafih teşekkürler... Her ihtimale karşı Ayşen'i bir karara sevketmeye çalışacağım. Rüştü Bey de yumuşak davranmalı."

*

Ata, apartmana girince hizmetçi Günnâme'den başka kimseyi bulamadı. Saat yediye çeyrek var.

"Neredeler?"

"Büyük Hanım Feride Hanım'a gitti; Küçük Bey'i de götürdü. Ayşen Hanım, 'Rüştü Bey gelirse salona al, beklesin,' dedi."

"Benim için bir şey söylemedi mi?"

"Hayır, söylemedi... Ama bir kâğıt bıraktı. Şuracıkta duruyor; vereyim."

Kâğıdı Ata aldı, gözlüklerini takıp okudu:

"Dayı! Köşedeki pastacıda beni bekle, gelip seni alacağım."

Demek ki evde kendisinin de bulunduğunu istemiyor. Suratı asıldı; lakin talimat haricinde hareket edemezdi; döndü. Kapıdan çıkarken hizmetçiye soruyor:

"Sen buradasın, tabii."

"Buradayım. Önlük takmamı söylemişti, Küçük Hanım... Başıma da dantel koydum, işte!"

Ata Efendi kızın kıyafetine dikkat etmemişti; hazırlanmıştı ve esasta az çok biçimli, şirin yüzlü olan Anadolu kızı, prostelalı, hotozlu siyah elbisesi içinde adeta zarifleşmişti; eskiden Dayı Bey'in hoşuna gidebilirdi. Giderdi de ne yapardı sanki? Başına bir iş açılmasından, Üftade'nin kulağına varmasından korktuğu için sadece evde genç, akçapakça bir kız bulunmasından, onun iş görmesini seyirden zevk alırdı.

Köşedeki "Emekliler Pastanesi" ismi takılan yerde güçlükle bir sandalye bulup ilişti; çay ısmarladı. Etrafındakilerin çoğu sivil veya ordu mensubu mütekaitler.[1] Maaşlarından ziyade işlerini yoluna koymuş oğulları, damatları yanında geçindiklerinden, yiyip içip masraf etmediklerinden temiz giyiniyorlar, ellerine geçeni cep harçlığı ediyorlar ve burada toplanıp sabahtan öğleye, ikindiden akşam yemeğine kadar ağız politikası ve dedikodu yapıyorlardı. Hemen hepsi de hükümete aleyhtardır; hele şimdi ümide de düşmüşlerdi. Çok partili rejimden bahsolunuyor; fırkalar kuracaklar, mebus olacaklar, makama geçecekler ve memleketi ıslah edecekler; mesulleri de cezalandıracaklar...

Pastanede gençler de yok değil. Fakat belli ki taşralı zengin çocukları... Burada da kendi aralarında oturuyorlar; mesela Adanalılar Adanalılarla, Hataylılar yine oralılarla... Ata eski tabirleri sevdiğinden:

"Ve hellüm cerâ..."[2] diyor ve mütekaitler de dahil, pastanede bu tabirin hangi manaya geldiğini bilen olmadığına hükmediyor. Bir taraftan da saate bakıyor:

1 mütekait: emekli
2 hellüm cerâ: gerisini sen düşün

"Konuşma başlamıştır; uzun sürmez. Neredeyse Ayşen sökün eder. İçeriye girmeyeceği için gelip geçenlere dikkat edeyim," diye hesaplar yürütüyor. Maamafih fikri yine işlemektedir. Evde Günnâme'nin çay getirişini düşünüyor. Lastik tekerlekli, etrafı cam kaplı masayı kullanmaya alıştı. Önüne alıp çocuk arabası gibi bir güzel itiyor, içinde bebek yatıyormuşçasına öyle komik bir ciddiyetle sürüp götürüyor ki!

Gözleri caddede, yüreği burkulmuş, Ata Efendi hâlâ bekliyor. Saat sekize beş var. Ne uzun mülakatmış bu? "Az konuşurum," demişti halbuki... Hayır, artık beklemeyecek... Sekiz oldu mu, doğru apartmana koşacak!

Bitti bu iş! Ayşen hepsini aldattı; hareketleri planlıydı. O, babasının vaziyetini İsmail Bey'den iyi sezmiş, istikbalini temin etmişti. Hem tükenmez bir servete konmuş, hem de tığ gibi bir delikanlının karısı olmuştu.

"Seni gidi düzenbaz, çok bilmiş Anadolu kızı! Üftade haklı: Babasına çekmiş..."

Çay parasını içer içmez vermiş, Ayşen'i bekletmemek için hazırlıklı bulunuyordu. Yerinden kalktı; paltosunu getiren iri yarı, beli kalın, kalçalı kadının eline on beş kuruşu sıkıştırıp ağır ağır kapı önüne çıktı; çıktı ama gidemiyor; Sarı Kız'ın emirlerine uymak lazım geldiğini anlıyor. Bir müddet durdu, sağa sola bakıyor; uzaktan apartmanı da görüyor. Salonda katmer katmer mavi tül perdelerin arkasında ışık var. Bu ışık kuvvetsizdir; belli ki ampullerin hepsi yanmıyor, oradakiler tatlı bir loşluk içindeler.

"Tamam... Düşündüğüm gibi muhabbet yolunda!"

Anahtar deliğinden sahneyi seyreden Günnâme'yi, prostelasının beyaz fiyongası kalçasının üstünde, siyah elbi-

sesiyle ve eğilmiş şekliyle sanki görüyor. Sakın daha ileri varmış olmasınlar! Kızlara, kadınlara güvenilmez; en ağırbaşlısı beklenmedik bir anda armut gibi erkeğin ağzına düşüverir.

Mübalağaya kapıldığını sezerek azıcık mahçup oldu. Şimdi daha muhakemeli düşünüyor: Gecikmesinde başka bir sebep vardır; muhakkak gelecektir. Geriye, pastaneye dönmekten sıkıldığı için sütunlar arasındaki geniş tretuvarda bir aşağı, bir yukarı, fakat gözü daima kapıda ve etrafında yürümeye koyuldu. Böylece on dakika daha geçmişti. Bereket çalgılı gazino binası poyraza mani oluyor. Biri seslendi: Günnâme idi:

"Beyefendi! Ayşen Hanım telefon etti, sizi pastacıda aramamı söyledi. Terzide provası uzamış, biraz geç gelecekmiş."

"Rüştü Bey ne oldu?"

"Ayşen Hanım onunla da telefonda konuştu; çıkıp gitti."

"Öfkeli mi gitti?"

"Yok! 'Beni başka yerde bekliyor,' dedi, koşarak çıktı."

Hizmetçi teessüf eden bir tavırla ilave ediyor:

"Beş dakika durdu, durmadı. 'Çay vereyim,' dedim, istemedi; kahve pişirecektim, beklemedi."

Ata anlıyor; delikanlıyı evde ne kadar mümkünse o kadar alıkoymaya çabalamış; bayılmış Rüştü'ye! Lakin Ayşen'in yaptığı da fazla doğrusu... İsmail Bey iyi teşhis koymuş; çok şımarık şey... Ayrıca eline düşen erkekle fareymişçesine oynuyor; allak mı allak! Gören de kuzu, melek sanır sinsiyi...

Günnâme ile konuşmadan yürüyorlar; Sarı Kız da Haydarpaşa'ya ayak bastığı gün Ata'nın yanında, azıcık arkadan böyle yürümüştü. Acaba öbürünü unutmak, oyalanmak için bununla mı meşgul olsa? Çivi çiviyi söker. Herkes bir ta-

rafa dağıldığından koca apartmanda ikisi çok zaman yalnız kalıyorlardı. Hele Üftade ile Çetin'le birlikte Ayşen'in sinemaya gittiği geceler... Melek sinemasında program değiştiği akşam locaları önceden kapatılıyordu; rivayetlerine göre o gece "gale" gecesi imiş; kadınlar takıp takıştırıp, elmaslar içinde pür tuvalet geliyorlarmış. Karısı diyordu ki:

"Pırlanta bolluğunu Yahudi madamlarında görmeli! Bizim zenginlerin adı çıkmış, herkes atıp tutuyor. Parayı yapanlar, onlar. Hem de bunca varlık vergisi ödedikten sonra toparlanıverdiler."

Hizmetçi kız, Ayşen'in beğenmeyip verdiği lacivert velour de laine mantosu ile adeta bir hanım. Yüz hatlarında bayağılık seziliyor ama otelde, gazinoda gördükleri de sanki pek asil çehreli, kibar tavırlı kadınlar mı? Sandalyelere çöküp karınlarını şişirerek bir oturuşları, hele etrafa afal afal bakışları, süzülüşleri, muhiti yadırgamaları yahut ifrata vararak gülüşüp kırıtmaları var, tahammülfersa! Günnâıne, Ayşen'in tavırlarını taklide çalışıyor, onun gibi dik, vekarlı, salıntısız yürüyor.

Asansöre birlikte girdiler. Daracık, epeyce loş bir yerde, hem de yukarıya doğru çekildikleri için ikisine de gayri tabii bir hal ârız oldu. Günnâıne içi eziliyormuş gibi tatlı bir rahatsızlık duyduğunu, asansörün dokunduğunu acayipçesine gülümseyerek ve elini kalbinin üstüne basarak belli ediyor; ela gözlerinden hakikaten bir bulut geçiyor. Ata, kızın çenesini hafifçe okşadı; hareketine bir baba şefkati vermeye çalışarak sordu:

"Dokunuyor mu sana?"

"Birdenbire havalanınca fena oluyorum."

Bu sefer elini yanaklarına götürdü; aldırmadığını görünce öbür elini yine hafifçe belinin aşağısında; mantosunun kumaşını gerip düzlercesine dolaştırdı; asansör durunca çekti. Bunları yaparken Ayşen'i unutacağını sanmıştı; aksine Günnâme'yi, Sarı Kız'ın yerine koyduğunu anladı; iki türlü utandı; hiddetinden fazla ciddi bir çehre takındı. Bu derece karışık işler arasında yaptığı münasebetsizliği çocukça buluyordu. Ayşen'den dolayı muhakemesi bozulmuştu, ruhen ihtiyarlıyordu. Aynı zamanda hizmetçi kızı düşünerek:

"Hele şuna bak," dedi. "İleriye de gitsem kızmayacak, yanaşacak. O halde pek de yaşlı, yaşlının sevimsizi değilmişim; iğrenme vermiyorum."

Bunlar bir saniyede aklından geçmişti. Yine birkaç saniyede neler düşündü! İnsan utana utana başkalarının sezmesinden ürkerek öyle çirkin şeyler düşünebiliyor ki, bazı yüzlerdeki nahoş tesir galiba bundan, böyle şeylere fazla düşkünlükten ileri geliyor. Kendisi de işi artırırsa şu emniyet verici adam tesiri yapan temiz nasiyesini kaybedebilir. Halbuki ellisinden sonra çehredeki saf, samimi kalbe alamet, tatlı hatlar ne kadar lüzumludur!

Günnâme yemek masasını kuruyor. Önce konuşmazdı; deminki iltifattan cesaretlendi mi ne, lakırdı ediyor:

"Geciktiler. Saat sekiz buçuk. Büyük Hanım olsun gelmeliydi. Gitmeyecekti zaten... Ayşen Hanım yolladı. Benden başka kimsenin evde kalmasını istemedi. Sonra birdenbire karar verip acele, neden sokağa fırladı, anlayamadım."

Sözünü bitirmişti, zil çaldı. Gelen Üftade olacak. Zira Ayşen'in adeti kapıyı anahtarla açmaktır. Evet, işte karısı! Mantosunu çıkarmadan sordu:

"Ne oldu netice? Ayşen yok mu?"

Ata bildiklerini anlattı; hizmetçi uzaklaşınca ilave etti:

"Gidiş acayip... Kız bir buhran geçiriyor. Gizli bir derdi var ama nereden anlayacağız? Açılmıyor."

"Dert, mert yok. Düpedüz kancıklık yaptığı!... Elin erkeklerini peşi sıra koşturuyor, azdırıyor. Bize de söz gelecek bir gün... Daha evvel sıyrılıp gitsek evimize, Efendi! Görsen, Feride, apartmanı bir döşemiş, bir süslemiş ki... Atıf'ın mebusluğu da eli kulağında. Sana hükümette münasip bir iş bulur. Azıcık konuştuk, bankalarda azalıklar varmış, haftada bir uğrar, kahveni içer, dönermişsin. Maaşı da yüksekmiş."

Ata sert bir cevaba hazırlanıyordu, salonun kapısında Ayşen'in şekli göründü; halinde bir tuhaflık var.

"Affedersin dayıcığım... Gelemedim, seni beyhude yere beklettim. Teyze! Nasıllar Feride Abla, Atıf Bey Enişte?"

Karı koca, ölçülü derecede somurtkan, susuyorlar.

"Darıldınız mı bana? Gücendirdim mi sizi?"

Üftade, damadının parasına, müstakbel unvanına güvenerek susmakta devam etti. Ata'ya da bir cesaret gelmişti:

"Sen bunları bırak," dedi. "Bizim esamimiz okunmaz. Rüştü meselesini anlat."

Ayşen dikleşti; karşısındakileri süzüyor. Siyah halkalı mercan gözleri birer kızgın kurşun... Sanki fırlayıp ciğerlerine saplanacak. Baktı, baktı; dudakları titriyor. Korkunç adeta! Fena bir şey söyleyecek. Söylemedi, döndü. Fakat koridordan sesini duydular. Günnâme'ye diyor ki:

"Bırak yemeği şimdi. Odama gel. Bavullarımı hazırlayacağım."

Üftade yerinden hopladı:

"Ayol, hakkın varmış efendi, kız buhran geçiriyor; buhran muhran değil, çıldırmış basbayağı! Nereye gidiyor? Gece yarıları oluyor. Uyuyor musun? Her akşam koluna takıp gezdiren sendin; işi senin bilmen lazımdı. Etrafı seyre dalacağına yanındaki tazeye mukayyet olaydın. Ne yapacağız şimdi? Babasına ne deriz? Vebali bizim üstümüzde! Sert de söyledin. Kendi kızımız mı o? Kel ahretlik mi yoksa?"

Kocası kolunu ovuşturuyor. İçeriki odada dolapların açılıp, bavulların çekildiği duyulmaktadır. Neden sonra kendini bulan Ata şöyle söylendi:

"Gitmek bize düşer. Kalk, hanım! Buna kovulmak denir. Aşifte ne halt ederse etsin!"

VIII

Gidemediler.

Zira, Üftade'nin itirazlarına aldırmayarak kocası; "Sen istersen kal. Ben duramam," diyerek paltosunu giyiyordu. Günnâme odadan fırladı:

"Aman koşun, Küçük Hanım bayıldı!"

Feryadıyla kendilerine doğru yürüdü. Hemen koştular. Ayşen, halının üzerine boylu boyunca serilmişti; bacakları açılmış, birbirinden uzaklaşmış vaziyetteydi. Ata yaklaşınca dişlerinin kenetlendiğini, tırnakları etine batarcasına avuçlarının yumulduğunu gördü. Bluzunu yırtmıştı; göğsü kabarıp iniyor, yüzünde ıstırap çektiğini gösteren gergin çizgiler, hafifçe inliyordu. Karısı bağırdı:

"Aman bir doktor! Çabuk, doktoruna telefon et. Numarası duvardaki kâğıtta yazılı…"

Hem böyle diyor, hem de hizmetçinin getirdiği kolonyayı Ayşen'e koklatıyor, göğsüne döküyor, kollarına sürüyor, avuçlarını açmaya çalışıyor, gözlerini üflüyordu. Ata, doktoru bereket evinde buldu ve "Şimdi geliyorum" cevabını karısına yetiştirdi. Talimhane'de oturuyordu. Onu da Berin tavsiye etmişti. Para bu! Nezle olsalar çağırıyorlardı; bu henüz kırklık adam da –nasıl da çarçabuk şöhret yapıveriyorlar– zengin oluvermişti. Kendini naza çekmesini biliyordu; öyleydi ama her yere gitmediği halde Ayşen telefon etti mi nazlanıyor, gelince de kıza hoş görünmek için talakat sarfına başlayıp uzun müddet kalıyordu.

On dakika sonra yetişti. Yatağına yatırdıkları hasta, henüz baygınlık halinde, ama avuçları gevşemiş, inlemiyor da... Ara sıra geriliyor ve yerinden kayıyor; kaydıkça etekleri arkasına toplanıp bacakları meydana çıkıyor. Üftade ile Günnâme bu çıplaklığı örtmek için elbiseyi derhal aşağıya çekiyorlar.

Sait Raşit Kaynarsu –ismi de ne uzun!– telaş etmedi. Usulen lazımdır gibi nabızlarını saate bakmadan şöyle bir saydıktan sonra göğsüne başını dayadı, dinleyip bıraktı; dedi ki:

"Olur bunlar... Çok sürmez, açılır. Üşüyecektir belki... İhtiyaten bir şişe sıcak su bulundurunuz, icap ederse ayaklarına koyarsınız. Üstünü de örtersiniz ama terlemesin. Size bir ilaç yazıyorum, şimdi piyasada nadir, Alman malıdır. Eğer onu bulamazsanız bir yerlisi var; işi görür. Yarın geleceğim. Rejim takip etmesi lazım gelecek, sanırım. Hava tebdili, seyahat, değişiklik, yani... Belki de başka bir şey..."

Ata sordu:

"Ne gibi bir şey?..."

Doktor cevap vermedi; kendisi soruyor:

"Kaç yaşında?"

"On dokuzunda."

Düşünüyor. Güya zihninden bazı hesaplar yapıyor, bir muadele halline çalışıyor, başını kaşımıyor ama onun yerine parmaklarını sayı sayarcasına oynatıyor.

"Herhalde mühim değil. Dedim ya, efendim, olur bunlar..."

Nabzına bir daha baktı. Memnun tavırla başını salladı. Hakikaten de Ayşen gittikçe gevşiyor, rahatlıyordu. Gözlerini açtı bile... Sarhoş bakışlarıyla etrafı görmeye çabalıyor. bu gözler Ata'ya iliştı; dudakları hareket ediyor; muhabbetli bir sesle:

"Dayı!" dedi.

Ah Ayşen! O güzel yavru! Dayı, o bir tek kelime ile mest olmuştur; gidip ayaklarını avuçlarının içine almak, okşamak, ısıtmak istiyor. Belli ki buz gibi donmuş bunlar... Uyuşturacak, tekrar ılık hale getirecek. Demin yaptığı kabalığı affetti demek?

"Kızım! Evladım!" diye yanına yaklaştı; birbirlerine gülümsüyorlar. Gülümseyerek doktora da iltifat etti. Kaynarsu:

"Bu gece tam istirahat... Eğer gündüzün aile arası –olur ya!– bir şey geçti, bir şeye canınız sıkıldıysa bundan bahsetmeyiniz. Geceliğini giysin, dinlensin."

Limon kabuğu renginde, galiba limon ağacından yapılmış karyolasında ve limon kolonyası kokuları içinde Ayşen'in bir yatışı vardı, doktorun öyle bir manzaradan ayrılıp gitmesine Ata şaştı. Oturup helezonlu teldeki kızıl ve tatlı ışığı, kızın göz bebeklerini andıran gece kandili ampu-

lünün altında Dayı Bey sabaha kadar seyrederdi o tabloyu... Seyreder, eder, hülyalar kurardı.

Hekim apartınandan ayrılırken teşyi[1] için kapı önüne giden karı koca tekrar odaya döndüler. Ayşen hafifçe araladığı gözlerini kırpıştırdı:

"Çok aydınlık burası..."

Orta ampulleri söndürdüler.

"Bugün asabım çok bozulmuştu; kusuruma bakmayın teyze! Bilseniz..."

"... Sus meleğim, yorma kendini! Kusur da ne demekmiş? Olur böyle şeyler. Doktor da söylemedi mi? Olağan şeylerdir, bunlar! Ha, dayıcığın parayı getirmiş, safayı hatırla ye, keyfine bak! Aldırma o ciğeri beş para etmez heriflere..."

Kız, para bahsine aldırmayarak uyuklar gibi yaptı. Teyze dedi ki:

"Şuraya bir şilte serip odanda yatayım, istersen..."

"Lüzum yok, iyiyim. Bir rahatsızlık hissedersem duvarı vururum."

"Olmaz, inşallah! Olursa vur; uykum hafiftir, hemen uyanırım."

Ata, karısının bacağından sürüklesen uyanmayacağını bildiği için gülümsedi ama esner gibi yaparak tebessümünü gizledi. Aynı zamanda Ayşen'in de gülümsemekle beraber aynı ihtiyacı duyduğunu bakışından okumuştu. Kapıcı Bilal'in kuş gibi uçup getirdiği ilaçtan verdiler. Validol ve melisa kokulu bu damlalar fincandaki suya düşünce ortaya toplanıyor, hoşaf üzerindeki yağlı kaşık yaldızları gibi pırıl

1 teşyi: uğurlama

pırıl parlıyordu. İlaç verme işini, gözlükleri burnunda, itina ile Ata yapmıştı. Damlaları, sanki bir tek fazlası veya eksiği hadise çıkarırmışçasına saymış, bulaşıp kalan kısmı da tekrar su koyarak fincanı bununla çalkaladıktan sonra sevgili hastasına içirmeyi ihmal etmemişti.

Odanın bir köşesinde duran Günnâme bütün bu olanları gözünden kaçırmıyor. Memnun ve çapkınca alaylı bakışlarıyla hepsini takip ediyordu. Karı koca öbür odaya geçtiler. Üftade'nin aklı iki bin lirada:

"Günnâme namuslu kızdır, ama ver şunları... Dolaba koyup kilitleyeyim," dedi.

Beş yüz liralık, yepyeni, cilası ve boya kokusu üstünde dört kâğıtçıktan ibaretti. Ata, yeleğinin iç tarafına yapılmış cebinden bunları çıkarıp uzattı. Parmaklarına temas edince karısının nasıl bir haz geçirdiği belliydi; sayıyor, seyrediyordu. Birden, kapıdan gözetleniyormuşçasına elinde kaybetti. Bir hokkabaz daha iyi yapamazdı bu marifeti! Üftade soruyor:

"Ey, ne dersin bayılma faslına?"

"Fasıl, masıl yok. Fikrimde musırrim![1] Kızcağız buhranlı."

"Kocaya varsa geçer."

"Belki geçer... Fakat erkekten bucak bucak kaçtığına, daima atlatmak, zaman kazanmak istediğine dikkat etmiyor musun? İki şık var; ya başka birine, bir bilmediğimize tutkun, yahut da..."

"... Yahut da ne?"

Ata ikinci şıkkı bulamıyor. Bulamadığını, akıl erdiremediğini anlatan yüz ve el hareketleriyle susuyor. Eli bir müd-

1 musır: bir söz ya da düşüncede direnen, ayak direyen

det boşlukta ve parmakları yarı yumulmuş şekilde durdu; dudakları da aynı acayip vaziyette açık kaldı. Bu, bir "akıl erdirememe" şeklidir.

"Bilmem gayrık... Allah bir, işi bin... Düşüne düşüne kanım kurusa boş! Biz evimize çekilek; 'Karaltın nerede, kararın orada...' demişler. Kazanda pişirir, kapağında yeriz, ama içimiz rahatlar."

Ata'nın ikide bir Gedikpaşa'ya dönmek istemesi biraz samimiydi, ama azıcık da Ayşen'den kolayca ayrılacağını anlaması, zihninden bir şey geçirip fikrini değiştirmesi için Üftade'ye mahsus tekrarlayıp duruyordu. Odasına gitmek üzere kalkarken, karısı:

"Bir kerecik kapısını dinle... Uyuyor mu, bakıver!" dedi.

Kulak verdi, ses yok. Ama Ata nasıl uyuyacak? Evvela akşamüstü olanlardan hiçbirini bilmiyor... Sonra Ayşen'in bayılmış halini, hele ayılınca kendisine muhabbetle tebessümünü, "Dayı!" demesini unutamıyor. Erkeklerden, evlenmeden kaçışları da ayrı, mühim mesele, gel de uyu!

Üftade ile istişare ediyorlar. Ayşen'den biraz malumat almadıkça yazıhaneye gitmesi caiz değildir. İsmail Bey'e, Rüştü'ye ne söyleyecek?

"Maamafih olduğu gibi anlatırım; benim ne mesuliyetim var? Dalavere çevirmiyorum ya! Telefonda kızın sıhhatini sorarım; belki birkaç söz söyler."

Bu kararı almakla beraber Sedefin ticarethanesine helecanla girdi. Aksiye bak ki merdiven ayağında İsmail Bey duruyor, ambar memuru ile konuşuyordu:

"Merhaba!"

"Merhaba, Ata Efendi! Dur şu sözümü bitireyim, beraber çıkarız."

Memura talimatını verdikten sonra Dayı Bey'in kolundan tuttu:

"Biliyorsun, tabii," dedi. "Rüştü bu sabah gitti."

"Nereye? Haberim yok benim... Ayşen dün gece düşüp bayıldı; hekimler getirttik. Gözümüze uyku girmedi."

"Vah vah! Neyse, olur bunlar! Evet, Rüştü Bey Mersin'e gitti."

"Sebep?"

"Seninkinin babasıyla konuşmaya! Küçük Hanım pastanede buluştukları zaman öyle emir buyurmuş; 'Babam müsaade etmedikçe söz veremem, karar alamam!' demiş. Bana sorarsan atlatmış, yine! Onu da atlatacak, sefir cenaplarını da, hepsini de..."

"Niçin?"

"Artık bunun niçini, miçini var mı? Besbelli!"

"Yani?"

"Yani, gözü bir başkasında..."

"Benim bildiğim, öyle biri yok."

"Vardır! Münasebetsizce bir şeydir, söylemeye utanıyor."

Ata başını iki yana sallıyor:

"Fesüphanallah! Kimse ile yalnız başına gezip tozduğu şimdiye kadar görülmedi."

"Aile, akraba arasındakiler nasıl?"

"Damattan başka kim var? Onun yüzünü de biz apartmana taşınalı ayda bir kere görmüyor bile. Evi ayrı, köyü ayrı. Hem Ayşen bu mahalle delikanlısını ne yapsın? Ten

fanilasıyla dolaşır, yazın... Nargile de içer... Çakır'ın müşterilerindendir. Gönül verecek onu mu buldu?"

"Ben ille damadındır, demiyorum. Kadın akla gelmeyene, şuna buna tutulur, ne yaşa bakar, ne başa!"

"Bacak kadar Çetin'i sevmiyor ya, rica ederim İsmail Bey... Kızma ama fesat bir ruhun var senin!"

İçinden, "Herkesle meşgul olacağına karına, baldızına, kızına bak!" diye söylendi. İcap ederse yüzüne karşı da söylerdi; Anadolu damarı tutmasın bir defa... Ayranı kabarıverdi mi hepsinin sülalesinden başlardı. İsmail Bey lakırdıyı kesti. Hayır, bir şey daha söyleyecekti, yuttu. Odaları önünde şeker renk ayrıldılar.

Öğleye doğru apartmana telefon etti. Cevap veren Günnâme:

"Büyük Hanım'la geziye gittiler. Doktor gelmişti de hava alın demişti; dışarısı günlük güneşlik."

Ata haberden hoşlandı ve bu memnuniyetle hizmetçiye iltifat makamında sordu:

"Sen ne yapıyorsun?"

"Ütü yapıyorum, priz yandı. Bilal tamir ediyor."

Vay! O kurt herifle kınalı koyun bir arada bırakılır mı? Küçük bir kıskançlıkla söylendi:

"Tembih etmeli; biz yokken içeriye kimseyi sokmasın."

Hademeye getirttiği su böreği ile muhallebiyi iştahla yiyordu; dün gece aç karnına yatmıştı, belki de bundan dolayı vakalara rağmen rahat uyumuştu. Babası su böreği yapmazdı; vıcık vıcık yağlıdır diye Paşa istemezdi, zira... Lakin paça böreği meşhurdu. İçi tavuk etiyle nadide bir "sakız böreği" yapardı. Yeme de yanında yat!

Ata, zihnen ezbere olarak bildiği böreklerin isimlerini sayıyor: puf, bohça, cıgara, fincan, altüst, çarşı, su, yufka... Hepsi malum. Bir de "mihrab böreği" vardı; "balıklı böreği" az kişi bilir. Tatar böreği, börek sayılmaz; pirohi, mantı, manastır pidesi, et ekmeği vesaire de asıl börekten madut değildir. Nemse böreği ise alafranga "pateler" nevine girer. Babası bunlarda da usta idi; mükemmel "volovan"lar yapardı. Frenk misafirler çağrıldığı zaman sülün etiyle yaptığı pateşo emsalsizdi.

Birdenbire sülün kelimesinden olacak, yine Ayşen'i hatırladı: "İsmail Bey'in sözleri bir bakıma düşünmeye değer. Damat Atıf'ı mı seviyor acaba? Babasından sermaye koparmasına Sarı Kız çalışmıştı; hatta dayatmıştı bile! Fabrikadaki Ayşen'i andıran daktilo meselesi de garip..."

"Yok canım," dedi. "Bunun imkânı yok. Kızcağız bize bir iyilik olsun diye babasını zorladı. Birini sevdiğine ben de kaniyim, zaten kendisinin de ağzında bir şey dolaşıyor. Kim ola şu herif?"

Hayli düşündü, bulamadı. Önündeki muhallebiyi üç kaşıkta bitirmişti:

"Porsiyon bunlar ha! Tadımlık deseler daha doğru..."

Önünde duran tepsiyi kaldırttı, sade kahve ısmarladı; gelince bir sigara yaktı. Tütünle kahvenin tesiri olacak, zihninde bir nokta aydınlanıverdi.

"Vay edepsiz herif, vay! Bana demin adeta, 'Ayşen seni seviyor,' dedi de anlamadım! Gidip şu melunun kafasını kırayım."

Sandalyeden fırladı; lakin odanın ortasında durdu; titriyor. İsmail'i pataklayacağına emin... Gücü kuvveti yerinde-

dir, hâlâ üç kişiyi önüne katar, kaçırır. Bazuları demir gibi. Durmasının sebebi başka: Bir "acaba"? Acaba it doğru mu görmüş? Sarı Kız dayısından haz mı ediyor? Gözünün önüne dün geceki ayılma sahnesi geldi. Gözlerini açınca "dayı!" demiş ve nasıl muhabbetle Ata'nın yüzüne bakmış, tatlı tatlı gülümsemişti... "Aile içinde en sevdiğim sensin!" diye tekrar edip durmaz mı? Nereye gitse dayısını peşi sıra götürmüyor, hep kendisiyle gezip dolaşmıyor mu?

"Peki ama, niçin sevsin? Aradıkları bende yok. Ayrıca ellisini aşmış, kendi halinde bir adamım. Deli saçması İsmail keratasının kafasındaki fikir! Hoş, bunu da açıkça söylemedi. Tefsir eden benim! Asıl çılgın bana derler."

Ata Efendi, İsmail Bey melununun imalarına rağmen Ayşen'e bu hali yakıştıramadı. Tahmin kendi lehine olmakla beraber kızı öylesine seviyordu ki, sapasağlam ruhlu, tamamıyla normal, kusursuz görmek istiyordu.

"Halt etmişler," dedi. "Benim Sarı Kızım elmastır, pırlantadır. Rüştü'yü sevmemiş olabilir, kanı kaynamamıştır. Zorla koynuna koyamayız ya! Pekala etmiş, delikanlıyı Mersin'e kadar yollamış. Babasına telgraf çekip, 'Teklifi kabul etme!' diye yazmıştır, herhalde... Balta olmak isterse vallahi kalkar, Ankara'ya kadar gider İnönü'ye başvururum. Bizim Mengenli'yi de görürüm: Müftü İshak Hoca'nın oğludur, emniyet dairesinin en nüfuzlu erkânındanmış. Daha olmazsa hemşehriler ne güne duruyor? Bir gece çevirirler oğlanı, eşek sudan gelinceye kadar atarlar sopayı... Aklını başına toplar!"

Böyle hiç de yapamayacağı şeyleri yapacakmışçasına öfkeli öfkeli düşünüp tasarladıktan sonra kendisi de vazi-

yetin tuhaflığını anladı; maamafih o tasavvurlarla sakinleşmişti. Vaktinden önce, kimseye haber vermeden çıktı. Yeni Camii'nin muvakkithanesi karşısında bağırıyorlar:

"Dolmuşa Taksim!"

Bu usul yeni başlamıştı; rağbet fazlaydı, bir tanesinde güçlükle yer buldu. Az sonra apartmanın önündeydi. Adeti veçhile pencerelere bakıyor; hepsi aydınlık, salonunkiler şıkır şıkır... Demek ki misafirler var. Kimler ola?

Koridorda süslü önlüğü ve dantelli başlığıyla Günnâme'ye rastladı, sordu. Kız, sanki kendisine de şeref payı çıkarıyormuşçasına azametle:

"Büyük bir adam," dedi. "Adını bilmiyorum, ilk defa geliyor."

Faruk Senai Bey olmasın? Evet, o. Görünmeden baktı: Ayşen ve Üftade ile sohbette. O derece dalmışlar ki, Ata'nın geldiğini duymamışlar. İçeri girdi, el sıkmalar ve hatır sormalar faslı bitince sükût başladı. Havada bir başkalık hissediyor. Sarı Kız durgun, hatta mahçup gibi...

Sessizliği sefir bozdu; öbürlerinin yüzüne baktı; muvafakatlerini alıyordu sanki... Sonra dedi ki:

"Ata Beyefendi! Size evvelce açtığım meseleyi hanımefendilerle de konuştuk."

"Öyle mi? İyi ettiniz."

"Nihayet mutabakat hasıl oldu. Ayşen Hanım'a da, hanımefendiye de minnettarım."

"..."

"... Fakat pederleriyle de görüşüp muvafakatini istihsal lazım, değil mi beyefendi? Hatta elzem."

"Şüphesiz."

"Binaenaleyh yarın Ankara'ya hareket ediyorum; orada çarçabuk işimi bitirip –zaten muamele tekemmül etmiştir– doğru Mersin'e gideceğim... Biraz da yurt içini tanımış olurum. Mersin'de Yaşar Bey güzel bir otelde oturuyormuş."

"Otel mi, kulüp mü... Ben de senasını duydum."

"İnşallah iyi haberle dönerim."

"Hayırlısı..."

Ata, gözlerini Ayşen'e çevirdi; onunkiler de Ata'yı arıyordu. Yuvarlacık mercanlar, siyah halkaları ortasında birer yakut yüzük... Yanıyor. Lisanını ancak Dayı Bey anlar: Alaylı bir pırıltı bu!

Tam o esnada zil çalındı ve bir konuşmadan sonra Günnâme göründü. Elinde bir telgraf ve bir makbuz...

"İmzalanacakmış. Küçük Hanım'ın ismine..."

Ayşen, telaş eseri göstermeden, dayısının kalemiyle kâğıda imzasını attı; telgrafı açtı. İçindekini biliyormuş gibi kayıtsız.

"Kimden?" diye Üftade sordu.

"Düzce'den... Bir kadın hocam vardı, evlenmişti, tebrik yazmıştım. Teşekkür ediyor."

Kâğıt parçasını bir müddet avucunda tuttu, tuttu; bir vazoyu kaldırdı, altına koydu. Sefir ayağa kalkıyor:

"Demek kararımız bu. İhtiramatımı takdim ederim hanımefendi... Hürmetlerim, beyefendi... Size de teşekkürlerimi tekrarlarım, Küçük Hanımefendi..."

Koridora kadar teşyi ettiler. Sarı Kız daha öteye gitmedi. Misafiri kapıya kadar uğurlayanlar Ata ile Üftade. Salona döndükleri zaman Sarı Kız'ı koltuğa gömülmüş, elindeki

telgrafı ehemmiyetle okur vaziyette buldular. Neden sonra temkinli sesiyle dedi ki:

"Babam yola çıkmış; öbür gün burada. Dün çektiğim telgrafın cevabı..."

"Telgraf mı çektindi?"

"Evet."

"Ne diye?"

"Yılbaşında muhakkak yanımda bulununuz, çok özledim, hemen geliniz, demiştim."

"Peki ama oraya gönderdiklerin ve göndereceklerin? Rüştü ile deminki diplomat aktör?"

Bunu soran Ata'ya cevap vereceğine diyor ki:

"Yalnız onlar mı? Mister Thomas'ı da Ankara'ya yollayan benim."

"Ne yapmaya?"

"Bir Türk kızıyla evlenmesini şu sırada amirleri muvafık bulurlar mı, bulmazlar mı, onu anlamaya... Malum ya, esasta askerdir."

"Neticeyi düşünmüyor musun?"

Koltuktan kalktı; dayısının önünde durdu; şunu söyledi:

"Boş ver, dayıcığım! Biz güzel güzel oturuyoruz, işte! Aramıza yabancı sokmaya mecbur muyuz? Ben seninle, sizlerle olduktan sonra hayatımdan memnunum. Yılbaşı gecesi hepimiz gazinoda toplanırız: Bizler, Feride Ablam, Atıf Eniştem, babam..."

Radyoya doğru ilerledi; düğmesini çevirdi. Sümüklüböceklerin ziraate zararları hakkında bir konferansın sonuydu. Nezleli bir ses, azaptan kurtulmuşçasına ilave etti:

"Sevgili dinleyicilerim! Hepiniz şen ve esen kalın!"

ÜÇÜNCÜ KISIM

Modern Hayat Saraylısı

I

Dolmabahçe Sarayı'nda Amerikan Filosu şerefine bir balo veriliyor. 1946 senesi Nisanının 7'nci pazar gecesi...

Ayşen, karaborsaya düşen davetnamelerden iki kişilik bir tanesini elde ettiği için –böyle işlerde berberi pek beceriklidir– dayısıyla birlikte oraya gidecek. Bereket ki Ata Efendi, son yıllarda tam beş baloya katıldığından frak giymeye alışmıştır. Zaten fikrince eskiler, kolalı gömlekle yakalığı kolaycacık benimseyiveriyorlar; zira gençliklerinden idmanlıdırlar. Yumuşağıyla yetişmiş olan nesil, ne kadar tabiilik taslasa, sade ancak birkaç defa giydiği siyahlı beyazlı cendereyi yadırgamaktadır. Dikkat etmişti: Pek azı müstesna, bunlar ilk defa ağızlarına gem, sırtlarına eyer vurulmuş tay azmanı atlar gibi insana birdenbire şahlanarak ve çifte atıp kişneyerek zıp zıp sıçrayacaklarmışçasına evvela düşünceli bir bekleme vaziyetinde durmaktadırlar; nitekim dansa kalkınca bu tepinme ve tepişme ihtiyacını giderebiliyorlar!

Saat on buçuktu, doktor Kaynarsu göründü. Hekim olduğu için onun hususi otomobili vardır; Şehir Meclisi azasındandır, resmen davetlidir de... Ayşen ile Ata'yı götürmeye gelmiştir. Önceden hazırlanan Dayı Bey –beyaz kravatını Sarı Kız'a bağlatmıştı;– kız, odasına girdiği zaman henüz tuvaletini giymemiş, kombinezonu ile ayna karşısında yüzünü boyuyordu; dayısı görününce omuzlarına çarçabuk bir havlu atmıştı. Doktoru lafa tuttu. Evden ancak on birde çıktılar. Arabada doktor diyor ki:

"Davetnameler mahdut[1] miktardaymış; doğrusu şansınız varmış; arayanlar bulamadı, öyle sayın bayanlar tanıyorum ki, baloda arzı endam edemedikleri için şimdi kriz geçiriyorlardır."

"Yalnız boy ve elbise gösteremediklerine değil, Amerikan zabitleriyle dans ve flört fırsatını kaçırdıklarına da üzülüyorlardır."

Böyle diyen Ayşen'di... Şu Ayşen hani 1944 Eylülünde İstanbul'a yeldirmeli mantosu ve takırtılı ayakkabılarıyla sallapati gelen kasabalı kız! Berberi ona bu gece için bir saç yapmış, şaheser! Fakat esasta saçın cinsi, rengi, gürlüğü harika. Demin odadan odaya dolaşırken üzerinde ışıklara göre nasıl da açıklı, menevişler koşuşup kayboluyordu. Rıza Tevfik'in bestelenen şiirindeki gibi insana:

N'olurdu alnından öpüp her seher,
Saçını ben çözüp ben bağlasaydım.

Arzusu veriyordu. Ne Rüştü'ye, ne Faruk Senai'ye, ne de Mister Thomas'a nimet nasip olmadı. İşte. Son üç ayda va-

---

1 mahdut: sınırlı sayıda

kalar birbirini takip etmişti: Sedefincizade, Mersin dönüşü İstanbul'da durmamış, Mısır'a gitmişti; avdetinde bakanın kızıyla evlenecekti. Zira Ayşen'den ümit kalmadığı anlaşılmış, kızı unutması için seyahate çıkması kararlaştırılmıştı. Şu var ki, kâtip İsmail Bey fikrinde sabit: Oğlan, Sarı Kız'ı eninde sonunda yine alacak! Bakan kızıyla evlenmesi vakit kazanmak için tertiplediği bir plan... Kendisine oynanan oyuna mukabele edecek!

Sefir hazretleri Ayşen'i koluna takmadan yeni memuriyetini boylamıştır. Thomas da bir netice çıkmayacağını ahmaklığına rağmen sezdi; sırra kadem bastı. Fakat yeni talipler, namzetler çok: Bir tanesi, şimdi otomobilinde bulundukları doktor. Ata, kendi kendine söyleniyor:

"Galiba bunu da atlatacak! Neden böyle yapıyor? Anlayamıyorum, vesselam!"

Arabayı Dolmabahçe saat kulesi önünde polisler çevirdi; cadde üzerindeki büyük kapıdan girilecekmiş. Meydan, otomobilden görünmüyor. Kafileye katıldılar. Bir türlü ilerleyemiyorlar ki... Kısacık yolu tam yirmi dakikada aldılar. Nihayet deniz tarafındaki iç kapının önüne varabilmişlerdi. Merdivenleri çıktılar; antrede Ayşen kürkünü, ötekiler paltolarını vestiyere bırakıp salona girdiler. Mahaşerallah! Adım atacak yer yok. Doktor, Ata'ya fısıldadı:

"Tevekkeli değil, davetname bulabilmişsiniz! Binlerce dağıtılmış sanki. Sanki İstanbul'un üzerine tayyarelerle gökten atmışlar, kapanın elinde kalmış! Berbere ne vermiş, Ayşen Hanım?"

"Elli lira, demişti."

Sağa sola, köşelere, her tarafa güçlükle, itile kakıla sürükleniyorlar. Kanape ve koltuk zaten az. Bunlara bir defa oturanlar da artık kalkmıyorlar. Tuhafı Amerikalı zabitler de sandalyelere sıram sıram dizilmişler, şaşkın şaşkın kubbeye, tavanlara bakakalmışlar. Ata ile doktor, Ayşen'i olsun oturtacak tek iskemle bulamadılar. Nihayet tavanın ortasına asılı muazzam avizeden gözünü ayıran bir Amerikalı, Sarı Kız'ı avizeden inmiş bir billur fanus gibi nur saçarak karşısında görünce fırladı, eğildi, yerini takdim etti. O da nur parçası bir erkek. Arkadaşını dürttü; Ata Efendi'yi işaretle bir şey söyledi; Dayı Bey de bu suretle bir sandalyeye kavuşmuş oldu.

Ayşen, delikanlıya İngilizce teşekkür etmişti. Aralarında çekingen bir konuşma başladı. Kısa cümleler ve "evet", "hayır"lardan ibaret lakırdılar... Çok sürmedi, dans teklifi... Kız, tereddüt etmeden zabitle beraber oynayanlar arasına karışmıştı. Tuhaflaşan Ata bir de baktı ki, doktor bey de yok olmuş. Dopdolu, aydınlık, koskoca salon, bir köşesinde kurt çıkacak kadar tenha, loş, kuytu bir orman yoluna dönmüştü.

"Ne diye geliyorum böyle yerlere? Kendimi evimde, Üftade ile karşı karşıya oturmuş bulsam sevineceğim!" diye söylendi; bir yandan da Dolmabahçe Sarayı'nda oluşuna şaşıyordu. Ata Efendi kim, burası neresi? Vaktiyle bayramlarda muayede için Paşa'nın büyük üniformasıyla aynı saraya gittiğini hatırladı. Acaba taht hangi tarafa kurulurdu? Kahve ocağına ağadan akseden rivayetlere göre, bayramlaşma sırası bando mızıka çalarmış; şimdi caz çalmaktadır. Heybetli bina doğrusu! Ata da Amerikalılar gibi tavanları, kubbeyi, avizeyi seyrediyor. Dans edenleri görmek imkânsız... Orta-

da kütle haline girmiş bir erkek kadın kalabalığı, gayet ağır dönen bir girdaba kapılmışçasına helezonlar çeviriyor; güya tıkanmış bir musluk çukuruna dolmaya çalışıyor; bir türlü menfez bulamıyor. Gördüğü yalnız bir baş yığınıdır; Sarı Kız'ın o yığına karışmış olmasını adeta haysiyetsizlik sayıyor. Dolmabahçe Sarayı'nın alnında meğerse böyle bir gece de yazılıymış!

Kalkacak, ama danstan dönen Ayşen'i kaybetmekten korkmaktadır.

Önünden kadınlar geçtiğini, etek hışırtıları ve lavanta kokularından anlayınca gözlerini kubbeden ayırıp etrafına bakındı, hayrete düştü: İsmail Bey'in takımı da burada! Mesture, Berin ve Deniz, bir grup Amerikalı bahriye zabitleriyle yan yana, gülüşe konuşa yürüyorlar. İkisi, yani evlisiyle dulu tam dekolte, bellerine kadar açık, siyah renkte elbiseler giymişler; kız, oldukça pahalı saman rengi tüller içinde, güzel mi güzel! Kendi gelişlerindeki acayipliği unutarak:

"Vay efendim, vay! Bir bunlar eksikti..." diye alay etti.

O gün hava güneşli geçmekle beraber akşama doğru bir ayaz çıkmıştı. Kalabalığa ve kalorifere rağmen salon adeta soğuktu; karnı da acıkmıştı; imkân olsa paltosuna bürünüp oturacaktı. Kadınların çıplaklığını görmek bereket aksi tesir hasıl ediyor, üşüteceğine birtakım hülyalarla gözlerini ısıtıyordu.

Ayşen, yanındaki zabitle henüz dönmüştü, halk birbirine girdi; kapının sağ tarafına kurulmuş upuzun büfeye doğru hücum başladı. İlk girdikleri zaman yüksek ayaklı tabaklar içindeki istakozlar ve meyveler zaten dikkatini çekmişti.

Bedava yenileceğini biliyordu, hükümetin davetlisiydiler; lakin uzaktan sezdi; yanaşamayacaklardı.

Kaynarsu'nun meydana çıktığını gören zabit selam verip ayrıldı. Ayşen anlatıyor:

"Beni önce Amerikalı sanmış; sonra İngilizcemden ecnebi olduğuma hükmetmiş."

"Türküm demedin mi?"

"Demez miyim hiç, dayı! Cahil şeyler... Bir türlü inanamadı. Türk, sarışın olmazmış..."

"Avanak! Gitsin de bizim Bolu köylerini görsün. Çoğu sarışındır kızların... Gözleri de mavidir, çakırdır, gökeladır. Anam lapiska saçlı, menekşe gözlü, uzun boyluydu. Ben de sarışıncaydım; gözlerim de koyu renk değil. Güneş yakar, kavurur da kadınların sonradan renkleri kaybolur."

"Zaten seni de Avrupalıya benzetmiş ya... 'Diplomat mı?' diye sordu."

Ata bu defa hoşlandı ve kıyafetinin ehemmiyetine tekrar inandı... Hoşlanmasının başka bir sebebi de dayısının diplomata benzemesine kızın memnun görünmesiydi. Doktor Sait Reşit ise frak içinde hiç de şanlı durmuyordu; boyu kısa, vücudu tıknaz, yüzü ablaktı. O elbise muhakkak ki biçimli, hani ne diyorlar ona şey... Ari ırkın saf kan tipine, endamlı ve armudi çehrelisine daha yakışıyordu. Doktorun Moğolluğu artmış, aksine frak onu tekrar Çin hududuna götürmüş, ecdadına döndürmüştü.

"Maksat bir şey yemek, içmek değil... Büfeye sokulalım da şu 'han-ı yağma' manzarasını seyredelim," dedi ve Ayşen'i himaye eder bir tavırla önüne kattı; başkalarının sürünmesi-

ne meydan vermeden, hatta bazen kollarını iki yanına siper yaparak gidiyorlar.

Ata da peşlerine düştü. Bir ara öyle sıkıştılar ki, kenetlenmişten farkları kalmadı. Acayibi şu ki, öndekileri kaybetmişti. Arkasından tanıdığı bir kadın sesi:

"Boğulacağız," diyor. "Yolunu bulsak da kendimizi dışarıya atsak..."

Bu, Berin'di ve uzakta kalan ablasıyla konuşuyordu. Ata cevap verdi:

"Ne gerilemek kabil, ne ilerlemek..."

Dul, kulağına fısıldadı:

"Aman, beni öne geçiriniz. Bilmediğim bir adam münasebetsizlik ediyor."

Ata, Berin'e güçlükle yer verdi; sürtünmemeye çalışıyor ama nafile! Meğerse aynı boydaymışlar; omuzları birbirininkilere müsavi. İki kolunu demin doktorda gördüğü gibi yan taraflara uzattı; lakin boşluğu muhafaza edemiyor; ara sıra bu kollar dulun beline dolanıyor. Her seferinde "Affedersiniz..." diye özür diliyor. Kadın nihayet başını azıcık çevirdi, gülümseyerek dedi ki:

"Yabancı sayılmazsınız. Öbüründen beni kurtardınız ya... Vücudum çürük içinde kaldı... Buraya kimler gelmemiş?"

Herkes saraya kendinden başkasını layık görmüyor. Ata artık aldırmadı; kolları bel üzerinde yerleşince özür dilemiyor. Hatta uzunca bir müddet o şekilde kaldıkları oluyor. Acaba Ayşen'le Profesör de aynı vaziyette mi? Bereket ağırbaşlı bir adamdır; daha iyisi rastlayamazdı. Berin:

"Acıktım... Hararet de bastı. Ah, bir bardak viski içebilsem..." diyor. Zira büfeye epeyce yaklaşmışlardır; içenleri, yiyenleri görüyorlar. Ata dedi ki:

"Amma aç gözlü mahluklar! Masanın önüne geçen kadınlar dolu tabakları, bardakları elden ele arkadaki tanıdıklarına yetiştiriyorlar; teşkilat kuruvermişler hemencecik..."

"Bedava büfelerde hep böyle yaparlar onlar..."

Ve seslendi:

"Necmiye Hanım! Bana da bir bardak su, viski, bira, bir şey lütfetsene... Dilim damağıma yapıştı."

"Olur, Berinciğim, şimdi!"

Az sonra elden ele, havada dolaşarak viski geldi. Dul, kadehi yarıya kadar bir anda içmişti. Ata'ya uzattı:

"Eğer iğrenmezseniz... Başkasını isteyemeyiz de..."

Ata Efendi kalanı aynı hızla içiverdi ama kadehi ne yapacak? Geri vermek mesele. Büfeden bir ses:

"Biraz öteberi yollayım mı?"

"Mersi, canım."

Bu defa da bir tabak meze gelmişti. Ata, tabağı uzatan ellerden birine boş kadehi sıkıştırdı; itiraz eden yok. Büfeyi yangın yerine çevirmek için herkes gayrette... Uşaklığı, hizmetçiliği göze almışlar! Berin'le o ana baba gününde ve o sıkışık yerde gülüşerek elleriyle dil, sövüş, kızarmış hindi parçalarını yiyorlar. Bitince Ata, kadına peçete olarak –arka cebinde ihtiyaten bulundurduğu– ütülü, tertemiz mendilini uzattı. Ağzını silen dul "Aman, ne güzel koku bu!" deyince dayı, ona Ayşen'in kolonyasından damlattığını hatırladı. Berin de onu hatırlamıştı ki, sordu:

"Ayşen nerede?"

"Sait Reşit'in yanında..."

"Evleneceklermiş... Öyle mi?"

"Ben bilmiyorum."

"Rüştü Bey döndü... Haberiniz var mı?"

"?"

"Dün gelmiş. O da burada."

Ata afalladı; içine bir korku düşmüştü; delikanlı bir kabalık edebilirdi; Ayşen'in yanında bulunmalıydı. Berin'den de ayrılmak istemiyordu; yarım saattir çıplak sırtını seyrederek, vücudunun sımsıkı temasını duyarak, bir kadehten içip bir tabaktan yiyerek taze dulu öyle benimsemiş, kendisine mal edinmişti ki! Hey gidi Dolmabahçe Sarayı hey! Her şeyi aklına getirirdi; Abdülhamid'in muayede yaptığı salonda bir gün dekolte bir kadını önüne katıp yapışık vaziyette yarenlik, hatta biraz da korta edeceğini hatır ve hayalinden geçiremezdi. Gördün mü Mengenli aşçıbaşının oğlundaki talihi! Berin "Şuradan kurtulmaya çalışalım..." deyince, geldikleri şekilde yan tarafa yarım bir çark çevirdiler. Ata, kalabalığın ve tazyikin azalacağını hissetti; daha evvelden, güya itiliyormuş gibi yaparak esmer güzeline, bu sefer kendiliğinden sokuldu. Yüzünü göremiyordu ama Berin muhakkak gülümsüyor, yaşlı zendostun cüretini müsamaha ile karşılıyordu. Halden anlar insaflı kadınlardı onlar... Bu kadarcığını erkeklik şanından addederler, hatta yapmazsa alınırlardı!

Kapı önü tenha ve soğuk. Amerikalılar köşecikte, birtakım çirkin, sevimsiz, gözlüklüymüşler tesiri yapan kart kızlar ve kadınlarla gayet memnun, dans eden bir grup teşkil etmişler. Berin:

"İşte doktor," dedi. "Fakat yanında kimse yok... Tek başına etrafa bakınıyor."

Evet, yoktu. Ata ona doğru koştu, sordu:

"Nerede Ayşen?"

"Bilmem ki... Kalabalığın arasında birbirimizi kaybettik. Fakat merak etmeyin, yalnız değildi."

"Kim vardı, başka?"

"Sizin Sedefinci Rüştü Bey. Birkaç tane de Amerikalı... Büyük rütbede subaylar... Albay, filan olacaklar."

Vaziyeti idare etmek isteyen Ata Efendi, yüksek sesle "Ha, o halde iyi," dedi ama sersemliğini Berin'den saklayamadığını anladı. Kadın manalı bir eda ile "Arasak fena olmaz, biz de burada sıkılıyoruz da... İçerisi daha ılık. Gidelim, eğleniriz." fikrinde bulundu.

Arkalardan dolaşarak koltuklar, kanapeler dizili yere vardılar. Büfeye koşuşulduğundan şimdi orası tenhalaşmıştı. Ata baktı ki yanda bir oda ve hususi bir büfe daha var. Galiba amiral ile yüksek rütbeli erkân için hazırlanmış. Berin odayı göstererek "Ayşen orada, ekabir büfesinde," deyince gözlerini dört açtı. Doğru. Sarı Kız, göğsü dizi dizi nişan alametleriyle dolu, kır saçlı bir Amerikan zabitiyle ayakta konuşuyor, yanında da başka zabitler ve Rüştü...

Ne Berin, ne profesör, tabiatıyla ne de Ata davetsiz içeriye girmek cesaretini kendilerinde bulamadılar; mıhlanıp durdular. Amiral balodan ayrılmıştı galiba... Maiyeti kalmıştı; birkaç da kadın.

Üçü de koltuklara, içerisini görecek vaziyette oturdular. Ayşen göz kamaştırıcı güzelliğiyle odayı donatıyor. Etrafın-

dakiler, hele kır saçlı deniz kurdu hayran! Türkiyeli dilbere bir kadeh şampanya uzattı, hep birden içtiler.

"Yaşar, neredesin? Gel de kızını şu halde seyret, dünyanın nasıl değiştiğini anla! Dolmabahçe Sarayı'nda Amerikan Visamiraliyle kadeh tokuşturuyor!" diye içinden söylendi.

Ayşen her zamanki gibi vekarlı, az konuşuyor; hatta fazla gülümsemiyor. Sanki şu sahne ezelden beri kendisine mukadder, alıştığı hayatın devamı ve icaplarıdır. Ata, profesörle Berin'in sohbetine karışmadan düşünüyor:

"Asıl mesele Rüştü... Nasıl barışıverdiler? Sanki kızın oyununu, Mersin'e atlatıldığım unutmuş; ona tekrar kavuşmanın saadeti içinde Visamiral ile gevezelik ediyor."

"Visamiral" rütbesini verdiği bahriyelinin unvanı ve mevkii hakkında malumatı yok; bunu kendisi yakıştırmıştır. Derken Mesture ve Deniz de birkaç gençle uzaktan göründüler. Ana çakır keyif, kızın gözleri mahmur. Anlaşılan küfenin kenarında yer bulmuşlar; yanlardaki delikanlılar becerikli olduklarından dayamışlar viskileri, şampanyaları. Peki ama İsmail Bey yok mu? Berin'e sordu. Kadın omuzlarını kaldırıp indirmek suretiyle:

"Aman, sen de... Aranacak o mu kaldı?" dedi.

Aklı, küçük odaya girmekte... Ata Efendi, Visamirale gülümseyen Sarı Kız'a bakıyor; düşünüyor. Harp tahdidi dolayısıyla hususi otomobil sahibi değil. Lakin güzel bir taksi hemen her vakit emrindedir; garaja telefon edilince geliyor, yahut apartman önünde durduğundan müşteri alıp gittiği zaman koşa koşa dönüyor. Ata, şoföre verilen avuç dolusu para ve bahşişe acımaktadır; bununla bir aile müreffeh geçinebilir. Bir cihetten de otomobili lüzumlu buluyor;

tramvaylar ve hurda otobüslere kız nasıl binsin? Vücudunda hırpalanmadığı yer kalmaz. Kaç defa, "Dayı, sen de işine bizim taksi ile git, gel," demişti, ama kabul etmemişti. Hem ele güne karşı ayıp olurdu; hem de alışır, bir gün tramvay ve otobüse binmeye mecbur kalınca canı sıkılırdı. Sarı Kız, dayısını daima yanında bulunduramazdı; elbette evlenecek, ayrılacaklardı.

Rüştü ile Faruk Bey İstanbul'dan çekilince, Üftade tutturmuştu:

"İkisi de bulunmaz kısmetler! Niye kaçırdı? İşin içinde bir iş var. Artık buna benim de şüphem kalmadı."

Kızın ağzını aradı; bir şey öğrenemedi. Hatta sıkıştırmayı da göze aldı. Lakin "Benim bileceğim şey, teyze. Siz karışmasanız iyi olur!" gibi sert bir cevap alınca sustu. Etrafta tahkikat yaptı; Berin'in bilmesi lazımdı. Kadın samimiyetle:

"Valahi, bizim de aklımız ermiyor; şaşıyoruz," demişti. Mesture'ye göre, Ayşen günün birinde hem de bir anda karar verecek; bakacaklar ki, "İşte evleneceğim adam bu!" diyerek karşılarına hiç tanımadıkları birini çıkaracak; hayrette kalacaklar. Belki doğru düşünüyor. Şu var ki, şimdilik ortada öyle bir şahıs yok. Giyiniş, kuşanış... Yalnız süs ve gösteriş peşinde!

Koltuklardan birine yayılıp oturmuş geçkin güzeli bir kadının, yanındaki tazeye şöyle sorduğunu Ata Efendi duydu:

"Kim bu güzel kız? Amerikalı mı, nedir?"

"Yok, abla... Ona Sarı Kız derler, âşık olan olana! Babası hacıağalardanmış; Anadolu'dan gelmişler. Yanındaki de Sedefinci Rüştü... Evleniyorlar diye yayıldı ama oğlanın babası istememiş. Bir de sefir..."

Üst tarafını işitemedi. Ayşen dayısını görmüş, "Buradayım, bekle geliyorum," manasına elini sallıyordu. Güzel kız mıydı sadece? Mesture takımı da güzel... Aslında daha da güzeller var. Fakat Ayşen'in endamını kimsede bulamazsınız. Endam güzelliğini Enderun şairleri serviye, tûbâ ağacına, elife, ardıç dalına, hatta kıyamete benzetirlerdi; bir türlü tavsif edemezlerdi. Bu gece lal renkli tuvaleti içinde o, Bâki'nin:

Muanber şem'dir kaddin...

Dediği amber kokulu, narin bir balmumu gibi yanıyor; etrafa biçimli aleviyle nur ve rayiha serpiyor. Hayır, saz şairleri boy bostan, saçtan ve gözden, kadın güzelliğinden daha iyi anlarlarmış; içten duyarlarmış.

İki genç aralarında hiçbir vaka geçmemişçesine konuşarak geldiler. Delikanlı, Ata'nın elini dostça sıktı ve:

"Sizi bıraktığımdan daha genç buldum, Dayı Bey," diye iltifat da etti.

Hepsi birden konuşuyorlar. Profesör kapıya doğru baktı:

"Orada bir şeyler oluyor," dedi.

Evet, antrede tam vestiyer önünde telaş var. Sebebi derhal anlaşıldı; zira ellerini havaya kaldırarak gelen bir adam diyordu ki:

"Rezalet! Kimse paltosunu, mantosunu bulamıyor. Kürkler, paltolar, hepsi karmakarışık yerlerde yatıyor. Gidip de hali görünüz. Kim neyi eline geçirirse sırtlayıp kaçıyor."

Meclise bir şaşkınlık arız oldu. Kadınlar kürklerini düşündüler, Ata şanlı paltosunu... Kapıya koşuyorlar, koşmayan Ayşen ile Sedefincizade! Onlar geride kaldılar. Bir kürk, bir palto eksilmiş, umurlarında mı?

Adamın anlattığı doğru; sağlı sollu iki vestiyer odasının zemini kürk ve palto yığınları ile örtülmüş; içeriye giren kadınlar ve erkekler kifayetsiz ışık altında rastgele bir palto, yahut kürk çekip ampule yaklaştırarak bakıyorlar, hiddetle tekrar yere atıp üzerinden yürüyerek bir başkasını ellerine alıyorlar, bırakıyorlar. Ata Efendi de –paltosunun aşkıyla– odaya daldı; dalınca büsbütün hayretler içinde kaldı; yığınların arasında yüzükoyun dolaşan insanlar da var. Bazen şu taraftan, bazen öte yandan bir kadın veya erkek ayağa kalkıyor, "Buldum!" diye sevinçle haykırıyor, dışarıya fırlıyor. Ata da eğildi, aramaya koyuldu. Vaktiyle saraya bayramlarda saçak öpmeye giden devlet erkânının çoğu yanlarında ağalarını götürürlerdi; efendilerinin ayakkabılarını kapıda bunlar çıkarır, giydirir, muhafaza ederdi. Ayrıca saray hademeleri de vardı ya... Kahve ocağında hikâyesini Paşa'nın ağasından dinlemişti.

Kolalı gömlek ve katı yakalıkla yerde diz üstü sürünerek epeyce zahmetle aranırken, Ata, lavanta kokulu bir kürk yığını altından Deniz'in başını gördü; aynı zamanda, yine yerdeki yığının arasından bir erkek başı uzanmıştı. Başlar birbirine yaklaştı; dudak dudağa geldiler.

"Aşifteye bakındı hele! Öpüştüğü kimdir acaba?"

Bir bahriye zabitiydi. Ata'nın sahneyi seyrettiğini anlayan delikanlı hoş bir tebessümle, adeta "Ne yapalım? Mazur gör. Şu loşluk, sarhoşluk, kürk kokuları, gençlik... Dayanamadık!" diyordu. Deniz sarhoş ve şaşkın bir halde, Dayı Bey'e, "Tanıdığım değil, billahi..." demekle iktifa etti; yine yığınlara daldılar.

Az sonra kız kürkünü bulmuştu; zabit de paltosunu... Bulunmayan Ata'nınki! Nihayet ümidini kesti. Ötekiler ne haldeydi? Kendisini çıplakmış sanırcasına mahçup tavırlarla antreye çıkınca Ayşen'i kürklü, profesörle Rüştü'yü paltolu, kendisini bekler vaziyette gördü.

"Ne yapacağım, şimdi ben?" diye sordu.

Sedefinci dedi ki:

"Bir tanesini, bir iyisini, uyguncasını bulup giyiveriniz. Dışarıda ayaz müthiş!"

Öyle yaptı; tekrar odaya girdi; epeyce araştırdıktan sonra kendisininki kadar güzel bir palto ile döndü. Hemen otomobile koştular. Öbürleri gülmekten katılıyorlardı.

II

Bir aralık dayısının kulağına eğilerek Sarı Kız dedi ki:

"Terzine gider, yenisini yaptırırsın... Düşünme, dayıcığım."

Asansörde palto meselesini bir an unuttu. Ata, Ayşen'e:

"Rüştü ile aran pek iyi idi. Barıştınız mı?" diye sordu.

"Evet. Çok terbiyeli davrandı, ben de affettim."

"Kabahatli sendin; o affetmiş seni..."

Kız tekrarladı:

"Affettim. Yarın beni alıp annesine götürecek."

"Ne yapmaya?"

"Ona gelinini göstermeye. Doktor sana bir şey açtı mı?"

"Hangi bahis üzerine? Yarın büroya uğrayıp konuşacağını söyledi, o kadar! Neye dair, bilmiyorum."

"Anlamayacak ne var? O da beni isteyecek."

Ata öfkesini yendi, alaya vurdu:

"Bari ben de seni istemeye geleyim."

Ayşen gülümsemeden, durgun durgun cevap verdi.

"Olur. Keşke isteyebilseydin!"

Üftade ile Günnâme'yi uyandırmamak için kapıyı sessizce açtılar; konuşmadan ayrıldılar. Ata yalnız kalınca kafasını meşgul eden bir sürü hadiseden hangisini düşüneceğini evvela kestiremedi. Neden sonra Yaşar'ı hatırladı.

Yılbaşında bir hafta kalıp tekrar karargâhına dönen Yaşar; neler çeviriyordu orada? Alıp sattıkları, yapıp ettikleri nelerdi? Kimsenin bunlardan haberi yoktu. İstanbul'dayken Ayşen'in iki izdivacı reddettiğini Ata'dan dinleyince:

"Zarar vermez," demişti. "Kız, düğünün kapı şahşahısıdır; gelen çalar, giden çalar. Bizim memlekette 'kız büyür, bahtı beraber yürür,' derler ya... O geciksin! Daha, aslahını[1] bulur."

Ortaklarının evinde işadamlarıyla buluşmuş, sonra da onlarla Beyoğlu'nda bir barda sabahlamıştı. Trene bineceği gün, Ata meseleyi tekrar kurcaladı. Aldığı cevap:

"Hay, dayı! Ananın sinine nur yağa! Başka derdin mi yok senin? Ayşe işini bilir. Ot kökü üstüne biter... Babasının kızıdır o, bırak haline! Kimi beğenirse varır. Peşin müsaade benden!"

Gibi sözlerden ibaret kaldı. Sarı Kız'ı Ayşe diye çağırıyor, bir türlü Ayşen'i kabul etmiyordu. Baba kız inatçılık, az konuşma, fikirlerinden geçeni saklama hususunda birbirinin eşi! Zira, Ata'nın:

"Nasıl, ticari vaziyetin eskisi gibi gidiyor mu, memnunsun ya?"

---

1 aslah: en dürüst, en içten

Sualine de kısaca şu cevabı vermişti:

"Ben parayı filin kulağında olsa bulurum. Gönlünü ferah tut, sen!"

Bütün bu muhaverelerden tek anladığı nokta, Yaşar'ın evlenme hususunda kızına tam bir salahiyet vermesiydi. Bir gece hep birlikte damat Atıf'la kızının satın aldıkları apartmana gitmişlerdi; şerefine ziyafet çekiliyordu. Yaşar'ı başköşeye oturttular. İçkilerin, mezelerin, yemeklerin envaı... Sofrada Feride'nin yeni ahbapları da vardı; hepsi de kadınlı erkekli dalkavukluk ediyordu. Kollarındaki altın bilezikleri şıngırdatarak kızının Yaşar'a ikramları, Ata'yı epeyce sinirlendirdi.

Ayşen ise sadece dayısıyla meşgul olmuş; ikramda Feride'yi geçmişti. Muhakkak, onun adiliklerine karşı böyle yapmıştı. Kendi kızı, azıcık para yüzü görünce bayağı tavırlarını artırarak bir şımarmıştı ki... Damat Atıf'taki değişiklik de başka şekildeydi: Sahte bir terbiye, bir nezaket içinde "her şeyin en iyisini ben bilirim, benim yaptığım doğrudur, siz de kim oluyorsunuz?" diyen bir hal. Hatta Yaşar'ın, Ata'yı müsamahalı tebessümlerle bir dinleyişi, bir "Öyle mi, efendim?" deyişleri vardı, alay edişten farksızdı. Bir ara siyasi de konuştu; nutuk tecrübeleri yapıyordu ve sesini, edasını cumhurreisininkine benzetmek için kalınlaştırmaya ve cümlelerin sonuna bir katiyet vermek için harfleri tok tok telaffuza çabalıyordu. Yeni kelimeleri de ifratla kullanmaya başlamıştı:

"Kesin"ler, "yetki"ler, "egemenlik", "siyasal"... Beğen beğendiğini al! İçinden:

"Yaşar'ı tercih ederim. Dangul dungul ama ukalalığı yok. Artık bu Atıf'la bir dam altında yaşanmaz."

Yaşanamayacağını sezdiğinden Gedikpaşa'daki evi kiraya vermemişti; her tarafını sıkıca kapamışlardı; ara sıra Üftade gidiyor, havalandırıp temizliyor, dönüyordu. Bir kere kiracı soktular mı, çıkaramazlar, açıkta kalırlardı.

Dolmabahçe dönüşü, bütün bunları düşünerek soyunurken duyduğu sıkıntının, kaybettiği paltodan ileri geldiğini anladı. Koridora çıktı; sırtına takarak getirdiği öbür paltoyu evire çevire iyice muayene etti; yan cebinin içinde terzinin etiketini buldu. Bura malı değil. O sırada banyo dairesinden ropdöşambrı ile dönen Ayşen'e:

"Oku şunu," dedi. "Ne yazıyor?"

Makyajını yıkadığı için çehresi, Gedikpaşa'ya ilk geldiği gece yıkandıktan sonraki uçukluğu almış olan Sarı Kız, okudu. Dedi ki:

"Cairo-Egypt yazıldığına göre, Kahire'de yapılmış, Mısır'da... Yarın gazeteye bir ilan veririz: Mısır etiketli paltonun sahibi gelip alsın, deriz. Başkasının malını giyip gezemezsin tabii... Birkaç gün pardösü ile idare et; belki seninkini de getirirler. Hem yat artık, dayı! Saat üç oldu."

Ata:

"Yatacağım," dedi. "Fakat evvela şuna cevap ver: Rüştü'yü bu defa da atlatmaya kalkışacak mısın? Soruşumun sebebi senin işlerine karışmak değil; kendi vaziyetimi düşünüyorum: Artık Sedefincileri bırakmam lazım gelecek."

"Şekersin sen! Senden sevimli hiçbir erkeğe rastlamadım daha! Haydi, öpeyim de rahat rahat uyumana bak, şeker dayıcığım benim!"

Böyle diyen Ayşen, dayısının iki yanağından öptü; hatta biraz da kendi yanağını onun yüzü üstünde bıraktı. Sonra

koşup gitti, odasına girdi. Ata, yabancının paltosu elinde, Sarı Kız'ın yüksek marka İngiliz sabunu ile diş macunu kokan serin, nefis temizlik havası içinde kalakaldı. Aklından müthiş bir şey geçmişti; az daha haykıracaktı:

"Bu kız beni seviyor!"

*

Ticarethaneye vardığı zaman saat üçte ziyaretini beklediği Kaynarsu'yu düşündü. Bakalım o ne diller dökecek? Ne ukalaca lakırdılar edecek? Boşuna emek!

Doktor, söze şöyle başladı:

"Azizim Ata Bey! Sizinle konuşmadan önce, bu mülakat için Ayşen Hanım'ın müsaadesini aldığımı peşinen arz edeyim. Başka türlü olamazdı zira..."

Bir sürü ecnebi tabirlerle dolu uzun bir mukaddime yaptı; Ata'nın anladığı, daha doğrusu anlamadığı bir izdivaç felsefesi! Sonradan kadın ruhunu tahlil etmeye başladı. Neler de neler! Nihayet sözü döndürdü dolaştırdı, dedi ki:

"Bazı kadınlarda ve kızlarda sadece güzel, zarif, şık görünme düşüncesi hâkimdir. Fakat bu, yalnız erkekleri teshir etmek arzusundan ileri gelmez; öyleleri başka kadınları kıskandırmak gayesini de hedef tutarlar. Koketri müptelası kadın ekseriya ruhen dar bir insandır; nadiren şefkatli bir zevce, bir ana olur. Binaenaleyh izdivaç için aranacak esas vasıflar kendilerinde noksandır. Fakat böyle bir hastayı tedavi imkânsız sayılamaz."

"Maksadı âlileri? Kavrayamadım efendim..."

"Şimdi 'i'lerin üzerine noktaları koyacağım."

"Hangi 'i'lerin? Ne noktaları?"

"Kullandığım, frenkçe bir tabirin tercümesidir. Türkçesi?... Herhalde olacak. Yani maruzatımı tasrih edeceğim. Bir an sabır buyurunuz; evet, tedavi mümkündür; psikanaliz usuluyla."

"Yani?"'

"Telkin tarikiyle."

"İma buyurduğunuz hasta, bizim Ayşen mi?"

"Evet! Ama sabrediniz... İlmi konuşuyoruz. Bizce 'hasta', sizlerin herhangi sağlam gördüğünüz şahıslar hakkında kullanabileceğiniz bir ... Ne diyeyim ... Şey ..."

"Beyefendi! Bunları bıraksak da sadede gelsek."

"Gelelim. Ayşen Hanım'la izdivacımıza sizce bir mani var mıdır?"

"Peki ama, hani hastaydı?"

"Ben izdivacımızın aynı zamanda tedavi olacağı fikrindeyim. Kendisine –demiştim ya– telkin yoluyla muhitinden soğutarak yepyeni bir ruh vereceğim. Onu bir müddet sonra bambaşka göreceksiniz. Tuvaletten ziyade kocasını, çocuklarını zevk edinmiş bir ev, aile kadını! Zaten o esasen öyle idi; birdenbire hayat tarzını değiştirmesi bir tepki hasıl etti. Buna 'şok' da diyebiliriz."

Ata hayretler içinde dinliyor, böyle bir izdivaç teklifinin ancak komedilerde yapılacağını düşünerek kendisini tiyatro seyrediyor sanıyordu. Vaziyetin tuhaflığını anlayan doktor, izahat vermektedir:

"Oturduğum Kaynarsu Apartmanı malımdır. Kazancım hakkında ise bir fikriniz olsa gerek. Ayşen Hanım daima

iyi giyinecek, daima iyi yaşayacak, benimle Avrupa, Amerika seyahatlerine çıkacak. Fakat koketlik harici de bir başka âlemde, taze ruhla, muhabbet ve şefkat duygularıyla!"

Alkış bekleyen bir aktör gibi durdu. Karşısındakinden beklediğini bulamayınca:

"İşte 'i'lerin üstüne noktaları koydum azizim Ata Bey," dedi, sustu.

Dayı önüne bakıyordu; caddeye dizilen seyyar esnafın seslerini dinliyor gibiydi.

"Yakalara balina!"

"Dişlere kürdan!"

"Halis naylon çoraplar! Amerikan malı! Naylon! Naylon!"

"Fikriniz?"

"Vallahi efendim... Bilmem ki... Zaten Ayşen'le konuşmuşsunuz... Karar vermek onun hakkı... Ben nihayet akrabasıyım. Pederi hamdolsun behayat. Yazarız; icap ederse gelir, anlaşırsınız. Bence, madem ki bir tedavi de bahis mevzuu, pek münasiptir. Böylesini nereden bulacak?"

"Teşekkür ederim. Lakin Küçük Hanım üzerindeki tesiriniz büyüktür. Sizden yardım istiyorum."

"Telkin tarikiyle elimden geleni yaparım."

"Tamam! Benim de istediğim bu. Zira ciddi rakiplerim olduğunu bilmez değilim. Senai Bey ortadan silindi, ama Rüştü Bey duruyor. Aşk meselesinden korkulmaz. Ayşen Hanım aşka karşı refrakter ruhtadır. Yani aşk hararetine fazlasıyla mukavimdir. Vaktimiz olsa size bunu mükemmelen izah ederdim. Fizik kaideleri..."

"Müstefit olurum. İnşallah başka sefere..."

Doktor, Ata Efendi'yi ikna ettiğine emin, kendisine, ilmine ve talakatine hayran, çıkıp gitti. Dışarıda satıcı sesleri duyuluyor:

"Naylon çoraplar! Naylon! Naylon!"

III

Sabahleyin İsmail Bey'e bir ilan yazdırmış, iki gazeteye yollatmıştı: "Mısır'da yapılmış paltosunu Dolmabahçe Sarayı'ndaki süvarede zayi edenin şu numaralı telefona müracaat eylemesi" ... Bakalım sahibi çıkacak mı ve tıpatıp Ata vücudundaki bu adam kimdir? Kendisininki bulunacak mı?

Büyük Sedefinci'nin haremini ziyarete gidecek olan Ayşen'in nasıl bir tesir altında döneceğini ve doktorun talebine vereceği cevabı da düşünüyor. Asıl daldığı düşünce, Kaynarsu tarafından verilen deminki hususi konferans oldu. İçinden söyleniyor:

"Sarı Kız aşk hararetine fazlaca mukavemetliymiş; şefkat duygusundan da mahrummuş. Bu sözleri pek de yabana atmamalı. Şimdiye kadar görünen o. Azıcık bana, bir de Tekir'e karşı hisli... Üst tarafı fasa fiso! Halbuki Kafkas kadınları ateşli olurmuş diye işitirdik... Daha ziyade süs, şatafat, unvan, beğenilme meraklısıymışlar galiba! Eskiden padişah ve şehzade karısı, haseki, gözde olmak, takıp takıştırmak, köşelere, kayıklara, bandolara kurulmak için saraylara nasıl da can atarlarmış! Güzelliklerine güzeldirler ama –Şehzade Seyfullah Efendi'nin hizmetinde kocamış komşumuz Hubter Hanım anlatırdı, kendisi İstanbullu idi– çoğu kalpsiz, hissiz, merhametsiz olurmuş. Hatta Hubter Hanım

derdi ki: 'Erkeklerine de pek bağlanmazlardı; birbirlerine inat, sahte birtakım cilveler yaparlardı. Gönülden gelme muhabbet değildi bu!' Ayşen, anasının soyuna daha fazla çekmiş; hüsn-ü anına güvenen, azametli, kendini beğenmiş, birdenbire zenginleşince şımarmış, yüreği kaskatı kesilmiş yarı cahil bir Çerkez kızı, bir saraylı! Gazinolar, barlar, kokteyller, dans salonları, plajlar ve seyahatler alemini süsleyen saraylılardan... Modern hayat saraylısı!"

Dün gece Dolmabahçe'nin içi o saraylılarla doluydu. Ata, zihninden –ilk rastladığı değil, tesadüfen bir anda karşısına çıkardığı yabancı bahriye zabitiyle öpüşüveren– Deniz'i, belki Berin'i de araya sokarak bir modern saraylılar listesi yaptı; kapıp saray dehlizlerine koyuverdi. Dolmabahçe'nin kuhileşmiş,[1] Sultan Aziz devrinden beri sesini kaybetmiş odaları, sofaları şenlendi.

Filvaki bu modern gözdeler peltek şiveli konuşmuyorlardı; eskiler kadar ince belli, çiçek tenli, yabancılıklarından dolayı ayrı bir cazibe sahibi değildiler, ama yine de güzeldiler; dekolte hasekilerdi! Fakat başgözde, birinci kadın efendi muhakkak ki Ayşen'di; yarın bir şehzade doğuracak, padişah anası olacaktı sanki! Sarayın belki de inşasından beri görmediği letafette asıl saraylıya en çok benzeyeni vurguncu Yaşar'ın kızıydı!

Ata Efendi:

"Delirmişim dün gece," diye söylendi. "Ayşen beni seviyormuş! Hele aklıma gelene bak! Olur mu böyle şey? Bir kız dayısını öper, hatta kucaklar, dizlerine de oturur ya! Filmlerde görmüyor muyuz? Perdede gördüklerimizi yapıyoruz.

1 kuhi: ıssız

Zaten Aşen'le ben uysal dayı ve şımarık yeğen rolünde gibiyiz; adeta film çeviriyoruz! Sonu nasıl bitecek? Sarı Kız nihayet bir delikanlıya gönül verecek, ben de nikah dairesine gideceğim; sırtımda bonjur, yakamda bir gül, çizgili pantolonla!"

Işıklar yanacak; fakat Ata için, karanlık asıl o zaman başlayacak.

"Bu ne dalgınlık dostum? Palto meselesini o kadar düşünmeye değmez, önümüz yaz... Kışa Allah kerim! Ben de yaptıracağım taksitle... Seni de terzime götürürüm."

Mel'un! Yine bir ima var sözünde... Odaya girip böyle konuşan İsmail Bey demek istiyor ki: "Gelecek kış ne Yaşar kalır, ne Ayşen. Yine taksitle palto yaptıracak vaziyete düşersin!" Kızdırmak için ona şöyle cevap verdi:

"Daha havalar ısınmaz. Şimdi ısmarlamaya gitmek üzereydim; sen geldin."

"Doğrusu da bu. Elde ne kalırsa kârdır. Neyse, bugünkü mülakat nasıl geçti?"

"Hangi mülakat?"

"Hacivat doktorla bir saat süren konuşmadan bahsediyorum. Ayşen Hanım'ın kendisine varacağını mı sanıyor, budala? O mesele hallolundu artık!"

"Ne gibi?"

"Şimdi Rüştü telefon etti. Annesi, müstakbel gelinini bağrına basmış, öpüşmüşler, koklaşmışlar; yani bir nevi nişanlanma. Akşama yemekte oradasınız; seninle Üftade Hanım..."

"Bana bir şey söylemediler."

"Söylemeye beni memur ettiler. Nasıl, işin bir gün böyle neticeleneceğini sana anlatmamış mıydım? Nikâh olur ol-

maz yeni çiftler İsviçre'ye gidecekler. Rüştü fabrikalarda staj görecek. Zira Sedefinciler tıbbi müstahzarat işine girişmek niyetindeler. Serin Hanım da zaten orada. Bunlar gidince dönecek."

Ata, evvela hüzün duydu; Sarı Kız'dan ayrılmak hüznü... Bir müddet şaşkın kaldı; fakat sonra içinden gülümsedi: Ayşen'in yeni bir oyunuydu bu. İsmail Bey'le alay etmek sırası yakında gene kendisine gelecekti; gelinceye kadar hassas bir noktasına basmayı ihmal etmedi. Dedi ki:

"Allah hayırlı etsin! Kısmetse olur. Lakin Rüştü Bey için Deniz Hanım da münasip bir zevce idi, değil mi?"

Karşısındakinin yüreği burkulmuştu, muhakkak... Rengi değişti.

"Deniz'in kocası hazır; çoktan sözleşilmiştir. Yollar açılınca bugün, yarın gelecek. 'Akrabasından Beyrutlu bir mühendis', çok zengindir, eşraftandır."

"Haberim yoktu."

"Benim kızım ikide bir karar değiştirmediği için evde lakırdısı edilmez de ondan!"

İsmail Bey taşı gediğine koyduğuna memnun, ilave etti:

"Haydi," dedi. "Yollan evine! Saat beş... Allah seni de Vasfiye Hanım'a şirin göstersin! Yeğenini beğenmiş, dayısını da sempatik bulursa artık işin iştir; müessese erkânından sayılırsın. Baba meydanda olmadığına göre kayınpeder bey sensin! Sahi, o zat nerelerde?"

Ata, gizli atışmanın devamından memnun değil ama cevap vermeden yapamadı:

"Haftaya burada olacak... Oturduğumuz apartmanı satın alıp tapu muamelesini bitirmek üzere İstanbul'a geliyor."

Kâtip Bey yutkundu; memnuniyetsizliğini sahte bir neşe ile örtmeye çalıştı:

"Ha şöyle!"

Lakin yılan herif yine sokmadan yapamadı:

"... Maamafih Gedikpaşa'daki senin viraneyi yabana atma! Eline fırsat geçmişken biraz tamir ediver; modernleştir; dış sıvasını betonla, betonu çıtçıtla, içine banyo filan koy; pencereleri birleştirip ferahlat; güzel olur. Malum ya, tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânıdır."

İsmail Bey'den bu sözlerin fena tesiriyle ayrılan Ata Efendi, akşam yemeğine büyük Sedefinci'nin Cihangir'deki konağına davetli olduğunu düşünerek kendisini bir topladı; hafifçe göğsünü kabarttı; yürüyüşü de değişmişti. İçinden:

"İnsanın ayakları maddi ve manevi vaziyetiyle çok alakadar," dedi. "Nefsine güvendiğin zaman başka türlü adım atıyorsun. Muhtaç kalıp iş veya borç para istemeye giderken zavallılar yere basmaktan ürküyormuşçasına çekingendirler. Böyle mühim bir adamın davetlisiysen adeta onlar da kalantorlaşıyorlar, azamet takınıyorlar. Sevdiğin, hazzettiğin biriyle buluşmaya gittiğin sırada keyfe geldiklerini sen de duyuyorsun; tatlı bir sarhoşluk geçiriyorlar. Hele cebin ve cüzdanın dolgunluğunu, yufkalığını yahut boşluğunu en çabuk anlayan, hareketlerinden derhal belli eden uzvumuz ayaklarımızdır. Dost başa, düşman ayağa bakar, derler. Bence bu, sadece baştaki şapkaya ve ayaklardaki kunduralara bakıyor manasına gelmez. Ayaklarımızın atış tarzını tetkik eder demesinedir; eğer bunlar bastığı yeri incitmekten çekiniyorsa, kararsız ve endişeli ise düşmanı sevindirmiş olursun. Velev ki o ayaklarda henüz uçları yenmemiş, pırıl pırıl

boyalı kunduralar bulunsa bile! Adım atış iç manzaramızı meydana vurur."

Ata, son yıllarda hem görgüsünü artırmış, hem de daha kavrayışlı olmuştur; kendisine öyle gelmektedir ki kadınlar ayaklarını tutma, oynatma ve adım atma ile çok şey anlatırlar. Kolay elde edilir veya edilmez mahluklar mıdır, değil midirler? Kendileri farkına varmadan erkeğe adeta söylerler. Mesela Mesture Hanım'ın uysal ayaklarını, yüzlerine bakmadan seyreden anlayışlı, tecrübeli bir adam çok geçmeden ne mal olduklarını sezebilir. Ata Efendi, böyle muhakemeler yaparken Ayşen'in ayaklarını da düşündü. Bunlar surat eden, kaşlarını çatmış, aynı zamanda kendisi gibi mağrur ve biraz da katı yürekli, yola gelmez ayaklardır. İnatçı ayaklar... Hırçın, çevik dağ keçisi ayakları...

Taksim Meydanı'nda dolmuştan indi ve söylendi:

"Demek bu inatçı ayaklar nihayet Rüştü'ye uyup Ayşen'i Sedefinci'nin konağına güzel güzel götürdü. Sarı Kız gelin oluyor; İsviçre'ye gidecek; ben Gedikpaşa'ya döneceğim. Eskisi gibi ancak yılda birkaç defa şu meydandan geçeceğim ve Üstün Palas'a bakıp içimi çekeceğim, 'hey gidi günler hey!' diyeceğim. Öyle mi?"

Bir korna sesi... Kendisini yaya kaldırımına güç attı. Şoför, pencereden başını uzatmış, haykırıyor:

"Ortası çamur, bey baba! Yandan gel!"

Kabahatin kendinde olduğunu bildiği vakit kızmayacak kadar insaflıydı; aldırmadı; dört beş adım sonra apartmandaydı.

*

"Anlaşılan artık kararını verdin. İsabet de ettin. Babana yazmalıyız."

Ayşen, ziyafet dönüşü, odasındaki yumuşak divanın üstüne yatarcasına uzanmış, bir mektubu göz gezdiriyor. Neden sonra başını kaldırdı:

"Ne dedin dayı?"

"Nişanlanacağını babana yazmak lazım, diyorum."

Gözlerini tekrar mektuba çevirdi ve okumasına devam ederken cevap verdi:

"Acelesi yok, hele birkaç gün geçsin..."

Sonra mektuba elini vurdu, sordu:

"Kimdendir, biliyor musun? Faruk Senai Bey'den! Bu yedincisi, galiba. Haftada bir gönderiyor."

"Nedir istediği?"

"Ben! Vereyim de oku. Hoş yazıyor, doğrusu... Edebiyat meraklısı olanlara tesir eder. Adamcağızın gözü burada kalmış. Hiçbir şeyle teselli bulamıyormuş. Neler de neler!"

Mektubu yanda bırakarak kalktı:

"Uzun," dedi. "Çok uzun yazıyor. Başka işi gücü yok mu? Sefirler bir şey yapmazlar, çalışmazlar mı? Zaten Thomas da öyle; boyuna mektup yolluyor. O, şimdi İtalya'da."

"Mektuplar apartmana mı geliyor. Ben rastlamıyorum."

"Hayır, Berber Niko'nun adresine gelir. Rüştü de hep berberin adresine yazardı. Hepsini senin yazı masanın altgözüne atıyorum. Görmedin mi?"

"Demek Rüştü ile mektuplaşıyordunuz; darılmamıştı sana?"

"Çok seyrek cevap veririm ben... Kısacık, dört kelime! Ey, bu geceki toplantı hakkında fikrin dayı?"

“Gayet iyi. Baba çok nazik davrandı; ana adeta memnundu; oğlanın etekleri zil çalıyordu. Daha ne olsun? Teyzen de bir pot kırmadı. Ben ondan korkuyordum; sofrada yemeği alamaz döker, ağzını şapırdatır, falso yapar diye... Babanı fazla göklere çıkarıyordu, işaret ettim, kesti. Velhasıl hepsi yolunda gitti, mükemmeldi.”

“Evet, fena geçmedi. Benim asıl hoşuma giden, Rüştü’ nün hazırladığı sürpriz!”

“Ne sürpriziymiş bu?”

“Bir Cadillac...”

“O da ne demek?”

“Bir ecnebi konsolosundan en iyi marka otomobil satın almış; iznini de koparmanın yolunu bulmuş; yarın Boğaziçi’ne gideceğiz; artık her yere Cadillac ile gideceğim; ben de kullanmasını öğreneceğim. Yaza kadar ehliyetnamem de alınır.”

Ata anladı; Ayşen eğer yumuşamış göründüyse sebebi o markalı arabaya kurulmak sevdası! Yakışmasına yakışır; hele direksiyonun başına kendisi geçerse...

“Fakat,” diyor, “kızda başka his yok. Sadece şatafat! Doktor haklı söylemişti; ne analık duygusu olur, ne koca muhabbeti böylesinde! Çocuk doğurması bile anne şefkatiyle değil, onu süslü püslü giydirmek, yine süslü püslü giyinmiş bir dadının sürdüğü –neydi bakayım, aerodinamik galiba– bir arabaya koyarak dantelalar içinde şuna buna göstermek için ister. Rüştü, nihayet onu Cadillac ile avladı. Avladı mı? Hayır. Ayşen hâlâ sefirle Amerikalı arasında kararsız. Hakikaten tedaviye muhtaç bir hasta. Kaynarsu tam teşhisini koymuş.”

"Sana açıkçasını söyleyeyim mi dayı?"

"..."

"Öfkelenme yine! Her zaman söylediklerimi tekrarlayacağım: Üçünden de hazzetmiyorum; başka erkeklerden de... Ben ne Berin'e, ne Deniz'e, ne de bildiğin, gördüğün kızlardan hiçbirine benzemiyorum. Böyle olduğumu mu istersin, yoksa Deniz gibi vestiyerde ilk rastladığı erkeğin boynuna sarıldığımı mı?"

"Ortası vardır. Fakat sen o vakayı kimden duydun?"

"Kendisiden... Utanmadan bayla bayıla anlattı... Sen de zevkle seyretmişsin!"

"Bana ne? Ağzına iki tokat atmak lazımdı, ama bu hak arlanmaz babasına düşer. Konuşma şunlarla."

"Senin Berin'le de konuşmayayım mı? Hani bir bardaktan viski içtiğin Berin... Benim sana özene bezene seçip markalattığım mendile yağlı elini silsin diye verdiğin erkek artığı Berin... Bunu da anlatan kendisi! İğrenç şeylersiniz, hepiniz! Hani sen benim gibi ince belli sarışınları severdin?"

"Öyle bir şey söylememiştim."

"Gözlerinden okuyordum. Hem de ta Haydarpaşa Garı'nda ilk karşılaştığımız zaman tipin olduğumu anlamıştım. Bana benzeyen bir kıza âşık olamaz mısın sen."

"Olmayabilirim. Esmerler daha hoşuma gider; daha sıcak kanlı, daha muhabbetlidirler, şefkatlidirler..."

"Ya! Demek ki ben sevme kabiliyetinden mahrum, katı yürekli, soğuk bir kızım! Sana karşı muhabbet duymadım demek! Benden ayrılınca çok üzüleceğini düşünerek Faruk'la evlenmediğimi, Thomas'ı reddettiğimi anlamadın demek?"

Ayşen tekrar divanın üzerine yüzükoyun, ellerini örtmüş vaziyette uzandı; hüngür hüngür ağlıyor. Yarabbi! Ne biçimli vücut bu... Nasıl da sert, diri, sudan çıkmış balık gibi sarsılıyor!

İçeriye giren Üftade sordu:

"Yine ne oldu? Sen mi üzdün kızı? Efendi! Tok sözlülüğü bırak artık!"

"Ben bir şey demedim... Asabı bozulmuş olacak. Sedefincilerde sıkıldı galiba... İyi, hoş insanlar ama evlerindeki hava boğucu."

Günnâme'ye seslendiler; validollu ilaç geldi. Yine damlaları Ata Efendi saydı, ama fincanı karısına uzattı. Ayşen hıçkırıklar arasında kesik kesik söyleniyor:

"Yarın Faruk Bey'e telgraf çekeceğim... 'Geliyorum,' diyeceğim... Başımı alıp gideceğim..."

Ata, kızın ilk günden beri ağlama meraklısı olduğunu ve krizin çabuk geçeceğini bildiğinden telaş etmeden seyrediyor. İçinden söyleniyor da:

"Şımarık mahluk! Ne halt edeceğini kendisi de bilmiyor, bir ona, bir buna söz verip sonra cayıyor. Güya ben üzülürmüşüm diye Faruk'a varmamış. Yalan! Daima daha iyi, yani daha zengin koca arıyor. Ağa Han gibi birini..."

Tuhaf bir şey dikkatini tekrar çekti: Ayşen ayıldı yahut buhrana tutulup ağladı mı Günnâme'ye bir şeyler oluyor, yürüyüşünü değiştirdikten başka Ata ile Üftade'ye karşı yabancılaşıyor; adeta düşman kesiliyordu. Sanki karı koca Küçük Hanım'a zulüm yapıyorlardı. Cahil kafasından neler geçirerek bu tavırları alıyordu? Ata anlamıyordu, ama fena halde içerliyordu. Daha tuhafı bu içerleme –el ayak çekil-

dikten sonra– onu mutfakta veya odasında yakalayıp iyice pataklamak arzusu şeklinde tecelli etmekteydi. Hatta hem dövmek, hem de dayak faslı ağlama ile bitince biraz okşamak, hatırını almak, barışmak ihtiyacını da duyuyordu.

Vaktiyle, gençliklerinde Üftade'ye de bazı bazı o haller gelirdi; birkaç şamar atar, yetmezse –yani ağlama, sızlama devri gecikirse– işi daha da ileriye götürürdü. Nihayet okşar, öper, hıçkırıklarını kesince kucağına alır, severdi. Bu sevişmenin ayrı bir zevki vardı. Evet, şimdi anlamaya başladı; kadındaki o hal, arzunun bir nevi işareti, alametidir; hınzırlık şekli almış acayip bir cilve, bir davet! Günnâme de şu dakikada, evlenmek üzere olduğunu hanımını, evleneceği delikanlıyı vesaireyi düşünerek, kendinde bir iştah duymuştur. Duyduğunu surat etmekle –farkında olmayarak– açığa vuruyor. Kız:

"İlacı iyi kapatmamışsın, çoğu uçmuş. Bir daha vermek lazım gelirse, içinde yok... Aldıracaksınız. Bilal Ağa'ya söylemeli. Gece yarılarında tekrar uyandırmayalım," dedi.

Maksadı aşikâr, bu vesile aşağıya inmek, kapıcıya kendisini kapı aralıklarında sıkıştırtmak. Peki ama Ayşen'in his tabiriyle Günnâme'den farkı ne? Nihayet terbiyesi mani oluyor; onun surat edişleri, ağlamaları aynı ihtiyacın tezahürleridir. Hele şimdi Rüştü gibi bir delikanlıyı eline geçirmişken; nişanlı, yarın nikahlı ve arkasından koca olarak şu Cadillac otomobiline kurulup bahar mevsimi dere, tepe baş başa gezmek, sevişmek mümkünken niçin bir türlü karar alamıyor.

"Hay Allah müstahakını versin! Çıkamıyorum işin içinden," diye söylenerek mutfağa gitti ve Günnâme'ye surat

asarak kendine bir kahve pişirdi; odasına girdi. Az sonra mırıltılar, gezintiler kesilmişti; galiba Ayşen'i yatırmışlardı. Üftade yanına gelmek üzeredir. Çarçabuk soyundu, yatağına girdi; uyumuş taklidi yaptı. Nitekim kapı aralandı; karısı başını uzatmış bakıyor, nefesini dinliyordur. Kımıldamadı. Bir defa uyuduktan sonra kendisini rahat bırakmasını ona evlendiği zamanlarda tembih etmişti; "ilk uykum kaçarsa bir daha uyuyamam," demişti. Kadıncağız çekildi.

İkide bir başını kaldırıyor, apartmandaki bütün lambaların sönüp sönmediğini kontrol ediyordu. Nihayet karanlık ve sessizlik her tarafı sarınca karyolasından usulca kaydı; ropdöşambrına sarıldı, patırtı etmeden yazı masasını buldu, caddenin ışığı zaten burasını tül perdeler ardından hafifçe, mehtap ziyası vurmuşçasına aydınlatıyordu.

Masanın, ışığını aşağıya aksettiren yeşil fanuslu lambasını yere koydu, yaktı; gözlüklerini takıp alt çekmeceyi çekti. Sarı Kız doğru söylemiş: Mektuplar orada... Otuz tane kadar var. İntizamlı, evrakçı bir adam olduğu için merakını yenip evvela bunları yazılarına baka baka üç desteye ayırdı: Sefirinkiler ve Amerikalı'dan gelenler. Sonunculardan hiçbir şey anlayamazdı; bir yana koydu. Hatta bir aralık ötekileri tarih sırasıyla yerleştirmeyi düşündü ama vazgeçti. Faruk'un yolladıklarından üste rastlayanına göz gezdirmeye başladı.

Güçlük şurada ki, hepsi de yeni harflerle yazılmış. Bereket sefirinki basılmış kadar okunaklı, harfleri iri iri... Kâğıtların cinsi de enfes mi enfes! Üzerlerinde kabartma markası da var; bir de yazı. Başka dilden bir söz olacak; okudu, lakin manasını kavrayamadı: "Carpe diem."

"Leeş mana?" diye söylenerek okuyor; okudukça Faruk Bey'in kariha[1] ve kalem kudretine hayran oluyor. Filvaki çoğu Ayşen'in anlayacağı basitlikte sözler değil ama coşmuş adamcağız!

Halının üstüne yüzükoyun iyice uzanmıştı. Bazen bağdaş kurarak, bazen diz çökerek, bazı defa bir dizini dikerek bu şekilde –saat gece yarısını geçiyordu– okumasına devam etti.

IV

Sungur Paşazade mektubunun bir yerinde diyor ki:

"...Size ilk defa 1944 senesi Eylülünde Taksim Abidesi önünde tesadüf etmiştim. Dolgunca bir hanımla beraberdiniz; İstanbul'un yabancısı olduğunuz her halinizden belliydi; etrafa ve daha ziyade kalabalığa hayretle fakat aynı zamanda dikkatle, ne mümkünse öğrenmek isteyen gözlerle bakıyordunuz. Beni görmediniz ama dolgun hanım –teyzenizmiş, sonra anlaşıldı–üzerinizden bir türlü ayıramadığım gözlerimin tesiri altında kaldı; işin farkına vardı."

Ata, hikâyenin ötesini, yani otomobile binme teklifini, Çemberlitaş'a kadar gelişini karısından dinlemişti. Bunları olduğu gibi yazan Faruk Senai, birdenbire hararetleniyordu:

"İşte, Ayşen Hanım, derhal anladım ki bunca yıllardır gezmediğim hiçbir köşe kalmamış dünyada, arayıp bulamadığım sevgili sizsiniz! Size başka muhit, başka hayat lazımdır. O hayata, o muhite girince güzelliğiniz layık olduğu çerçeve içinde bambaşka bir değer kesbedeceği muhakkaktır. Artık

---

1 kariha: düşünme gücü

başka düşüncem kalmadı: Tahayyülat âlemine daldım; evlenmeye razı oldunuz; sizinle bir sarayda verilen diplomatik ziyafete giderken, kokteyllerde bulunurken, tiyatro locasında otururken, dansa kalkar, misafirlerimi kabul ederken bir sefire sıfatıyla, mükellef elbiseler ve mücevherlerle en zarif kıyafette yaşamaya başladım. Yalnız şahsi değil, milli gururumdan da göğsüm kabarıyordu."

Sefir bu ustaca mukaddimeden sonra aşkın ve kadının yetmiş iki buçuk millet ağzından alınmış sözlerle tarifini, birtakım şiirlerin tercümelerini yapıyor ve coşa geliyordu:

"Evet, ey ömrümün tek gururu! Ey haşin, mağrur, yüksek bakışlı aşk ilahesi! Az konuşan, fakat her kelimesinde bir mana taşıyan Delf mabadenin esrarengiz, bakir kahinesi! Senin –affedersiniz, o kadar beraberiz ki yazarken sanki düşünüyormuşum gibi şaşırıyorum- ...

Sizin zaten gururunuz, haşinliğiniz, en ince ve medeni hatlı vücudunuza rağmen şahsiyetinizi yapan o nefis vahşiliğiniz değil midir ki ilk gününden aklımı başımdan aldı. Hükümet tam bu sırada beni muvakkat bir vazife ile harice göndermişti. Gittiğim yerden dönüşümde bir de baktım ki pastane kapısından içeriye bir altın ışık süzüldü. Bütün başlar bu altın ışığa çevrildi, gözler kamaştı... Hiçbir ışık bu zarif, ince şekle sokulamazdı. Ne kibar giyinmiştiniz; nasıl da gaddar güzeldiniz, ne derece gelişmiş, muhitini üstüne çekmiştiniz. Hayır, muhiti ayaklarınızın altına almış, bir kaide yapmış, gurur ve ihtişam heykeli gibi yükselmiştiniz! Evvela hayretimden, hayranlığımdan kalbim durdu; sonra nefes aldım; dedim ki: Böyle olmasından tabii ne vardı?

Ah, Ayşen Hanım! İmkân bulunsa da şimdi, şu gece yarısı odamın kapısı açılsa, yine siz girseniz. Azametli, merhametsiz, hatta –ziyanı yok– zalim, diriltirken öldüren bakışlarla! Medüz bakışlarıyla! Zaten siyah halkaların ortasında kıpkızıl yanan bebekleriyle bu gözler Medüz'dekilerin eşidir. Razıyım! Benim üzerime çevrilsinler, taş kesileyim! Fakat dünyada son gördüğüm siz olasınız, altın mâbude!"

Ata Efendi düşündü ki kendisi için o derece dil döküen, çile çekilen, arzın öte ucunda hasretiyle inlenen mahluk şuracıkta, bir ağlamadan sonra sakinleşmiş, tertemiz vücudu ile bembeyaz çarşaflı karyolasına uzanmış, yarı çıplak, mışıl mışıl uyumaktadır. İstese şimdi gider, kapısını açar, gece kandilinin çelik ışığında dilediği kadar seyreder. Hatta uyandırır, konuşur, sever, okşar, öper bile! Barışmış da olurlar. Zavallı Faruk! Hususi serveti, bol maaşı, yüksek memuriyeti, her şeyi var. Bütün imkânlar mevcut; Allah dertsiz bırakmamış, Ayşen'i yollamış. Yine de talihli: İğrenç dertlerden değil. Acısını, üzüntüsünü çeker ama övünebilir de!

Elini Rüştü'nün destesine attı: Aradan bir tanesini çekti. Bakalım o haşarı delikanlı neler yazabiliyor? Her halde abuk sabuk, delişmence şeylerdir. Nerede onda Faruk'un malumatı? Doğru dürüst cümle yapmasını bile bilmez, biçare! Fakat kabahat, mekteplerden Sarf-ü nahvi[1] kaldıranlarda...

"Ayşen'im, dün Nil üzerinde bir gezinti yaptığım için gözümün önünden hiç gitmedin. Şubat içindeyiz, ama hava bizim temmuzdaki kadar sıcaktı. Koca nehir sanki Afrika'nın

1 sarf-ü nahiv: dilbilgisi ve söz dizimi

içerlerinde sanki bir başka güneş varmış da eriyor, Nil vadisinden denize yol bulup akıyormuş gibi gri renkli bir ateş, bir alev selinden ibaretti; gözlük takmadan bakamıyordum. Tabii, yalnız değildim; yanımda güzel bir mis vardı; Sarışın, gayet endamlı, biraz kibirli lakin olasıya latif, bir genç kız... Konuşmasını pek sevmeyen huysuz, densiz, zalim bir kız... Yani sen! Bilir misin neyi hatırladım? Hani geçen yaz 'Sedef'le Marmara'da bir gezinti yapmıştık. Çam limanında yemeği kotrada yedikten sonra, İsmail Bey takımı karaya çıkmıştı; kaptanla tayfa da balık peşindeydiler. Dayın öğle uykusuna yattı; seninle baş başa kaldık... Baş başa ve yan yana, güvertede... 'Koy başını dizime,' dedin, 'uyu biraz!'. Bu, senin bana ilk iltifatındı. Dünya benim oldu. Emrini yerine getirdim; başladın saçlarımı okşamaya... Ah, o gün nasıl da ümide düşmüştüm! Unuttun, elbette. Ben unutamıyorum. Nil kıyısında bile bunu hatırlıyorum."

Ata Efendi bir tuhaf oldu. Demek Sarı Kız ara sıra bir şeyler duyuyor, kadınlaşıyor, sever gibi haller geçiriyormuş. Mektubu –güçlükle okumasına rağmen– mektuplara sarıldı. Deminki çeşitten başka muaşaka sahneleri arıyordu. Buldu:

"...Hatıralarınla yaşıyorum, Ayşen'im, şenliğim, sevgilim! O geceyi hiç aklımdan çıkaramıyorum. Evdekiler yattıktan sonra çıkıp otomobille geldiğin, Emirgan'a gittiğimiz mehtaplı gece zihninden silindi mi? Halbuki artık büsbütün benim olacağına o kadar inanmıştım ki, koca ahmak! Nasıl inanmazdım ama? Tam Rumelihisarı ile Bebek'in dönemecindeki burunda, iki yola ayrılan genişlikteydik; arabayı durdurdun –sen kullanıyordun– uzun uzun denize, sonra yeni görüyormuşçasına bana baktın. Gözlerinde yaşlar mı

parlıyordu? Evet. Bir müddet o halde yüzüme bakmakta devam ettin. Sonra? Bunu da mı hatırlamıyorsun, acaba? İlk busemizi? Hem de senden gelen buseyi? Beni göğsüne çekerek öptüğünü?"

Ayşen delikanlıyı göğsüne çekerek öpsün ha? Ata evvela inanmayacak oldu. Fakat bunu birinden değil, o işi yapana yazılan mektuptan öğrendiğini düşününce ayağa kalktı; isyan ediyordu:

"Ha," diyordu. "O da hepsi gibi imiş! Aynı çamurdan bu yığın! Aynı maya, aynı hamur, aynı harç! Bütün kızlar ve kadınlardan ayrısı, gayrısı yokmuş Ayşen'in de meğerse... Lafmış azameti, kendisini ağır satması, el sürülmez tesiri yapması! Hatta bildiğim kızlardan da bile cüretkâr: Rüştü'ye saldıran o. Hem de hasbaya bakındı! Oğlanı, ağlama taklidi yaparak göğsüne çekiyor, öpüyor! Bildiğimiz şey, ayrıca, yoğurdu fazla! Seni gidi aşifte seni! Aşifte saraylı!"

Fakat Ata, zannı hilafına Rüştü'nün yazı tarzını beğenmişti; daha samimi, duyduğu gibi, yürekten konuşuyordu. Sefirinki kendine uygun, yapmacıklı, ukalaca, alafrangamsı idi, tercüme romanları andırıyordu. Acaba onunla da buseler testi edilmiş miydi? Halıya tekrar diz çöktü, okuyor:

"...Sizin üzerimdeki en derin tesiriniz devrin küçük hanımlarına benzemeyişiniz, kadınlık kıymetini bilmeniz, bilmekle kalmayıp yükseltmeniz, modern genç kızlara birnumune teşkil etmeniz oldu. Erkekler onlardan ne kadar bıkmıştı; hoşlanmakla beraber tek tip, tavır, eda, sohbet ve 'pazar günü halkı' neşelerinden ne derece usanmıştı! Hele erkekten beklemeyip daha önce erkeğe kendileri talip çıkar görünmeleri, çırpınmaları, hemen laubali şekiller almaları

adeta uzaklaştırıcı bir tesir yapıyordu. Siz ise... Sultanım! Size gelince bunlar arasında izzetinefsi, vakarı ve erişmezliği temsil ediyordunuz. İki yıl süren hürmetkâr hayranlığımı takdir buyuyarak nihayet bir lütufta bulundunuz, bir tek lütufta; ah, o mutlu, kutlu gün!..."

Ata, içinden yürek çırpıntılarıyla mırıldandı:

"Hah, ona da yumuşamış! Ayol, Ayşen bir nevi Günnâme imiş de ben farkında olmamışım. Bizi uyuttuktan sonra Boğaziçi gezintilerine kadar işi götürmüş; gencini sarılıp öpmüş; bakalım orta yaşlısına ne biçim iltifatta bulunmuş? Herhalde mahçup Amerikalı'yı da mahrum bırakmamıştır, ama herifin lisanından anlamıyorum. Elini, saçını, bir tarafını okşadıysa çocukcağızın yüzü domates gibi kızarmıştır. Kan boğmadığına şükür!"

Bunları bir lahzada zihninden geçirmişti; aynı zamanda gözleri mektuptaydı

"*...Başbaşa bir masada yediğimiz öğle yemeğinin hatırasını, hele o günkü Büyükdere'nin yağmurlu, müstesna manzarasını ömrüm oldukça unutamayacağım. Lokantada bizden başka bir çift daha vardı. O ne tatlı bir sükunetti; durgun denize düşen ılık, iri yağmur damlalarının sesini işitiyorduk. Önünde oturduğumuz pencere açıktı; ben 'Yaz yağmuru tıpkı toprak kokusu gibi hoş bir deniz kokusu da yayıyor,' demiştim; siz de misilsiz güzellikte pembecik burun deliklerinizi iştahla kımıldattınız. 'Doğru,' dediniz, 'geçkin bir muz kokusu!' Sonra ilave ettiniz: 'Bu hava, bu deniz, yağmur sesi, loşluk bana uyumak arzusu veriyor, hem de bir saat, beş saat değil; günlerce... Ama evimde, yatağımda uyumak istemiyorum. Şuracıkta, deniz kenarında, bir otelde,*

yabancı bir odada, nerede bulunduğumu bilmeden!', 'Tek başınıza mı?' diye korkarak sordum. Gülümsediniz ve 'Hayır,' dediniz, 'ilk defa şimdi, şu saatte bir erkeğin yanımda bulunmasına tahammül edeceğimi anladım...' "

Ata Efendi bir kere daha yerinden fırlayacaktı; vazgeçti; aksine halıya kapandı:

"Mühim aktristlerdenmiş bizim Düzceli kız... Sefir cenaplarını nasıl da tutuşturmuş! Adamcağız iyice ümitlenmiştir: 'Alayım şunu, bir otele götüreyim, olur mu acaba?' diye hayallere kapılmıştır. Olmaz, bilir işini Ayşen! Bir bomba, alev saçıcı bir alet, bir harp silahıdır o! Oyuncağı andıran modern silahlardan!"

"...Öyle dediniz ve esnemelerin en harikuladesiyle hafif hafif esnediniz; gerinmelerin en bediisiyle usulca gerindiniz; tekrar ettiniz. 'Uyumak istiyorum.' Ah, gün nasıl da çarçabuk bitti, gitti. Taksim'e döndüğümüz zaman elektrikler yanmıştı. Sizi bıraktıktan sonra otele koştum; odama kapandım; bütün gece ağladım, sızladım, isminizi çağırarak sabahı ettim. Bereket mendilinizi vermek lütfunu esirgememiştiniz. Rayihanızı olsun beraberimde getirebilmiştim. İnanınız şimdi, şimdi bu kudsi bergüzar önümde, elimin altında, masamın üzerinde duruyor. Parfümünü hâlâ kaybetmedi. Zira billur bir mahfazada saklıyorum."

Ata daha okuyacaktı, bir patırtı duydu; kapayacaktı; Ayşen'in sesini işitti; döndü. Odaya girmiş, kapıyı örtmüştü. Soruyor:

"Neler yazmışlar? Bana da bazı yerlerini okuyuver. Göz gezdirmeye bile vakit bulamamıştım. Terzi, berber, sinema,

suare, ziyafet, şu bu... Biliyorsun, tabii; bir fırtına içinde yuvarlanıyoruz."

"Niye kalktın? Gidip uyumana bak. Sana ara sıra ne güzel uyku bastırırmış. Haftalarca uyumak istermişsin; hem de bilmediğin bir otelde, yanında bir erkekle!"

Ayşen azıcık şişkin, yumuklaşmış gözleriyle anlamayarak dinliyor. Hava bu gece adeta sıcak olduğundan üzerine ince bir şey almış, şeffaf denilecek bir şey... Örtülü hissini vermiyor. Hepsi de az sonra sanki silinip gidecek; vücut meydanda kalacak. Sanki kumaştan ziyade dağ başlarını alan sabah dumanları gibi sıyrılmak, yok olmak için güneşin yükselmesini bekliyor... Alından, bütün duruluğu içinde sırtları, yalçın kayalıkları, kuytulukları, fundalıkları, gölgeli, ışıklı renkleriyle bu güzel tepe kendini gösterecek. Ata, ayakta duran kızı, halının üstüne uzanmış vaziyette, aşağıdan yukarıya doğru, böyle görüyor, hatta onu kaplamış olan bulutun ötesinde berisinde, yine tıpkı dumanlı dağlarda olduğu gibi incelmiş, erimeye ve şeffaflığa yüz tutmuş parçalar var; göğsü, omuz başları, bacakları...

"Sözlerinden hiçbir şey anlamadım, dayı. Neymiş hele, bakayım!"

Hemen oracığa, Ata'nın yanıbaşına, yere oturdu.

"Okusana! Hangi uykuymuş o?"

Ata, Büyükdere'ye ait satırları mektuptan mırıl mırıl tekrarladı ve sonunda:

"İşte bu uyku," dedi. "Hatırlamadın tabii?"

"Yemeğe gittiğim hayal meyal hatırımda, ama üst tarafını büsbütün unutmuşum. Yağmur yağıyormuş, demek o

gün? Uykumu yağmur getirmiştir... Biraz da Faruk Bey'in ninnisi!"

"Çamlimanı faslını unutmamış olacaksın?"

"Faruk'la oraya gitmediğime eminim."

"Rüştü'yü kotrada dizine yatırmışsın. Bir gece de mehtapta evden kaçıp Emirgan'a kadar uzanmışsınız ve..."

"Ne tuhaf mahluklar şu erkekler! Hepsini bir bir yazıyorlar mı? Niçin? Ne lüzum var? Öpmüştüm çocuğu... Bunu da mı yazmış?"

Ata, ciddi tavrını artırarak cevap vermedi. Ayşen gülümsüyor, dayısına uysal uysal sokuluyor:

"Kıskandınsa seni de öperim, ama tam barışmak şartıyla. Öperim, barışırız, biraz da konuşuruz. Kararsız haldeyim. Bana bir fikir ver; yardım et Sarı Kız'ına! Şaşma dayıcığım: Sarı Kız diye çağrıldığımı biliyorum. Belki sen de içinden öyle söylüyorsundur. Belki değil, muhakkak! Yakıştırıyorsun o sözü bana!"

Ayşen, Ata'nın yanağından öptü ve:

"Sen de öp!" dedi. Dayı, Sarı Kız'ın alnına çekingen bir buse kondurdu; sonra birdenbire derin bir şefkat duyarak başını göğsüne çekti, tatlı tatlı mırıldandı:

"Yavrum! Ayşen'im! Gönlümün şenliği güzel kızım!"

Şımaran Sarı Kız, dayısı çekilmeye çalıştığı halde sokulmakta ısrar ediyor; soruyor:

"Çok sever misin beni? Ama pek çok, herkesten çok?"

Ata, başını tasdik makamında sallıyor.

"Gezip dolaştığımız yerlerde gördüğün bütün kızlardan daha güzel, daha kibar, bambaşka tipte, bambaşka karakterde değil miyim ben?"

Yine tasdik işaretleri.

"O bir defacık oldu, bir daha yapmadım. Ne ona ne de kimseciklere..."

"Neyi? Hangisini?"

"Rüştü'ye yaptığımı... İçimden geliverdi, tutamadım kendimi."

Ata kalktı, azıcık düşündü, sonra halı üzerinde kalmakta devam eden Ayşen'e –ne kadar da yakışmıştı yere serilip dökük saçık uzanışı! Sarılı beyazlı papatyalar fışkırmış bir bahar çayırı gibiydi; insana eğilip okşamak, koklamak arzusu veriyordu– ayakta bir nutuk verdi:

"Dinle beni! İyi dinle! Aklını, mantığını başına toplayarak dinlemen lazım. Açık, dürüst konuşalım: Mektupları okudum; ikisi de sana tutkun; ikisi de fevkalade namzetler. Bu gece Rüştü'yü seçtin, muvafıkı da oydu. Artık dönmek yok; oyun bozanlık yok! Bana söz ver: 'Sedefinci ile evleneceğim; kararım karar!' de. Hemen nişan merasimini yapalım; daha iyisi nikahı kıyalım; bu iş bitsin. Zira... Zira sulhun tesirleri kendini gösterdi; çurçur tüccarlar piyasadan çekilmeye başladı. Babanın vaziyetini pek sağlam görmüyorum. Kazanıyor, kazanıyor ama elinde mal mülk yok. Şu apartmanı bile satın aldıramam kendisine. Sonra..."

Söyleyip söylememe tereddüdü geçirdi; söylemeyi tercih etti:

"... Sonra Alımsızoğulları ile alakasını kesmiş. Son gönderdiği para Antepli fıstık tüccarı Hacı Hamzalar vasıtasıyla geldi. Bence hayırlı alamet değil bu kızım!"

Ayşen dinliyor; lakin yine telaşsız, heyecansız.

"Terzinin bu ay yolladığı fatura yedi yüz küsur liralık. Bende beş yüz liradan gayri metelik yok."

Sarı Kız hafifçe gülümsedi; ayağa kalkıyor, gelip dayısının yüzünü şöylece alaylı tavırla okşadıktan sonra, diyor ki:

"Ne kadar para lazım? Yani bütün hesapları kapatmak için lazım olanı söyle."

"Bin beş yüz lira ister."

"Peki. Sana yarın bir çek vereyim; iki bin liralık... İçin rahat etsin."

"Ay, senin bankada hesabı-ı cârin de mi var?"

Cevabı kısa, izahsız:

"Evet, var... Ama çok bir şey değil. Çeyizliğim. Babam yılbaşında koyduydu."

Tekrar gülümsüyor:

"Var diye canın mı sıkıldı? 'Yok' deseydim yine kaşlarını çatacaktın. Ah dayıcığım, ben senin kadar hoş, sevimli, tatlı adam görmedim; melek gibisin. Biliyor musun, bazen başımı dizine koyup yatmak istiyordum. Dizine dayadığım başımdan hep güzel hülyalar geçecek, rahat edeceğim sanıyorum. Peki dayıcığım, dediğin olsun, Rüştü ile evleneceğim. Yarın Talip Bey'le konuş. Ona söylersin: 'Babasının varı yoğu hesaba katılmadan, beş parasız kız sayılmak şartıyla razı iseniz nikahı yapalım!' İcap ederse Faruk Bey'in beklediğini, Cihannümâ apartmanını da bana vereceğini anlatıver. Uyuyalım artık. Mektupları çekmeceye sen koyuver. Ne kadar zahmetse..."

"Zaten çıkaran benim. Haydi, Allah rahatlık versin."

"Güzel uykular dayıcığım! Ha... O mektupları bu gece okumadan yatmayacağını ben biliyordum; mahsus beklemiştim; mahsus da haber vermiştim."

"Niye?"

"Benimle hakikaten candan alakadar mısın, değil misin?... Anlamak için! Bakmadan yatıp uyusaydın mahzun olacaktım."

Ayşen gitti. Her gidişinde olduğu gibi, Ata, hem bulunduğu yerin, hem de içinin ışığı sönüvermişçesine kendisini karanlıkta hissetti. Karacaoğlan'ın bir beytini okuyarak hak verdi:

Kasvetli gönlümün gamın eriten
Karanlık kalbimin çırası kızlar.

"Hakikaten öyle," dedi. Ayşen'in vücudunda da bütün güzeller, tazeler gibi etrafı nurlandıran bir hassa var, ama hepsininkinden kuvvetli, tatlı onunki! Ayrılınca yalnız benim gönlüme değil, sanki şu eşyaya, duvarlara, hatta lambaya bile hüzün çöküyor; hepimizin benzi soluyor. Karacaoğlan bunu pek mükemmel sezmiş. Hani bir türküsünü okumuştum: Pınar başında dolaşırken bakar ki dört, beş kız güle şakalaşa testilerini dolduruyorlar; kalkıp giderler; etraf bikesleşir. Artık ne suyun berraklığı kalmıştır, ne de söğütlerin hoşluğu... Manzarayı derin bir neşesizlik kaplamıştır. O zaman şair der ki:

Güzel gitti diye pınar ağladı
Acıdı yüreğim yandı pınara.

Benim de Ayşen'siz kalan odaya acıyasım geliyor. Birdenbire hepimizin beli büküldü.

Böyle söylenerek mektupları çekmeceye yerleştiriyordu. Vaziyetinin acayipliğini anlamıyor muydu? Yeğenine gönderilen aşk nameleriyle meşgul olan bir dayı! Bereket âşıklar

izdivaç teklif ediyorlar; ortada ar ve hayaya dokunan cihet yok. Kızcağızın bir defacık arzu duyarak namzetlerinden karayağız güzeli bir delikanlıyı öpmesini de mazur görmeli. Kimbilir nasıl dayanılmaz bir kuvvet Ayşen'i bu harekete icbar etmiştir! Ne tatlı, aynı zamanda ne derece zorlayıcı bir kuvvet! Nefsine hâkim olamamış, Sarı Papa! Demek ki o, bazen bir Berin, bir Deniz gibi erkeğe karşı serâpâ duygu kesilebiliyor; cinsi iştahın gizli sıtmasına tutuluyor, için için ürperiyor, titriyor... Erkek istiyor.

Ata hisliliğe kapıldı.

"Ah yavrum," diye söylendi. "Bu senin ne kadar hakkın!"

Ayrıca hem Ayşen'in duyacağı, hem de seçtiği erkeğe vereceği zevki düşünerek şefkatle karışık acayip bir şehvet buhranına tutuldu. Ayşen'i sevdiği muhakkaktı, ama onu nefsine hasretmek isteyen bir aşk değildi bu! Başkasını sevmesine, sevdadan nasibini almasına, hayatın en tatlı nimetinden olasıya zevk çıkarmasına razı bambaşka bir muhabbet... Filozofça bir muhabbet!

Yanından bir dakika ayrılınsa hemen hemen göz nurundan mahrum kalmışçasına ışık ve renk mefhumunu kaybeden Ata, ömrüne o derece hâkim olan mahbubesini bir gencin kucağına atmak için diller döküyor, vaitler almaya çabalıyordu.

"Ne hoş sevişiyorlar," diyordu. "Nasıl da birbirlerine yakışırlar! Adale ve sinirden ibaret karayağız delikanlı ile Altın Kız'ın vücut vücuda sarılıp dolanmaları tabiatın en ufak çirkinliğe yer vermemiş bir güzelliği olur. İkisi de tam manasıyla küfüv. Halbuki Ayşen'i yaşlı bir adamla, hatta şu sefirle sevişir görmek hiç de aynı tesiri yapmaz... İğrençleşir."

Ertesi günü Talip Bey'le konuşamadı; Ticaret Odasında bir toplantı vardı. Akşam üzeri apartmandan içeri girince, kapı önünde Günnâme ona haber verdi:

"Paltonun sahibi bulundu. Gazetede ilanı okumuşlar; demin telefon ettiler. Ben de 'Büyük bey işinden saat altıda döner, gelirsiniz!' dedim."

"Kimmiş bu adam?"

"Söylemediler. Zaten ben de sormayı unuttum. Nerede ise gelir; anlarsınız. Telefonda..."

Sözünü bitirmemişti, zil çalındı. Baktılar; kasketini elinde tutan, deri ceketli bir şoför. Soruyor:

"Beyefendi evde mi?"

"Benim. Ne istiyorsunuz?"

"Paşa aşağıda, otomobilde... Paltoyu görecek de..."

"Hangi paşa, oğlum?"

"Bizim paşa... Mısırlı... Ruveyha Paşa..."

"Eh, buyursunlar, görsünler."

Ata, Mısırlı denince aklından -vaktiyle seyrettiği Sekizinci piyesindeki rahmetli Şadi tipinde– geçkin, akbıyıklı bir şahıs geçirdi... Mısırlı kart bir zengin. Fakat az sonra asansörden gürbüz, sevimli, sırtında ceket, sporcu bir deikanlı çıktı. Kendisi Sekizinci'dekine benzemiyordu; lakin şivesi aynen onunki...

İçeriye aldılar. Koridorda konuşuyorlar. Mısırlı uzun uzun af diledi. Merasim bitince Günnâme kırıtarak paltoyu gösterdi.

"Bu balto ben... Yani benim balto bu!"

"Buyurunuz, alınız öyleyse."

"...Amma sizin balto benim balto..."

"Efendim? Anlayamadım."

Merdivenden çıkarak yetişen şoförüne Arapça bir şey söyledi ve Ata'ya dönerek:

"Usburya seydi... Gelecek... Sabbir biraz! Ta'rif İngilizi?"

"Ma bi arif..."

Ata'nın Arapça cevap vermesine güldü; karşılıklı gülüşüyorlar.

"Salona buyursanız... Bir kahve içerdik."

Ruveyha Paşa kabul etmedi; ayakta bekliyorlar. Asansör hırıltısı... Galiba şoför bu sefer asansörle çıkıyor. Hayır, gelen Ayşen!

Ayşen'in kapıdan içeriye girdiğini gören Mısır Paşası sarsıldı mı, sendeledi mi veya çömelir gibi mi oldu? Elbette değil. Fakat Ata'ya öyle geldi; gelmesinin sebebi vardı; herhalde yüzünde, tavrında, umumi heyetinde fazla sezilmemekle beraber müthiş bir değişiklik vuku bulmuştu. Dayı, içinden:

"Adamcağız bitti," diye söylendi. "Salona girmediğine yanmıştır."

O sırada geri dönen şoförün uzattığı paltoya gözü iliştiği için sevinçle Sarı Kız'a seslendi:

"Bu da benimki! Paltom bulundu! Hüsn-ü tesadüfe bak!"

Sarı Kız, Ruveyha Paşa'ya, Paşa da Sarı Kız'a bakıyordu.

V

"Büyük bey, size bir şey söyleyeceğim. Küçük Hanım'ın iyiliği için... Fitne fucurluk etmiyorum."

Günnâme, evde kimsenin bulunmadığı bir akşam üstü odaya girerek esrarlı, endişeli bir tavırla Ata Efendi'ye böyle dedi, üst tarafını getiremedi; sustu.

"Ne oldu? Anlat! Ayşen'i sevdiğini bilirim; elbette ki iyiliği için söylersin. Sen zaten dedikoducu bir kız değilsin ki..."

"Dün burada Rüştü Bey kavga etti; Küçük Hanım'la..."

"Sebep?"

"Şu Mısırlı Paşa meselesi... Bilmem hangi otelin salonunda ikisini otururlarken görmüşler. Bağırdı, çağırdı, söylemediğini bırakmadı."

"Ayşen ne yaptı?"

"Hiç. İyi işitemedim; kısa kısa cevaplar veriyordu. Yan odaya sokuldum, kapı aralığından baktım; arkasını çevirmiş, ayakta duruyor, sokağı seyrediyordu."

"Sonra?"

"Sonra fena bir şey oldu; Rüştü Bey Küçük Hanım'ın üzerine yürüdü; omuzlarından tuttu; sarstı, sarstı. O da döndü, suratına bir tokat attı. Tabanca gibi patladı, vallahi..."

"Ne diyorsun?"

"Öyle, işte! Ben hanımı dönecek diye korktum, koşup yetişecektim. Rüştü Bey durakladı. Ağzını açmadan odadan çıktı."

"Gitti mi?"

"Hayır. Kapıdan döndü, elinde bir şey vardı. Görünce ödüm koptu. Altıpatlar! 'Eyvah,' dedim, 'cinayet olacak, hanımımı öldürecek!' "

"Sen düşündüklerini bırak! Sonunu anlat!"

"Altıpatları gösterdi: 'Üçümüze de yetişir!' diye haykırdı. Kılı kıpırdamadı. Baktı; sırtını çevirdi. O zaman Rüştü

Bey kanapeye çöktü; bir ağlamadır tutturdu. Ağladı, ağladı; sustu. Kımıldamıyordu; sanki taş kesilmişti, zavallı! Nihayet Ayşen Hanım başını çevirdi; Rüştü Bey'i uzun uzun seyretti; yürüdü; yaklaştı... Ben ne yapacağını merak ediyordum; 'Aman, sertlik etmese!' diyordum içimden..."

"Okşadı, öptü mü yoksa?"

"Nereden bildiniz? Evet... Saçlarını okşadı; yanına oturdu, kolunu boynuna doladı; dediğiniz gibi yaptı."

"Yani?"

Günnâme kızardı, gözlerini de eğdi, hafifçe cevap verdi:

"Öptü... Sarıldılar birbirlerine! Ama çok uzun sürdü sarılmaları... Halının üzerine düştüler. Ben yine korkuyordum..."

"Neden?"

"Tabanca yerdeydi; dokunurlar, patlarsa diye... Ne yaptıklarını bilmiyorlardı ki, büyük beyefendi, saçları başları darmadağınık olmuştu. Sonra Ayşen Hanım ordasından tarağını getirdi, Rüştü Bey'in saçlarını düzeltti. Kendisi de tarandı, elbise değiştirdi. Kapıda bekleyen o yeni otomobile binip gittiler. Küçük Hanım bana da şu kolyeyi verdi; giderken..."

Ata, son cümleleri yarı dinledi. Aklı halı üzerindeki sahnede, gözü Günnâme'nin gergin süveterli göğsünde, acayip, lakin tatlı bir sersemlik halindeydi. Büyük hastalıklardan sonra nekahat devresinde sıhhat alametleri kendini gösterirken mecalsizlik içinde duyulan ürkek dirilik yok mudur? Tat almaya, yaşadığını anlamaya ilk defa heveslenmek? O hal, işte! Genç kızı kendisine çekti, başını göğsüne bastırdı ve güya kavga ve muhabbet fasıllarında geçirdiği heyecanı yatıştırmaya çalışıyormuşçasına mırıldandı:

"Seni korkutmuşlar, üzmüşler köftehorlar! Aldırma! Böyle olur, sevişmek. Yeni usul sevişmeler böyle oluyor her halde... Maamafih haber verdiğine çok iyi ettin," dedi ve Günnâme'nin göğsünde rahat etmiş gibi durmasından bir müddet hoşlandı; fakat neticesini göze alamayarak yavaşça sıyrıldı; muhabbetli yapmaya çalıştığı bir sesle:

"Haydi yavrum, bana bir kahve yap da içeyim. İstersen iki olsun. Karşılıklı içeriz."

Kız, bir fincan kahve ile geldi ve tekrar mutfağa döndü. Hayal sükûtuna uğradığı, yürüyüşündeki kıvraklığın kayboluşundan belliydi. Ata Efendi biraz pişman! Lakin işin şuyuundan çekinmişti. Sırf övünmek için Günnâme bütün apartmana "Büyük bey bana âşık! Siz onun ağırbaşlı duruşuna bakmayın, aklı fikri taze, güzel kızlarda!" diye yayar, böbürlenirdi.

Ata acıdı; gönlünü almak için ütü odasına girdi. Nemli çamaşır ve kirişli patiska sıcaklığı kokan bu daracık yerde kız bunalmış olacaktı ki, pencereyi açmıştı. Serin bir mayıs akşamı...

"Günnâme!"

"Efendim?"

"Ayşen sana Mısırlı Paşa'dan hiç bahsetti mi?"

"Bir kere konuştu: 'Benim yüzümden bir türlü İstanbul'u bırakamıyor, adamcağız!' dedi. Ha, bir defasında da çok zengin olduğunu söyledi; şu mahalleyi isterse satın alıverirmiş... Bilmem doğru, bilmem yalan."

"Bu işi hanımla müzakere etmeliyim, değil mi Günnâme?"

"Faydası yok. Aklına koyduğunu yapar, o!"

Karşıki apartmanın penceresinden bir delikanlının kendini göstermemeye çalışarak odayı göz hapsine aldığını anlayan Ata Efendi, küçük bir kıskançlık duymakla beraber pencereden pencereye muhabbetleşmenin gençliğinden beri tadını bildiği için insaflı hareket etti; fazla durmadı, çekildi. Yalnız, çekilmeden önce kıza:

"Yeter artık... Yoruldun. Üst tarafı yarına kalsın," dedi.

Fakat Günnâme'nin karşıki kattan zevk alarak çalıştığını, ütüyü elinden zor bırakacağını biliyordu. İçinden: "Bari dalıp çamaşırları yakmasa!" diye söylenerek odasına ve esas meseleye döndü:

"Şimdi başımıza bir de Ruveyha Paşa çıktı. Şu Rüştü'nün talihi yâr olmuyor, vesselam!"

Paltoyu getirdiği gün evvela içeriye girmek istemeyen Mısırlı, Ayşen'i gördükten sonra ayrılamamış, Ata'nın ikinci davetini canla başla kabul ederek bir müddet salonda oturmuş, ikram olunan viskiyi içmişti. Sarı Kız, buzdolabında içkilerin envaını bulunduruyordu; Günnâme'yi de servise alıştırmıştı. Muhtelif şişelerle, kadehlerle, buz parçalarıyla, samançubuklarla süslü büyük bir tepsi ortaya konuyor; misafirlere istedikleri aperatifleri küçükhanım, baba evinde o gibi işlerle ünsiyet hasıl etmişçesine olgun, kibar, aynı zamanda hem nazik, hem vakarlı hareketlerle dağıtıyordu.

Ayşen, Paşa ile şöyle böyle, güçlükle, lakin doyulmaz bir tatlılıkla İngilizce konuşmuştu. Fellahın aklı başından gitmişti. Kendilerini ertesi akşam için Abdullah Efendi Lokantası'na çağırmış, çıkarken de Günnâme'nin eline bir 50 liralık sıkıştırmıştı. Yemeğe Üftade'yi de götürmüşlerdi.

Kadıncağız burada da temkinli davranmış, zaten Mısırlı'nın lisanına lisanı uymadığından lakırdıya pek karışmamıştı.

Daha ziyade iki genç konuşmuşlardı. Bir aralık Ayşen, Ata Efendi'ye usulcacık demişti ki:

"Parmaklarıma baktı ve bana nişanlı olup olmadığımı sordu."

"Bekar mıymış Paşa?"

"Karısından ayrılmış... Kadın Amerikalıymış, uyuşamamışlar."

"Onda daha ne kadınlar, karılar vardır!"

Ertesi günü Ata Efendi, Mısır'la iş yapan ve Sedefinciler hanında yazıhanesi bulunan Mümin Bey'e uğramış, Paşa hakkında tahkikat yapmıştı. Asıl ticareti Arap memleketlerine esrar sevketmek olan bu yetmişlik ihtiyar izahat vermişti:

"Rahmetli Kral Fuad'ın uzaktan akrabasıdır. Arazisi Nil Vadisi boyunca uzanıp gider. Ayrıca emlakı çoktur; vakıfları da vardır. Mısr-il Cedide'de bir villa yaptırdı, görülecek şey... Harpte Mareşal Montgomery bir ara orada kaldı. Azıcık delişmen, lakin iyi kalpli, sporcu bir delikanlıdır. Otomobil, yat, at yarışı, av... Ömrü bunlarla geçer. Yenir, tükenir para değil ki, Ata Efendi oğlum! Pencereden avuç avuç serpse de sonu gelmez. Denizin suyu biter, onda para bitmez!"

İki gün geçmiş, geçmemişti. Mümin Bey, Ata'nın odasına geldi:

"Benden seni sordular," dedi. "Daha doğrusu akrabadan bir hanımı ve babasını? Ne söyleyeyim, onlara? Bildiğim insanlar değil. İsimlerini kâğıda yazdım: Ayşe Hanım ile Yaşar Bey. Tahkikatı konsoloshaneden yapıyorlar. Kim bunlar?"

"Dayı oğlumla kızı Ayşen... Ayşe yanlış... Bir 'n' koy sonuna!"

Mümin, notu tashih etti, Ata'dan aldığı malumatı defterine, söylediği gibi yazdı; teşekkür edip gitti ve iş o kadarla kaldı. Meğerse kalmamış: Paşa ile Sarı Kız bir otel salonunda beraberce oturmuşlar! Acaba kaçıncısı? Rüştü bir tanesini öğrenmiş.

Ayşen daha ilk günlerinde planını gizlememişti, zaten; karşısına çıkan koca namzetlerinin en zenginini, yani kendisine en lüks hayat temin edecek olanını seçeceğini söylemişti. Bazı bazı aşk temayülleri de duyuyor, birini sevmek, sevdiğinin olmak istiyordu, ama öteki his bunu bastırıyordu.

"Yahu," diye söylendi. "Kızda da ne şans var! Ruveyha Paşa'yı solda sıfır bırakacak servette bir yenisi bile zuhur edecek galiba. Rockfeller'in oğlu Amerika'dan gelecek, Ayşen'i hususi tayyaresine koyup götürecek! Nikahları havada kıyılacak. Atlantik üstünde... Dünya gazetelerinde resimleri çıkacak."

Daire telefonu çalıyor. Ata ile Günnâme makine başında buluştular. Ahize kızın elinde. Dinledi, sonra dönüp dedi ki:

"Küçük Hanım sizi otomobilde bekliyormuş; sansar kapını da istiyor. Siz de palto ve boyun atkısı almalıymışsınız."

İkisi de balkon penceresine aynı zamanda koştular; hayret içinde kaldılar. Arabada üç kişiydiler: Ayşen, Rüştü ve Ruveyha Paşa! Ata, hizmetçi kıza baktı:

"Ne dersin, Günnâme?"

"Ne diyeyim? Erkekleri idare etmesini biliyor bizim Küçük Hanım. Doğrusu pek usta... Benim elimden gelmiyor."

Maslak üzerinden Boğaziçi'ne gidiyor. Ata Efendi, içinde bulundukları otomobilin Paşa'ya ait yepyeni bir şey olduğunu neden sonra, üzerlerindeki tavan birdenbire açılıp arkaya toplanınca anladı. Vaktiyle Ford'ların da üst ve yanları muşamba örtülüydü ama açmak için yarım saat çalışmak lazım gelirdi. Bu, tam otomatik. Paltosunu giydi; atkısını da boynuna doladı. Süratin rüzgârına tutulmuş, uçuyorlar. Direksiyon başındaki Paşa'ya:

"Aman evladım, biraz yavaşla! Bu yol şakaya gelmez!" diye ihtarda bulundu; adam oralı değil.

Zaten sözünü anlamadı bile... Öbürleri de aldırmıyorlar. Bir gün Ayşen'in kazaya uğraması ihtimalini aklından geçiren Ata'yı dehşet kapladı. Otomobil enkazı arasından ölü veya sakat çıkarılan bir Ayşen! Mesela kötürüm kalıyor, yahut o güzel çehre yamalı bir surat haline geliyor. Maazallah!

Tekrar etti:

"Yavaşlatın şunu, diyorum size!"

Bu sefer dinlediler; hatta Tarabya'ya inen yokuşun başındaki kır gazinosu önünde durdular; arabaya bira getirttiler. Güneş henüz batmıştı; burada deniz kenarında olmayan bir dağ havası, dağ başlarına mahsus funda kokulu bir bahar rüzgârı vardı. Ata'nın içi açıldı. Rüştü ile Ruveyha Paşa İngilizce bir konuşmaya dalmışlardı. Ayşen'e yavaşça sordu:

"Eski ahbap mıymış bunlar? Mısır'da mı tanışmışlar?"

"Öyle olmadığını sen anlamışsındır, dayı! Mahsus anlamamazlıktan geliyorsun. Ara sıra hatırını aldığın Günnâme geçen günkü kavgamızı herhalde anlatmıştır."

Ata duraladı. Az sonra dedi ki:

"Nişanlınla arana sokmamalıydın onu..."

"Daha nişanımız yapılmadı. Sait de karısından henüz ayrılmamış ya..."

"Sait dediğin kim?"

Ayşen, Paşa'yı gözünün kuyruk ucuyla işaret etti:

"Küçük ismi budur; Sait'tir."

Öyle derken kızın sesinde Ata'nın sezişinden kaçmayacak, bir haz duyma ahengi vardı. Ayşen adeta tutulmuştu Mısır paşasına.

Bu gece nerelere gitmediler! Büyükdere'de yemek yediler; Ortaköy'deki havuzlu gazinoya uğradılar; biraz kaldılar; Şişli'ye çıktılar. Bomonti fabrikasına sapan köşede başka bir gazinoya girdiler; öyle ahım şahım bir yer değildi; Rumca şarkılar söyleniyordu. Güya Beyoğlu'nda görünmekten çekinen çiftler oraya giderlermiş; bir köşeye çekilip başbaşa sevdalaşırlarmış. Az zamanda çalgı ve türkü sesinden kafaları şişti. Haydi Park Otel'in pavyonuna! Tenha olduğundan sıkıldılar; Taksim pavyonuna girdiler. Paşa, "Başka mahal yok? Bitti, hepsi?" diye soruyor. İstanbul'da gece sabaha kadar eğlenilecek yerler bulunmadığına kızıyordu. Nihayet gezintiye doymamış halde –herkesi evine bırakıp– oteline gitti. Gezintiye mi doymamıştı, Sarı Kıza mı? Ata şüphede. Zira hakikaten onun yanındayken saatler çabuk geçiyordu. Bir şeye daha dikkat etti: Ayşen, başka defalar yaptığı oyunu oynamamış, yani uykusu gelmiş gibi tavırlar almamıştı. Paşa'nın yanında şikâyetsiz, farkına varmadan sabahı edecekti.

Bereket onlar kalktıkları zaman baş başa kaldığı Rüştü, şu haberi verdi:

"Haftaya Londra'ya gidiyor. Bir jokey bulacakmış... Yarış atları için süvari, yani..."

"Londra'dan mı gelir, onlar?"

"Evet, jokeylerin en iyisi İngiltere'de bulunur."

"Aşçıların en mükemmeli de Mengen'den çıkardı, bir vakitler. Bizim memleketten... Ayşen'in memleketinden. Sizin aile nerelidir?"

"İzmir taraflarından... Ama aslen Rumeliliyiz. Annem İstanbulludur."

Ata'ya o dakikada Mısırlıdan başka herkes, nereli olursa olsun daha sevimli gelmişti. Kanaati şuydu ki, Sarı Kız şimdi istediğini, aradığını bulmuştur; Ruveyha Paşa'dan ayrılmayacak. Nitekim apartmana girip de Ayşen odasına doğru yürürken durdurdu:

"Benim anladığım sen Paşa'yı pek beğeniyorsun. Değil mi?"

"Evet, dayı."

"Aranızda söz geçti mi? Geçti muhakkak..."

"Geçti, dayı."

"Bir şey kararlaştırdınız, her halde... Öyle mi?"

"Evet, öyle dayıcığım."

"Ne çabuk!"

"Çabuk oluverdi."

"Yani seni alacak mı?"

"Alacağım, diyor."

"Evlenmek isteyenlerin kaçıncısı bu?"

"Yine ağlatmak mı istiyorsun beni? Bırak, gideyim dayı!"

Dayı ürktü, ısrar edemedi; kös kös odasına girdi; kendi kendine söyleniyordu:

"Ayşen'in pasaportu çoktan hazır değilse, ben bir şey bilmiyorum. Sefir buradayken yaptırttı belki de. Her an harekete hazır vaziyette duruyor; kafasının içinde yüz türlü proje var. Günün birinde 'pır!' diye uçup gidecek; Günnâme elinde bir kâğıtla yanıma gelecek. İki satır yazı: 'Elveda, sevgili dayıcığım! Beni mazur gör; böyle yapmak icap etti. Yakında tafsilatlı mektubumu alırsınız. Cümleye hürmeten, selamlar.'"

Ata hayalinde Sarı Kız'ın kaleminden, onun soğukkanlılığına uygun şekilde yazdığı bu pusulayı hakikaten almış, okumuş gibi şaşkındı; neredeyse koridora fırlayacak, elinde kâğıt tutuyormuşçasına acayip bir tavırla karısının odasına koşacak, onu dürterek uyandıracak ve:

"Gördün mü sarı çiyanın marifetini? Bizi yüzüstü bırakıp kaçmış! Nah, işte mektubu!" diye haykıracaktı.

Yalnız bu kadarla kalsa! Haydi, topla eşyalarını; dön Gedikpaşa'daki kuleye... Şimdi Feride de yok... Hatta damat Atıf da... Tabii Sedefinci de artık Ata'nın pasaportunu verir. Bir lokma, bir hırka, sefil bir ömür başlayacak. Afitap Kıraathanesi'nde pinekleyecek. Ayrıca Feride'nin azametini de çekecek... Vurguncu, sonradan görme mahalle karısı azameti! Üftade ise kızının tarafını tutacak, onu hoşnut etmeye çalışacak. Ne sükût! Öfkelendiği için yine şivesini kaybetti:

"Yüreğimin evinden vurdu kancık beni! Ekmeğimize kan doğradı, elin dölü!"

Neden sonra düşünceleri şekil değiştirdi. Hayır, Ayşen böyle hareket etmezdi; dayısının maddi vaziyetini yoluna koymadan gitmezdi. Belki habersizce sıvışırdı ama bıraktığı mektuba bir de çek koymayı unutmazdı. Oralardan da para, hediye yollardı. Sebepsiz yere ta'ânediyordu[1] güzel kıza! Belki de Mısır'a aldırtır, İngiliz Mareşalinin oturduğu villaya kendisini birkaç ay misafir ederdi. Ata Efendi, öteden beri Mısır'ı görmek isterdi. Hiddet yavaş yavaş silindi, yerini muhabbete, rikkate bıraktı:

"Orada da güzelliğiyle nam kazanır vallahi! Eh koca nüfuzlu, genç, dinç... Taşı sıksa suyunu çıkarır. Karısını muhafaza edecek kudrette. Göz koyanlara hadlerini bildirir. Hatta en baştaki yılışık hovardalara bile!"

Ata bunları kura kura epeyce zaman uyuyamadı. Fakat ertesi gün pazardı; "geç kalkarım" diye teselli buldu ve ancak içeriye aydınlık dolarken daldı. Bir tesellisi de Ayşen'i uyanınca karşısında görmek, onunla öğle yemeğinde beraber bulunmaktı. Sabahları evin içinde ne hoş gezer, dolaşır, mahmurluk bir yaraşırdı ki sarı ipek kozasına!

VI

Pazartesi günü Ata Efendi, Emniyet Müdürlüğü binasına giriyordu. Kapıda kimi göreceğini sormadılar. Kendisi bir memuru yakaladı; danıştı:

"Bizim Rasim vardır; bir masa şefi olmuş, ama hangi şubede bilmiyorum. Soyadı mı? Dur bakayım, oğlum! Memlekette babasına Peşkirci'nin Ali derlerdi."

---

1 ta'ânetmek: kötülemek, yermek

"Ha! Rasim Peşkirci olacak. Üçüncü kattan sorun."

Döne dolaşa odasını buldu. Kapıdaki polise ismini verdi; hemen içeriye aldılar.

"Vay dayı efendi, bizi arar sorar mısınız? Buyurun, buyur!"

Beş on kelime şundan bundan konuştuktan sonra, işi başından taşkın olan Rasim dedi ki:

"Bir emrin mi var dayı?"

"Eh, bir ricam var, mümkünse, şayet..."

"Söyle!"

"Yaşar'ı tanırsın?"

"Tanırım elbette. Maşallah kızı da pek güzel, pek şık... Har vurup harman savuruyor. Yaşıyorsunuz, doğrusu... Ama iyi kız. Dosyası tertemiz. Evvelce şüphelenmiştik."

Ata'nın şaşırdığını görünce ilave etti:

"Hayır, hamdolsun öyle bir şey yok. Mesele başka bir şeyle alakalı."

"Ne gibi?"

"Ecnebilerle konuşup geziyor ya..."

"Casus mu sandınız?"

"Biz vazifemizi yaparız."

"Tabii! Tabii! Yapmalısınız elbette. Benim öğrenmek istediğim şu: Ayşen pasaport çıkarttı mı?"

"Kolay. Sen şu kâğıda adresini, soyadını filan yazıver; sordurtayım."

Birini çağırdı; kulağına bir şeyler söyledi, kâğıdı eline verdi; yolladı.

"Sizden gizli seyahate mi çıkacak? Yaşı müsaitse men edemeyiz. Eskiden bir kanca takardık ama şimdi ilişemiyo-

ruz. Boyuna tamim geliyor; 'kanuni muamele' deyip duruyorlar. Güçleşti işler..."

"Doğru. 7. 5. 46 tarihinde pasaport muamelesi ikmal edilmiş."

"Yani üç gün evvel, cuma günü..."

"Öyle! Galiba birisiyle fertiği çekecek. Kim bu adam?"

"Mısırlı bir paşadan şüphe ediyorum. Evleneceklermiş."

"Ha! Şu otomobilli milyoner Ruveyda Paşa olacak."

Ata düzeltti:

"Ruveyha Paşa."

"Her ne karın ağrısı ise! O, diplomatik pasaportla geldi; kral hanedanıyla uzaktan karabeti varmış; bize tavsiyelidir. Yine de peşini bırakmadık ya! Peki, niçin nikahlarını burada kıyıp güzel güzel gitmiyorlar?"

"Kızın bir nişanlısı var da... Hoş, tam nişanlı da sayılmaz; sadece sözlü. Delikanlı fena tutkun olduğundan usulcacık sıvışacaklar, senin anlayacağın."

"Bizi o cihet ilgilendirmez."

Ata Efendi, "Ama beni pek yakından ilgilendirir," diyecekti; vazgeçti; daireden ayrıldı. Rasim, oda kapısından dışarıya kadar çıkmış, akrabasının yaşını, başını hiçe saymamazlık etmemişti. Soy sop arası Anadolu terbiyesinin henüz bozulmadığına memnun, lakin aldığı haberden sersem bir halde bürosuna girdi.

"Lanet olsun o paltoya," diye söyleniyordu. "Şayet kaybetmeseydim bu herif karşımıza çıkmayacaktı. Ayağım kırılaydı da Dolmabahçe balosuna gitmeseydim! Padişah sarayında Berin aşiftesini sıkıştırmak bana uğur getirmedi. Zaten o saray kimseye yaramıyor... Ne padişahlara, ne de

sonradan yerini alanlara! Taşına, temeline hayır dua sinmemiş bu binanın!"

Öğrendiğine, anladığına göre, Ayşen nihayet bir haftalık misafirdi. Zira Rüştü dün gece Paşa'nın hafta içinde İstanbul'dan ayrılacağını söylemişti; pasaportun hazırlanmış olması da yalnız gitmeyeceğini ispat ediyordu.

"Babasına bir telgraf çekeyim, çağırayım."

Kararını verdi. Fakat öyle bir şey yaparsa Ayşen'in kendisine güceneceğini, bir daha arayıp sormayacağını, dargın ayrılacaklarını düşününce fikrini değiştirdi.

"En iyisi," dedi. "Kıza bildiklerimi söylerim; kaçmasına yardım da ederim. Ayşen'im ne dilerse onu yaparım. Kendisine telefon edeyim; dışarıda bir yerde buluşalım, konuşalım. Bakalım ne cevap verecek?"

Saat altıda pastanenin bahçesine girdiği zaman, Sarı Kız –sözleştikleri halde– henüz gelmemişti. Fakat Ata'yı gören garson hemen yanına sokuldu; Ayşen Hanım'ın otelde beklediğini söyledi.

Antrede karşılaştılar. Galiba pencereden gözlüyordu.

"Pastanede bizi rahatsız eden olur; burası daha tenha. Ne var dayı? Can sıkıcı bir haber mi aldın babamdan?"

Yan salona geçtiler; oturdular. Ata söze nasıl başlayacağını bilemiyor.

"... Evet, sana dair bir mesele. Sana ve Paşa'ya dair..."

"Ha, şu iş! Pasaport çıkarttığımı öğrenmişsin galiba... Öğreneceğini tahmin etmiştim. Neydi o polis memuru, hani akrabanızdan biri?"

"Senin de akraban olur. Kendini bizden saymıyor musun? Anandan babasız mı doğdun? Mengenli olmak Çerkezlik hay-

siyetine mi dokunuyor? Baban para kazanıp sana avuç avuç vermeseydi, Rüştü'leri, Mısırlı Paşaları Düzce'de zor bulur, oynatırdın! Yoo! Hepsine eyvallah ama nankörlüğe dayanamam. Gideyim ben, kızım. Geldiğime hata etmişim."

Ata kalkar gibi yaptı. Onun ara sıra böyle Türk damarı tutar, gözü dünyayı görmezdi. Ayşen şaşaladı; cevap verecekti, sözü boğazında tıkandı. Sadece boğuk bir sesle, "Dayı..." diyebildi; gözleri doldu, elleriyle yüzünü örttü; sonra sarsak hareketlerle çantasını açtı, mendilini çıkardı ve bu sefer yüzüne mendili kapatarak mutat ağlamasına başladı. Ata telaşa düşmedi; mülayim bir sesle konuşmasına devam etti:

"...Evet, hata etmişim. Halbuki ben sana yardım niyetiyle gelmiştim; arzularına engel olacak değildim. Ayşen'im diyecektim, madem ki gönlün bu adamda karar kıldı, ötekini bırakıp gideceksin, neden dayına açmadın? Benden iyi sırdaş mı bulursun? Seni dünyada benden çok seven kimse olduğunu tahmin ediyor musun?"

Sarı Kız hem ağlıyor, hem de "Dayıcığım... Dayıcığım..." diye kesik kesik söyleniyordu. Az sonra hıçkırıkların seyrekleştiğini anlayan Ata Efendi emretti:

"Çek ellerini yüzünden! Bana bak! Tatlı tatlı, güzel güzel dayına bak!"

Ayşen denileni yaptı. Yıkanmış gözleriyle Ata'nın yüzüne bakıyor, dayanılmaz bir tatlılıkla, hem mahzun, hem mesut gülümsüyor:

"Canım kızım! Yavrum!"

Muhabbet faslı epeyce sürdü. Ata, Ayşen'i karşısına alıp konuşmayı kâfi bulmuyordu; dizlerine oturtmak, şapkasından taşan altın saçlarını okşaya okşaya küçücük bir kızmışça-

sına ona bir masal anlatmak, söyleyeceklerini masal şekline sokmak arzuları duyuyordu.

"Ey," dedi. "Gidiyorsun ha? Bari işi sağlama bağladın mı? Malum ya, onlara pek güvenilmez."

"Nikahı Roma'da yapacağız. Bizim Sefarethanede..."

"Tayyare ile mi yolculuk?"

"Evet. Otomobil arkadan vapurla İtalya'ya gelecek."

"Garanti? Hani Faruk Bey'den apartmanın yarısını koparmıştın..."

"Sait daha iyisini yapıyor; Kahire'deki büyük bir hanı bana verecek."

"Öyle 'cek'le 'cak'la iş olmaz. Sonra avucunu yalarsın?"

"Geçen gün elli bin liralık bir borç senedi imzaladı, şahitler huzurunda."

"Elli bin liranın esamesi mi okunur? Yaz babana, gönderiversin."

"Bu, Mısır lirası... Bizimkinden çok fazla tutarmış."

"Orası öyle."

Ata, her şeye tercihan izdivacın evvela maddi kısımları üzerinde durmuştu. Halbuki konuşacak mühim noktalar pek çoktu; mesela, Rüştü'ye, Sedefincilere karşı kendi vaziyeti ne olacaktı? İpi kesmek zaruri idi; zira Ata vurdumduymazlıktan gelse bile artık Talip Bey onu müessesede kullanmayacaktı. İçini çekerek:

"Biz ne olacağız, sensiz ne yapacağız?"

Demekten kendini alamadı. Ayşen cevap verdi:

"Hepsini düşündüm dayı. Size her ay yüz Mısır lirası göndereceğim; ne ötekilere, ne de Atıf Enişte'ye yük olacaksınız. Tabii, giderken de bankadaki paradan lüzumu ka-

darını bırakacağım. Hiç üzülmeyin, gönlünüzü ferah tutun. Zaten seni Mısır'a da davet edeceğim, Sarı Kız'ını görmeye gelirsin, değil mi?"

Şimdi gözleri dolan, Ata Efendi'dir. Hatta yaşlar fazla kabarmış olacak ki, Ayşen elinden bırakmaya vakit bulamadığı ıslak mendilini dayısının gözleri üzerinde hafifçe gezdirdi; ikisinin yaşları işlemeli ve rayihalı ufacık mendilde birleşti. Tam "Ah!" çekecek, inceleyecek sıraydı; Ata zorlukla nefsine hâkim olabildi. Tekrar edip duruyordu:

"Ayrılıyoruz, demek? Gidiyorsun nihayet!"

"Benim de yüreğim parçalanıyor, ama..."

"... Yine de gideceksin, elbette! Dayın seni çok arayacak, pek çok. Hiç unutmayacak! Artık buraların semtine uğramayacağım; seninle gezip dolaştığım yerlere ayağımı basmayacağım. Evi de satacağım, köye çekileceğim."

"Dayıcığım!"

Karşılıklı sessizce ağlaşıyorlar. Bereket salonda kimsecikler yok. Manzarayı bozuyor diye minaresi bir kılıçta veraşağı edilmiş olan mescidin damında bir leylek, batmaya yüz tutmuş güneşin binalar arasından sızan tozlu ışığına karşı gagasını açmış, esniyor. Bir garson içeriye girdi; elektriği yaktı. Sanki bu bir parola, bir işaretti; ayağa kalktılar. Ayşen dedi ki:

"Daha vaktimiz çok; konuşuruz. Gelecek pazartesiye hareket edeceğiz... Ayın yirmisinde. Bugün kaçı?"

"Onu. Şimdi nereye gideceksin?"

"Unuttun mu, dayı? Sait'le Rüştü bu akşam bizde yemek yiyecekler. Evdeki hazırlığı görme! Teyzem sabahtan beri mutfakta. Dışarıdan aldıklarımız ayrı..."

Ata Efendi "Peki ama, bu iki delikanlıyı nasıl idare edeceksin?" diye sormak istedi; pişmiş aşa yine soğuk su katmamak için sustu. Birlikte yürüyerek apartmana dönüyorlar. Acaba kaç kere daha böyle, yan yana Ayşen'le yürümek nasip olacaktı? Yolda bazen geri kalıyor, kızın gri tayyör içindeki levent endamına bir göz atıyor, adımlarını sıklaştırıp tekrar yetişiyordu.

"On gün daha... O kadar! Hatta on bile değil; dokuz! Arkasından birkaç kartpostal... Belki de dört beş satırlık mektuplar. Sonra yeni hayatının süsten, eğlenceden göz açtırmayan meşguliyetleri arasında unutulacağız. Ayda bir defa mesela esrar kaçakçısı Mümin Bey'in yazıhanesine uğrayacağım. Bu, şaşmaz. Zira ya bankaya yahut bir müesseseye emri verilmiştir, aksamadan gelir."

Sevgi ile geçim meselesinin karıştığı düşüncelerle yürüyor, Ayşen İtalya'da, Fransa'da, İngiltere'de, daha kimbilir hangi memleketlerde, nihayet Mısır'da süreceği parlak ve haşmetli ömrün rüyasına dalmış olacak ki lakırdı etmiyor. Tam kapıya yaklaşmışlardı, dedi ki:

"Aman, teyzeme sezdirmemeye çalışalım, dayıcığım. Düşünceli durma; üzgün görünüyorsun; zeki kadındır, şüphelenir. Biliyor musun seni herkesten fazla arayacağım. Sonra güzel Çetin'i... Ona iyi bakınız; istediklerini yapın. Liseyi bitirince Avrupa'da tahsilini ben üzerime alırım; İsviçre'ye yollarız."

"Çocukcağız çok müteessir olacak."

"Biliyorum."

Asansörde Ayşen'e sordu:

"Babana haber vermeyecek misin? Görmeden mi gideceksin?"

"Öyle şey mi olur? Biz İtalya'da evlenip hemen Mısır'a döneceğiz; babam zaten şimdi Beyrut'ta... Hepsinden haberi var. Doğru Kahire'ye gelecek, bir hafta kalacak. Biz asıl büyük seyahate sonra çıkacağız, dayıcığım!"

Fazla konuşmadılar; kapıdan girmişlerdi. Ata, düşünceli halini gizlemek için bir tebessüm takınmaya çalıştı; fakat bunun alçıdan dökülmüş bir kalıp gibi ağırlığını, donukluğunu hissediyordu; çıkarıp atsa rahatlık duyacaktı. Tıpkı, eskiden Vilhelm tarzı bıyıklarını tutturmak için taktığı kulaktan geçme krem renkli şeffaf kumaştan yapılmış cendere gibi yüze gergin, zoraki bir sırıtış veren gülümsemelerdendi bu!

Odadan odaya gidip gelen Ayşen bir aralık koridorda karşılaştıkları zaman dayısına demişti ki:

"Herkes yattıktan sonra meseleyi yine konuşuruz; daha söyleyeceklerim var."

Ata, o akşam kendisi kadar Rüştü'ye de acıdı. Delikanlı artık Sarı Kız'ı elde ettiğinden emin, pek neşeliydi; neşesini artıran da Ruveyha Paşa'nın hafta sonunda gideceğini tekrar öğrenmesi. Rakiplerin en kudretlisinden kurtuluyordu aklınca! Mısırlı, işi sezdirmemek için kıza karşı sadece terbiyeli görünüyor.

"Benim vaziyetim adeta çirkin. Ayşen'e körü körüne alet oluyorum; oynadığı komedide üzerime fena bir rol aldım," diye düşünen Ata huzursuzluk, hatta Rüştü'ye karşı vicdan azabı duyuyor. Sakın çocukcağız Sarı Kız'ın kaçtığını duyunca teessüründen canına kıymasın? Yalnız teessüründen mi? İstanbul'un, arkadaşlarının, anasıyla babasının yüzüne nasıl çıkacak? Şehirde bir de dedikodudur başlayacak; Talimha-

ne, Sıraselviler, Ayaspaşa, Nişantaşı muhiti haftalarca bu vakanın tefsiriyle çalkalanacak.

"... Gördünüz mü hacıağanın düzenbaz kızını? Sedefincizade'den daha zenginini bulunca delikanlıyı bırakıp gidiverdi. Kibrinden yanına yanaşılmazdı. O ne azametti, köylü güzelinde! Ne olacak, babasının kızı... Cibilliyetini meydana vurdu!"

Delikanlılardan hangisinin daha yakışıklı ve sevimli olduğunu mukayese eden Ata Efendi, yine Rüştü'yü beğendi. Ayşen, Türkçesi yok denilecek kadar az bir erkekle yaşayacaktı. Arapçalı, İngilizceli karmakarışık bir muhabbet lisanı konuşacaklardı. Halbuki küçük Sedefinci ile bu lisan "sevgilim" ve "canım" gibi sözlerle muhakkak daha tatlı olurdu. Ata, o sahneleri de gözden geçirdi; Ayşen'i Türk delikanlısının kucağında görmeyi tercih etti. Paşa, karın yapmaya müsait bir bünyedeydi: Sarı Kız'ın endamını yarın, göbekli bir adamın karikatüre benzemiş şekline yaraştıramıyordu.

"Demek şu herif Ayşen'i benden, bizlerden koparıp götürecek ve onu soyup seyretmek, keyfince öpüp koklamak ve sarıp sarmalamak hakkını kendisinde bulacak! Bu kadar güzel, gül koncası gibi, ibrişim kızı!"

Sofraya alev alev yanan bir dondurma getirmişlerdi; yanışını bir müddet ciddiyetle seyrettiler; sonra tabaklara Sarı Kız dağıttı. Güya yanan dondurma acayip bir şey değilmiş gibi kimse hayret eseri göstermedi. Önceden haberdar edilen Ata ile Üftade de alışkın bir tavır takındılar.

"Bir daha görürüz böyle şeyleri! Canımız dondurma isterse Çemberlitaş'taki muhallebiciye uğrarız; çıplak mermer masanın üstüne, dipsiz cam kadehlerde, sanki alt tarafından

bir patlama olmuş da içindekiler yerlerinden oynayıp dışarı fışkırmışlar gibi kabarmış, dört beş kaşıklık bir şey getirirler; yalayıp iştahımızı almamış halde çıkar, gideriz."

Nihayet sohbet ve selamlık faslı sona erdi; beziğe başladılar. Üftade galiba, kalan yemekleri yarına saklamak üzere biçime sokup buzdolabına yerleştirmekten kendini alamadı; mutfakta meşgul.

Saat on birde misafirler izin istediler. Bu gece aile hayatı geçirilmişti; kimse bir yere gitmek teklifinde bulunmadı. İki rakip kol kola çıktılar. Yarın telefonlaşılacak, bir gezinti tertip olunacaktı. Ayşen delikanlıların otomobile binişlerine balkondan baktı, el salladı. İçeri girince dayı ile yeğenin gözleri karşılaşmıştı. Ata'nınkiler kızın hissizliğine öfkeli: "Yazık Rüştü'ye! Ne insafsız, vicdansız, para canlısı bir mahluksun!" diyorlar.

Ayşen, bakıştaki manayı kavramıştı. Önce inat etti; sonra mahzunlaştı. Ata istiyor ki birdenbire kucağına atılsın ve "Yapamayacağım, dayı! Rüştü'yü bırakamayacağım! Senden de ayrılamayacağım. Bu hayat böyle gitsin!" desin; tekrar ağlasınlar. Üftade koşup gelsin, fakat onları yaşlı gözlerle birbirlerine gülümser bulsun, şaşsın! Hayır; Ayşen bir şey söylemedi, odadan usulca çıktı. Ümit yok! Doktor Sait Raşit haklı; bu kız şatafat hastası. Kendinden başka kimseye karşı muhabbet duymuyor. Ağlamaları da çabuk geçer, iz bırakmaz. Habis ruhu derhal galebe ediyor. Ata Efendi'yi öyle bir hiddet kapladı ki, arkasından yüksek sesle söylendi:

"Dalken devrilesin de dünya şerrinden kurtula!"

O gece daha fena bir şey oldu: Ayşen, dayısıyla konuşma vaadini tutmadı; odasına hışımla girdi; anahtarı Ata'ya işitti-

rircesine iki defa çevirdi; az sonra elektriğini söndürmüştü. Dayı, mırıldandı:

"Seni gidi kötek yoksulu, seni! Benden başka herkes iyi anlamış, sarı çıyanı! Soysuzun biriymiş. Mısırlı da anlar yakında Hanyayı, Konyayı... Paşa'yı da satar, şirret! Bu şirrete bir oyun edeyim de görsün!"

Şarapların, konyağın tesiriyle evvela sızarcasına bir uykuya daldı; lakin aradan bir saat geçtikten sonra gözlerini açtı. Açar açmaz Ayşen'in gideceği aklına geldiği için tekrar uyumakta güçlük çekeceğini düşünerek yatağından kalktı; kalkmasa çarpıntı çekeceğini biliyordu. Fazla yer ve içer, ayrıca bir derdi de olursa kalbi böyle olurdu, güm güm atıyor, biraz da sekiyordu. Eliyle nabzını tuttu; dörtte bir hafif duraklama yapıyor.

"Görmediklerimi gösterdi, bambaşka bir hayat sürdürdü ama kız beni çürüttü de... Gidişi galiba hayırlı olacak. Beş hafta, beş ay eksikliğini duyarım, unuturum. Vaktiyle konaktan ayrılırken gelin hanımı bir daha göremeyeceğime ve konak hayatının debdebesinden mahrum kalacağına da üzülmüştüm. Onun yokluğuna, bekâr odasına da pek çabuk alıştım," diye avunmaya çalıştı.

Öfkesi yatışmıştı. Ayşen'in deminki halini tabii bulmalıydı. İnsan o kadar büyük bir karar alır da sinirlenmez mi? Başkası olsa yapmadığını bırakmazdı. Yine de metin kız, doğrusu!

Ata Efendi'yi küçük bir ümit böyle müsamahalı düşünmeye sevk ediyor. Belki Ayşen de uyanmıştır, yahut henüz uyumamıştır; lambanın yandığını görür, gelir; konuşurlar.

Ev ve yemek işlerinden yorgun düşen Üftade ile Günnâme her halde en tatlı uykularındadır.

Kalbinden korktuğu için cigara içmekten vaz geçti; midesi de yanıyordu. Bir papatya kaynatsa ikisine de iyi gelir. Mutfağa gitmek üzere ses etmeden, elektrikleri yakmadan koridordan geçiyor. Bütün odalar karanlık. Papatyasını aynı sessizlik içinde, çıt çıkarmadan haşladı, fincana koydu, düşünüyor... Ama beklediği olmuyor; Ayşen görünmüyor. Demek ki vakayı mühimsemeden en rahat gecesiymişçesine hissizce, heyecansız uyumaktadır.

Her hadise karşısında fikirlerinin çarçabuk değişmesine kendisi de öfkelendi; zira kıza karşı tekrar atıp tutmaya hazırlandığını hissetmişti.

"Ayıp," diye söylendi. "Çetin'den beklenenleri ben yapıyorum. Çocuktan beter oldum."

Elindeki fincanı düşürmemeye, dökmemeye çalışarak kapıyı öbür eliyle açtı; içeriye girdi; masanın başına oturdu. Papatyasını yudum yudum içiyor; odanın sadece yatak ucu lambasından alt kısma yayılmış yeşil ışığında, kafasından geçenleri fark etmeden sakin sakin düşünüyor; son yudumları bitirdi, fincanı yerine koydu; âdeti veçhile bir "elhamdülillah!" çekti. Buna Ayşen'in tatlı sesi cevap verdi:

"Afiyet olsun, dayıcığım!"

VII

"Dur, anlatayım dayı! Bu gece Rüştü'ye içim yandı; senin de üzüldüğünü gördüm; pek fena oldum. Yüzüne bakamayacağımı anladığım için odama kapandım. Nedir başı-

ma gelenler! Güzelce, paralı, tahsilleri yerinde birçok genç kız tanıyorum, hiçbirinin karşısına benimkiler gibi kısmet çıkmıyor. Çırpınıyorlar, yapmadıklarını bırakmıyorlar, olmuyor bir türlü! İşte Deniz, hatta Berin... Sonra plajlarda gördüğün ötekiler: Sevim'ler, Aynur'lar, Gülveren'ler! Evlenen yok değil; lakin Rüştü, Sait, Faruk, Reşit gibi koca bulamıyorlar. Ben ne telaş ediyorum, ne peşinde koşuyorum... Arkası kesilmiyor; biri öbüründen üstün. Sait'i hangi kız elinden kaçırmaya razı olur?"

Ata Efendi, "olur" manasına başını salladı.

"Demek razı olan vardır."

"Evet. İzdivaçta yalnız serveti hesaba katmayan, biraz gönül tarafından hareket eden bunu yapabilir."

"Ama babamın vaziyetini iyi göremiyorum... Sen de biliyorsun."

"Rüştü neye yetmez? Böyle bir devlet değme kulun başına konmaz. Hem senin biraz da gönlün var onda... Gönlünün sesini dinle. Yok! Ağlamaya başlamayalım; meseleyi halledelim. Zira öğrendim, artık: Gözyaşları hiçbir işe yaramıyor kızım! Ağlıyorsun, sonra yine bildiğini okuyorsun."

Ayşen, yaşlarını gözlerine içirdi; dayısına sokuldu; önüne bakarak dertli dertli düşünüyor:

"... Maamafih eğer Rüştü'yü sevmiyor da ona sadece acıyorsan Mısırlı'nın yemekle tükenmez servetinden kendini mahrum etmen doğru olmaz."

"Bilmem ki... Seviyor muyum acaba?"

Dayı isyana hazırlandı; vaka çıkmasın diye sesinin tonunu ve sözünün tazyikini güçlükle indirdi:

"Bu nasıl laf, yavrum? Senin sevmek hakkında bir fikrin, bir sezişin yok mu? Yatağına girdiğin zaman neler düşünüyorsun? Model, terzi, kumaş, krem, vitrinde gördüklerini mi, yalnız? Bir erkeğin hayali seni oyalamıyor, heyecanlandırmıyor mu? Yüreğinde pek tatlı, tadına doyulmaz bir ezginlik duymuyor musun? 'Yanımda olsa, kendimi kollarının arasında bulsam!' gibi bir arzuya kapılmıyor musun?"

Ayşen güç anlar bakışlarla, Ata Efendi'yi adeta hayretle dinliyor.

"... Sana aşk nedir, nasıl şeydir, hocalığını ben mi edeceğim? Niçin yüzüme öyle, anlamadığın bir lisanla konuşuyormuşum gibi bakıyorsun? Rica ederim, rol yapma!"

"Ne rolü dayı? Düşünüyorum işte..."

"Düşünüşün de rol! Rumelihisarı'nı dönerken delikanlıya sarılan ve yan salonda yerlerde sürüklenen sen değil miydin? Madem ki sarıldın, kendine çekerek öptün, bunları yaptın... Demek bir şey duydun; duyuyorsun!"

"Aşk mıdır o?"

Ata durdu. Kız haklıydı, aşk buna denilemezdi; bu, şöylece, bir an için sürünüp geçen cinsi bir arzudan ibaretti. Ayşen, asıl büyük aşkı duymak istiyordu. Rüştü onu verememişti; verecek biri çıksa Sarı Kız her şeyi feda ederdi. İtirafa mecbur oldu

"Hayır, kızım; haklısın, o değildir. Ben de pek bilmiyorum, başımdan geçmedi."

Bilemiyordu, tabii! "Ferhat ile Şirin" gibi masallardan, Fuzuli divanındaki "Leyla ile Mecnun"dan, Manukyan kumpanyasının oynadığı "La Dame aux Camélias"dan aldığı fikirlerle aşk tanınmış olamazdı.

"Sen pek bakma bana! Bazen böyle şairliğim, yani saçmalığını tutar. Tak koluna Sait'i... Al başını, git, keyfince yaşa... Güzel Ayşen'im benim! Hepsi laf bunların! Roman, masal, efsane..."

Ve malumatfüruşlukla[1] ilave etti:

"Romantik devir tarihe karıştı. Şimdi realistiz, hepimiz!"

"Dayı! Sen benim Rüştü ile evlenmemi burada kalacağım için istiyorsun biraz da... Değil mi?"

"O sebeple de isteyebilirim. Gittiğin zaman çok yalnız kalacağım; beraber geçirdiğimiz tatlı günleri düşüneceğim, arayacağım. Sen düşünülmez, aranmaz mısın? Düşünmek, aramak için ille âşık olmak mı lazım? 'Bir güzel kız gitti' diye düşünür, ararım. 'Benden hazzederdi, yanından ayırmazdı, geceleri odama gelir, konuşur, derdini anlatır, güler, ağlar, somurtur, suyuma gider, kafa tutar, fakat hepsini hoş yapar, yakıştırır, beni oyalar, eğlendirir, ömrüme tat katardı' diye düşünmez, aramaz, yokluğuna üzülmez olur muyum hiç? Elbette bizden olan bu delikanlı ile evlenmeni tercih ederim; bizden olan, bizde kalacak olan delikanlı ile!"

Birden hatırladı, dedi ki:

"Hem hani bir sabah sen bana bir şeyden bahsetmiştin; sonra anlatacağını söylemiştin. Birinci sevdiğinden..."

"Sevmediğimden utanmıştım da uydurmuştum, herkes o kadar çabuk, o kadar çok kişi seviyor, birini bırakıp ötekine atılıyor ki... Hissizliğime şaşarsın diye öyle söylemiştim."

"Sen sadece sevilmeyi seviyorsun. Tek taraflı aşk, tek kürekli kayık gibidir; bulunduğun yerde dönüp durursun, engine açılamazsın."

---

1 malumatfüruş: bilgiçlik taslayan

Ata, yaptığı teşbihten pek memnun kalmadı ama ara sıra göz gezdirdiği roman tefrikalarındaki sözler bundan iyi değildi. Bereket Ayşen zarif lakırdının da zevkine varamıyor. Mükemmel bir göstermelik! İnsan onun güzelliğine kapılıyor da her hassayı haizmiş sanıyor; saymasa da güzelliğini kâfi buluyor. Modern saraylı demişti ya!

Modern saraylısını seyrediyor. Nasıl da narin, nazlı ve aynı zamanda çevik, çelik bir vücudu var... Ne hoş bakıyor... Gözleri şu yarı loş odada yine pırıl pırıl, renk renk yıldızlı bir gök... Ayrıca biçim biçim çiçekler açılıp kapanıyor gibi! Çetin'e, seyyar satıcıdan tek camlı, dürbüne benzeyen bir oyuncak almıştı; ışığa tutup çevirdikçe içinden çiçeklerde, oyalarda bile görülmemiş elvan elvan şekillerin, nakışların biri giderken öbürü geliyordu. Kızın gözleri de öyle... Neşrettiği rayihalı, ışıklı havasında bildiğimiz etten, kemikten mahlukla münasebeti yok. Bambaşka birtakım anâsırdan[1] yaratılmış, sanki... Eski şairler de bunu anlamışlardı; Nedim, meşhur "Hamamiye"sinde aynı şeyleri hissetmemiş mi? Karşısındaki güzeli ay hamiresine,[2] güneş murabbasına[3] benzetmeye kalkışmıştı. Ayşen'i tarif için o teşbihler pek yavan, kaba, adi kalıyordu. Kız, öylesine nefis kokulu, teması zevkli, uçucu, yayılıcı, emici –ne bilsin artık!– ince ve itinalı bir şeydi ki, ıtriyat mağazalarındaki süslü, yaldızlı şişelerle kutularda bulunan maddelerden yapılmışa, sonra can verilmişe benziyordu!

Ata Efendi, yeğeninin elini tuttu, avucunda sıkıyor.

---

1 anâsır: unsurlar
2 hamire: hamur
3 murabba: reçel, marmelat

"Bu eli bile bulup okşayamayacağım..." diye mırıldandı; sonra, kızın kendisine daha fazla yaklaşıp iyice sokulmasından ürkerek ilave etti:

"... Fakat bana her şeyden evvel senin saadetin lazım. Artık uyu! Halsizsin."

"Yalnız başıma kalmaktan korkuyorum. Aklım hep Rüştü'de... Çocuğa fenalık edeceğim; zavallı çok kederlenecek. Ne yapar dersin dayı?"

"Bilinmez. Belki arkanızdan koşar; belki başka bir tarafa gider. Muhakkak ki İstanbul'da durmaz. Zira hayal sükûtuna uğrayacak, hem de haysiyeti kırılacak."

"Kendisine bir şey yapmasın sakın!"

"Mümkün," diyemedi; halbuki o ihtimal de vardı. Bir ihtimali daha göze almalı: İkisini Avrupa'nın bir tarafında sıkıştırması... Hatta işi bir cinayete kadar götürmesi. Pek kötü kötü düşünmeye başlamıştı ki, Ayşen şüphelendi; o da aynı şeyleri zihninden geçiriyordu galiba. Dayısının yüzüne bakıyor:

"Yapar değil mi? Oralarda da karşımıza çıkar. Yakamızı bırakmaz. Söyle, dayı! Sen de bunları düşünüyorsun!"

Ata, kızı göğsüne çekti; yüzü tam kalbinin hizasında. Bir eliyle de sırtını hafif hafif okşuyor, mırıldanıyor:

"Yavrum! Başına bir iş açtım ki... Hepsine sebep benim. Benim paltom..."

Ayşen gidince, Ata Efendi başka birtakım zevklerden daha mahrum kalacaktı. Elli iki yaşında, dinç bir erkeğin pek hoşlandığı eğlencelerdi bunlar: Apartmana hepsi de şık giyinmiş, kimi buğday, kimi esmer, kimisi ufak tefek, kimisi iri ve tombul bir sürü kız geliyordu. Geçim darlığı bilmeyen,

bol paralı aile kızları! Cıvıl cıvıl ötüyorlar, gülüşüp konuşuyorlar, balkonlara fırlayıp kendilerini divanların üstüne atıyorlardı. Sonra odalara baygın lavanta ve pudra kokuları yayıp birer ikişer, salına sıçraya, nağmeli, cilveli çıkıp gidiyorlardı. Arkalarından Günnâme yerlerden çikolata ve karamela kâğıtları ve bazen mendil, eldiven teki, hatta küpe, kolye ve incik boncuk öteberi topluyordu. Çantasını, kürkünü, paketini unutan da oluyordu.

Ata ile kızların arası iyiydi; bakışlarından beğendiklerini anladıklarından ve Ayşen'in kavalyesi olduğunu bildiklerinden yaşlıdır diye mühimsemezlik etmiyorlardı. Haspaların, diz kapaklarını geçmeyen eteklerini aşağıya çekmek lüzumunu duymadan bir oturup kalkışları vardı, Ata çok defa gözlerini kapıyor, fazlasını görmekten kendini gayri ihtiyari koruyordu. Birinin göğsünü, ötekinin ayaklarıyla bacaklarını, bir başkasının saçlarını, bazısının ise sesini, gülüşünü beğeniyor; taze, körpe güzelliklerin keyfini sürüyordu.

Yine sustular. Ayşen, başını yavaş yavaş kaydırarak Ata'nın dizine koydu; ayaklarını da divana uzatmış, yatar vaziyet almıştı.

"Üşüyorum," dedi.

Odaya sabah ayazının rutubetli serinliği işlemişti; ikisinin zaten sinirleri yorulduğundan soğuğu daha fazla hissediyorlar.

"Seni odana götüreyim, kızım; yatağına yatırayım; üstünü iyice örteyim, uyursun artık. Üşüme biraz da bundan..."

"Gidecek halim yok. Titriyorum. Beni kaldırıp şuraya, karyolana koyuver; yorganını çek üzerime. Uyuyunca, uyur-

sam sen benim yatağıma gider yatarsın. Uyumadan gitme, dayı! Gitme sakın! Ürküyorum!"

Ata Efendi itiraz etmedi; Ayşen'i kucakladı; sarsmadan, bir tarafa çarpmadan karyolaya kadar götürdü. Yatak zaten açıktı; usulcacık yatırdı; sıkıca örttü; kenarına ilişti; yorganın üstünden bir müddet yine sırtını okşamaya devam etti. Nihayet kızın nefes alışları uykuya mahsus ahengini bulunca, ayağa kalktı. Yüzünde yaşlar hissetmişti; içinden:

"Hele bak," diye söylendi. "Deminden beri ağlıyormuşum da farkında olmamışım."

Sabahleyin Günnâme'nin dolaştığını hissedince, –gecenin geri kalan kısmını divanın üzerinde ropdöşambrına sarılarak geçirmişti– koridora çıktı; dedi ki:

"Ayşen benim odamda uyuyor. Kâbus basmış da korkmuş. Sabaha kadar başucunda bekledim. Aman, içeri girip de uyandırma. Hanım kalkınca ona da söyle."

Günnâme, kaşlarını çatarak hizmetçi kız aksiliğiyle homurdandı:

"Herkese bugünlerde bir şeyler oluyor, ama anlayamıyorum."

Mutfağa doğru gitti. Ata arkasından yetişti:

"Ne gibi şeyler?"

"Bilmiyorum."

"Bilmiyorsun da ne dırlanıp duruyorsun? Söyle! Ne gibi şeyler?"

Kız, lanet bir surat takınmış, dik dik yüzüne bakıyor.

"Söyle, diyorum!"

"Söylemeyeceğim."

"Atarım tokatı şimdi!"

"Zor atarsınız! Vallahi gider Büyük Hanım'a her şeyi anlatırım."

Ata sandı ki kendisini bir iki defa okşadığını haber verecek. Bunlar böyledir, cifedir; şirretlikleri tuttu mu rezalet çıkarırlar. İyi ki ilerisine varmamıştı.

"Neyi anlatırmışsın? Ne olduydu sanki?"

Hayır; Üftade'ye anlatacağı başka şey: Kız daha mühim bir şey biliyor. Fakat ne? Nasıl öğrenecek?

"Günnâme! Sen bu sabah aksi tarafından kalkmışsın. Aldırmayayım, daha iyi."

Çay fincanlarını tepsiye diziyor, cevap vermiyor. Mutfak, mevsim icabı çilek kokmaktadır.

"Ben de nelere göz yumuyorum: Kapıcı Bilal'e, karşıki apartmandaki oğlana... Anladın mı?"

"Ama ben Ayşen Hanım'ı gece yarıları dizime yatırıp okşamıyorum! Kucaklayıp yatağıma götürmüyorum! Görülmüş, işitilmiş işler mi bunlar?"

"Edepsiz!"

"Edepsiz başkası. Hele vurun bir tarafıma, Rüştü Bey'e hepsini söylerim! Ben gideceğim buradan... Oturulmaz böyle evde!"

Kanın başına çıkıp, gözlerinin arkasına kadar kıpkırmızı kesildiğini anlayan Ata, evvela kızı bir temiz pataklamak, boğmak, hatta bıçaklamak, ölüsünü yere sermek arzuları duydu; üzerine doğru yürüdü. Fakat durdu; öfkesine hâkim olması lazımdı, hatta bir rol oynamalı, meseleyi kapatmalıydı. En iyisi fevkalade müteessir görünmek, Günnâme'yi hislilik tarafından avutmak, avlamaktı. Zaten buna huyu da müsaitti; dima kullandığı bir tabiye idi de...

Mutfağın çinilerine uygun beyaz boyalı, üç ayaklı tahta iskemleye çöktü; kedere kapılmış gibi bir hal aldı. Sonra yumuşak, içli, dertli bir sesle şöyle söylendi:

"Vah vah Günnâme! Bir günaha girdin ki... Bunları nasıl aklından geçirdin? Ben öyle bir adam mıyım? Ayşen öyle bir kız mı? Zavallıyı sıkıştırıyorlar; canından bezdi, çocukcağız! Bir sürü it etrafını kuşatmış. Alıp başını babasının yanına gidecek. Ağladı, sızladı; teselli ettim; vazifemi yaptım. Hatta giderken elbiselerinin çoğunu bırakacak. Bana dedi ki, 'Hepsini Günnâme'ye vereceğim. Kızcağız giyinsin, kuşansın. Bana iyi hizmet etti, kendisinden memnunum.' Bir de senin düşündüklerine bak!"

Günnâme şaşırdı; lakin birdenbire yumuşamış görünmeyi inadına yediremiyor. Yüzünün hatları eski gerginliğini kaybetmekle beraber somurtmakta berdevam:

"Neyse... Gençsin, cahilsin, olur bu gibi hatalar! Hepimiz bigayri hakkın kimlerin günahına girmedik ki! Allah affeder. Dün çok yorulmuş olacaksın; bugün dinlen, sinemaya git; hem de komik bir film seç. Akşama seni güler yüzle göreyim. Sana güler yüzlülük yaraşıyor. Ha! Bizim hanıma, Ayşen'in babasına gideceğini sakın söyleme. Bir ay kalıp dönecek. Yaşar Efendi Beyrut'ta şimdi..."

Kalkar gibi yapan Ata, sanki kederinden mecalsiz düşmüş bir tavırla iskemleye tekrar oturdu:

"Çok, ama çok üzüldüm. Tut kolumdan... Halsizlik duyuyorum."

Günnâme koştu, onu yerinden kaldırdı; kızın omzuna dayanarak yürüyor; derin derin nefes alıyor; ara sıra duruyor... Böylece salona kadar yürüdüler.

"Daha kahvenizi de içmediniz, pişirip getireyim."

Ata başıyla "hayır," dedi, ilave etti:

"Sen bana Ayşen'in ilacından ver. Fenalık hissediyorum, kalbim duracak gibi oluyor."

Telaşa düşen hizmetçi kız, diyor ki:

"Büyük Hanım'ı uyandırayım"

"İstemez. Sen varsın ya... Yeter. O çok konuşur, cevap verecek halde değilim."

İlacı getirmeye gidince, Ata içinden:

"Meluneyi yola getirdim," dedi. "Ne olsa dokuz gün daha idare ederim, sonra deflerim. Anahtar deliğinden bizi gözetlemiş; aklından neler geçirmiş kahpe! Biraz da haklı ya... Âşık mâşuk gibiydik, vallahi! İyi ki ağladığımı fark edememiş."

İlacı içtikten sonra biraz da arkasını oğdurdu. İyileşmiş taklidi yaparak:

"Eksik olma," dedi. "Ben şuraya biraz uzanayım. Sen işlerine bak."

"Bir battaniye örteyim, üşürsünüz."

"Peki, kızım."

Battaniyeyi örterken, üzerine eğilen Günnâme'yi bu kadar vakadan sonra yine de yanına çekmek arzusu duyduğuna şaştı. Heyecanlar erkekleri büsbütün azdırıyordu; lakin kadınlarda da böyle olacaktı ki, hizmetçi kızın adeta o hareketi beklediğini sezmişti.

"Belki de," dedi. "Günnâme beni mahsus korkuttu. İstediği buydu; geceki manzara hoşuna gitmişti. Kıskanmadığı da ne malum! Galiba ara sıra hatırını hoş etmek lazım geliyor. Alıştırmamalıydım bir kere! Alışmış kudurmuştan

beterdir. Kudurdu, aşifte. Eh, kudurur ya; havyarı, balıkyumurtası, tereyağı, reçellerin envaı elinde, önünde. Ayrıca taşı ezerek suyunu çıkaracak iki yiğit delikanlı dün gece rüyalarına girmiştir. Evvelki gün seyrettiği hoyratça sevişme sahnesini de aklından çıkarmadığı belli."

İşine bir saat geç gitti. İsmail odasına damladı:

"İnşallah bir rahatsızlık filan yok?"

"Hayır. Uyuyakalmışım."

"O Mısırlı Paşa uydurması ne zaman def olacak yahu!"

"Haftaya. Ne var? Merakı sana mı düştü?"

"Söz aramızda: Rüştü pireleniyor. Adam koydurmuş arkasına. Evvelki gün Ayşen Hanım'la konsoloshaneye girdiklerini görmüşler."

"Olur ya... Konsoloshane muteber bir yerdir; randevu evi değildir herhalde. Hem ben işi biliyorum. Babasının Mısır'a gitmesi için vize almaya gitmişti; Beyrut'ta müşkülat çıkarmışlar da..."

Ata, zekâsının bu kadar iyi işlediğine memnun, kayıtsız görünerek bir sigara yaktı, ilave etti:

"Dün gece ikisi de bizde, yemekteydiler; araları da pek iyiydi."

"Görünüşe aldanma; delikanlı diş biliyor. Sizden çıktıktan sonra buluştuk; öfkeliydi. Yatışsın diye eve götürdüm. Geceyi bizde geçirdi."

"Ayşen de bunu duyarsa küplere biner."

"Neden?"

"Amma yaptın ha! Rüştü, Ruveyha Paşa'yı kıskanıyor da Ayşen senin baldızını, kerimeni niçin kıskanmasın? Kıskanılmayacak şeyler mi onlar? İnsaf et."

"Aralarındaki sadece ahbaplık..."

"Paşa ile Ayşen'inki de öyle. Hem bu kıskançlıkla korkarım ikisinin de hayatı zehirlenecek. Asıl mühim mesele o, azizim! Mısırlı gider, bir başkası zuhur eder. Hep yenişecekler mi? Modern hayata uyar mı bu hal?"

İsmail Bey mırıldandı:

"Hepimiz Ayşen Hanım'ın tarafını tuttuk; biz iyi insanlarız."

"Şüphe etmiyordum zaten... Velakin kadına meram anlatmak güçtür."

Kararlaştırdılar: İsmail Bey öğleye doğru Rüştü'yü telefonda bulacak, Ayşen'in konsoloshaneye babasının vizesi için gittiğini, daha evvel dayısına haber verdiğini anlatacak. Ata yalnız kalınca kendi kendine söylendi:

"Sedefincizade bir vaka çıkarmazsa ben bir şey bilmiyorum. Adamları Paşa'nın arkasına koymuş, Ayşen'i takip ettiriyor. Ben de nelerle meşgulüm? Günnâme'nin göğsü, baldırları, nazlanmalarıyla! Meseleyi ciddiye almalı; tehlike işareti verildi. Daha olmazsa Yaşar'ı çağırırım. Gelsin, kızı ile biraz da o serseri uğraşsın. Benim canıma tak dedi, artık!"

Kapının vurulduğunu işitti; bir evrak destesini hemen önüne çekti. İçeriye giren Rüştü. Vaka başlıyordu, galiba.

"İsmail Bey'le konuşmuşsunuz."

"Evet. Bir suitefehhüm[1] vaki olmuş; işin aslını izah ettim. Yaşar, beray-ı ticaret[2] Mısır'a gidecekmiş; vize meselesi..."

"Hayır. Ya siz de beni aldatıyorsunuz, yahut sizi de aldatıyorlar. Yaşar, Mısır'a ticaret için gitmiyor. Orada kızıyla,

1 suitefehhüm: yanlış anlaşılma
2 beray: için

damadıyla buluşacak... Damadı Sait'le! Ata Efendi, bana bak! Ben Talip Bey'in oğluyum; biz kolay kolay faka basmayız; aldatılmak şanımızdan değildir. Aldatmaya kalkışanları yere sereriz!"

Ata cevap vermedi; evrakı üstünkörü topladı; çekmecesinden birkaç şey aldı, cebine yerleştirdi. Sonra ayağa kalktı; o gün hava serin olduğundan pardösü ile gelmişti; asılıydı, giydi ve delikanlının yüzüne bakmadan kapıya doğru yürüdü. Yürürken dedi ki:

"Allahaısmarladık. Ben hakarete tahammül edemem, delikanlı! Babanın uşağı değilim. Senin ise hiç! Kırk yıldır İstanbul kaldırımı çiğniyorum; afurtafura gelemem; vaktiyle epeyce adama meydan okurdum, yine de pervam yoktur. Bolu beyleri mi sanıyorsunuz kendinizi? Ceberutluk devri kapandı."

Böyle dedi Ata! Ayranı kabarıverirdi. Odadan çıktı, merdivenlerden ağır ağır, vekarla, hatta azametle indi. Söyleniyordu:

"İnşallah Ayşen'le Paşa'yı kendi elimle bindiririm tayyareye! Bir de buket veririm nişanlılara! Kız haklıymış; bu tulumbacıya varılmaz. İyi ki paltomu kaybetmişim. Yoksa nerede bulurduk Ruveyha gibi adamı?"

Bir taksiye bindi. Binerdi tabii... Bir milyonerin yarım kaynatası sayılırdı. Apartmana girince vakitsiz geldiğine şaşıran Üftade ile Günnâme'ye sordu:

"Nerede Ayşen?"

"Banyoda."

"Çabuk çıksın. Onunla konuşacaklarım var. Merak etmeyin, iyi haberle geldim. Hepiniz duyabilirsiniz artık: Ay-

şen Ruveyha Paşa ile evleniyor. Haftaya gidiyorlar. Gidiyorlar, anladın mı, Hanım? İşittin mi Günnâme?"

Üftade kocasına bakıyor, soruyor:

"Çıldırdın mı efendi? Nereden çıktı bu iş? Evveliyatı yok mu bunun? Birdenbire vah-yi ilahi mi nâzil oldu?"

Ata, hizmetçi kıza döndü:

"Dün gece gördüklerinin manasını kavradın mı şimdi, yavrum? Pek merak etmiştin, haklıydın da... İşte sebebi!"

Bu sırada bornozu ile koridorda görünen Ayşen'e haykırdı:

"Rüştü tulumbacısından kurtardım seni! Paşaya telefon et, gelsin, işi açıkça, beraber konuşalım. Tayyare meydanında sizi hepimiz, ben, teyzen, Feride, Çetin, Atıf, Günnâme, bütün aile teşyi edeceğiz, buketler vereceğiz. Mümkün olsa fişekler atarım, mehtaplar yakarım, şenlik yaparım. Öp dayını, yavrum!"

Ata Efendi birdenbire sustu; sallandı; düşüyordu; Günnâme bir taraftan, Ayşen öbür taraftan yetiştiler, kucakladılar. Rengi sapsarıydı; sık ve güçlükle nefes alıyordu. Üftade haykırdı:

"Ölüyor, yetişin!"

Yatağına koydular. Ayşen gözyaşlarını tutamayarak telefonu çevirip dururken, Günnâme hıçkırıklarla sarsılıyor:

"Ben sebep oldum, ben! Ben!" diye inliyordu.

Ata, olanları hayal meyal sezdi; kendinden geçemeden önce şunu düşünebildi:

"Bu yatakta dün gece Ayşen uyumuştu..."

SONUNCU KISIM

Beklenilen Kadın

I

"Postacı uğradı mı?"

Ata Efendi, Gedikpaşa'daki evin kapısından içeri girince, bunu sordu. Üftade, mutfaktan cevap verdi:

"Mektup yok, ama gazete gibi bir şey geldi; minderin üstüne koydum."

O gün Beyazıt Camii'nde okunan bir mevlütten dönüyordu. Ne zaman gecikse de müvezzinin[1] geçtiği saatte evde bulunmasa Ata'nın ilk suali ve ilk düşüncesi Ayşen'den bir haber çıkıp çıkmamasıdır. Heyecanla mindere yürüdü: Evet, gönderien "El Musavver" isimli bir Mısır mecmuasıdır. İçinde muhakkak onlara dair bir yazı veya resim olacak. Sayfalara evvela acele acele göz gezdirdi; telaşından bir şey bulamadı. Oturdu; şimdi yaprakları dikkatle çeviriyor; yazıların da, fotoğrafların da üzerinde ehemmiyetle duruyor. Nihayet yüreği hopladı.

1- müvezzi: dağıtıcı, postacı

İşte bir resim: Üç erkekle dört kadın resmi; kadınlardan biri Ayşen, Ata'nın sevgili Ayşen'i! Altındaki yazıyı okudu. Arapçanın o kadarını anlar; bir hayır cemiyeti menfaatine yapılan toplantıda bulunanlardan bir grup... Prensler ve Prensesler grubu. Ne güzel kadınlar! İkisi Mısır, biri Türk hanedanına mensup. Dördüncüsü "sahib-üs saade Ruveyha" Paşa'nın zevcesi Ayşen Hanım. Hepsinin haşmetlisi o!

Tam on yedi aydan beri hasretini çektiği Sarı Kız değişmemiş mi? Gittiği zamankinden pek az fark etmiş; vücut aynı; duruşu da. Ancak yüzünde bir başkalık seziliyor; bakışı manalaşmış... "Çok şey öğrendim, bilmediğim zevkler tattım; artık hisliyim. Erkeğin ne olduğunu biliyorum," diyen bakışlar mı bunlar?

"Ne varmış gazetede?"

"Gel de bak, gör. Bizimki Sultanlar, Prensesler arasında oturuyor; onlara taş çıkarıyor."

Üftade, ıslak ellerini önlüğüne kurulayarak mutfaktan çıkıp yaklaştı; mecmuayı acemice aldı:

"Hangisi Ayşen? Çıkaramadım."

"Aman hanım... Sen de bir türlü resimden anlamazsın. İşte, şu! Sağdan birincisi, siyah elbiseli, en uzun boylusu, en güzeli!"

"Ha! Tanıdım, sahi o... Ama yanındakiler de çok güzel kızlar... Hele şu, ortadaki."

"Ortada oturanı bizim sultanlardan..."

Ata Efendi biraz içerledi; mecmuayı karısının elinden çekti. Kendi de bakıyor ve kadınlar arasında mukayese yapıyor. Üftade haksız değil; dördü de birbirinden latif.

"Elbette hepsi de güzel! Hepsine Çerkez kanı karışmış!"

Tam on yedi ay. Ayşen 1946 senesi Mayısının 18'inci Cumartesi gitmişti. duvardaki takvim, şimdi 47 senesi Ekim ayının 19'unu gösteriyor; günlerden Pazar. Hava soğuk, yağmurlu olduğundan evin içi hem loş, hem de üşütücü bir rutubetle kasvetli ve ürpertici. Seslendi:

"Hanım! Şu sobaya birkaç odun koy da yakıver."

Üftade para biriktirme merakına düştüğünden gayet hesaplı hareket etmektedir. Bankaya üç, beş bin lira yatıralı beri aklı fikri onun yekûnünü kabartmakta. Her ay esrarcı Mümin Bey'in yazıhanesine giderek Ayşen'in bağladığı maaşı kendisi alıyor, evi kendisi idare ediyor. Zira kocası eski Ata Efendi değildir; hiçbir işe karışmayan neşesiz, adeta küskün, biraz da dalgın, çekip çevrilmeye muhtaç bir adamdır. Taksim'deki apartmanda bir üremi krizi geçirdikten sonra çabuk toparlanabilmiş, ayağa kalkmış, ama tabii değişmişti. Hayattan zevk almadığı her halinden, etrafa ve çoluk çocuğa kayıtsızlığından belliydi. Kadın:

"Daha kimsecikler soba yakmadı. Şimdiden yakmaya başlarsak kömürümüz yetmez; bir mangal koyayım, ısıtır," diye itiraz etti.

Ata cevap vermedi. Demin buruşuğunu düzelterek yastığın üzerine itina ile koyduğu El Musavver'i tekrar eline aldı; başka taraflarına bakar gibi görünüyor.

"Yine beni düşünmüş, şu mecmuayı göndermiş. Muhakkak: 'Dayım, prensesler arasında yer aldığımı görünce memnun olur, iftihar eder,' diye yollamıştır. Bir mektup yazayım da yarın postaya vereyim. Zaten günü de geldi."

Her hafta bazen kısa, bazen uzun mektuplar yazar; nadiren dört satırlık bir cevap aldığı olur; on yedi ayda gelen mektup ve kart sekiz taneden ibarettir; yekûnünü toplasan otuz satır tutmaz. Öyle olmakla beraber, Ata Allah'ın günü postacıyı kollamaktadır. "Benimkileri de hani ya Sefir Senai Bey'den, Amerikalı'dan, Rüştü'den gelen mektuplar gibi okumadan bir çekmecenin gözüne atıyordur... Malum! Fakat ne ziyanı var? Ellerini sürüyor, dayısını hatırlıyordur ya! Hem şimdi kızcağızın mektup okumaya vakti hiç yoktur. Mısır'ın yüksek sosyetesine girmiş... İnsana nefes mi aldırtırlar? Balolar, çaylar, kokteyller, resmi kabuller, kabul günleri... Bir dakikası boş değildir çocuğun... Ne gündüzü, ne gecesi!"

Üftade mangalı getirdi, dedi ki:

"Demin Günnâme uğradı; duramadı. Biliyorsun ya, şimdi doktorun yanında... Hastaların muayene saati başlamadan gitmeliymiş. Seni göremediğine üzüldü. Ayşen'i sordu; düğününde çıkarttığı resmine baktı, gözleri doldu kızın..."

Bu resim, yukarıda, onun bir müddet yattığı misafir odasında asılıdır; şahane bir şeydir; gelinlik elbisesinin eteği kapıya kadar uzanıyor; duvak yerlere kadar sarkıyor. Bir tablo! Kokteyl partide rastladıkları meşhur muharrir, Ayşen'i bir tabloya benzetmemiş miydi? Bu kıyafetiyle görseydi eteğine yüzünü, gözünü sürer, ardınca sürünüp giderdi.

Ne hatıralar! Ne hatıralar!

Çoğu zaman yaptığı gibi Ata hatıralarına daldı. Bunlar, hatıradan ziyade şuradan buradan alınmış sahnelerdir. Mesela karlı gecede Taksim Gazinosu'na yayan gidişleri; Bir ak-

şam üstü Park Otel'in küçük salonunda karşılıklı ağlayışları... İlk defa Florya'ya götürdükleri gün trenin platformunda eteklerinin rüzgârdan havalanması... Yan yana, halıya uzanıp âşıkların mektuplarını okumaları... Ve en sonuncu sahnelerden biri: Ata baygın düşüp kendinden geçmeden önce, koridordan beyaz üstüne leylak renkli bornozuna sarılmış, uzaktan gelişi.

Dağınık sahneleri bazen topluyor; hatta onlara bir roman intizamı bile verdiği oluyor. Evet, bayılmıştı; yatağına koymuşlardı; o yatakta Ayşen uyumuştu; daha biraz evvel kalkmış, banyoya girmişti. Ata neden sonra –günler mi, haftalar mı geçti, farkında değildi– gözlerini açtığı zaman korkuyla sormuştu:

"Ayşen gitti mi?"

Gitmemişti; salondaydı. Çağırmışlardı. Kapının önünde görününce duyduğu sevinci unutamaz. İnanmıyormuşçasına, "Gitmedin mi? Burada mısın?" diye sormaktan kendini alamamıştı. Güzel kız:

"Sen iyi olmadan gider miyim, dayıcığım?" demişti; yatağa oturmuş, Ata'nın yorgana mecalsizce düşen zayıf, hasta ellerini okşamış, siyah halkalı mercan gözlerinin olanca tatlı ışığıyla gönlüne saatlerden beri kaybettiği harareti vermişti.

Ayşen gitmedikten başka Ata'nın başucundan iki hafta ayrılmamıştı. Nihayet doktorlar tehlike kalmadığını söyleyince bir gün azıcık katılaşan sesiyle:

"İzin verir misin dayı? Sait sabırsızlanıyor; bir hafta gecikmemiz yüzünden bütün programı bozulmuş. Gideyim artık. Kışa Mısır'da buluşacağız, tabii."

Demiş ve ertesi sabah...

... Ata Efendi pencereden bakıyor, baktığını görüyor, söyleniyor:

"Gitti! O gün bugün Ayşen'siz kaldım. Ben de, Rüştü de, Faruk Senai Bey de... Thomas da! Fakat Rüştü her gece vur patlasın eğleniyor, derdini eğlencelerde boğmuş, aygır gibi yaşıyor... Faruk Bey büyükelçi oldu, Cenubi Amerika'da bir esmere tutulmuştur... Thomas bir İtalyan güzeli bulmuştur, Ata ne yapsın, Ata?"

Ayşen gideli, ona âşık olduğunu Ata Efendi nefsinde gizlemiyor. Beraberken etraftan utanıyordu; kaçamak yollar arıyor, tevillere[1] kalkışıyordu. Artık açığa vurmuştur; kızı seviyor. İlk gününden sevmişti; yanıyor, çıldırıyor, gözlerine uyku girmiyordu. Bu, tam manasıyla aşktı; olgun adam aşkı; saman alevine benzemeyen aşklardan... Ömrünce çekecekti.

Karısının üst kata çıktığını bildiği için Arapça mecmuayı genişine açtı; sevgilisinin en yeni, nihayet on gün evvel çekilmiş fotoğrafını korkusuzca, doya doya seyrediyor. Bir aralık, merdiveni kollayarak dudaklarına bile götürdü. Lakin matbaa mürekkebi ve nemli kâğıt kokusu zevkini bozduğundan çabucak çekti. Keşke resimde de onun turunç kokusuna benzettiği; fakat daha hafif olmasına rağmen tesirini kafasının içinde duyduğu sarışın rayihasını bulsaydı!

Bazen karısının şüphelenmesinden çekinerek sormuyor ama gözleri hemen minderin üzerini, masayı araştırıyor. Belki Çetin almış, bir yere koymuştur diye her tarafa bakıyor. Düşündüğü yalnız Ayşen değildir; onunla alakalı bütün

1 tevil: farklı anlam verme

eşhas zihninin içinde iz bırakmıştır. Evvela İsmail Bey ve ailesi...

Sedefincilerle arası bozulduktan sonra bir müddet yüzlerini görmedi; lakin kin tutmaz bir delikanlı olan Rüştü, vakadan üç ay geçmişti, bir gün yanına İsmail'i almış, eve çıkageldi.

"Merhaba Dayı Bey," dedi. "Maziyi unutalım. Gençlik benimki... Kan başıma çıktıydı, söylediklerimi bilemedim. Haydi, giyin! Teyzeyi de alalım; Arnavutköy'e kadar bir gezinti yapalım. Bizler eski dostlarız; birbirlerinden hazzeden dostlar..."

Ata müteessir oldu; delikanlıyı kucakladı; fakat teklifi reddetti; sıhhati henüz böyle gezintilere müsait hale gelmemişti; ara sıra baş dönmeleri ve göz kararmaları duyuyordu; gürültülü caddelere ve otomobile dayanamıyordu. Rüştü inandı; lakin İsmail Bey'in bakışları manalıydı; adeta şöyle diyordu:

"Oralara, hele bizimle gitmez artık! Sarı Kız'ın hayali yakasını bırakmaz. Karşımızdaki adam bir nevi yaşlı Mecnun! Ayşen'e delicesine tutkundu. İşi büsbütün azıtmış."

Ata Efendi de başka türlü düşündü: Rüştü'nün istediği, sevgilisinin en yakın yoldaşıyla beraber bulunmaktır. Zira kızı sevmekte devam ediyor; işi eğlenceye dökmüş ama onu unutamıyor; "Bir gün elime geçireceğim," ümidiyle bekliyor. Bakanın kızıyla evlenmemesi de bundan. Tayyareye binip gittiklerini öğrenince arkalarından İtalya'ya koşmuştu; nikah merasiminden sonra hemen İngiltere'ye hareket eden çiftleri takipten fayda çıkmayacağını kestirdiğinden İstanbul'a dönmüştü.

İki bayramda da Gedikpaşa'ya uğramayı unutmadı. Bir defasında sordu:

"Ayşen Hanım'dan haber alıyor musunuz?"

"Mektuplaşıyoruz."

Lakırdı kapandı. Lakin Ata anladı ki, Rüştü ile bu bahis bir defa açılırsa bir daha kapanmaz. Her gün buluşurlar, tenha yerlere çekilip baş başa, mütemadiyen konuşurlar; delikanlı dert yanar, kendisi de saatlerce dinlemekten yorulmaz. İki kafadar Ayşen'i anlata anlata ne tatlı vakit geçirirler; belki müteselli de olurlar. Ata Efendi'yi bitiren, aynı muhabbetle kıza bağlı birisini bulamaması değil mi? Üftade meseleyi artık kapanmış addediyor; eski muhitine para sahibi olarak sandıkları dolu döndüğü için de memnun. Feride, işleri muntazaman gelişmiş kocasından mağrur, bu refahlarını temin eden sarışın meleği unutmuş bile! En çok hatırlayan Çetin...

Hatta çocuğun sevgisi sönmemiş ki odasına Ayşen teyzesinin yolladığı, Londra'da çekilmiş bir fotoğrafını da asmış. Bazen diyor ki:

"Baba! Teyzem elbette İstanbul'a gelir. Burasını büsbütün bırakmadı ya! Gelecek yaza gelseler de birkaç ay kalsalar. O otomobillerini de getirirler tabii... Hem şimdi yenisini almışlardır."

Fakat Ayşen kısacık mektuplarında böyle bir tasavvurları olduğunu yazmıyor; Ata'yı Mısır'a davet vaadini de unutmuşa benziyor. Galiba, bir müddet sonra mektuplar büsbütün kesilecek. Sadece esrar kaçakçısı Mümin Bey'den, her ay yolladığı gibi bir kart alacaklar: "Emanetinizi tesellüm etmek üzere yazıhaneye uğramanız rica olunur."

Yine bir defa İsmail Bey, Rüştü tarafından gelmiş, arzu ederse, sırf boş kalıp sıkılmaması için müessesede hafif bir işle meşgul olabileceğini söylemişti. İknaya da çalışmıştı:

"Sapasağlamsın birader! Oyalanmaya ihtiyacın var. Böyle pineklemeye alışırsan paslanır, vakitsiz çökersin. Talib Bey de aynı fikirde. İyi insanlarmış doğrusu. Ayşen Hanım sözünde durmadıysa senin kabahatin ne? Bunu takdir ediyorlar. Ha, sormayı az daha unutacaktım. Peder efendi ne alemde?"

"Yaşar mı? Tahminin hilafına işleri yolunda; iyi para yaptı. Duymadın mı? Zengin bir kadınla evlendi de... Adana'ya yerleşti. Pamuk üzerine muamele yapıyor. Mısır'a da gidiyor."

Ata, yine sıhhatini ileri sürerek Sedefinci'nin teklifini kabule yanaşmadı. Fakat ertesi günü müesseseye uğradı, hem Talip Bey'e, hem de Rüştü'ye teşekkür etti. Bakışlardan şunu okuyordu:

"Bitirmiş bu hastalık zavallıyı!"

Halbuki vücudu değil, ruhu hastaydı; Ayşen'i biraz unutabilse, Haydarpaşa'ya çıktığı tarihten tayyareye bindiği güne kadar geçen seneleri hafızasından silse, öyle bir ilaç, tedavi, büyü veya sihir, bir çare bulunsa, eski Ata oluverecekti. Unutamıyor, işte! Hastalığı: Unutamamak!

O derece unutamıyor ki, her kapıya gelişinde Ayşen'in oradan ilk geceki girişi gözünde canlanıyor. Bol yeldirmeli, başörtülü, katı ayakkabılı kıyafetini, Park Otel'e yemeğe giderken, pavyonda dansa kalkarken, otomobil direksiyonuna geçerkenki şık halleri kadar tatlı, zarif, cana yakın buluyor.

II

Mecmuayı camdan vuran yağmurlu akşam ışığına tutarak resme bir daha baktı; iyi seçemedi; kalktı, elektriği yaktı, altında durdu. Gözlükleri bir müddettir berraklığını kaybetmişti; yarım numara büyüğünü almalıydı. Çerçeveyi burnunun ucuna doğru yürüttü; şimdi biraz daha iyi görüyordu.

"Lakin," diye söylendi. "Ayşen neşesiz! Hayatından memnun değil! Ben bakışını bilirim; bezgin, bıkmış, hevesini almış, üzülmüş bir hali var. Demin yanlış hükmetmişim!"

Üftade, Gedikpaşa'ya döndükten sonra on iki, on üç yaşlarında bir besleme kız tutmuştu; lakin Çetin'e sırnaştığı yetmiyormuş gibi pencereden gelene geçene işaretler ettiğini görünce başından savmıştı. Fazla yiyordu da... İki ayda tostoparlak bir şey oluvermiş, adalesiz bir et yığını haline gelivermişti. Reçel, turşu, şurup nevinden yapılıp raflara dizilmiş ne varsa dibine darı ekiyordu. Ne dayak kâr etmişti, ne de kilitlemek fayda vermişti.

"Biz, Yaşar'ın kızını da öyle bir mahluk çıkacak diye beklemiştik. Bir de şuna bak!"

Ata böyle söylenerek Ayşen'in resmini tekrar seyre daldı... Boynundaki inci dizisi herhalde sahiciydi; vitrinlerde gördüğü pembe, mavi renklerdeki yalancılar kadar iri ve muntazam. Üstünde başka mücevher yoktu; zaten küpe takmazdı; kulak memelerinin güzelliğini örtmemekte isabet ediyordu. Bunları hiçbir kadında rastlamadığı manalı biçimlilikleriyle öyle hatırlıyordu ki! Kaç defa parmaklarını uzatıp tutmak, uğuşturmak istemişti de kendisini güç alıkoy-

muştu. Bir kulak bu derece vuzuhla[1] akılda kalır mıymış? Kalıyor, işte! Yazık ki resimde iyi seçilemiyor...

Kapı zilini işitince mecmuayı yastığın altına tekrar sakladı; yan pencereden baktı. Sokakta bir otomobil durmuş; çıngırağı çalan da İsmail Bey.

Sofaya çıktı. Üftade merdiven başında soruyor:

"Kim geldi?"

Cevap vermedi; girince görür. İsmail'in şu havada, durup dururken ziyaret arzusu duymasına imkân olmadığından mühim bir haber getirdiğine şüphe yok. Haberin Rüştü'ye belki de dolayısıyla Ayşen'e taalluk etmesi[2] ihtimali daha çok. Kapıyı açtı, karşılaştılar. İsmail Bey avludan öteye yürümedi:

"Hazır giyinmişsin," dedi. "Paltonu geçir arkana! Şuraya, muhallebiciye kadar gidelim. Rüştü Bey orada seni bekliyor; gelmeni rica etti. Bir konuşacağı var."

"Ne hakkında?"

"Bana söylemedi."

"Söylemese de bilirsin sen, İsmail Bey!"

"Bilirim, tabii... Hemen çıkalım."

Ata, yukarıya seslendi:

"Hanım! Ben İsmail Beyle muhallebiciye kadar gidip geleceğim."

Bir dakika sonra dükkânın önünde indiler; otomobilde lakırdı etmeye vakit kalmamıştı. Rüştü, arka tarafta, köşedeki masaya oturmuş, gözü kapıda bekliyor. Ata'ya dedi ki:

1 vuzuh: açık olma durumu, açıklık
2 taalluk etmek: ilişkin olmak, ilgisi bulunmak

"Sizi buraya kadar yordum, affedersiniz. Fakat konuşacaklarımı teyze hanımın işittiğini istemiyordum."

"Hayırdır inşallah?"

Delikanlı, düşünce ile memnuniyetin karıştığı anlaşılmaz bir tebessümle:

"Ben de içinden çıkamadım," dedi? "Fikrinizi alacağım. Öyle bir iş ki, en ziyade ikimizi alakadar ediyor. İsmail Bey'den saklayamazdım; zira insanın bir dert ortağına daima ihtiyacı vardır. Hoş, bir müddet ondan da gizledim ya..."

"Merakta bırakıyorsunuz oğlum. Bir an evvel sadede gelseniz..."

"Söyleyeyim. Biz beş aydır Ayşen Hanım'la mektuplaşıyoruz. Demin bir mektubunu daha aldım."

Elini cebine soktu; bir zarf çıkardı; mermer masaya bırakır gibi yaptı; fakat kirlenmesinden korkarak önündeki Sipahi Ocağı paketini çekti, üstüne koydu. Üçü de oraya bakıyor, susuyorlar. Nihayet Ata Efendi sordu:

"Ne yazmış? Yazdığı şeyin bana taalluku nedir?"

"Ayşen Hanım, Sait'ten ayrılıyor."

"Sebep?"

"İki sebebi var: Birincisi, kocasından memnun değil; ikincisi ve daha mühimi şu: Rüştü Bey'den ayrı yaşayamayacağını anlamış."

O, bunları söylerken Sedefincizade zarftan mektubu çıkarmıştı. Dedi ki:

"Size ait satırları okuyayım: 'Dayıma vaziyeti münasip şekilde bildiriniz. Evdeki odamı hazırlasınlar; gün tayin edemem; fakat yakında geleceğim, oraya ineceğim. Telgraf çekerim, tabii... Şimdilik gizli tutunuz'..."

"Çıldırmış bu kız! Sarayları bırakıp bizim evde nasıl oturur?"

Rüştü okumaya devam ediyor:

"Meğer hayatımın en mesut günlerini orada geçirmişim! Boyalı demir karyolamda ne kadar rahat uyurdum! Simitçinin sesini hâlâ unutmadım. Dayım simitleri mangalda maşa üstüne koyar, ısıtırdı; karşılıklı oturur, tulum peyniriyle ne tatlı yerdik! Çetin de pek severdi."

Ata, neredeyse ağlayacak. Tekrar ediyor:

"Çıldırmış bu kız!"

Göz ucuyla mektuba bakıyor. Dört sayfası da dolu.

"Ayşen aklını kaybetmiş!"

"... Rüştücüğüm, unutma, teyzeme söyle: Şayet Günnâme İstanbul'da ise arayıp bulsun, yine onu isterim."

Delikanlı mektubun burasında kekeledi, bazı satırları geçiştirmek lüzumunu duymuştu. Ata çıkıştı:

"Kesme! Devam et!"

"... Evlenince onu yanımıza alırız. Çok şirin kızdı, bir göreceğim geldi ki! Seni de pek beğenirdi... Ne kadar haklıymış!"

"Zaten son resminde gözlerini mahzun bulmuştum; bakışı acayipti; dalgındı. Üzüntülü, malihülyalı görünüyordu."

Böyle söyleyen Ata'yı tasdik ettiler. Rüştü dedi ki:

"El Musavver'in prenseslerle yan yana çekilmiş gruptaki fotoğrafı, değil mi? Bana da gönderdi: 'Images'de de eşi basılmıştı."

İsmail Bey,

"Biraz da zayıflamış, süzülmüş mü ne?" diye mırıldandı; sonra ilave etti:

"Hal ve keyfiyet bu: Ayşen Hanım yakında dönüyor; açıkçası kocasını bırakıp kaçıyor. Mesele pürüzlüdür; bir skandal şeklini almasından korkulur."

"Bizim kanunlarımıza göre kiminle evlenirse evlensin, Türk tabası olarak kalır; kimse bir şey yapamaz. O istedikten sonra dünyaya meydan okurum ben!"

Rüştü'nün çıkışması üzerine, İsmail Bey:

"Telaş etme," dedi. "Maksadım işi dağdağlandırmadan tedbir almamız lazım geldiğini anlatmaktı; bir plan tertip etmeliyiz. Dayısının yanında kalmak istemesi bir bakıma münasip ise de yetmez. Gittiği zaman bütün İstanbul çalkanmıştı; dönüşü daha çok gürültü koparır, gazetelere kadar düşeriz; fikrimce doğrudan doğruya İstanbul'a inmemelidir. Tayyare veya vapur, hangisiyle gelse duyulur. Öyle bir şey düşünelim ki, kimse haberdar olmasın... Vakit kazanalım."

Ata, söyleneni pek dinlemiyor. İçinden konuşuyor:

"Ayşen geliyor... Hem de yakında... Bizim eve inecek, eski odasında yatacak; bir dam altında tekrar buluşacağız. Mangalda simit ısıtacağım, karşı karşıya yiyeceğiz! Bugünü de göreceğim; merdivenden inişini seyredeceğim; odalara lavantasının havası sinecek; 'Dayı!' diyen sesini işiteceğim. Başka ne isterim? Daha ne istersin, be adam?"

Rüştü, kolunu dürttü:

"Fikriniz, Ata Efendi?"

"İsmail Bey iyi söylüyor. Fakat şimdi birdenbire karar alamayız; zamanımız müsait; gece düşünelim; yarın buluşuruz, vaziyeti bir daha gözden geçiririz"

"Ah, Ata Efendi, ah! Ben ne haldeyim, anlamıyor musun? Üç senedir çekiyorum bu azabı! Bir sevinç, bir keder, tahammülüm kalmadı artık!"

Delikanlı, başını ellerinin arasına aldı, gözlerini kapadı, derin derin soluyor. İsmail Bey, Ata'nın kulağına eğilerek dedi ki:

"Hakikaten bitti çocuk! Bitirdi çocuğu! Senelerden beri dert ortaklığı ediyorum, canımdan usandım. Unutmaya yüz tutarken mektuplar yağmaya başladı. Ömrümüz, beş ay oluyor, mektup okumakla geçiyor; okuyoruz, konuşuyoruz; gözümüz dünyayı görmüyor. Kızma ama, Ayşen Hanım çok eziyet etti Rüştü'ye! Kendi de çekti, bize de çektirdi."

Ata itiraz etmedi. Denilenlere ehemmiyet vermiyordu ki.

"Dönüyor! Belki de haftaya burada! İnanılır şey değil!"

Kendisini sokakta bir bulsa! Evden içeriye bir girse! Karısına müjdeyi nasıl vereceğini düşünüyor; sevinçten taşıyor:

"Hanım! Hazırlan. Ayşen geliyor! Hem de bizde kalacak! Demir karyolasını özlemiş; onun içinde yatacakmış, eskisi gibi rahat rahat uyuyacakmış! Günnâme'yi de istiyor!" diyemediğine, geciktiğine kızıyor.

Dayanamadı, ayağa kalktı. Fakat kabalık etmiş olmamak için Rüştü'nün omzuna elini koydu:

"Evladım," diye söylendi. "Ben de az mı üzüldüm? Bütün arzum ikinizin bir arada mesut olmanızı görmekti. Yine göreceğim inşallah! Yarın nerede buluşalım dersin, İsmail Bey? Münasip bulduğunuz yere gelirim."

"Beyoğlu tarafına geçer misin?"

"Geçerim, artık."

"Bir şey içer misin?"

"Az miktarda içerim de..."

"Öyleyse bizim her akşam buluştuğumuz kulübe saat yedide gel. Hani ya, geçen sene birkaç defa uğramıştın."

"Geçen sene değildi o... Ayşen buradaydı daha... On yedi ay oldu."

"Ha, sahi... Sen on yedi aydır itikâftasın.[1] Neyse, şeytanın ayağını kırıyorsun ya! Hepimiz yeniden kendimize geliriz inşallah!"

Öbürleri de kalktılar. Ata otomobile binmedi; "Dört adımlık yer," diyerek ayrıldı. Turşucunun önü kalabalık. İçlerine elektrik ışıkları vurmuş, kavanozlar eskiden tiyatro kapılarına asılan elvan kâğıt fenerler gibi orasını donatmıştı; sokak başının su birikintilerini pafta pafta aydınlatıyor.

"İlk geldiği zaman bu manzara Ayşen'in çok hoşuna giderdi; her geçişinde azıcık durur, seyrederdi," diye düşündü.

Yine görecekti... Belki onu da özlemişti. Koştuğunu, ancak evin kapısına yaklaşınca anladı; yavaşladı. Bir buçuk seneden beri böyle hafiflik duyarak yürümemişti; hele eve sevinçle dönmemişti. Üftade şaşırakalacaktı. Fakat acaba memnun olacak mıydı?

"Şüpheli... Paşanın gönderdiği para kesilecek diye telaşa düşecektir. Kadının başka düşüncesi yok. Para... Hep para!"

Zili çaldı. Fazla sevinçli görünmemek lazımdı; kaşlarını çattı.

"Ne oldu yine, efendi? İsmail dalkavuğu canını sıkacak bir şey mi söyledi?"

---

1 itikâf: bir kenara çekilme, ortalıkta görünmeme

"Mesele mühim: Ayşen geliyor."

"Safa geldi, hoş geldi. Memleketidir, gelir a!"

"Paşa'dan ayrılıp geliyormuş. Bize, buraya inecek!"

Üftade Hanım, kasırga vurmuş bir ağaç gibi kökünden sarsıldı; sonra bağı çözülen bir çuval samanmışçasına yere, yumuşacık çöktü. Düşmedi, oturdu.

"Ne oluyorsun, hanım! Ölüm haberi mi geldi? Toparla kendini! Ayrılmak istiyorsa sebepsiz değildir."

"Bu kız iflah olmaz! Babası gibi serseri ruhlu! Bak, yazıyorum şuraya: Rüştü ile de yaşayamayacak; birinden boşanıp birine varacak! Öyle bir devleti tepen karıdan ne hayır beklersin? Bizim işimizi de bozdu; Paşa artık bir metelik göndermez. Keser maaşımızı... Belki kesmiştir bile!"

"Kesecek elbette."

"Ey, kesince ne yapacağız?"

"Allah bir kapıyı kaparsa bir başkasını açar. Şimdilik beş on kuruşumuz var. Sedefinciler'de de çalışırım. Hem Ayşen parasız mı? Mısırlı'dan peşin peşin büyük bir meblağ koparmıştı; unuttun mu?"

"Ona hazır para mı dayanır? Milyon olsa üç günde altından girer, üstünden çıkar. Bak, ahir vaktimizde şu başımıza gelenlere!"

Ata öfkelenmiş göründü:

"Dırlanma artık, ağzı yumulu kalasıca! Aklın fikrin parada! Gözünü toprak doyura, senin!"

Kapıyı vurarak odadan çıktı; sofada gülümsüyordu ve merdiven basamaklarına bakıyor, Ayşen'in terlikli ayaklarını görür gibi oluyordu. Yukarı katta misafir odasına girdi; elektriği yaktı, her tarafı dikkatle gözden geçirdi: Duvar

kâğıtları bozulmamış, perdeler de sapasağlam kalmıştı. Yalnız köşeye bir çini soba kurdurmak lazım geliyordu; boruları da beyaz olursa ferahlık verirdi. Çemberlitaş'ta bir sobacı dükkânında, eski devirlerden arta kalmış beş altı tane vardı. Hatta konağı hatırlamış, bir müddet önünde durmuştu da dükkâncı:

"Kelepirdir, beybaba... Elime ucuz düştü, az kârla veririm," demişti.

Herhalde satamamıştır; yarın uğrayıp konuşmalıydı. Alt katı da badana ettirecek. Gazetede solmaz Amerikan toz boya ilanları okumuştu; Marpuççular Çarşısı'nda bir yerde satılıyordu. İç açıcı bir renk verecekti; mesela havai mavi... Yahut toz pembesi.

Çetin bu akşam mektepten çıkınca İngilizce dersine gideceğinden ancak yediye doğru eve dönecekti. Müjdeyi alınca kimbilir ne kadar sevinecek! Tabak seslerinden karısının sofra kurduğunu, azıcık yatıştığını anladı; fakat üşümesine rağmen inmemekte ısrar etti; oğlunun avdetini[1] bekliyordu.

Zil işitilince merdivenden baktı ve Çetin'i görünce seslendi:

"Haberin var mı? Ayşen ablan geliyor."

Çocuk, elindeki çantayı taşlığa attı, koşa koşa merdivenleri çıktı:

"Doğru mu, baba? Sahi geliyor mu? Otomobilini de getiriyor mu?"

Ata Efendi otomobil lafına tutulmakla beraber güler yüzle cevap verdi:

---

1 avdet: dönüş, geri gelme

"Neyle geleceğini, ne getireceğini bilmiyorum. Kendisi gelecek ya... Sen ona bak! Daha günü malum değil, telgraf çekecek."

Karısı paranın kesilmesi ihtimaliyle üzülüyor, oğlu otomobil sefası süreceğinden dolayı seviniyor; kendisi sadece Sarı Kız'a kavuşacağını düşünüyor, yüreğinde tatlı bir ezginlikle göklerde uçuyordu. Üftade ile kararlaştırdıkları üzere Ayşen'in döneceğini söyleyecekler, Paşa'dan ayrılacağı haberini herkesten gizleyeceklerdi. Önce dünya başına yıkılmışçasına teessüre kapılan kadıncağız, yavaş yavaş bu dönüşe alışıyordu. Galiba menfaat kapısının büsbütün örtülmeyeceğini, aynı parayı yine çiftlerden çekeceğini düşünmüş, tekrar hediyelere ve eğlenceye kavuşacaklarını hesaplayarak azıcık sükun bulmuştu. Somurtuyordu, ama belli ki endişesi dağılmıştı.

Yemekte baba oğul neşeli konuştular. Çocuk yatmaya, karısı da bulaşıkları yıkamaya gidince, minderine bağdaş kurup oturan Ata, mecmuayı yine aldı; fotoğrafa bakıyor: İsmail Bey gelmeden evvel erişilmez sandığı Ayşen ona şimdi kapı açılıp içeriye girecekmişçesine yanında, evde gibi görünmektedir. Neredeyse yukarıda, odasının kapısı gıcırdayacak ve merdivenden indiğini görecek! Gündüzün sinirlerine dokunan yağmur sesi, hatta bahçedeki çinko örtülü kümese damdan dökülen iri damlaların tahammül edemediği tıktıkları bir kedi mırıltısı kadar hoşuna gidiyor.

Üftade ile konuşmamak için ropdöşambrını üstüne çekerek uzandı; uyuma taklidi yapacaktı. Farkına varmadan memnun, müsterih bir uykuya daldı.

III

İşte, Taksim Meydanı! Kumbara biçimi saat, on yedi ay evvelki ayarsızlığını muhafaza ediyor: İki dakika geri. Üstün Palas, Ata Efendi'ye yabancılaşmış. Kendi katlarında ışık yok; binanın cephesi de meğerse pek sevimli değilmiş, çimento rengindeymiş. Rutubet lekeleriyle adeta çirkin görünüyor.

Kulüpten içeri girince hademeye, Rüştü Bey'in ismini verdi.

"Gelmedi, ama İsmail Bey burada," diyerek yan odayı işaret etti. Kâtip, maroken bir koltuğa gömülmüş, gözleri kapalı, hareketsiz vaziyette. Uyuyor mu? Evet. Ata ses çıkarmadı; kanapeye oturdu. Neden sonra İsmail Bey kıpırdıyor, etrafına bakıyor, aynı zamanda da esniyor.

"Sabah şerifler hayır olsun!"

"Uyuyakalmışım, birader... Dün gece sabahladık; delikanlı gündüzün de yakamı bırakmadı. Durmamacasına hep o bahis! 'Evine git de biraz yat; bir banyo yap, dinlen de öyle gel!' dedim. Neredeyse sökün eder. Seninle konuşmaya can atıyor. Ayşen Hanım'ın bıraktığı tek bergüzar[1] sensin!"

"Bir karara vardınız mı?"

"Benim fikrimi kabul etti: Hanım kızımıza yazalım: Tayyareyle Beyrut'a gelsin. Oradan trenle Ankara'ya. Biz Ankara'da karşılayalım. Beraberce trenle yine İstanbul'a döneriz. Doğruca size yahut bize iner. Kimsenin haberi olmaz."

"Uzun yol... Hem de tehlikeli. Arap memleketlerinde oyalanmak başımıza iş çıkarır. Halbuki Kahire'den bindi mi

---

1 bergüzar: hatıra, hediye

Atina'da inecek ve hemen hareket edip buraya gelecek. Demin acentalara uğrayıp sordum."

"Güzel düşünmüşsün. Bizde zaten akıl kalmadı dostum! Kafam durdu, işlemiyor artık..."

"Hem, bir defa İstanbul'a ayak bastı mı, korku kalmaz. Paşa arkasından yetişip yaka paça götürecek değil ya! Türkiye'de öyle anzavurluklar sökmez. Fakat ihtiyaten sen Atina'ya gidip beklesen iyi olur."

"Bu da mükemmel! Birdenbire zekân açılıverdi, Atacığım! Vallahi ben senden ümidi kesmiştim; çöktüğüne, vakitsiz bunadığına kaniydim... Hata etmişim. Meğerse yeğeninin sözünden dönerek Mısırlı ile gidişine ne kadar üzülmüşsün! Dünden beri eski Ata olup çıktın!"

Hakikaten Ata Efendi de kendindeki değişikliğin farkında: Adımlarını kuvvetli atıyor; ağzından lakırdılar canlı, keskin çıkıyor; nefsine güveniyor. Asıl mühimi, içinde bir sıcaklık duyuyor; çoktandır gönlü sade üzgün değildi; donmuş gibiydi; şimdi buzlar çözülmüştür; zira ılık bir güneşi beraberinde taşıyor.

"Kuzum İsmail Bey! Bizim delikanlı ne vasıta ile muhabere ediyor?"

"Benden de gizliyor, ama mektuplarını Ayşen Hanım'ın berberi adresine yolladığını tahmin ediyorum. Bir Rumimiş."

"Doğrudur. Buradayken de aynı şeyi yapıyordu; berberinin adresini kullanırdı. Fakat Paşa zengindir; şüphelenip sakın herifi elde etmesin?"

"Şimdiye kadar böyle bir şey olmadığı mektupların arızaya uğramadan cevaplandırılmasından belli. Maamafih korkulacak bir noktadır bu."

Rüştü odaya girdi. Az önce konuştuklarını kendisine tekrar ettiler. İsmail Bey'in Atina'ya gönderileceğini Ayşen'e yazması kararlaştırıldı. Artık cevabı beklemekten başka iş kalmıyordu. Yemek salonuna geçtiler. Mesele bir kocadan boşanıp sevgilisine varmak gibi aşkla alakalı olduğundan dayının yanında o cihetleri konuşmak nezaketsizlikti. Konuşmadılar ama zımnen anlaştılar: Ayşen, Gedikpaşa'da kalacak, talak[1] davasının neticelenmesini bekleyecekti. Hanım hanımcık oturması, Rüştü ile tek başına gezip tozmaması, göze fazla görünmemesi, dedikodulara meydan vermemesi lazımdı.

Yüksek sosyete âleminden bezdiğini, basit hayata can attığını her mektubunda yazan taze dulun –evet Sarı Kız, bir dul olarak dönüyordu!– bir müddet Gedikpaşa'ya tahammül edeceğine şüphe yoktu. Rüştü, nezaketen sordu:

"Sizin torun büyüyordur. Yaşına bastı, değil mi?"

"On dört aylık oldu; yürüyor bile..."

"Adını ne koydunuz?"

"Babamın adını koymak istedim ama itiraz ettiler. Filvaki bugün kimse Kadir diye çağrılmaktan memnun olmaz. Uydurma modası da tavsadı; Ömer Doğan yaptık; Ayşen'e de yazmıştım; beğendi."

Ata, ondan bahsetmeden duramıyordu; başka şey düşünmüyordu ki! Kulüp sofrasında gözleri onu arıyordu; burada bulunsaydı masalarının manzarası büsbütün başka olurdu. Hem kendileri, hem de salondakiler için taze koparılıp vazoya konmuş uzun saplı bir kayısı gülü gibi yemek odasını rayihalı, renkli, endamlı güzelliğiyle süsleyecekti. Neydi, evvelki sene gazinolarda, otellerde hangi renkte ve

1 talak: boşanma

biçimde elbise giyse bütün gözleri kendisine çevirten nurluluğu!

Dayıya öyle geliyor ki, bu defa Ayşen kibar ve mütevazı bir hayat sürmeyi tercih edecek; Beyoğlu muhitinden çekilip Sedefinci'nin satın aldığı köşkte, sevgili kocasına bağlı, bir ev hanımı olacak. Bebek sırtında, fıstık çamlarıyla çevrili, saçağı dışarıya doğru uzamış, kiremitli ve aşı boyalı o ahşap köşk, romancıların tahayyül ettikleri tam bir aşk yuvasıdır. Ne işleri var barlarda, cazlarda, elalemin fisk-u fücuru içinde?

Ata Efendi sevişmelerini kıskanmayacak; bilakis uzaktan bunun keyfini duyacak. Ara sıra Ayşen, dayısına gelecek ve dayı da köşke gidecek ya... Yetişir. İstanbul'un içinde yaşadığını, isteyince göreceğini bilmesi kâfi! İlk işi, imkânını bulup, hatta fedakârlığa katlanıp Gedikpaşa'daki eve telefon koydurmak olsun... Çıngırak ötecek, Ata koşacak, Ayşen'in sesini işitecek:

"Sen misin dayıcığım? Arabayı gönderiyorum, bu akşam bize gel. Birkaç gün kalırsın da... Lüfere çıkarız. Rüştü Ankara'ya gitti; yalnızım."

Beraber lüfere çıkmanın zevkine öyle dalmıştı ki, nerede, kimlerle olduğunu unutmuştu. İsmail Bey'in teklifiyle kendine geldi:

"Eh, cümlemizin şeref ve afiyetine!"

Önlerine meyve konmuş, kadehlere köpüklü şarap doldurulmuştu. Rüştü, misafirlerine sarı yaldızlı kocaman bir teneke kutudan İngiliz sigarası uzattı. Ata bu kutuları tanır; hatta üstündeki 555 rakamı hatırından çıkmamıştır. Zira Ayşen büyük ambalajlarda düzinelercesini alır, dayısına verirdi. Üftade, apartmandan ayrılırken atmaya kıyamamış, boş

tenekeleri Gedikpaşa'ya taşımıştı. İçlerine öte beri koyuyor, raflarda gördükçe Ata'nın yüreği sızlıyordu.

"Enfestir bu cıgaralar," dedi. Sedefincizade tasdik etti:

"Evet, çok nefistir; Ayşen Hanım'a da ben buluverirdim. Hoş, kendisi içmezdi; evinde bulundurmayı isterdi. Yine alırız, inşallah! Yanımdaki paketi size takdim edeyim; ayrıca gönderirim de... Ben dudak tiryakisiyim."

Sarı yaldızlı kutuya, yine sarı yaldızlı kâğıtla örtülerek iki ayrı sıra istif edilmiş amber kokulu cıgaraların dumanları arasında, yaşlı ve genç iki âşıkın eli kadehlere uzandı. Aynı zamanda, bir şey söylemeden, hatta bakışmadan altın sarısı maşukanın muhabbetine içtiler.

"Bir yere gidelim mi?"

"Ben bu taraflara uğramayalı yeni bir yer açıldı mı?"

"Hayır; hep eskiler..."

İsmail Bey dedi ki:

"İyisi bu gece dinlenelim; kahvelerimizi içip evlerimize dönelim. Zaten saat onu buldu."

Unkapanı köprüsünden geçerek Ata Efendi'yi otomobille Gedikpaşa'ya götürüyorlardı. Yolda telefon işi konuşuldu. Rüştü de lüzumuna kani olduğundan, en kısa zamanda meseleyi halledecekti. İkide bir eve gelemeyeceğinden Ayşen'le konuşmaya asıl o muhtaçtı. Ayrılırken Ata tembih etti:

"Mektup veya telgraf alınca bana hemen haber verirsiniz tabii?"

"Hiç merak etmeyin Dayı Bey! Derhal damlarız."

"Gecikirse de uğrayın!"

Emaye, beyaz borulu çini soba, odayı kibarlaştırmıştı. Üftade Hanım telgraf gelmeden masraf yapılmasına taraftar

olmamakla beraber kocasını kızdırmamak için sesini çıkarmadı. Çetin'e verdikleri karyolayı tekrar yerine koydular; çocuğa bir başkasını aldılar. Ata, "Ayşen mektubunda eski karyolasında yatmak istediğini yazıyor," demiş, karısının bu arzuyu manasız bulmasına karşı "Senin o inceliklere aklın ermez; itirazı bırak!" cevabıyla sözünü ağzında kesti.

Dört gün geçti; beşinci gün dayanamadı, eczaneye gidip İsmail Bey'den telefon vaziyetini sordu. Henüz bir haber çıkmamıştı; Rüştü de sabırsızlanıyormuş. Ata'nın bütün endişesi Ruveyha Paşa'nın işi sezmesinde...

"Nüfuzlu adam," diyordu. "Kızı köşke hapis bile eder; alır, seyahate çıkarır; her şeyi yapar; elinden kolay kolay kaçırmaz."

Bereket akşama doğru her saat gelmesini beklediği otomobil kapının önünde durunca, dışarıya koştu. Rüştü bir zarf gösteriyor:

"Cevap aldık. Tavsiye ettiğimiz gibi doğru Atina'ya inecek; orada İsmail Bey'le buluşacak."

"Nihayet ay sonuna kadar hareket edecek. Sait'in Yukarı Nil vadisindeki çiftliğine gitmesini bekliyormuş."

Eve girdiler. Artık Üftade Hanım da mecliste bulunuyor; müstakbel damada yaranmak maksadıyla nabzına göre şerbet veriyor. Bundan böyle Rüştü'nün tarafını tutmaktan başka çare yok. Kadın, menfaatinden başka bir şey düşünmüyor ki...

Mektuptan bazı parçalar okundu:

"*... Eskiden o kadar hazzettiğim, doyup bıkamayacağımı sandığım sosyete hayatından tamamıyla bezdim, iğrendim. Bucak bucak kaçmak istiyorum; olmuyor. Tek günüm,*

tek gecem boş değil; kasırgaya tutulmuş gibiyim. Giyin, kuşan, tak takıştır... Bir yerden öteye koş, yetiş... Terzi, tuvalet peşinde didin, uğraş... Ah, bu şehir! Beni bitirdi. Yatağıma girdiğim zaman sabaha kadar kulaklarımda davullar, ziller çalınıyor. Yine de irademi kullanıp kendimi selden kurtaramıyorum, sürüklenip gidiyorum... Boğulacağım!"

Meclisi bir hüzün kapladı. Üftade söyleniyor:

"Vah yavrum, vah! Gördünüz mü olanları? Böyledir, işte: Allah verdi mi verir... Bıktırıncaya kadar verir; insana gık dedirtir. Hayırlısıyla bir gelsin, hem onu dinlendiririm; vallahi etrafında çıt ettirmem; yanına kimseyi sokmam. Sırtına bir basma entari geçirir, rahat rahat, salına salına gezer, bol bol uyur... Toplar kendini!"

İsmail Bey dedi ki:

"Mektubun bir yerinde, gene Günnâme'den bahsetmiş. Haber aldınız mı?"

"İlk işim yarın oraya gitmek olsun. Bilir miydim, geçen gün uğradıydı; yukarıdaki resmine baktı, baktı, gözleri dolduydu. Hanımının hatırını kırmaz; gelir, muhakkak..."

Rüştü okuyor:

"...Beni hepiniz affediniz. Hele sen! Yüzüne nasıl bakacağım? Halbuki bütün arzum yüzünü görmek! Bir delilik geçirmişim, orada... Saadetimi kendi ayağımla tepmişim!"

Ata mırıldadı:

"Mukadderat! Önüne geçilmiyor."

"...Pasaportumun vizesini dün gizlice yaptırdım; gizli tutmalarını da temin ettim. Çok kolaylık gösterdiler. Konsolos da memlekete döndüğümü istiyor; beni haklı buluyor.

Odasında bir ara baygınlık geçirdim. Adamcağız pek müteessir oldu."

Üftade ağlıyor; Ata mahzun mahzun sokağa bakıyor; Rüştü'nün yüzü gergin... İsmail Bey müdahale etti:

"Ne oluyoruz, yahu? Mübalağaya kapılmayalım. Elimizde maddi imkânlar fazlasıyla mevcut. İcap ederse Mısır'a kadar gider, kaçırırım kızcağızı!"

Yukarı kata çıktılar; çini soba kurulmuş olan odayı gözden geçirdiler. Rüştü, ertesi günü ustalar yollayacak, hamam bölmesine bir banyo koyduracaktı.

"Bir de havagazı ile ısınan termosifon lazım. Derhal sıcak su verir; lastikli duş tertibatı da vardır."

Ata Efendi, bu tesisatın henüz resmi bir sıfatı bulunmayan Sedefincizade tarafından yaptırılmasını hoş karşılamıyordu; lakin karısına o kadar büyük masrafı kabul ettiremeyeceğini bildiğinden susuyordu. Kendisine kalsa başkasına bir metelik verdirmezdi, bankadaki parayı bol keseden harcar, tüketirdi.

Misafirler gidince, Üftade, evin banyoya kavuşacağına memnun, Ayşen'den hep muhabbetle bahsetti.

"Ne yapsın," diyordu. "Eline fırsat geçince cahil tazenin aklı başından gitti; süse, püse, gösterişe kapıldı; en fevkaladesini gördü; bıktı. Yine iyi kızcağızmış ki kendisini toparladı. Ama ben, sana ilk günü, 'temiz yürekli, vicdanlı bir kız, bir melek' demiştim. Aldanmamışım..."

Yemekten sonra Feride ile Atıf göründüler. Onlara Ayşen'in kocasından ayrılacağını gizleyerek sadece bir, iki ay dinlenmek için geleceğini, sonra Paşa ile döneceğini söy-

lemişlerdi. Mecmuadaki grup halinde fotoğrafı tetkik ettiler. Feride:

"Sahi," dedi. "Ayşen süzülmüş biraz..."

Atıf o hayata dayanılamayacağını ukalaca anlattı. Mısır, dünyanın en lüks memleketiymiş; ahali sefalet içinde sürünürken zenginler vur patlasın, çal oynasın, eğlenceden, safahattan baş alamazlarmış.

"Alt tabaka esrar çeker; üst tabaka morfin ve kokain müptelasıdır. Ayşen Hanım bunlara alışmamıştır inşallah!"

Ata:

"Ne münasebet," dedi. "İçki, sigara bile kullanmazdı. Öyle şeylere düşkünlüğü yoktur."

"Ben 'vardır' demedim ki! Bilmez miyim? Birayı güç içirirdik."

"Hem Mısır hakkında böyle ceffelkalem[1] hüküm vermek de yanlıştır. Orası aynı zamanda ilim, irfan merkezidir de..."

Damat, yarın Ayşen'e veya kocasına ihtiyacı düşeceğini hesaplayarak sustu; yoksa malûmatfuruşluğu uzun sürer, münakaşa bile çıkarırdı. Feride:

"Kimbilir ne mücevherleri vardır şimdi? Pırlantaların en temizi, incilerin en irisi..." diye söylendi; sonra ilave etti: "Burada nasıl oturacak? Konforu eksik, daracık sokak! Geniş salonlarla saraylara, kalabalık caddelere alışmıştır; sıkılıverir."

"Bilakis, buranın hasretini çekiyor; sükûnet tedavisine geliyor."

Üftade övünme fırsatını kaçırmadı:

"Yarın hamama banyo uydururuz; havagazıyla yanan su ısıtacağı da... Malum ya, günde birkaç kere yıkanmadan duramaz."

1 ceffelkalem: düşünüp taşınmadan, bir çırpıda

Atıf:

"Tavsiye ederim," dedi. "Üst kata bir de su deposu yaptırınız; terkosa güvenilmez; bir akar, bir kesilir. Bizim apartmanda var. İki benzin varilini birleştirip yerleştirdiniz mi, oluverir; size yetişir."

Haklıydı; Ata bunu da yaptıracaktı; evin içine tekrar o ferahlatıcı İngiliz sabununun kokusu ve Sarı Kız'ın vücudundan geçmiş sıcak suyun buğusu yayılacaktı. O günlere yetişse bir kere!

"Yaşar Efendi'nin haberi var mı?"

"Elbette babasına da yazmıştır. Ayşen daha ziyade bizleri özlemiş. Yaşar, ara sıra Mısır'a gidiyor."

Yine Atıf sordu:

"Rüştü Bey'i görüyor musunuz? Evlenmedi gitti. Rivayete nazaran hâlâ çok müteessirmiş."

"Yoo! Dün gece Beyoğlu'nda rastladım; beraber yemek yedik; keyfi yerindeydi."

"Ayşen Hanım'ın geleceğini söylediniz tabii?"

"Söyledim. Pek ehemmiyet vermedi. Delikanlı havayü hevese kaptırmış kendisini."

Bu sözlerle damadını kandıramadığını Feride ile Atıf'ın birbirlerine bakışmalarından anladı. Herhalde bir bildikleri olacak; kulaklarına bazı şeyler çalınmış. Mesture ve Berin ile konuşuyorlar ya!

Ertesi sabah bir usta geldi; hamamı ölçtü; lüzumlu malzemeyi defterine yazdı.

"Yarın başlarız," dedi. "Duvarları çinileyeceğimiz için en aşağı dört günlük iş var. Yukarıya depo koyacaksak bir gün de o sürer."

Ata, evde beş gün işçileri seyrederek avundu. Beraber kahveler, cigaralar içti; sohbetlere daldı; lakin kulağı daima kapıdaydı. Yalnız bir defa İsmail Bey görünmüş, yapılanı gözden geçirmiş, gitmişti. Ayşen'den yeni bir haber yoktu.

IV

Altıncı günü Ata Efendi –henüz çimento, kireç, alçı kokan, fakat pırıl pırıl çinileri, muslukları ve beyaz lake boyalı su ısıtacağıyla evin bir köşesini lüks hale sokan hamama uzun uzun baktıktan sonra– erkenden sokağa çıktı; Sedefin hanına gitti. İsmail Bey o saatte gelmezdi; yarım saat bekledi. Caddeden aynı sesler işitiliyor:

"Naylon çoraplar!... Halis Amerikan malı! Naylon! Naylon!"

Bu sesleri hüzünle dinliyor. Zira dün geceden beri ümit kırıklığı içinde... Mısır'la ne mektup, ne telgraf, birdenbire muhaberenin kesilmesi iyi alamet değil. Belki de korktuğu oldu: Ruveyha Paşa işi sezdi, Ayşen'i göz hapsine aldı.

"Yahut," diyordu. "Ayşen hatasını anladı, gelmekten vaz geçti."

Başka şeyler de olabilirdi: Mektuplar yakalanmıştır; karı koca kavga etmişlerdir. Sonra herif diller dökmüş, barışmışlardır; seyahate çıkmışlardır. Şimdi İsviçre gibi sakin bir memlekette bulunuyorlar, bir dağ köşkünde cemiyetten uzak, dinleniyorlar. Kısa zamanda inzivadan bıkacak olan Sarı Kız'da, tekrar şatafat damarı kabaracak, ver elini Paris! Rüştü bir daha unutulacak; Gedikpaşa'daki süslü hamam beklediğine kavuşamayacak. Ata bu hamamı da kendisi ve

Rüştü gibi adeta canlı bir mahluk sayıyor; aynı kederi duyacağına inanıyor.

İsmail Bey saat ona doğru kapıdan girdi; dayıyı karşısında görünce selam vermeden dedi ki:

"Galiba senin Düzceli'nin bir oyununa daha geldik! Ses, seda yok. Artık Rüştü'yü zaptedemeyeceğim; etmek de istemem. Ayşen, delikanlıyı çileden çıkardı; cezayı hak etti. Sakın müdafaaya kalkışma! Fena bozuşuruz, vallahi!"

Ata Efendi mırıldandı:

"Eğer oyunsa, emin ol İsmail Bey, ben de sizinle beraber olurum. Keserim münasebeti! Lakin işin aslını anlamadan bir hüküm vermeyelim."

Azıcık yumuşayan kâtip, konuşmadan kahvesini içti. Birdenbire:

"Peki ama," dedi. "Haftalar geçer, mektup gelmezse ne yaparız? İşin aslını nasıl anlarız?"

"Ya sen, ya ben Mısır'a gideriz."

"Orada değilseler neye yarar?"

"Ne olsa bir şeyler öğreniriz. Ortada oyun yok. Mektupları okuduk; ne kadar samimiydi kızcağız! Yakalandı, galiba."

"Yahu! 'Üç Silahşörler' devrinde mi yaşıyoruz? Yakalandıysa onu tutup şatonun bir hisarına hapsetmezler ya? Kölemenler idaresinde mi Mısır? Konsolosumuz, sefirimiz var. Sait, oranın Ali kıran baş keseni mi? Binbir gece masalı mı okuyoruz? Ayşen Hanımın bir kaprisine uğradık. Hani bir defa daha yapmıştı: Rüştü'yü alelacele Mersin'e yollamış, babasını İstanbul'a çağırmıştı. Böyle tatsız şakaları seviyor. Açıkçası herkesin başına iş açmaktan zevk duyuyor. İstiyor ki dünya âlem hep kendisiyle meşgul olsun! Ben sana de-

miştim; sakin, uslu görünen müthiş bir şımarık! Rüştü'yü sevmesine seviyor, bu cihet muhakkak; lakin sevdiğine eza etmekten haz alan bir ruh hastası! Keşke Düzce'de kalsaydı, İstanbul'a ayağını basmasaydı da hepimize hayatı zehir etmeseydi... Dün gece yine uyumadık birader! Artık bizimkiler de bıktı; şimdi pansiyoncu karıların evlerinde sabahlıyoruz."

"Güç, doğrusu..."

"Ha, unuttum söylemeyi... Akıl kaldı mı? Dün sabah, muhabere vasıtası olan adrese cevaplı bir telgraf çektik; 'meraktayız, sıhhatinizi bildiriniz,' dedik. Az daha kendi adresimizi vermeyi unutuyorduk; telgrafı yoldan çevirdik de ilave ettik. Bir iş daha yaptık: Rüştü evvelki gün Mısır'dan yeni gelmiş bir adamla konuştu, orada emlakı varmış da ikide bir gider gelirmiş. Üç hafta kadar evvel Paşa ile hanımını barda görmüş; gayet neşeliymişler; yanlarında Amerikalı varmış. Şampanya, dans, kahkaha... Senin anlayacağın dünya umurlarında değilmiş! Mektuplarında sızlanan Ayşen Hanım barda bugibugi oynuyormuş."

"O da ne? Ne oyunuymuş bu?"

"Zirzopluğun daniskası! Herkes birbirini topaç gibi çevirir, fırıl fırıl döndürür..."

"Sizinkiler de oynuyordur, tabii..."

"Ama onlar ertesi günü oturup fıraklı nameler yazmıyorlar kimseye! Eğlendikleri için oynuyorlar. Ben de oynuyorum. Zıpla, sıçra; sonra kalemi ele al, bir delikanlının hayatıyla oyna! Aradaki fark çok. Ne akla sığar, ne insafa!"

Ata öyle derin bir hüzün içinde susaladı ki, İsmail Bey merhamete geldi:

"Darılma sözlerime," dedi. "Asabım pek bozuk. Yorgunluk, üzüntü, uykusuzluk... Rüştü'nün hali de yürekler acısı! Görüyorum, sen de buna müteessirsin."

"Elimden gelen bir şey olsa yaparım."

"... Maamafih belki de vaziyet birdenbire aydınlanır. İster misin, bugün iyi bir haber alalım da sevinelim."

"Allah yüzümüze baka!"

İçeriye memurlardan biri girdi:

"Kahire'den bir cevap telgrafı var; bizim adrese ama evrakını bulamadık. Hususi bir iş hakkında..."

"Ver şunu!"

İsmail Bey Fransızcasını yüksek sesle okudu. Ata hiçbir şey anlamadı; fakat kâtibin elini masaya vurup "Hay Allah müstahakını versin!" diye haykırmasından fena bir haber geldiğine şüphesi kalmamıştı. Sormadı bile. Öbürü bir daha okuyor:

"Ne dersin? Ne buyurursun?" diye de soruyor. Nihayet karşısındakinin Fransızca bilmediğini hatırladı:

"Zevci ile gitti. Gittiği yer meçhul... İşte gelen cevap! Nasıl? O mektuplar, ağlayıp sızlamalar, hepsi oyun değil miymiş? Vay Küçük Hanım vay! Dayısıyla oturup simit yemeğe can atıyormuş. Yutturdu bize!"

"Peki ama niçin?"

"Sadizm! Sadizm!"

"Ne demek istiyorsun?"

"Yani başkasına zulüm etmekten zevk duyma illeti. Başkasına da değil! Kendisini en çok seven iki kişiye; Rüştü'ye ve sana! Rica ederim, kötü şeyler söyletme bana!"

Ata, kaçıp gitmek istiyor; fakat yerinden kalkmak kuvvetini, cesaretini de bulamıyor; boynu bükük, mahçup bir halde yere bakakalmış, bekliyor. Zorla dışarıya atsalar adeta memnun olacak. Neden sonra:

"Gideyim, ben..." diyebildi. İsmail Bey eliyle "Dur!" işareti yapıyor:

"Rüştü'ye telefon edelim; Fitnat'ın pansiyonunda uyuyordur belki..."

Bir numara çevirdi; konuşuyor:

"Fitnat, sen misin? Ha, evet benim, İsmail! Kalkmadı mı daha? Peki... Kalkınca söyle, bir yere çıkmasın, bizi beklesin; şimdi geliyoruz."

Beraberce caddeye çıktılar, bir taksi çevirip bindiler. Ata Efendi itiraz etmiyor; kabahatliymişçesine denileni yapıyor. Bir ara söylendi:

"Paşa, kızcağızı uzaklara götürüyor, bizden kaçırıyor."

"Roman yazmalıydın, sen... Korsan romanları! Ayşen oyununu bitirdi; Rüştü, Mısır'a gelip de bir vaka çıkarır korkusuyla kocasını peşine taktı; kendisi kaçıyor. Aradan bir müddet geçsin, görürsün; yine mektuplar başlar. Oğlanın kanına girmeden içi rahat etmeyecek... Senin de bir gün yüreğine indirecek ya!"

Otomobil, Tarlabaşı'nın yan sokaklarından birine saptı. Hava kapanık ve karlı olduğundan bu dar ve binaları sivri sokak, bir tünel kadar loş. Vakit öğleye yaklaştığı halde bazı evlerde ve çoğu dükkânda elektrik yanıyor. Kapıyı ak saçlı, buruşuk suratlı, lakin genç bir kız gibi giyinmiş, sahte vekar bir kadın açtı "Uyanmadı mı hâlâ?" diye çıkışan İsmail Bey'e süzüle süzüle cevap verdi:

"Yatmadan evvel uyku ilacı almıştı. Biraz daha beklesen iyi olur cicim! İstersen Sevim'in odasına gireriz. Sıcak, orası... Kız, Balıkpazarı'na kasaba gitti. Canı pirzola istemiş; yaptırıp getirecek. Artık hep beraber yeriz. Bir de fırında makarna var."

"Gırtlağımızı düşünecek halde değiliz. Rüştü'yü uyandırayım."

İsmail Bey ahşap merdivenlere seğirtti. Kadın, Ata Efendi'ye sordu:

"Yine o Mısır'daki düzenbazın işi mi? Haydi, biz sıcak odaya girelim."

Bu oda sıcaktır, ama henüz karyolası düzelmemiş, dağınık vaziyettedir.

Yatağından fırlayıp alelacele pudralanarak sokağa çıkmış, savruk bir kadın odasının karışıklığı içinde... Fitnat, kanapenin üzerine bırakılmış pırıl pırıl kumaştan süslü, bumburuşuk bir geceliği kaldırdı:

"Siz buyurunuz, oturunuz," dedi. "Ben şurasını azıcık toplayayım. Sevim bu! İyi kızdır, ama dağınıktır!"

"Kerimeniz mi?"

Fitnat, karşısındaki adamın safdilliğine şaştı; izahat vermeyi lüzumsuz buldu; işitmemezlikten gelerek:

"Kar bastıracak," dedi. "Don yaparsa şu yokuştan inip çıkarken çekeceğimiz var. Geçen sene düştüm. Kalça kemiğim kırıldı; üç ay alçıda kaldım."

İsmail Bey yalnız döndü. Dedi ki:

"Giyinip gelcek. Tuhaf değil mi Ata Efendi? O da senin fikrinde: 'Paşa işi sezmiş, Ayşen'i kaçırıyor,' deyip duruyor; kıza toz konduramıyor. Geldiğine memnun oldu."

Üçü odada toplanınca, Fitnat dışarıya çıktı. Çıngırak sesinden ve konuşmalardan Sevim'in döndüğü anlaşıldı ama pansiyoncu bayan onu misafirlerin aralarında serbestçe konuşmaları için olacak içeriye sokmadı. Rüştü söze başlıyor:

"Oyun filan yok ortada! Bir hadise, bir facia var. Ben hemen Mısır'a gidip yerinde tahkikat yapacağım. Sefire bir tavsiye mektubu da alının. Mühim şeyler öğreneceğimi sanıyorum. Siz de aynı mütalaadasınız, değil mi Dayı Bey?"

Kendisine hâlâ samimiyet gösterilmesinen ve Dayı Bey unvanıyla hitap edilmesinden yüreği azıcık serinleyen Ata Efendi, tasdik makamında başını salladı. Kâfi görmedi:

"Ayşen'i ancak siz kurtarabilirsiniz. Muhakkak ki buraya gelmek istiyordu. Mektupları ne kadar candan yazılmıştı! Adeta gözyaşlarını görür gibi oluyorduk. Evet, Mısır'a gitmelisiniz."

"Kadınlar dışarıda donmuşlardır soğuktan... Artık içeri girebilirler."

Söyle söyleyen İsmail odadan çıkınca, Ata yerinden kalktı, delikanlının elini tuttu, sıktı ve:

"Sizin ikinizi evlenmiş gördükten sonra ölsem de gam yemem," diye söylendi. Kucaklaştılar.

Sevim böyle bir eve nasıl düşmüş? Yirmisinde var, yok; asil çehreli, gayet güzel bir kızcağız... Ayrıca konuşkan, hareketli, hayatından memnun! Bir aralık eline o sabahki gazetelerden birini aldı:

"Şu romanı okuyuvereyim," dedi. "Dün pek tatlı yerinde kalmıştı."

Fakat roman yerine gözü havadis sütunlarında dolaşıyordu. Birdenbire Fitnat'a döndü, dedi ki:

"A! Bak, benim ilk göz ağrım İstanbul'a gelmiş."

"Faiz mi? Ayol, bu mevsimde insan orasını bırakır mı?"

"Memur, değil mi? Çağırmışlardır, yahut müddetini doldurmuştur. Şimdi iki sene merkezde kalacak."

İsmail Bey sordu:

"Kim bu ilk göz ağrın? Ne talihli adammış, o!"

"Tanırsın, İsmail ağabey! Faiz yok mu? Safa Paşa'nın oğlu... O, işte!"

"Neredeydi son zamanlarda?-"

"Mısır Sefaretinde kâtipti. Doğu Akdeniz vapuruyla dün gelmiş."

İsmail Bey, iliştiği karyoladan fırladı:

"Ne dedin, ne? Dün mü Mısır'dan geldi? Ver şu gazeteyi bana! Evet, tamam. Faiz burada! Allah gönderdi onu bize! Anlıyor musun, Rüştü Bey? En son haberler Faiz'dedir. Oğlan Mısır'ın bütün yüksek sosyetesini tanır; hepsiyle düşer, kalkar. Hovardanın biridir. Kendisini hemen bulmalıyız. Söyle Sevim, nereye iner, o çapkın?"

"Eniştesinin yanına..."

"Müteahhit Düzduman'ın apartmanına mı?"

"Evet."

"Yaşadık öyleyse!"

Üç erkeğin, aralarında konuşacaklarını sezen kadınlar birer bahane bulup odadan çıktılar. Ata Efendi, işi anlıyor: Bu Faiz denilen sefaret kâtibinden Ayşen hakkında malumat edinecekler. Fakat ne kadarcığını öğrenebilirler? Cemiyet hayatında sahte bir hal takınmak şarttır; içyüzünü bildirmeyeceksin. Ne Sarı Kız ne de Paşa geçimsizlik içinde bulunduklarını o meclislere belli etmemişlerdir.

"Kendisini hemen şimdi arayalım, bir randevu alalım; fakat Rüştü Bey'in ismini karıştırmayalım. 'Dayısı merak ediyor, bir müddettir mektup gelmemiş, konuşmak istiyor,' diyelim. Bizim hakkımız değildir ama bir dayı için sorup soruşturmaktan tabii ne olabilir? Hatta mahrem sualler bile sorabilir; öteki bildiklerini söyler."

"Ben tek başıma mı gideceğim?"

İsmail Bey heyecana kapılmış, laf dinlemiyor. Rüştü de ona tabi. Telefonun bulunduğu koridora çıktılar. Rehber, kâtibin elinde Sevim'e soruyor:

"Ne idi Düzduman'ın küçük adı? Hasan'dı, galiba..."

"Hayır, Hüsnü..."

Numara meşguldü. Bir dakika bekleyip tekrar çevirdiler; muhavere devam ediyordu. Herkes sabırsızlık içinde. Sevim, "Yeni geldiği için şuna buna telefon ediyordur... Yahut ahbapları onu arıyorlardır. Zaten geveze, bir defa konuşmaya başladı mı susmak bilmez," dedi ve numaranın meşgul oluşunu Faiz'in evde bulunduğu suretinde tefsiretti; nihayet hat da açıldı. İsmail Bey azıcık şakalaştıktan sonra diyor ki:

"Faizciğim, ahbaplarımdan biri, senin muhakkak orada tanıdığın güzel, kibar bir hanımefendi hakkında bazı şeyler öğrenmek istiyor. Yok, canım! Bu zat hanımın dayısıdır; aile işi... Evet, Türk! Bir paşa ile evlenmişti; evleneli bir buçuk seneden fazla oldu. Hah, tamam, ta kendisi! Ben sana tanırsın muhakkak demedim mi? Öyledir, Allah için! Ya? Seni ne zaman görsün? Geciktirme canım! Biliyorum, çok meşgulsün ama beş dakikalık iş bu! Kaçta? Altı buçukta mı? Mükemmel! Mersi aslanım, sağol! Elbette, elbette! Ararım

ben seni! Yerini biliyorum, hatta şimdi pek uzağımda değil. Beraber gideriz, tabii!"

Sevim, İsmail Bey'in omzuna yaslandı:

"Beni mi sordu yoksa?"

"Evet, seni sordu; lakin bizim başımızda şimdi ateş yanıyor. Yarın, öbür gün uğrarız birlikte..."

Rüştü ile Ata'ya döndü:

"Gayet iyi tanıyor; ara sıra davetlerine gidiyormuş. İşittiniz; saat altı buçukta Ata Efendi'yi apartmanda bekliyor."

"Nerede apartman?"

"Alman Sefaretinin sırasında Düzduman Palas. Daha kolay bir yer yoktur. Oradan çıkar, kulübe gelirsin."

Ata kısaca:

"Olur," dedi.

Öyle bir yorgunluk duyuyordu ki, bıraksalar Sevim'in henüz düzeltilmemiş yatağına elbisesiyle uzanır, uyuyuverirdi. Oda sıcaktı, yarı karanlıktı; sokaktan ne otomobil geçiyordu ne de satıcı... Kar sesleri sağırlaşmıştı. Ana caddenin uğultusu bir koflaşmış, deniz aşırı bir yerden, karşıki sahilden geliyormuşçasına bir uzaklaşmıştı ki! Durgun bir gecede Bebek Gazinosu'nda yapılan sünnet düğününün akislerini Anadolu yakasından dinler gibi tatlılaşmış sert ve sivri tarafları yontulmuş, rahatlık verici bir uğultu... Bir arı kovanı uğultusu!

Mısır'dan gelen telgrafı öğreneli beri Ayşen de Ata Efendi'ye Boğaziçi'nin sisli bir sabahında yarı örtülmüş, belirtiliğini kaybederek ancak bazı kırık çizgilerden mevcudiyeti sezilen yüksek yamaçlar gibi görünüyor; manzarasını

güneş aydınlatmaktadır; büsbütün gece de bastırmamıştır; duman sarmıştır. İsmail Bey dedi ki:

"Şimdi saat bir! Açlıktan, yorgunluktan gözlerim karardı. Şuracıkta, Sevim'in pirzolalarıyla Fitnat Hanım'ın makarnasını yiyelim; daha bir şeyler de vardır; tatlı filan... Sonra ben hana döneceğim. Siz ne yapacaksınız?"

Rüştü bezgin bir tavırla:

"Tekrar yatıp zıbaracağım! Zaten ilaçtan sersemim," dedi.

Ata kararsız, cevap veremiyor. İsmail Bey, kendisine sormadan, anlaşmışçasına Fitnat'a seslendi:

"Hanımcığım! Ata Bey'e bir yer göster de azıcık uyusun. Saat altıya doğru gelir, onu alırım."

Eve pirzola kokusu yayıldı; kapı açıldıkça içeriye dumanı bile giriyor. Beş kişi rutubetli bir örtü serilmiş, yuvarlak masa üzerinde neşesizce yemek yediler. Şu Fitnat kimdir? Sevim yanında ne yapar? Randevu evinde, kumarhanede, yoksa basit bir pansiyonda mı bulunuyorlar? Ata düşünmüyor bunları!

Sofradan kalkınca Rüştü yukarıya çıktı; İsmail işine gitti. Sevim'in karyolasına ütüsü bozulmamış, lakin beyazlığı şüphe götüren çarşaflar serdiler, yastık örtüsünün birini değiştirdiler. Ata gömleğiyle yattı; lavanta kokulu bir yemek odası havası içinde, düşüncelere sürüklenmeden, boşalmış bir kafayla uykuya daldı.

Gözlerini açtığı zaman kararmış odada birinin ses etmemeye çalışarak dolaştığını hayal meyal sezdi; sordu:

"İsmail Bey geldi mi?"

"Hayır. Ben sokağa çıkacağım da dolaptan elbise almak için geldim. Elektriği yakabilir miyim?"

Bu, Sevim'di. Dolabı açtı. Birtakım çamaşırlar ve bir elbise çekti.

"Siz arkanızı dönüveriniz. Giyineceğim de... Bizim çalışma saati yaklaştı. Gecikirsem paramı keserler."

"Geceleyin mi çalışırsınız?"

"Evet... Koket Bar'da. Eğer öyle yerlere gidiyorsanız uğrayıveriniz. İsmail bazen gelir."

Ata, arkasını dönmediği halde Sevim sırtındaki elbiseyi, sonra kombinezonunu çıkardı; yenilerini, daha süslülerini giydi.

"Yüzümü Fitnat Abla'nın odasında boyamıştım; işte hazır oldum," dedi.

Bütün o soyunup giyinmeler, Ata Efendi üzerinde eski tesirleri göstermemişti. On yedi ay evvel, Ayşen buradayken bar kızını şu karlı akşam, sıcak odasında bu vaziyetlerde kayıtsızcasına seyre dayanamazdı. Günnâme'yi bile ara sıra –akıbetinin fenaya varacağını göze alarak– sıkıştırmaktan kendini alamıyordu.

Şimdi sadece Sevim'e acıdı; acıdığından dolayı da ona derdini dökmek arzusu duydu. Gelip yatağın ucuna ilişse, söyleyeceklerini dinlese... Ata, herkesten gizlediği hislerini bu bedbaht kızdan saklayamayacağını biliyor. Hepsini anlatırdı; Haydarpaşa Garı'nda karşısına ilk çıktığı günden ayrılık saatine kadar geçen bütün macerayı!

"Severmişim meğerse," derdi. "Delisi, divanesi olmuşum! Evet, benim romanımda büyük vakalar, ihtiras sahneleri, visal zevki, hatta aşkını itiraf bile yok. Yaşlı bir dayının körpe yeğenine tutulduğundan ibaret, gizli kalmış, gizlen-

mesi lazım ve gizliliği tabii olan bir gönül faciası! Mezarıma götüreceğim bir sır..."

Bar kızı:

"Allahaısmarladık beyefendi! Yine görüşürüz inşallah!" dedi; gülümseyerek elini salladı, odadan çıktı. Zavallı! Düzce'den gelen bir Ayşen'i talih saraylara oturttu, memnun değil. Bu, bir pansiyon köşesine barınmış, her gece elin ipten, kazıktan kutulmuş heriflerine taze güzelliğini yudum yudum tattırarak güç bela yaşıyor; fakat hayatından şikâyet etmiyor. Kendisini iğfal eden Faiz'e bile kin beslemiyor; "İlk göz ağrım!" deyip geçiyor. Ata, çoğu erkekte olduğu gibi farkına varmadan şuuraltı harekete gelen ihtiras, merhamet ve himaye arzusuna bürünen şekliyle duyarak:

"Kurtarsam kızcağızı," diye düşündü. "Eve götürsem; münasip bir adamla evlendirsem. İyi bir ev kadını olur."

Başı sıkışmış, dara gelmiş bir vaziyette olduğu için hayır işlemeye müsait bir ruh haleti içindeydi. Az sonra fikrini değiştirdi:

"İflah olmaz, artık... Kancıklaşmıştır."

Kalktı, giyindi. Anlayamadığı bir ürkeklikle koridora çıkmaya cesaret edemiyor; Rüştü'yü soramıyor. Bereket kapının zili çalındı. İsmail Bey'in sesi duyuldu; antreden konuşuyor:

"Rüştü Bey gitti mi? Kulüpte buluşacağız, demek!"

Başı uzandı:

"Haydi birader! Otomobil kapıda... Gidelim. Faiz'i iyice istintak et, çekinme, nezakete lüzum yok. Cakayı sever, ama samimi çocuktur."

Ata, Ruveyha Paşa'yı başına musallat eden netameli paltoyu arkasına geçirdi; öğleden beri taşlıkta asılı durduğundan buz kesilmişti. Hem onun, hem kapıdan giren karlı rüzgârın tesiriyle sırtında titremeler duydu. Arabada içi katılıyordu.

V

"İkinci kat, 6 numara! Ben yanınızda bulunmayacağım; aileden olmadığım için münasebet almaz; şüpheyi de davet eder. İyice sor, konuş, ne kadar mümkünse o kadar malumat topla. Sormaktan çekinme, demiştim ya!... Haydi, Allah işini rast getirsin! Biz kulüpte bekliyoruz. Zaten dört adımlık yer. Hem buraları kibar mahalle olduğundan karları temizlemişler, tretuvarlar ayna gibi parlıyor."

Ata Efendi hep başını sallıyor; başkaca cevap vermek lüzumunu duymuyor; ayrıca sesinin çıkmayacağını da sanıyor. Gırtlağı kupkuru; dili katılaşmış, esnekliğini kaybetmiş sanki...

Kapıyı otel garsonu gibi giyinmiş bir uşak açtı; paltosunu aldıktan sonra sormadan, kendisini zarif eşyalı, havası temiz ve ılık küçük bir odaya soktu. Daha oturmamıştı, içeriye, sırtında mor renkte kısa bir kadife ceket, boynuna vişne çürüğü fular dolamış, genç bir adam girdi.

"Kıyafetimi af buyurunuz," dedi. "Zatıalilerini böyle kabul etmek istemezdim ama..."

"Estağfurullah. Ne ziyanı var, beyefendi... Ben özür dilemeliyim; rahatsız ettim."

Sesinin çıktığına, dilinin rahatça döndüğüne şaşan Ata Efendi'ye azıcık itimat geldi; sözünü kesmedi:

"Vaktinizi suiistimal etmeyeyim; hemen sadede gireyim."

"İsmail Bey telefonda, bana Ruveyha Paşa'nın refikalarını merak ettiğinizi söylemişti. Ayşen Hanımefendi'nin dayısı olduğunuza göre, bildiklerimi anlatmak vazifemdir. Evvela arzedeyim ki, kendileri geçen hafta, benim hareketimden bir gün evvel Nice'ye gittiler; Paşa ile birlikte..."

"Sıhhatte ya? Bana o lazım."

"Eh, endişeyi mucip bir sebep yok. İstirahate, biraz da tedaviye muhtaçtı da... Doktorlar bir kür yapmasına lüzum gösterdiler."

"Rahatsızlık mı geçirdi?"

Faiz Bey bir sigara uzattı; Ata almadı.

"Efendim, nasıl söyleyeyim bilmem! Pek hastalık da sayılmaz; Şey... Bir dezentoksikasyon meselesi... Yani tesemmüme[1] karşı bir kür."

"Zehirlenmiş miydi?"

"Bir nevi zehirlenme..."

"Rica ederim; ben dayısıyım; işi olduğu gibi anlatmanızda mahzur yoktur."

"Orası öyle; merakta bırakmam münasebet almaz. Açıkçası şu: Ayşen Hanım son aylarda –nasıl oldu şaşıp kaldık, hiç beklemezdik– bazı keyif verici ilaçlara alışmış... Tabii, Paşa'dan gizli."

"Eroin mi yoksa?"

---

1 tesemmüm: zehirlenme

“Hayır. Morfin. Malumu alileri bu ilaç önceleri tatlı bir uyuşukluk, latif düşünceler verir insana. Hele memleket hasreti çekenler, yaşadığı hayatın monoton yahut yorucu gidişinden bıkanlar, bıktıkları halde buna uymak mecburiyetinde bulunanlar morfinden aldıkları teselli ile ruhi ıstıraplarını bir müddet dinlendirirler. Geçmiş günleri zevkle anarlar, ona tekrar dönmüşçesine hayaller kurarlar. Hatta bazen vaktiyle hiç kıymet ve ehemmiyet vermedikleri yerlere, şahıslara karşı derin bir muhabbet duyarlar; oralara, onlara kavuşmanın hülyalarıyla avunurlar. Fakat sonra? İzaha hacet görüyorum, adam morfinman olur. Bereket, Ayşen Hanım’ın gayri tabii halleri tam zamanında Paşa’nın dikkatini çekti; kendisine sezdirmeden tahkikat yaptı; hakikati öğrenince de İstanbul’a gidiyoruz, diyerek vapura bindirdi. Şimdi Riviera’da bir sanatoryumda olacaklar. Yanlarında hususi doktorları da var.”

“Tedavisi mümkün müdür?”

“Kolaylıkla, kısa zamanda. Bir aya kadar hiçbir şeyi kalmayacağını profesörler temin ettiler. Yalnız tedaviden sonra nezaret altında bulundurmak şartıyla uzun bir seyahate çıkması lazım gelirmiş. Paşa hiçbirini ihmal etmez; zevcesini gözü gibi sever. Ayşen Hanım da zevcine pek bağlıdır. Gayet iyi geçinen bir aileydiler… Yine de öyle olacaklarına şüphe yok… Kahvenizi içmediniz, soğudu.”

Ata sordu:

“Bütün bunları bilmenize nazaran galiba bizimkilerle pek iyi ahbapsınız, değil mi?”

“Daha ziyade Paşa ile görüşürdüm. Birbirimizi pek severiz; zaten benden başka kimseye o meseleyi açmadı. Bana

açmasının sebebi de Ayşen Hanım'ın bir gün sefarethaneye gelerek tabii olmayan bir şekilde İstanbul için vize istemesidir. Şüphelendim; Paşa'ya söyledim; o da bana vaziyeti anlattı. Tavsiyeye lüzum görmüyorum: Bu sır aramızda kalmalıdır. Bilhassa İsmail Bey'in kulağına gittiğini istemem; ötekilerden de saklasanız iyi olur. Zaten mesele kapanmıştır; ihtimamla tedavi edileceği, daima göz altında bulundurulacağı için tekerrür ihtimali de akla gelmez. Müsterih olunuz beyefendi!"

"Paşa artık onu buralara getirmez."

"Bir gün gelirler ama uzun müddet uzaklarda kalacaklarını, hatta Mısır'a dönmeyeceklerini sanıyorum. Spor, açık hava, sade ve sıhhi bir hayat... Hanımefendiye lazım olan bunlardır. Niyetleri Kanada, Avustralya gibi pek uğranılmayan güzel memleketleri dolaşmak..."

Ata ayağa kalktı; kendisini kapıya kadar uğurlayan genç diplomat tekrar ediyor:

"Aman beyefendi! Konuştuklarımız mahrem kalsın."

"Mahrem kalması ailemizin menfaati icabıdır; tek kişi duymayacak... Refikam bile!"

Ağır ağır yürüyor. Biraz ötede Park Pastanesi ve Park Oteli... Ayşen'in sık sık gittiği yerler. Bir mayıs akşamı otelin arka taraftaki odasında karşılıklı ağlaştıklarını bir daha hatırladı. Karlı gecede Faruk Senai Bey'in yemeğinden gelişlerini de unutmamıştır. Pastanenin buğulanmış camından içeriye baktı:

"Ayşen şu masada oturmayı tercih ederdi," dedi. "Şimdi orada olsaydı girerdim; beni görünce yüzü gülerdi. Çok

hazzederdi, benden! Hiç kimseye bana olduğu kadar ısınmamıştı. Kedi gibi sokulmak isterdi; sokulurdu da..."

Otel, inmiş perdeleriyle neşesiz bir manzara almıştı. Burasını da bir dakika durup seyretti:

"Veda ziyaretleri yapar gibi bir halim var," diye söylenerek tekrar yürüdü. Köşeyi dönünce kulübün önünde ve meydanda bulunacak. Adımlarını daha ağırlaştırdı. Diyordu ki:

"Onlara söyleyecek sözüm yok. Zaten ne Rüştü'ye tahammül edebilirim, ne de İsmail Bey'le karşılaşmak isterim. Hepsi bana yabancı oldu."

Kulübün önünden geçmemek için geniş sahayı aşarak Gezi tarafını tuttu.

"Olur ya, tam o sırada İsmail kapıya çıkmış bulunur, yakalanırım!"

Karakol civarından uzaklaşan bir suçlu gibi karşıki tretuvarda kendisini emniyette hissetti. Kulübün köşesindeki büyük bir bakkaliye mağazasına bakıyor:

"Kaç defa beraber öteberi almıştık. Şimdi girsem beni tanırlar. Ayşen'in zengin bir Mısırlı ile evlendiğini biliyorlardı: Döndü mü, diye sorarlar. Hayır, dönmedi; dönmeyecek de..."

Üşümüyor artık... Daha doğrusu vücudunu duymuyor.

Taksim Meydanı'nın yine en kalabalık saati. Otomobil ne kadar da çoğalmış. Bir kaldırımdan öbürüne geçmek imkânsız. Sulu kar çamuru ile kaypak, bazı yerleri aynalaşmış, bazısı inadına simsiyah, gözleri şaşırtan bir sürü asfalt yollar ve tramvay rayları! Her köşeden fırlayan, kavis çizip başka başka taraflara sapan otomobiller! Gürültü, kalabalık, karmakarışıklık!

Ata Efendi kayıtsızca yürümesine devam etti; kendisini abidenin tenha sahasına kazasız belasız ulaşmış bulunca da şaştı. Zira sağını solunu hiç kollamadan kırda gider gibi geçmişti. Böyle de geçilirmiş meğerse...

Saat yediye beş var. İlk defa ayar farkıyla meşgul olmadı. Üstün Palas apartmanı bu gece şenlikli; pencerelerden ışık taşıyor. Kendi daireleri hem aydınlık, hem de hareketli. Daha yakından seyretmek için eski durağın kaldırımına, saatin tam karşısına geçmeli. Tekrar uluorta yürüdü. Hani ya bir defa külhanbeyi bir şoför!

"Ortası çamur, yandan gel beybaba!" diye alay etmişti. O zaman işi aceleydi. Ayşenciği evde bekliyordu.

"Geciktin dayı! Çabuk gömleğini değiştir," demişti; daima böyle derdi, Ayşen! Ne güzel kokardı, ne güzeldi Sarı Kız!

Ata Efendi kafasını yoruyor, Ayşen'i eliyle tutacakmışçasına gözünün önünde tecessüm ettirmek istiyor. Fakat yapamıyor. Kafasında ağırlık değil, gittikçe artan bir katılık var. Sanki beyni yavaş yavaş odunlaşmaktadır; kütük parçasına dönüyor; hatta tahtanın budak sertliğini alıyor. Çivi girmeyecek, keserle vurulsa yerinden fırlayıp düşecek bir budak!

"Evde Üftade'ye ne diyeceğim?"

Yeni çinilenip banyo ve havagazı ısıtacağı konulmuş hamamı bir ara hatırlar gibi oldu. Baktı ki durak sütununa yaslanmış, apartmanı seyrediyor. Oraya nereden, nasıl geldiğini bilmiyor. Bildiği şu: Ayşen'le Çetin'den başka herkese karşı içi nefret dolu. Karısına, kızına, damadına öyle uzaklık duyuyor ki, başını alıp bulamayacakları bir yere gitmek, bir anda kayboluvermek istiyordu.

"Bir derviş olsam," diyor. "Derviş Ata Efendi... Anadolu'yu karış karış dolaşsam, dolaşsam; durmadan, dinlenmeden dolaşsam!"

Eski apartınanlarında balkon camı önüne sokulup sonra uzaklaşan insan şekilleri görüyor; gözlerini pencerelerden ayıramıyor. Bu defa balkona yaklaşan bir kadındır; hem de Ayşen'i andıran ince vücutlu, uzun boylu bir kadın, bir kız! Onun çok defa yaptığı gibi meydana bakıyor, alnını cama dayayarak...

Ata Efendi gülümsemeye başladı:

"Sarhoşum ben," diye söylendi. "Yahut yazıhaneden çıktıktan sonra dolmuşta uyuyakalmışım, fena bir rüya gördüm; bir kâbus geçirdim. Ayşen orada işte! Geciktiğim için sabırsızlanmış, balkon penceresinde yolumu bekliyor. Paltomun kayboluşu, Mısırlı Paşa, evlenme, Gedikpaya'ya dönüş, hepsi de yalan, masal, hezeyan, kafamın bir sürçmesi! Ne mükemmel de uydurdum bunları... Üstelik bir de hamam yaptırdım! Güya Rüştü ile İsmail Bey beni şu dakikada kulüpte bekliyorlar! Ne münasebet? Bekleyen Ayşen'dir; birlikte Faruk Senai Bey'in davetine, otele gideceğiz. Geç kaldım."

Böyle, olan vakaları olmamış farz ederek bir akıl muvazenesizliği içinde söylenen Ata Efendi, ileriye birkaç adım attı: Bir tramvay önünü kesti. Arkadan çevrilmek istedi; koşuşan otomobillerle karşılaştı. Sağa döndü; yine bir otomobil akını! Tiyatronun, sinemanın, arabalarla tramvayların kendisine biteviye sönüp yanar, oynar gibi görünen renk renk ziyaları gözlerini alıyordu. Asfaltı her taraftan durmamacasına yalayan, cilalayan, parlatan, bazen hep birden, ba-

zen ayrı ayrı kâh şuraya, kâh buraya uzanan bir sürü yassı, yayvan, aceleci, ışıktan dil!

Ya korna ve klakson sesleri, tramvay çançanları, hırıltılar, homurtular, gıcırtılar, mütemadiyen dönen tekerlekler! Ne çok tekerlek bu! Hiç de ara vermiyorlar. Balkon penceresinin arkasında, başını cama dayayıp bekleyen kıza, "Buradayım, şimdi geliyorum," manasına elini salladı.

"En iyisi dosdoğru, hiçbirine aldırmadan yürüyeyim," dedi ve öyle yaptı; yüzlerce tekerleğin fırıl fırıl dönerek koşuştuğu tarafa –artık kendinin olmayan adımlarla– dosdoğru yürüdü. Bunlar basit ömrünün son adımları olmuştu.

SON

Refik Halid Karay'ın Eserleri

Anı

1- Minelbab İlelmihrab

2- Bir Ömür Boyunca

Hikâye

1- Memleket Hikâyeleri

2- Gurbet Hikâyeleri ve Yeraltında Dünya Var

3- Memleket Hikâyeleri – Gençler İçin

4- Gurbet Hikâyeleri – Gençler İçin

Kronik

1- Bir Avuç Saçma

2- Bir İçim Su

3- İlk Adım

4- Makyajlı Kadın

5- Tanrı'ya Şikâyet

6- Üç Nesil Üç Hayat

7- Üç Nesil Üç Hayat – Gençler İçin

Mizah

1- Ago Paşa'nın Hatıratı

2- Ay Peşinde

3- Deli

4- Guguklu Saat

5- Kirpinin Dedikleri

6- Sakın Aldanma, İnanma, Kanma

7- Tanıdıklarım

Roman

1- Anahtar

2- Ayın Ondördü

3- Bu Bizim Hayatımız

4- Bugünün Saraylısı

5- Çete

6- Dişi Örümcek

7- Dört Yapraklı Yonca

8- Ekmek Elden Su Gölden

9- İki Cisimli Kadın

10- 2000 Yılın Sevgilisi

11- İstanbul'un Bir Yüzü

12- Kadınlar Tekkesi

13- Karlı Dağdaki Ateş

14- Nilgün

15- Sonuncu Kadeh

16- Sürgün

17- Yerini Seven Fidan

18- Yezidin Kızı

19- Yüzen Bahçe

Aydede

1- Aydede 1922

2- Aydede 1948

Refik Halid Karay'a Dair Bir İnceleme

Refik Halid'in Ankara'sı

Hazırlayan: Ali Birinci

Refik Halid Karay

Bugünün Saraylısı

"Hani, ilk gün otomobilin kapı tarafına büzülerek, dimdik, acemi, ürkek, yarı ayakta duran Ayşen nerede?

'İsterseniz Ayşe olurum,' diyen, gözleri dolan, Düzceli kız gitmiş, yerine bu gelmiş. Bu? Rüştü'yü, Faruk Senai'yi, Mister Thomas'ı, milyonerleri emir kulu vaziyetine sokan şu durgun, duygusuz fettan…"

Bugünün Saraylısı, kendi halinde ve orta yaşını geçmiş olan Ata Efendi'nin Gedikpaşa'daki mütevazı evine, ilk defa göreceği yeğeninin gelmesiyle başlayan, saklı bir aşkın hikâyesini anlatıyor. Refik Halid Karay, karakterlerin iç çatışmalarını, gizli kalan duygularını, çıkar hesaplarını ve tutkularını titizlikle kaleme alarak, dönemden portreler ve mekânlarla bizleri 1940'lı yılların İstanbul'unda yaşanan bir aşkın derinliklerine taşıyor.

ISBN 978-975-10-3061-0

